

ЛЕАП

ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН
ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

ОПШТИНА ПРОБИШТИП

2009-2015

| ЛЕАП | ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА | ОПШТИНА ПРОБИШТИП | 2009 - 2015 |

Зградата на Општина Пробиштип

СРЦ Пониква

Манастир св. Гаврил Лесновски

Валавници - Злетовска Река

Рудар - симбол на градот

Минеролошка збирка

Почитувани граѓани и пријатели на општина Пробиштип,

Со големо задоволство, Ви го претставувам Локалниот акционен план за животна средина (ЛЕАП) за општина Пробиштип, како резиме на состојбата со животната средина и креирање на повеќе годишна стратегија и политика за заштита и унапредување на животната средина и природата.

Се работи за исклучително важен документ кој на општината во следните шест години ќе и ги даде главните насоки за делување на полето на заштита на животната средина. Воедно, со тоа се исполнува и спроведувањето на една од надлежностите и обврските кои на локалните самоуправи им се дадени со Законот за локална самоуправа и Законот за животна средина.

Со овој документ е дефинирана, состојбата на животната средина, извршена е приоритизација на проблемите, дефинирани се мерки и инструменти за спроведување на определбите за заштита на животната средина и разработен е план на активности за решавање на приоритетните проблеми, се во насока за заштита на животната средина и здравјето на граѓаните.

ЛЕАП документот на Општина Пробиштип е работен согласно ДПСИР методологијата која и официјално е усвоена од Министерството за животна средина и просторно планирање. ДПСИР моделот ја истакнува причинско-последичната врска и им помага на оние кои донесуваат одлуки да ги разгледаат заедно економските, социјалните и прашањата од областа на животната средина. Во рамките на нашата определба за здрава животна средина, ќе се залагаме за доследна примена на ЛЕАП документот и ќе настојваме истиот да биде главниот патоказ при решавањето на еколошките проблеми, но истовремено и алатка за обезбедување на финансиски средства потребни за имплементација на проекти од сферата на животната средина.

Планирањето и работата во групи, вклучувајќи повеќе лица од заедницата го охрабрува процесот на размислување, креирање и имплементирање ефикасни и ефективни менаџерски техники. Во процесот, преку работа во Локалниот комитет и во работните групи, беа вклучени голем број на институции и поединци, претставници на граѓанските организации и локалните заедници.

Посебна благодарност, изразувам за подршката на експертите од Регионалниот центар за животна средина за Централна и Источна Европа-Канцеларија на РЕЦ во Македонија и финансиските средства обезбедени од Шведската влада, преку Шведската меѓународна агенција за соработка и развој-СИДА.

Сите заедно ќе успееме во напорите за заштита и унапредување на животната средина и создавање услови за подобар живот на сегашните и идните генерации.

Со почит,
Градоначалник
Тони Тоневски

СОДРЖИНА

Обраќање од градоначалникот	3
Предговор	7
Правна рамка	8
Што е ЛЕАП	9
Историјат и фази во изработката на проектот (Извршно резиме)	11
Организациона структура	13
Природно-географски и социо-економски карактеристики	15
Извештај од процената на состојбата со животната средина	28
Тематска област Природа	29
Тематска област Отпад	33
Тематска област Вода	37
Тематска област Почва и искористување на земјиште	41
Тематска област Воздух	45
Јавна анкета	48
SWOT анализа	64
Утврдување на приоритети	71
План за спроведување на ЛЕАП	75
План за набљудување и оценување	88
Идентификација на состојбата во сите тематски области	100
Одлука за освојување на ЛЕАП	105

CONTENTS

Mayor's speech	107
Preface	108
What is LEAP	109
History and stages in the preparation of the project (summary)	110
Organizational structure	112
Natural - geographic and socio - economic characteristics of the Municipality of Probistip.....	114
Thematic area of Nature	127
Thematic area of Waste	131
Thematic area of Water	135
Thematic area of Soil and Land utilization	138
Thematic area of Air	142
Public Survey	145
Establishing priorities	159
Plan for realization of the LEAP	160

ПРЕДГОВОР

Процесот на децентрализација и пренесувањето на дел од надлежностите и обврските од централната на локалната власт, наложи идентификување на бројни приоритети, мерки и акции кои треба да го олеснат трансферот на надлежности.

Земајќи ги во предвид барањата на регулативата на ЕУ, новите апроксимирани закони од областа на животната средина, како и новите надлежности на единиците на локална самоуправа, согласно Законот за локална самоуправа, евидентна е потребата од превземање на голем број мерки и акции за спроведување на истите.

Самата изработка на ЛЕАП документот е почеток на долгорочен процес. Постигнувањето на целите, многу често, претпоставува имплементација на мерки и акции на среднорочен и долгорочен рок. Ревидирање на документот, како и набљудување и оценување на самиот процес на спроведување, се активности кои ќе треба континуирано да се реализираат.

Воспоставувањето на ефикасен систем за управување со животната средина е голем предизвик, но воедно и обврска. Во тој процес, најголема улога има националната власт, но и сите останати страни кои треба да бидат дел од системот, вклучително и локалната самоуправа. Решавањето на проблемите од областа на животната средина меѓу другото треба да вклучува:

- Обезбедување на соодветен административен апарат за спроведување на законските надлежности, идентификација на проблемите и спроведување на активностите за заштита на животната средина на локално ниво;
- Градење на капацитет кај единиците на локалната самоуправа во сите домени на заштитата на животната средина, вклучувајќи воспоставување на инспекција, спроведување на прописите, мониторинг, издавање на Б интегрирани дозволи и други надлежности;
- Обука и насочување што треба да го организира централната власт, во соработка со ЗЕЛС и локалната самоуправа, со цел да се насочи и забрза фазата на транзиција и да се обезбеди соодветна вертикална координација помеѓу органите;
- Подготвување на планови за имплементација на Директивите на ЕУ што бараат големи вложувања, како што се Директивата за вода за пиење, Директивата за прочистување на урбани отпадни води, Директивата за депонии и Директивата за големи постројки со согорување и обезбедување на јасна дефиниција на улогата на локалната самоуправа во плановите;
- Подготвување и ажурирање на ЛЕАП документ;
- Подготвување на други плански документи за заштита на животната средина на локално ниво;
- Воспоставување на заеднички организациони регионални структури за решавање на проблемите од животната средина;
- Развивање на инструменти и механизми за решавање на еколошките проблеми и за исполнување на новите обврски;
- Можности за финансирање на локално ниво (координирање на локалните фондови со финансиското планирање на државно ниво);
- Пристап на јавноста до информациите за животната средина;
- Едукација и активно учество на јавноста во донесувањето на одлуки за животната средина;
- Транспарентност и одговорност во процесот на одлучување.

ПРАВНА РАМКА

Изработката на ЛЕАП произлегува од потребата на граѓаните за чиста и здрава животна средина, но и како обврска согласно Законот за животна средина и Законот за локална самоуправа.

Следејќи ги одредбите од посочените закони, евидентно е дека единиците на локална самоуправа, играат клучна улога во имплементацијата на голем дел од барањата, регулирани со новата законска легислатива во РМ, од областа на животната средина. Во таа смисла, во продолжение, се наведени надлежностите кои треба да се спроведуваат на локално ниво, согласно законите од областа на животната средина, кои се усогласени со регулативата на ЕУ. Направениот преглед по истите, дава јасна слика за обврските на ЕЛС и потребите за зајакнување на човечките капацитети за спроведување на истите.

Законот за животна средина ги утврдува следните надлежности на општините:

- Формирање на локални мрежи за мониторинг на оделни медиуми и области на животната средина и доставување на податоци од истите до МЖСПП;
- Можност за воспоставување на Регистер на загадувачки материји и супстанции и на нивните карактеристики за подрачјето на општината;
- Воспоставување и одржување на Катастар за животна средина и доставување на податоците од истите најмалку еднаш месечно до МЖСПП;
- Изготвување на извештај за состојбата со животната средина на подрачјето на општината, истиот треба да биде достапен за јавноста;
- Обврска за подготовка на Локален акционен план за животна средина за период од шест години согласно донесена методологија од страна на Министерот за животна средина;
- Спроведување на постапка за стратешка оценка на влијанијата врз животната средина на одредени планови и програми;
- Издавање на интегрирани еколошки дозволи-постапка за интегрирано спречување и контрола на загадувањето;
- Обезбедување на правото за пристап до информации за животната средина и учество на јавноста во донесување на одлуки за животната средина;
- Изготвување на надворешен план за вонредни состојби (спречување и контрола на хаварии со присуство на опасни супстанции) и доставување на истиот до МЖСПП;
- Можност за изработка на Локална агенда 21;
- Обврска за поставување на овластени инспектори за животна средина на локално ниво и др.

Законот за квалитет на амбиентниот воздух ги утврдува следните надлежности на ЕЛС:

- Обврска за изготвување на програма и планови за заштита и подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух;
- Донесување на поединечни акти во одредени случаи во оваа област;
- Воспоставување на локални мрежи за мониторинг на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво;
- Обезбедување на правото за пристап до информации и учество во донесување на одлуки во оваа област;
- Поставување на овластени инспектори за животна средина;

Законот за управување со отпад ги утврдува следните надлежности на ЕЛС:

- Управување(постапување) со комунален и други видови неопасен отпад;
- Донесување на план за управување со отпадот на општината;
- Донесување на Програма за управување со отпад за реализација на Планот на РМ за управување со отпад;
- Обврски на општините за управување со комунален и други видови неопасен отпад;
- Донесување на акти со кои ќе се регулираат селектирањето, собирањето и транспортирањето на комунален и други видови неопасен отпад;
- Соработка со другите општини и градот Скопје во врска со управување со комунален и други видови неопасен отпад;
- Реализирање на проекти и превземање на инвестициони зафати за подобрување на општата состојба со управување со отпад;

- Постапување во согласност со општите правила за постапување со комунален и други видови на неопасен отпад;
- Доставување на извештаи за спроведување на своите програми за управување со отпад;
- Градоначалникот на општината ги определува локациите за складирање на неопасен отпад во близина на местото каде се создава, локациите каде можат да бидат изградени, односно поставени претоварните станици;
- Градоначалникот на општината е должен добиените податоци (од правни и физички лица кои се занимаваат со таа дејност) за собран и транспортиран комунален и друг вид неопасен отпад во вид на консолидиран извештај да ги достави до надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на животната средина, најдоцна до 31 март во тековната година за претходната година;
- Одржување на јавната чистота и постапување со напуштениот отпад на јавните и сообраќајни површини во урбаните средини и во неурбанизираниот простор на своето подрачје;
- Можност за основање на депонија за неопасен и за инертен отпад (градежен шут) ја основаат правни лица врз основа на дозвола и склучен договор за извршување на работи од јавен интерес од локално значење со општината;
- Можност за основање на заедничка администрација со друга општина (или повеќе општини) која ќе врши мониторинг на управување со отпад;
- Можност за определување на надоместок за управување со отпад во висина од 1-2% од цената за извршена услуга за собирање и транспортирање на комунален отпад;
- Надзор на управувањето со отпад-овластен инспектор за животна средина и др.

Воспоставување на граници за рационално користење на природните ресурси е само дел од **Законот за природа** чие спроведување подразбира вклучување на сите заинтересирани страни, вклучително и општините. До усвојување на **нов Закон за води**, кој ќе биде апроксимиран со европското законодавство важат одредбите од постојниот Закон за води. Заштитата на почвите се регулира во неколку закони, меѓу кои законите за животна средина, природата, шумите, водите и на управувањето со отпадот.

Спроведувањето на законите е во надлежност на различни државни органи, во зависност од проблематиката. Просторниот план и Закон за земјоделско земјиште покриваат одредени сегменти кој се однесуваат на искористувањето на земјиштето.

Законот за локална самоуправа утврдува листа на надлежности на општините меѓу кои и урбанистичко планирање, заштита на животната средина и природата и комунални дејности (ќе ги споменеме снабдувањето со вода за пиење, одведување и пречистување на отпадни води, постапување со комунален отпад, изградба, одржување и реконструкција на инфраструктурни објекти и др.).

ШТО Е ЛЕАП?

ЛЕАП за општина Пробиштип, претставува плански документ за активности во областа животната средина, кој иако претставува самостоен документ, сепак кореспондира со Националниот План за животна средина (НЕАП). ЛЕАП-от претставува анализа на состојбите во животната средина и утврдување на потребите за надминување на проблемите.

Оваа обврска е остварена преку:

- Утврдување на постојната состојба со квалитетот на животната средина, нивно влијание врз здравјето на населението и врз можностите за развој на општината;
- Утврдување на приоритети;
- Изготвување динамичен план на мерки и активности.

Следејќи го правото на населението за транспарентност на информациите од областа на животната средина, локалните власти преку ЛЕАП-от, обезбедуваат учество на јавноста во

целокупниот процес на негова изработка и реализација.

ЛЕАП-от предлага мерки и активности за заштита на животната средина и здравјето на луѓето, од интерес и во надлежност на општината, а особено за:

- Заштита на воздухот од загадување и за подобрување на квалитетот на воздухот;
- Снабдување со квалитетна вода за пиење во доволни количини;
- Заштита на водите од загадување, пречистување на отпадните води, прогресивно намалување на штетните испуштања и постепено елиминирање на емисиите на опасни супстанции во водите и за ублажување на последиците од штетното дејство на водите и од недостигот на вода;
- Заштита од бучава и вибрации настанати како резултат на стопанските и на другите дејности и активности;
- Урбан развој и просторно планирање;
- Развој на локалниот јавен транспорт и сообраќајот на подрачјето;
- Зголемување на енергетската ефикасност;
- Развој на еколошко-културниот туризам и негово влијание врз животната средина;
- Заштита на биодиверзитетот;
- Управување и користење на природните богатства;
- Подигање на јавната свест и развој на образованието за заштита и унапредување на животната средина;
- Последиците од економскиот развој врз животната средина и
- Надлежните субјекти за спроведување на оделните елементи на планот;

ЛЕАП-от го донесува Советот на општината, врз основа на оцената на своите специфични состојби и потреби, а го спроведува Градоначалникот на општината, како и другите правни и физички лица определени со планот.

ЛЕАП-от се донесува за период од шест години и тековно се обновува, во зависност од новонастанатите услови. ЛЕАП-от задолжително се обновува, по истекот на рокот за кој е донесен.

Советот на општината формира тело, раководено од Градоначалникот, кое ја следи имплементацијата на ЛЕАП-от и предлага промени во документот, а за тоа еднаш годишно го известува Министерството за животна средина и просторно планирање.

Изработката на ЛЕАП документот е заснована на следните начела:

- Начелото на одржлив развој;
- Начелото за транспарентност;
- Начелото за финансиски и кадровски можности;

Во согласност со изнесеното, општите цели на ЛЕАП-от се:

- Да се продолжи со процесот на приближување кон политиките на ЕУ во областа на животната средина на локално ниво;
- Да се интегрира политиката за заштита на животната средина во останатите секторски политики;
- Да се идентификуваат и зајакнат потребните административни структури за ефикасно управување со животната средина на локално ниво;
- Да се обезбеди имплементација и спроведување на барањата за заштита на животната средина на локално ниво;
- Да се поттикнат сите субјекти во областа на животната средина кон поголема одговорност за заштитата на животната средина, особено јавноста;
- Да се постават основи за еколошки одржлив пристап;
- Да се изнајдат финансиски средства за решавање на приоритетните еколошки проблем, и др.

Изработениот ЛЕАП содржи преглед на состојбите со животната средина и природата, листа на проблеми и приоритети, како и утврдени цели, мерки и акции за заштита и унапредување на животната средина. Исто така, документот утврдува план за реализација на акциите, надлежни правни и физички лица, рокови за спроведување на целите, мерките и акциите, како и извори на финансирање и потребни финансиски средства за реализација на акциите/проектите.

ИСТОРИЈАТ И ФАЗИ ВО ИЗРАБОТКАТА НА ПРОЕКТОТ (ИЗВРШНО РЕЗИМЕ)

■ *Историјат на проектот*

Согласно Законот за животна средина (член 60, став 2), носител на процесот на изработка на ЛЕАП е Општината со воспоставување на партнерство со сите заинтересирани страни во процесот.

Процесот за изработка на Локален Акционен План за животна средина (ЛЕАП) за Општина Пробиштип, почна во 2008 година со поднесување иницијатива за изработка на ЛЕАП за Општина Пробиштип од Градоначалникот и нејзино усвојување од Советот на Општина Пробиштип, по што следуваше потпишување договор за доделување финансиска помош од Шведската меѓународна агенција за развој и соработка (Sida) преку Регионалниот центар за заштита на животната средина за Централна и Источна Европа - Канцеларија во Македонија (РЕЦ).

За изработка на документот беше формиран Иницијативен одбор, кој го сочинуваат партнерите на општината во овој проект и тоа:

- ЈКП “Никола Карев”, јавно комунално претпријатие со основна дејност-комунални услуги;
- ПЗУ “Доневска Д-р Паца”, приватна здравствена установа со основна здравствена дејност;
- Фабрика за акумулатори “Весна-САП”, со производствена програма за стартер батерии;
- ДОО “Агрострисовци”, приватно претпријатие со основна дејност земјоделие-засадување и одгледување на посеви и насади;
- ПЗУ “ГО-КО Медика”, приватна здравствена установа со основна здравствена дејност и медицинска пракса;
- АД “Стрмош”, со основна дејност - производство на опализиран туф;
- ОСУ “Наум Наумовски-Борче”, со основна дејност образование;
- ТРД “Протел” ДООЕЛ, со основна радиодифузна дејност, единствен регистриран локален медиум;
- ПЗУ “Д-р Мијалче Андоновски”, приватна здравствена установа со основна здравствена дејност;

■ *Фази во изработката на ЛЕАП*

Процесот на изработка на ЛЕАП во општина Пробиштип се состоеше од следните фази:

- Формирање организациска структура за изработка на ЛЕАП;
- Изработка на план за вклучување на јавноста;
- Процена на состојбите со животната средина во Општина Пробиштип;
- Дефинирање на проблемите во животната средина и утврдување приоритети;
- Дефинирање на целите и задачите;
- Утврдување механизми за спроведување на ЛЕАП;
- Утврдување оперативни механизми за набљудување и оценување на спроведувањето и ревизија на ЛЕАП.

■ *Организациска структура за изработка на ЛЕАП*

Според Законот за животна средина, носител на процесот на изработување и спроведување на ЛЕАП документот е општината со воспоставување на партнерство со сите заинтересирани страни во процесот.

Процесот за изработка на ЛЕАП за општина Пробиштип започна со поднесување на иницијатива за изработка на ЛЕАП од страна на Градоначалникот и усвојување на истата од страна на советот на општината на 29.01.2008 година.

По потпишувањето на договорот со Канцеларијата на РЕЦ во Македонија за финансиска поддршка на процесот на изработка на ЛЕАП, а заради успешна реализација на проектот ЛЕАП се пристапи кон формирање на организациска структура за изработка на ЛЕАП-от.

Имајќи ги во предвид интересите на сите сектори во заедницата, како и целите на проектот,

организациската структура за изработка на ЛЕАП во општина Пробиштип се состоеше од:

- Локален координатор
- Локален комитет и
- Работни групи

Локалниот комитет беше усвоен од страна на Советот на општината и истиот беше составен од претставници од Бизнес, НВО и Јавниот сектор. Дополнително, беа формирани работни групи со стручни лица за пете тематски области: **воздух, вода, отпад, природа и почва и искористување на земјиште.**

■ **Методологија за изработка на планот**

По оформувањето на организационата структура за изработка на ЛЕАП, се почна со постапка за **прибирање податоци** што ќе служат како основа за подготвување на оцена на состојбата со животната средина во Општина Пробиштип.

За таа цел, формирани се пет работни групи за следниве тематски области: **воздух, вода, отпад, природа, почва и искористување на земјиште.**

Откако податоците беа прибрани, се пополнуваа работните листови и табелите и се пристапи кон нивна обработка и анализа со примена на ДПСИР-методологијата (Движечки сили, Притисок, Состојба, Имплементација, Реакција при што е изготвен Предлог-Извештај за состојбата со животната средина во Општина Пробиштип.

Овие активности доведоа до изготвување на Оценка на состојбата со животната средина на територијата на општина Пробиштип, во која се идентификувани клучните проблеми.

По усвојувањето на Оцената на состојбата со животната средина од Локалниот Комитет изготвено е Анкетно ливче со вкупно 33 (триесет и три) посочени проблем, од кои граѓаните требаше да одбележат 10 (десет) за кои тие сметаат дека се приоритетни. Анкетата се спроведе во период декември 2008-јануари 2009 година. Беа анкетирани 1200 испитаници, односно 7,7 % од вкупниот број жители на општина Пробиштип.

Собраните податоци од спроведената анкета беа обработени од страна на членови на Локалниот комитет и врз основа на резултатите се оформи ранг листа на проблем во животната средина на територијата на општина Пробиштип. Од оваа ранг листа на проблеми, ЛК изврши приоритизација врз основа на однапред утврдени критериуми со што се дојде до конкретната листа на Приоритети.

Паралелно со приоритизацијата на проблемите, се изготвуваше **SWOT**-анализата, која претставува важна алатка за проценка на внатрешните и надворешните влијанија на животната средина во општината, преку согледување на сили и слабости, можности и закани. При изработката на **SWOT**-анализата се анализираа следниве области во општината: **демографија, инфраструктура, социјална благосостојба, локална самоуправа и локална економија.**

Следен чекор во процесот на изработката на ЛЕАП-от е дефинирањето на целите и задачите за решавање на секој од приоритетните проблеми, тоа е првата фаза од изготвувањето на Планот за спроведување на ЛЕАП, односно, акциониот дел од Планот. При дефинирање на целите и задачите применет е СМАРТ принципот што означува дека дефинираните цели и задачи се: едноставни (конкретни), мерливи, применливи, реални и временски ограничени.

Втората фаза е избор, селекција и дефинирање на конкретни акции за решавање на приоритетите, со предвидени одговорни институции, време на извршување, буџет и можни извори на финансирање.

Откако е завршена и оваа активност, се пристапи кон синтетизирање на целокупната работа и активност на Локалниот Комитет и изготвена е Нацрт-верзија на ЛЕАП-документот која послужи како основа за спроведување на јавна расправа. За таа цел, примероци од Нацрт-ЛЕАП-от се доставени до сите Месни заедници од општината, стопанските субјекти, основните училишта, РЕЦ, консултанти, експерти и други заинтересирани правни и физички лица, кои имаа задача да го разгледаат Нацрт-ЛЕАП-от и да достават свое мислење, предлози и забелешки.

Резултатите од спроведената јавна расправа, во форма на дописи беа разгледани од Локалниот Комитет и некои од предлозите, забелешките и мислењата се прифатени и вградени во Планот. Со тоа се дојде до последната фаза од изработката на ЛЕАП-документот, а тоа е подготовката на Предлог-Верзија која беше дадена на разгледување и усвојување од Советот на Општина Пробиштип, по што следува печатење на финалната верзија.

ОРГАНИЗАЦИОНА СТРУКТУРА НА ЛЕАП ВО ОПШТИНА ПРОБИШТИП

УЧЕСНИЦИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ИЗРАБОТКА НА ЛЕАП

1. **Тони Геров** *Координатор на проектот*
2. **Бисерка Давитковска** *Заменик координатор на проектот*
3. **Изабела Илиевска** *Одговорна за информирање на јавноста*

■ Членови на Локален комитет за изработка на ЛЕАП за општина Пробиштип

1. **Трендафилка Пановска** *Претседавач на совет на општина Пробиштип*
2. **Гиле Стјмиров** *Сектор за општи и правни работи, финансии и буџет и ЛЕР, општина Пробиштип*
3. **Саша Максимовски** *Одделение за ЛЕР и МС, општина Пробиштип*
4. **Живка Михајлова** *Здружение на граѓани- ГКР -Пробиштип*
5. **Дивна Стојанова** *Испектор за животна средина, општина Пробиштип*
6. **Јованка Даневска** *Правник, општина Пробиштип*
7. **Зоран Наумовски** *Комунален инспектор, општина Пробиштип*
8. **Марија Андоновска** *ПЗО, Специјалист педијатар*
9. **Паца Донеvsка** *ПЗО, Специјалист за белодробни заболувања*
10. **Љупчо Георгиевски** *АД "ЗЕОЛИТ-БСБ"-Пробиштип*
11. **Димитрија Јандревски** *ОСУ"Н.Н Борче", Ппрофесор по Биологија*
12. **Емил Спасовски** *Општински сојуз на спортови-Пробиштип*
13. **Гоце Божинов** *ЈКП "Никола Карев" Пробиштип*
14. **Саво Зафиров** *ОСУ "Н.Н Борче" Пробиштип*

15. **Александар Михајловски** *Еколошко Друштво "Злетовица"*
16. **Благој Горгиев** *Инженер за заштита на животна средина*
17. **Сталинка Јакимовска** *Здружение на социјални работници Пробиштип*
18. **Николчо Колев** *ЗЗ "Машински круг" Пробиштип*
19. **Стојан Ѓорѓиев** *Министерство за земјоделие П.Е Пробиштип*
20. **Бисерка Давитковска** *ВЕСНА-САП доо*
21. **Д-р Игнат Ефремов дипл.геол.инж** *Индо Минерали и Метали ДООЕЛ*
22. **Оливер Андов** *ОСУ "Н.Н Борче" Пробиштип,ученик*
23. **Изабела Илиевска** *ОСУ "Н.Н Борче"Пробиштип,ученик*
24. **Ацо Јаневски** *ЈП "ХС Злетовица" Пробиштип*
25. **Игор Тонев дип.електро. инж** *Индо Минерали и Метали ДООЕЛ*

РАБОТНИ ГРУПИ ЗА ИЗРАБОТКА НА ЛЕАП ЗА ОПШТИНА ПРОБИШТИП

■ **Работна група за тематска област ВОЗДУХ**

1. **Дивна Стојановска** - *координатор*
2. **Марија Андоновска**
3. **Чедо Крстев**
4. **Валерија Миланова**
5. **Љупчо Георгиевски**

■ **Работна група за тематска област ВОДА**

1. **Ацо Јаневски**- *координатор*
2. **Д-р Марјан Јосифовски РЗЗЗ**
3. **Љупчо Миланов**
4. **Драги Станојковски**
5. **Киро Кировски**

■ **Работна група за тематска област ПОЧВА**

1. **Живка Михајловска** - *координатор*
2. **Стојан Ѓорѓиев**
3. **Игнат Ефремов**
4. **Тодангеловски** *Агенција за развој на земјоделието*
5. **Благој Горгиев**

■ **Работна група за тематска област ОТПАД**

1. **Зоран Наумов**-*координатор*
2. **Љупчо Димитровски**
3. **Паца Донева**
4. **Мила Митревска**
5. **Стојан Јовановски**

■ **Работна група за тематска област ПРИРОДА**

1. **Димитрија Јандревски**- *координатор*
2. **Александар Михајловски**
3. **Николчо Колев**
4. **Оливер Андов**
5. **Злате Анчов**

ПРИРОДНО – ГЕОГРАФСКИ И СОЦИО – ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОПШТИНА ПРОБИШТИП

1. ОПИС НА ОПШТИНАТА

Општината Пробиштип, во сегашниот административно-територијален состав постои уште од 1955 година. Во својот состав има вкупно 36 населени места - градот Пробиштип и селата: Бучиште, Гајранци, Горни Стубол, Горно Барбарово, Гризилевци, Гујновци, Добрево, Долни Стубол, Долно Барбарово, Дренак, Зарапинци, Калниште, Куково, Кундино, Лезово, Марчино, Неокази, Пестришино, Петришино, Пишица, Плешенци, Пуздерци, Стрисовци, Стрмош, Трооло, Злетово, Јамиште, Лесново, Ратавица, Трипатанци, Турско Рудари, Шталковица, Древено, Бунеш и Зелениград.

Административно-политичкиот центар и седиштето на општината се наоѓа во новонастанатата рударска населба Пробиштип.

1.1. ГЕОГРАФСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Општината Пробиштип, се наоѓа во североисточниот дел од Република Македонија, во средиштето на познатата Кратовско-Злетовска област, поточно во подножјето на Осоговските планини и околу течението на Злетовска река. Општината се простира на површина од 325.57 км².

На север, општината Пробиштип се граничи со Кратовската општина, на запад со општината Свети Николе, на југ со општините Штип и Карбинци, а на исток со општините Кочани и Чешиново-Облешево. Административниот центар Пробиштип од градот Кратово е одалечен околу 18 км, а од градовите Штип и Кочани 37 км односно 42 км.

Од железничката станица “Ванчо Прќе” градот Пробиштип е одалечен приближно околу 20 км.

Во минатото низ територијата на општината Пробиштип воделе повеќе каравански патишта кои ја поврзувале долината на Брегалница (преку превалите Жгури, Долни и Горни Печеници) со Кратово и Кустендил (Република Бугарија).

Низ село Горно Барбарово водел таканаречениот Велешки пат, а низ територијата на општината водел и т.н. Скопски пат (од Скопје низ Овче Поле и селото Куково водел патот за Кочани).

Општината Пробиштип има мошне поволна географска положба во однос на сообраќајната поврзаност со останатите населени места од регионот, бидејќи лежи помеѓу две многу важни сообраќајни артерии, *Брегалничката* преку која се поврзува со градовите Кочани, Штип, Велес и Скопје и *Криворечката* од која еден крак поминува преку градовите Кратово, Куманово и Скопје, а вториот крак преку градовите Кратово, Крива Паланка и Република Бугарија.

1.2. ГЕОЛОШКИ И РЕЛЈЕФЕН СОСТАВ

Според географските карактеристики, општина Пробиштип се наоѓа во подножјето на Осоговските планини.

Теренот на општината е претежно планински. Составен е од кристалести шкрилци и изобилува со поголем број на извори. Во споредба со планинското подрачје, останатите делови на теренот поради еруптивниот состав на почвата и помалото количество на врнежи, се доста безводни.

Во двата основни реони, значителни се разликите по количината на растреситиот материјал и според видовите на почвата. Најниските делови од полското подрачје во најголем дел се покриени со дебели пластови на глина црвеница, смолница и други видови почва формирани од така наречените неогени езера. Овие видови почва се богати со органски и минерални состојки и спаѓаат во редот на значително плодни почви. Во подрачјето значително се распространети и алувијалните и делувијалните почви, како и засолените земјишта.

Во планинскиот дел, почвените состојби се карактеризираат со тенки пластови на растресит материјал на површините на планинските вериги и нивните ораници. Во деловите од подрачјето со почвена подлога од вулкански материјал се наоѓаат бели и сиви песокливи почви, чија општа плодност е незначителна, но на кои мошне успешно се одгледува виновата лоза.

Во непосредна близина се наоѓа и спортско рекреативниот центар Пониква со надморска височина од 1670 метри.

1.3. ХИДРОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Разликата на релјефот, геолошкиот состав, надморската височина, климата и шумите условиле значителни разлики во хидрографските прилики.

Низ течението на реката Злетовица има појава на термални води кои сеуште се неистражени.

Во делот на акумулации во општина Пробиштип е изградена мала акумулација во селото Пишица со капацитет од 100.000 м³, од кои се наводнуваат земјоделските површини од тој дел. Во тек е изградбата на повеќе наменскиот хидросистем Злетовица на Злетовска река, со кој трајно ќе се реши проблемот за водоснабдувањето и наводнувањето на повеќе општини во регионот.

1.4. КЛИМАТСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ

Во поглед на климата, областа се наоѓа во јужниот дел на северниот умерен појас, меѓу подрачја во кои се чувствуваат влијанијата на медитеранска клима (Кочанска котлина и Овче поле) и Осоговскиот масив каде владее изразито планинска клима. Ваквата географска положба условила климата во ова подрачје да се карактеризира со елементи на умерено континентална, изменето-средоземна и планинска клима.

Со оглед на релјефот во оваа област можат да се издвојат два климатски реони:

1. Реон на умерена клима, со елементи на изменето средоземна клима
2. Реон на планинска клима.

Првиот реон го опфаќа подрачјето на Злетовската област јужно од Злетово, односно Злетовското поле. Со долината на Злетовска река ова поле е отворено на медитеранските влијанија.

Вториот климатски регион го опфаќа подрачјето што се шири на север од Злетово се до највисоките врвови на областа. Како планинско подрачје се одликува со свежо лето, ладна пролет и есен, а студена и снежна зима.

Средната годишна температура на воздухот изнесува околу 13 °C, додека средната температура во зимските месеци се движат од 1 до 3 °C, а во летните месеци од 21 до 25 °C.

Количеството на годишните врнежи изнесува околу 600-650 мм.

Пролетта е умерено топла и помалку дождовна од зимата.

Летото е многу топло и суво, а поради планинската клима квечерината и утрата се свежи.

Есента е долга, умерено топла и прилично дождовна.

Вегетациониот период е доста долг и трае речиси 10 месеци, со вакви климатски особености претставува подрачје погодно за одгледување на земјоделски култури не само од умерената, туку и од субтропската климатска зона.

2. ИСТОРИЈА НА ЗАЕДНИЦАТА

Познато е дека во пред Римската епоха во овој крај живеело илирското племе *Пеони*. Кога Римјаните ја освоиле Македонија, а заедно со неа и Злетовската област во 168 година пред нашата ера, ги конолизирале провинциите богати со руди и оние низ кои воделе важните патишта. На подрачјето биле населени значителен број на римјани, што во голема мера придонело за развој на рударството. Пет вековната римска власт оставила многубројни траги (голем број на остатоци од некогашната материјална култура датираат од времето на римјаните). Траги од римски населби се откриени на многу места. По поделбата на римската империја (395 година) па се до средината на деветиот век оваа област била под власта на Византија. Во седмиот и осмиот век со населувањето на Словените, дотогашните илирски, римски и елински топографски имиња биле словенизирани и добиле словенски имиња.

Кон средината на деветиот век, Злетовската област била оттргната од власта на Византија и била присоединета кон Бугарија. Во втората половина на десетиот век областа станала составен дел на ново формираната Самоилова држава, која како што е познато, успеала да се одржи само до 1018 година. Од оваа година па до крајот на дванаесетиот век под власта на Византија, во тоа време живеел испосникот Гаврил Лесновски во чиј спомен бил изграден манастирот во Лесново. Во однос на црковното управување областа припаѓала на Мороздвиската епископија.

Во 1048 година веројатно биле населени Печенези, кои за својот престој оставиле траги во топографските имиња како што е Горно и Долно Печеници и др.

Од крајот на дванаесетиот век па се до 1282 година областа подпаднала под власт на средновековната српска држава. Освојувањето на областа од средновековните српски владетели несомнено предизвикало иселување и на оној мал дел Грци што живееле на ова подрачје.

Во овој период областа започнале да ја населуваат племето *Саси* кои го развиле рударството. Благодарение на големите приходи од тогашните рудници, деспотот Оливер во четиринаесетиот век го изградил познатиот и до денес добро сочуван Лесновски манастир.

Нова етапа во животот на населението во областа започнува со Турската инвазија на балканскиот полуостров. Под власта на Турците настапиле длабоки промени во дотогашните аграрно - правни односи.

3. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Општина Пробиштип располага со значителен број на природни ресурси кои претставуваат база за понатамошен развој на општината.

Терцијалните вулкански активности во општина Пробиштип создале големи рудни богатства. На овој простор се наоѓаат наоѓалишта на олово - цинкови руди, чии резерви се над 10.000.000 тони (испитан дел), но се проценува дека резервите се далеку поголеми, бидејќи голем дел од територијата каде се наоѓаат овие руди се уште не е доволно истражена.

Во делот на неметали, во реонот на с. Плешенци, с. Кундино и Црн Врв има големи количини на кварцити.

Во реонот на градот Пробиштип, с. Плешени и с. Стрмош се наоѓа голема количина на опализиран туф, кој се експлоатира. Се проценува дека резервите на туф и кварцит се над 7.000.000 тони.

Општината располага и со огромна количина на дацити и андезити, кои сеуште не се истражени, и се многу интересни за градежништвото.

Карактеристично за градот Пробиштип, с. Плешенци и с. Горни Стубол е тоа што постојат големи количини на битуменозни шкрилци.

Наоѓалишта со јаглен има во непосредна близина на Пробиштип. Јагленот се наоѓа во миоценски седименти и во неколку слоеви одвоени со јалови прослојци. Словите се со мала моќност и ограничена количина, но сепак предизвикуваат голем интерес.

Табела 1: Минеролошки и хемиски состав на рудата

Опис	Од површината	Од дупнатина
Пепел	75.79%	77.36%
Влага	6.46%	8.48%
Лепливи материи	11.54%	8.49%
С – слободен	0.70%	0.60%
С – врзан	0.22%	0.24%
С – фикс	6.21%	4.64%
Долна калорична вредност	5,1 J	4003 J
Горна калорична вредност	5,6 J	4,44 J

Извор: Општина Пробиштип

Лежиштето на битуменозни шкрилци се наоѓа во непосредна близина на с. Плешенци, на одалеченост од 5 км од градот Пробиштип, поврзано со асфалтен пат.

Малиот обем на изведените истражни работи не даваат можност за пресметка на повисоки категории на рудни резерви. Ако земеме дека битуменозните шкрилци се откриени на површина од 4.000.000 м², со просечна моќност од 50 м, резервите се ценат на 200.000.000 м³, за да се потврдат овие резерви потребни се детални рударско - геолошки испитувања.

Покрај рудни богатства, подрачјето на општината Пробиштип располага со вкупна ловна површина од 31.122 ха од која 28.202 ха е ловно продуктивна, а 2.920 ха ловно непродуктивна површина. Истата е поделена на четири ловишта.

4. НАСЕЛЕНИЕ

Според податоците од Пописот на населението во 1971 година, во општината Пробиштип живееле 15.128 жители, со следната полова структура: машко население 7.831 и женско население 7.297.

Ваквиот сооднос на поголем број на машко население е речиси постојан во последните педесетина години, одделно од 1953 до 1971 година и во периодот од 1971 до 2002 година.

Во истиот период се јавува и зголемување на бројот на домаќинствата, кој во 1971 година изнесува 3.778, со просечен број на членови од 4 до 5 луѓе по домаќинство. Со пописот од 1971 година, според дејноста на членовите на семејството, најбројни биле домаќинствата од групата на неземјоделски (57,2%), земјоделски семејства (24,4%) и во групата мешовити домаќинства, процентот изнесувал 18,4%.

Според Пописот на населението од 1994 година, во општината Пробиштип живееле 16.650 жители, од кои според националниот состав 16.424 (98,8%) се Македонци.

Според површината која ја зафаќала општината Пробиштип (329 км²) и бројот на населението, густината на населението во општината Пробиштип изнесувала 52,4 жители/км².

Вкупниот број на посебни (неколективни) домаќинства изнесувал 5.162, а бројот на становите 6.165.

Вкупната обработлива земјоделска површина, во споменатиот попис, изнесувала 3.089 хектари, а бројот на индивидуалните земјоделски стопанства изнесувал 2.529. Од вкупната обработлива површина, нивите и бавчите зафаќале површина од 2.289 хектари, овоштарниците 58 хектари, лозјата 200 хектари и ливадите 542 хектари.

Според пописот од 2002 година, во општината Пробиштип живеат вкупно 16.193 жители, од кои 8.248 се мажи и 7.945 се жени.

Според националниот состав 98,67% од вкупното население се Македонци. Во однос на податоците од Пописот на населението од 1994 година, овој сооднос не е значително променет, за разлика од бројот на вкупното население кое живее на територијата на општината. Имено во 2002 год. бележиме мал тренд на намалување на бројноста на населението во однос на 1994 година.

Табела бр. 2: Пораст на населението (2002/1994 година)

Населено место	Вкупно население		Промена (пораст) на населението		Стапки на пораст на населението	Природен прираст	Миграционо салдо	Густина на населеност		Концентра-ција на населението (Македонија = 100.0)	
	1994	2002	Број	%				1994	2002	1994	2002
Вкупно	16650	16193	1994-2002 -457	1994-2002 -2.74	-0.35	57	-514	52.4	50.9	0.86	0.80
Злетово	3687	3428	-259	-7.02	-0.91	-9	-250	30.7	28.6	0.19	0.17
Пробиштип	12963	12765	-198	-1.53	-0.19	66	-264	65.5	64.5	0.67	0.63

Извор: Општина Пробиштип

Според Пописот од 2002 година, во општина Пробиштип регистрирани се 5.104 домаќинства и 7.377 живеалишта (станови).

Според површината која ја зафаќа општината Пробиштип (325,56 км²) и бројот на населението, густината на населението во општината Пробиштип во периодот на последниот спроведен попис на населението (2002 година) изнесува 50,9 жители/км².

Врз основа на податоците од спроведениот Попис на земјоделството од 2007 година, вкупната обработлива земјоделска површина на територијата на општината Пробиштип изнесува 3.462,12 хектари и во однос на Пописот на земјоделството од 1994 година е зголемена за 373,12 хектари. Тренд на зголемување на обработливите површини во 2007 година бележиме и во делот на обработлива површина која отпаѓа на ниви и бавчи (2.451,10 хектари) и овоштарници (64,61 хектари), додека пак површините кои се засадени со лозови насади и ливадите бележат тренд на намалување во однос на податоците од 1994 година.

Мошне значајни категории во демографската и економската структура на населението се работната сила и економски активното население (презентирани во табелата бр. 3).

Табела бр. 3: Работна сила на возраст од 15 год. и повеќе и стапка на невработеност во општината Пробиштип

Локација	Вкупно население	Работна сила	Вработени	Невработени	Стапка на Невработеност	Стапка на Вработеност
Општина Пробиштип	16.193	6.428	4.256	2.172	34%	66%

Извор: Државен завод за статистика, Попис на населението 2002 година

Од презентираниите податоци можеме да констатираме дека стапката на невработеност во општината изнесува 34% што е за 0,2%¹ повисока од стапката на невработеност на територија на Република Македонија.

Табела бр. 4: Преглед на евидентирани невработени лица во 2008 година

Р. бр.	Агенција за вработување	Вкупно	Место на живеење			Прв пат евидентирани невработени лица			
			Град	Село		Се	Жени	Од стечај	Тех. Вишок
				До 15 км	Над 15 км				
1	Пробиштип	3.085	2.603	482	0	57	32	0	2

Извор: Општина Пробиштип

Врз основа на податоците од Агенцијата за вработување, во 2008 година на територијата на општината Пробиштип биле регистрирани вкупно 3.085 невработени лица што е за 913 лица повеќе во однос на податоците од 2002 година.

Табела бр. 5: Преглед на евидентирани невработени лица според старосна структура

Р. бр.	Агенција за вработување	до 30 год.		30-40 год.		40-50 год.		над 50 год.		Вкупно	
		се	жени	се	жени	се	жени	се	жени	се	жени
1	Пробиштип	810	391	594	344	827	394	854	342	3085	1471

Извор: Општина Пробиштип

Во однос на старосната структура на невработените лица, најголем процент на навработени лица (28%) се на возраст над 50 години, а потоа следат лицата на возраст од 40 до 50 години.

5. ОБРАЗОВАНИЕ

Во општината Пробиштип, воспитно-образовниот процес се спроведува преку следните установи:

Предучилишни установи - детска градинка "Гоце Делчев" со единиците:

- "Цветови"- од Пробиштип
- "Срничка"- од Пробиштип
- "Изворче"- од Злетово

Комбинираните предучилишни установи (јасли и градинка) во градот Пробиштип опфаќаат површина од 0,53 ха. Детската градинка од Злетово со локација од 3.000 м² и корисна површина од 1380 м² со својот капацитет ги задоволува потребите на населбата.

Основни училишта: ОУ "Никола Карев" и ОУ "Браќа Миладиновци" со подрачните единици:

- "Ванчо Трајков"- од населба Пробиштип
- "Кирил и Методиј"- од населба Злетово

Основните училишта во Пробиштип изградени се на површина од 12.550 м² со дворна површина од 3,97 ха, додека пак училиштето во населбата Злетово е изградено на површина од 1.440 м²,

¹ Согласно податоците од Државниот завод за статистика на Република Македонија, стапката на невработеност за 2008 год. изнесува 33,8%.

во рамките на училиштето име изградено кујна и трпезарија, додека пак спортската сала е во фаза на изградба.

Средно училиште: ОСУ "Наум Наумовски - Борче

За потребите на средното образование, изградени се два објекти со корисна површина од 5.527 м² на локација од 0,70 ха. За учениците од средното образование кои доаѓаат од поодалечените места има изградено и училишен дом за нивно сместување.

Табела бр. 6: Образовна структура на населението во општина Пробиштип

Степен на образование	Население	%
Без школска подготовка	649	4,83
Некомплетно основно образование	1.894	14,10
Основно образование	4.103	30,55
Средно образование	5.773	42,98
Вишо образование	374	2,78
Високо образование	621	4,62
Магистратура	8	0,05
Докторат	2	0,01
Се уште се во процес на основно образование	7	0,05
Вкупно	13.431	100,00

Извор: Државен завод за статистика на РМ, Попис на населението 2002 година

Од приложената табела можеме да констатираме дека мошне мал е процентот на населението со завршено високо образование (4,62%), додека пак поголем процент од населението во општината Пробиштип е со завршено средно односно основно образование.

6. ЗДРАВСТВО

Во рамките на општината Пробиштип, здравствената заштита е организирана преку државни и приватни здравствени установи.

Здравствената заштита преку Јавната организација здравствен дом "Нада Михајлова" се спроведува преку здравствениот дом во Пробиштип и здравствената станица во Злетово. Во рамките на овие установи работат следните служби од примарната и секундарната здравствена заштита:

■ **Примарна здравствена заштита:**

- општа медицина
- медицина на трудот
- педијатрија
- училишна медицина
- гинекологија и акушерство

■ **Секундарна здравствена заштита:**

- интерна медицина
- очни болести
- психијатрија
- рентгенологија
- клиничка биохемија со лабораториска дијагностика
- оториноларингологија
- дерматовенерологија
- белодробни заболувања

Во склоп на регионалниот завод за здравствена заштита од Штип, работи подрачната служба – Пробиштип, која дејноста ја обавува преку две служби:

Служба за хигиена, која ја следи здравствената исправност на водата за пиење и квалитетот на површинските води, здравствената исправност на прехранбените производи во производството и прометот, го следи растот и ухранетоста на предшколските и школските деца на подрачјето, врши здравствен надзор на лицата вработени во производството, транспортот и прометот на прехранбени производи.

Службата за епидемиологија ја следи и проучува епидемиолошката состојба и учествува во решавањето на проблемите сврзани со заразните болести на територијата на подрачната единица. Изготвува периодични и годишни извештаи.

Во областа на стоматолошката здравствена заштита работат специјалистички стоматолошки ординации :

- За протетика и ортодонција во ЈЗО “Нада Михајлова”
- Голем број приватни стоматолошки ординации

Во фармацевтската дејност, во општината Пробиштип работат повеќе приватни аптеки.

Во областа на здравствената заштита на добитокот и живината, работи една ветеринарна станица во Пробиштип и една ветеринарна амбуланта во Злетово.

7. ИНФРАСТРУКТУРА

Сообраќајното поврзување на Општина Пробиштип со поголемите општински центри и региони се остварува преку регионалниот Р - 206 кој ги поврзува двата магистрални патишта М - 5 и М - 2.

Локалниот и градскиот превоз во општината се одвива преку организиран автобуски превоз. Автобуската станица лоцирана во градот Пробиштип опфаќа површина од 0,37 ха, а изградениот објект од 870 м², капацитетот на објектот е 7 перони.

Паркирањето во градот Пробиштип решено е во рамките на самите сообраќајници, постојат 20 паркинзи вклучително и 4.140 м² површина за паркирање во централно градско подрачје, Ленинов плоштад и сообраќајниците. Но, сепак во градот се чувствува недостаток од места за паркирање.

Сообраќајната комуникација со Злетово, обезбедена е со асфалтиран пат Р - 211 (влез и излез). Постои и автобуска станица со површина од 150 м². Во однос на квалитетот на патот, асфалтираните улици зафаќаат површина од 4.680 м, а земјениот пат 2.250 м.

■ **Електро-енергетска инфраструктура**

Населените места во општината Пробиштип со електрична енергија се снабдуваат преку мрежата на Електродистрибуција-Подружница Пробиштип. Подружницата располага со два енергетски трансформатори со јачина од 20 мегавати, од кои едниот е во погон, а другиот е резерва. Во летниот период градот и населените места користат сила од 9-10 мегавати, а во зимскиот период искористеноста на електрична енергија е поголема и изнесува 13-14 мегавати, што е помалку од половината од инсталираниот капацитет на трафостаницата.

За задоволување на потребите на лесната индустрија, малото стопанство, јавните установи и сл. потребни се нови трафостаници, кои би се напојувале од главната напојна точка 110/35/10 КВ трафостаница на дистрибуција и од постоечките 10 трафостаници.

■ **Телекомуникации**

До 1996 година за подрачјето на градот Пробиштип и Злетово постоеше стара телефонска централа со само 1.800 телефонски броеви, односно само 58% од домаќинствата имале телефонска линија. Во 1996 година пуштена е нова автоматска централа со 3.564 броја, која има капацитет во потполност да ги покрие потребите на населението. Во рамките на населбата Злетово, телефонската централа располага со околу 900 броја. Доводот во истата е кабелски и е поврзана со поштата во Пробиштип.

Табела бр. 7: Пошти и телефонски претплатници

Регион	2001		2002	
	Пошти	Телефонски претплатници	Пошти	Телефонски претплатници
Злетово	1	695	1	793
Пробиштип	1	3.288	1	3.698
Вкупно	2	3.983	2	4.491

Извор: Општина Пробиштип

■ **Водовод и канализација**

Во делот на водоснабдување, граѓаните на општината Пробиштип со вода за пиење се снабдуваат од Злетовска река преку изградената водоводната мрежа со која стопанисува ЈКП “Никола Карев”. Над 90% од градското урбано подрачје во општината е покриено со канализациона мрежа². На подрачјето на општината нема изградено пречистителни станици, а начинот на одржување на канализационите мрежи е крајно примитивно (со сајла без опрема).

Целокупно изградената канализациона мрежа е околу 26.097 км, бројот на изливните места е 4, а крајните реципиенти реката Киселица и реката Калниште се влеваат во реката Злетовица.

■ **Депонија за цврст отпад**

Депонирањето на отпадот од градот Пробиштип и приградските населби се врши на депонијата “Озрен” која со простира на површина од 7,08 ха, со приклучок од црн пат во должина од 1,5 км од регионалниот пат Р-206. Депонијата не е оградена и осветлена и на истата не е организирана чуварска служба.

8. УРБАНИСТИЧКО И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

За потребите на просторното и урбанистичко планирање на територијата на општината Пробиштип донесени се следните планови:

Просторен план на регионот - Се однесува на источниот дел на Република Македонија, изработен е во 1981 година.

Просторен план на општина Пробиштип - Изработен е во 1989 година.

Основен Урбанистички План на град Пробиштип (ОУП) 1996 год. - ОУП дефинира три просторни зони: зона за домување, зона на централно градско јадро со административна управа и зона на индустрија.

Генерален урбанистички план на Пробиштип - ГУП претставува измена и дополнување на ОУП од 1996 година. Усвоен е 1997 година.

Генерален урбанистички план на Злетово - Претставува измена и дополнување на Планот за реализација од 1982 година, усвоен е 1998 година.

Детални урбанистички планови - Од вкупно 486,32 ха површина на градежниот реон на Пробиштип, со детални урбанистички планови покриени се 236,34 ха (до 1992 година) и усвоени измени и дополнувања за 29,29 ха, односно вкупно 265,53 ха.

Спортско-рекреативен туристички центар Пониква - Деталниот урбанистички план за спортско-рекреативниот туристички центар Пониква опфаќа површина од 16 ха, усвоен е во 1996 година.

Урбанистичка документација за населено место - Од 35 населени места само 10 имаат изработена урбанистичка документација.

Општ акт за изградба во населени места без урбанистичка документација - За сите населени места без урбанистичка документација, усвоен е Општ акт за изградба во населените места без

2. На територијата на општината има изградено шест примарни канализациони мрежи, а за секундарните мрежи не постојат податоци бидејќи општината сèуште нема направено подземен катастар.

урбанистичка документација, донесен во 1998 година.

Во однос на регулацијата на реките кои минуваат низ територијата на општината донесени се соодветни планови. Имено, низ градот Пробиштип поминуваат две реки: Калнишка и Киселица. За реката Киселица, во рамките на Генералниот урбанистички план, предвидена е регулација за која е изработен само идеен проект, а не и главен проект и друга потребна документација. За Калнишка река не е предвидена регулација во ГУП. За реката Злетовица, во ГУП за Злетово, предвидена е регулација во рамките на урбаниот опфат.

9. ЦЕНТРАЛНА ВЛАСТ

Во рамките на општината Пробиштип, функционираат следните подрачни единици на централната власт:

- ПЕ при Министерството за Земјоделие;
- ПЕ при Министерството за Правда;
- ПЕ при Министерството за Финансии;
- ПЕ при Министерството за Здравство;
- ПЕ при Министерството за Труд и социјална политика и
- ПЕ при Министерството за Одбрана.

10. ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

Општината Пробиштип ја претставува единицата на локалната самоуправа со седиште во градот Пробиштип. Органите на општината се Советот како претставнички орган на граѓаните и Градоначалник кој ја претставува и застапува општината. За извршување на работите од надлежност на органите на општината, согласно актот за систематизација, општинската администрација е поделена на два сектори и неколку одделенија:

- Сектор за правни, општи, општествени работи, финансии и буџет и локален економски развој, во чиј состав се Одделението за правни и општи работи, Одделението за финансии и буџет, локален економски развој и Одделението за општествени работи;
- Сектор за урбанизам, комунални работи и заштита на животната средина, во чиј состав Одделението за урбанизам и заштита на животната средина и Одделението за комунални работи и локални патишта и улици; и
- Одделение за инспекциски работи.

11. СТОПАНСТВО

Доминантни стопански дејности на подрачјето на општината Пробиштип се: рударството, акумулаторската индустрија, текстилната индустрија, земјоделие, сточарство, трговија, угостителство, занаетчиство и др. услуги.

Во табелата бр.8 даден е преглед на регистрираните деловни субјекти на подрачјето на општината Пробиштип.

Врз основа на презентираниите податоци, можеме да констатираме дека главна стопанска дејност во општината е трговијата (519 правни субјекти се рагистрирани како трговски друштва односно трговци поединци).

Главни носители на стопанството во општината Пробиштип се следните стопански субјекти:

АД “Рудници за олово и цинк Злетово”, сегашно ДОО “Индо минерали и метали” кои се наоѓаат во континуирана експлоатација од 70 години.

АД “Стромош” рудник за неметали, со околу 55 вработени. Во последните неколку години фирмата бележи постојан раст на производството. Со сопствени средства фирмата отвори и нов погон “Зеолит” кој произведува водено стакло кое наоѓа примена во производството на детергенти и производи за здрава животна средина. Погонот брои 16 вработени.

Табела бр. 8: Регистрирани деловни субјекти во општината Пробиштип

Деловни субјекти	Бр. на регистрирани деловни субјекти
Претпријатија	276
Трговски друштва	247
Трговци поединци	272
Останато	175
Земјоделство, лов и шумарство	40
Вадење на руди и камен	1
Преработувачка индустрија	93
Снабдување со сопствена електрична енергија и вода за пиење	5
Градежништво	15
Вкупно деловни субјекти	1.124

Извор: Општина Пробиштип

Фабриката за акумулатори “ВЕЧНА САП” произведува стартер акумулатори за сите возила, градежна и земјоделска механизација со капацитет од 36 Ах до 210 Ах. Фабриката има вработено 210 работници. Важно е да се напомене дека 85% од производството е наменето за извоз, а 15% се пласира на домашниот пазар.

Покрај трговијата и рударството, дел од населението во општината Пробиштип се занимава и со одгледување на земјоделски култури. Имено, според податоците од спроведениот Попис на земјоделството од 2007 година, општината располага со вкупна аграрна површина од 4.788,54 хектари од кои вкупната површина на искористено земјоделско земјиште изнесува 3.462,12 хектари.

Од земјоделските култури најзастапени се житните култури кои се засадени на површина од 1.872,52 хектари, а потоа следат индустриските култури (208,50 хектари), фуражните растенија (132,75 хектари), лозовите насади (150,65 хектари), зеленчукот (83,10 хектари) и овоштарниците (61,17 хектари). Во табелата бр. 9 даден е приказ на обработливото земјиште по населени места во општината Пробиштип.

Табела бр.9: Обработливо земјиште

Населено место	Надморска височина	Површина во км2	Вк. аграр. Површина во ха	Обраб. Земјиште во ха	Пасишта во ха	шуми во ха
Бучиште	400	4.9	465	234	211	20
Гајранци	400	8.1	782	251	526	5
Горни Стубол	670	7.9	757	330	294	133
Горно Барбареве	650	15.2	1378	511	751	116
Гризилевци	800	3.4	280	115	82	83
Гујновци	335	5	459	331	118	10
Добрево	600	9.5	881	276	187	418
Долни Стубол	610	6.7	628	448	138	42
Долно Барбареве	630	11.2	1063	347	628	88
Дренак	650	5.5	529	314	212	3
Зарапинци	425	4.3	423	204	213	6
Град Пробиштип	560	5.69	952	721	132	99
Калниште	540	5.69	952	721	132	99
Куково	570	9.4	922	494	404	24
Кундино	710	7.4	682	275	147	260
Лезово	400	7.7	689	357	330	2
Марчино	700	5.99	551	252	141	158
Неокази	450	5.8	546	306	234	6
Пестришино	600	7.7	728	311	409	24
Петршино	505	6.4	614	470	136	8

Населено место	Надморска височина	Површина во км2	Вк. аграр. Површина во ха	Обраб. Земјиште во ха	Пасишта во ха	шуми во ха
Пишица	450	7.3	629	347	266	16
Плешенци	590	9.6	914	396	274	244
Пуздерци	460	6.1	586	354	225	7
Стрисовци	490	16.4	1549	746	731	72
Стрмош	475	5.6	527	387	132	8
Трооло	470	13.9	1368	465	889	14
Злетово	480	10.4	915	331	491	143
Јамиште	1050	19.7	1954	132	429	1393
Лесново	890	14.1	1360	168	618	574
Ратавица	620	3.5	323	165	157	1
Трипатанци	390	4.9	437	251	180	6
Турско Рудари	570	10.4	882	263	388	231
Шталковица	650	24.6	2338	206	700	1426
Древено	640	6.7	583	329	219	35
Бунеш	690	11.3	1101	444	586	71
Зелениград	1130	14.4	1424	126	489	809

Извор: Општина Пробиштип

12. КУЛТУРА И СПОРТ

Во рамките на општината Пробиштип постои една културна установа - Дом на културата "Злетовски рудар"- Пробиштип. Домот на културата е изграден во 1975 година и располага со површина од 3.000 м² од кои на сценскиот простор отпаѓаат 300м², има три сали од различна големина кои имаат вкупно 565 седишта во чиј состав работат:

- Работнички универзитет
- Градска библиотека "Јане Сандански" со литературен клуб "Процвет"
- Кино "Рудар"
- КУД "Злетовски рудар"
- Драмско студио "ЗЕР"
- Ликовна колонија "Лесново"
- Детски фестивал "Радоста на градот"
- Балетско студио "Емпирија" и "Хризантеми"
- Аматерски музички фестивал "Профест"

Во Работничкиот универзитет кој работи во состав на Домот на културата "Злетовски рудар"- Пробиштип активно работат три центри:

- Центар за основно образование за возрасни
- Центар за стручни преквалификации
- Центар за учење на странски јазици

СПОРТ

Општина Пробиштип располага со повеќе спортски терени и објекти од отворен и затворен карактер:

■ Објекти од затворен карактер:

- Сала во ОУ "Никола Карев"- ги исполнува условите за тренинг и одигрување на сите спортови, со трибини од една страна, 500 седишта (погодна и за одржување на спортски манифестации од меѓународен карактер);
- Сала во ОУ "Браќа Миладиновци" - првенствено погодна за тренинг и одигрување на

одреден број на спортови: кошарка и одбојка (има трибини само од една страна).

- Мала сала во ДСУ “Н.Н-Борче”- погодна за тренинг во поединечни спортови: фитнес, аеробик, гимнастика, борење, карате, пинг понг, џудо и др.
- Базент во ОУ “ Никола Карев ” - димензии 10 ц 12 метри, погоден за изведување училишна настава и релаксирање после тренажен процес, може да се искористи за соработка со училишта од други општини, како и на рекреативен план.
- Стрелачки клуб - во склоп на ученичкиот дом “Доне Божинов”
- Недовршена сала во Злетово

■ **Објекти од отворен карактер:**

- Градски фудбалски стадион - со тревнат терен и трибини од една страна, 2.000 седишта (во солидна состојба), со помошен терен и атлетска стаза (во лоша состојба);
- Градски базент - со олимписки димензии со услов за развој на пливаче, ватерполо, разни игри на вода и рекреација во летниот период (во функција).
- Во склоп на ДСУ “Н.Н- Борче” постојат: кошаркарско и ракометно игралиште (погодно за мал фудбал), со трибини и потребни димензии и едно одбојкарско игралиште со намалени димензии;
- Во склоп на ОУ “Браќа Миладиновци” постојат кошаркарско игралиште со трибини и потребни димензии (погодно за изведување на разни манифестации) и неискористен простор околу спортската сала;
- Во склоп на ОУ “Никола Карев” постојат: кошаркарско и ракометно (погодно за мал фудбал) игралиште со трибини и потребни димензии (во склоп на истото училиште постои тениски терен и трим патека, кои не се во функција);
- Во Злетово постојат: едно фудбалско - тревнато игралиште (без трибини), и едно ракометно игралиште - мал фудбал (со трибини) и
- Терен за мал фудбал, кошарка, одбојка, тенис со вештачка трева, во близина на полициската станица (донација од УЕФА), изграден септември 2005 година.

■ **Спортско-рекреативен туристички центар Пониква**

Зацртан како еден од 34-те зимски туристички центри во Просторниот план на Република Македонија, Пониква зазема особено важно место во развојот на туризмот и воопшто во целокупниот развојот на општината.

Спортско рекреативниот туристички центар *Пониква* се простира на надморска височина од околу 1600 метри и оддалечен е од главниот град на државата околу 130 км. Располага со околу 300 легла распоредени во неколку објекти.

Во моментот, располага со скромни скијачки можности: алпски патеки, три ски-лифтови и крос-кантри патеки.

Со интензивната изградба на подрачјето на Пониква, во голема мера се влијае врз автентичноста на пределот. Поради тоа треба да се превземат сите неопходни мерки за ублажување на влијанијата врз животната средина.

■ **Заштитени споменици на културата**

Во рамките на општината Пробиштип постојат четири заштитени споменици на културата:

- Манастирот “Св. Гаврил Лесновски” (Црквата, конаците и црковниот инвентар - ц.р. 438) во Лесново;
- Црквата “Успетие Богородичино” (ц.р. 439) во Злетово;
- Црквата “Св. Трифун - Пирог” (ц.р. 475) во Злетово (денес е во урнатини);
- Стара трошна куќа во Злетово - Сопственост на Кире Алексов. Потекнува од времето на Турското владеење со територијата на Македонија. До 1985 год. во неа живеело семејството во чија сопственост е објектот. По повлекувањето на турците од територијата на Македонија, куќата била прогласена за општински објект во кој била сместена општинската власт, а во времето на колективот амбар за жито. Куќата е заштитена со Закон, меѓутоа за жал се наоѓа во лоша состојба, бидејќи до сега ништо не е превземено околу прашањето за нејзино санирање.

13. ГРАЃАНСКИ СЕКТОР

Во рамките на општината Пробиштип егзистираат голем број на невладини организации презентирани во табелата која следи во продолжение на текстот.

Табела бр. 10: Невладин сектор

Име на НВО	Адреса	Општа цел
Сојуз на инвалиди на трудот	Ленинов Плоштад бб	Хуманитарна дејност
Здружение на трудови инвалиди	Ленинов Плоштад бб	Хуманитарна дејност
ЗГ и фондации-АД Рудници Златово	Златово	Заштита на права на работниците
Здружение на сметководители, финансиери и ревизори	ул Аце Скопјанчето 38	Нема
ЕД "Злетовица"	ул Јордан Стојанов 1	Подигање на еколошката свест и унапредување на животната средина
ЗГ Технолошки вишок на 25-те загубари	22 Декември 11 Пробиштип 2210	Права на лица технолошки вишок
Друштво "Злетовица"	ул Никола Карев 38	Заштита на природата
Општинско противпожарно друштво	ул Миро Баргала б	Нема
Здружение на пензионери	ул Илинденска бб	Нема
Феријален Сојуз	ул Доне Бозинов 25	Нема
Општински сојуз на спортови	ул Гоце Делчев 2	Развој на спортот
Сојуз на спортови - Пробиштип	ул Јаким Стојковски 108	Развој на спортската култура
Боречи клуб "Пеони"	ул Вељко Влаховиќ	Поттикнување и развој на боречките вештини
Здружение за модерен балет и манекенство "Диви Рози"	ул Јаким Спиоров 1	Манекенство и модерен балет
Здружение на предприемачи	ул Јордан Стојков бб	Развој на предприемаштво
"Злетовица"-шаховски клуб	ул Јаким Спиоров 3	шаховски спорт
РК "Црешово топче" - за мажи	Ленинов Плоштад бб	Развој и унапредување на ракометот
РК "Црешово топче" - за жени	Ленинов Плоштад бб	Развој и унапредување на ракометот
Спортско друштво "Црешово топче"	Ленинов Плоштад бб	Развој на спортот
РК "Про-Унија"	ул 9-ти мај бр 6	Развој на женскиот ракометен спорт
Здружение за техничка култура	ул Јордан Стојанов	Нема
Организација на жени	ул Јордан Стојменов	Жени и женски права
Карате клуб "Озрен"	ул Јаким Стојковски 108	Карате спорт
Здружение за превентива од алкохолизам, наркомани и никотизам	ул Ленинов Плоштад бб	Заштита едукација и превентива на граѓаните
Училишна задруга "Кочо Рацин"	ОУ Браќа Миладиновци	Нема
ФК "Рудар"	ул Миро Баргала бб	Развој и унапредување на фудбалот
Риболовно друштво "Злетовица"	ул Октомври 21	Развој и унапредување на риболовниот спорт
Ловечко друштво "Злетовски рудник"	ул Јордан Стојменов бб	Лов, заштита на ретки животински видови
Карате клуб "Оцука"	ул Јаким Спиоров 108	Развој на карате спортот
Здружение на земјоделски производители	ул Јаким Спиоров 42	Помош на земјоделските производители и унапредување на земјоделието
ЗГ сојуз на борци од НОБ	ул Јаким Спиоров	Негување на традициите на НОБ и заштита на културно историските споменици
Стрелачки клуб "Македонија"	ул М.Тито бб	Развој на стрелачки спорт
ЕД "Пониква"	ул М.Тито бб	Заштита на животна средина
Атлетски клуб	Ленинов Плоштад бб	Унапредување на атлетскиот спорт
Здружение на инвалиди на трудот "Златово"	Даме Груев 4	Права на инвалидизирани лица
Сојуз на инвалиди на трудот "Трудбеник"	Ленинов Плоштад бб	Права на инвалидизирани лица
Здружение на училишно спортско друштво на општина Пробиштип	ул Вељко Влаховиќ	Развој на спортскиот дух кај младите
Друштво за проучување и заштита на птици на Македонија	Гоце Делчев бр10	Заштита на птици
Организација на жени на општина Пробиштип	Дане Божинов бр12	Жени и женски права
Регионално здружение за италијанска култура	Гоце Делчев бр 2	Промоција на италијанската култура
Здружение на хендикепирани лица "Милосрдни срца"	Јордан Стојков бр 10	Помош на лица со ментален хедикеп
Центар за заштита и унапредување на правата на детето	Јордан Стојков бб детска градинка Гоце Делчев	Заштита и унапредување на детските права преку едукација и кампањи
Општинска организација-Црвен Крст	Ленинов Плоштад бб	Хуманитарна дејност
Здружени на граѓани со дијабетис на Општина Пробиштип	ул Јаким Спиоров 28/17	Помош на лица со дијабетис
Здружение на граѓани –Граѓански комитет за развој	Ленинов Плоштад бб	Заштита на животната средина, одржлив развој
Карате клуб-Пробиштип	Јаким Спиоров бр.42	Развој на карате спортот
Здружение на пчелари на општина Пробиштип	Никола Карев бр.42	Унапредување и развој на пчеларството
Здружение на пчелари "Пчела"	Никола Карев 3	Унапредување и развој на пчеларството
Сојуз на здружение на земјоделски производители-"Осогово"	Ленинов Плоштад бб	Помош, едукација и лобирање за целокупната дејност на земјоделските производители
Здружение на независна граѓански иницијативи-"Интелект акција"	Влаховиќ бр 2/11	Поддршка и промоција на граѓанските иницијативи и гласот на народот
Здружение на граѓани-"Идеја проект акција"	Јордан Стојанов бр 2	Развој на демократските процеси
Граѓанска перспектива	11 Октомври 19	Развој на граѓанското општество
Агенција за развој на инфраструктурата на Пробиштип	Миро Барага бб Пробиштип	Унапредување на инфраструктурата на локално ниво
Здружение на жени "ИДНИНА"-Пробиштип		Поголема застапеност на жената во општествените процеси
Земјоделско здружение МАШИНСКИ КРУГ - Пробиштип		
Здружение на граѓани		
Одбојкарски клуб "Проволеј- 05"	"Миро Барага" бр.3	Одбојкарски клуб
Здружени на граѓани "Спас за сите нас"	Градски плоштад ББ	Развој на демократските процеси

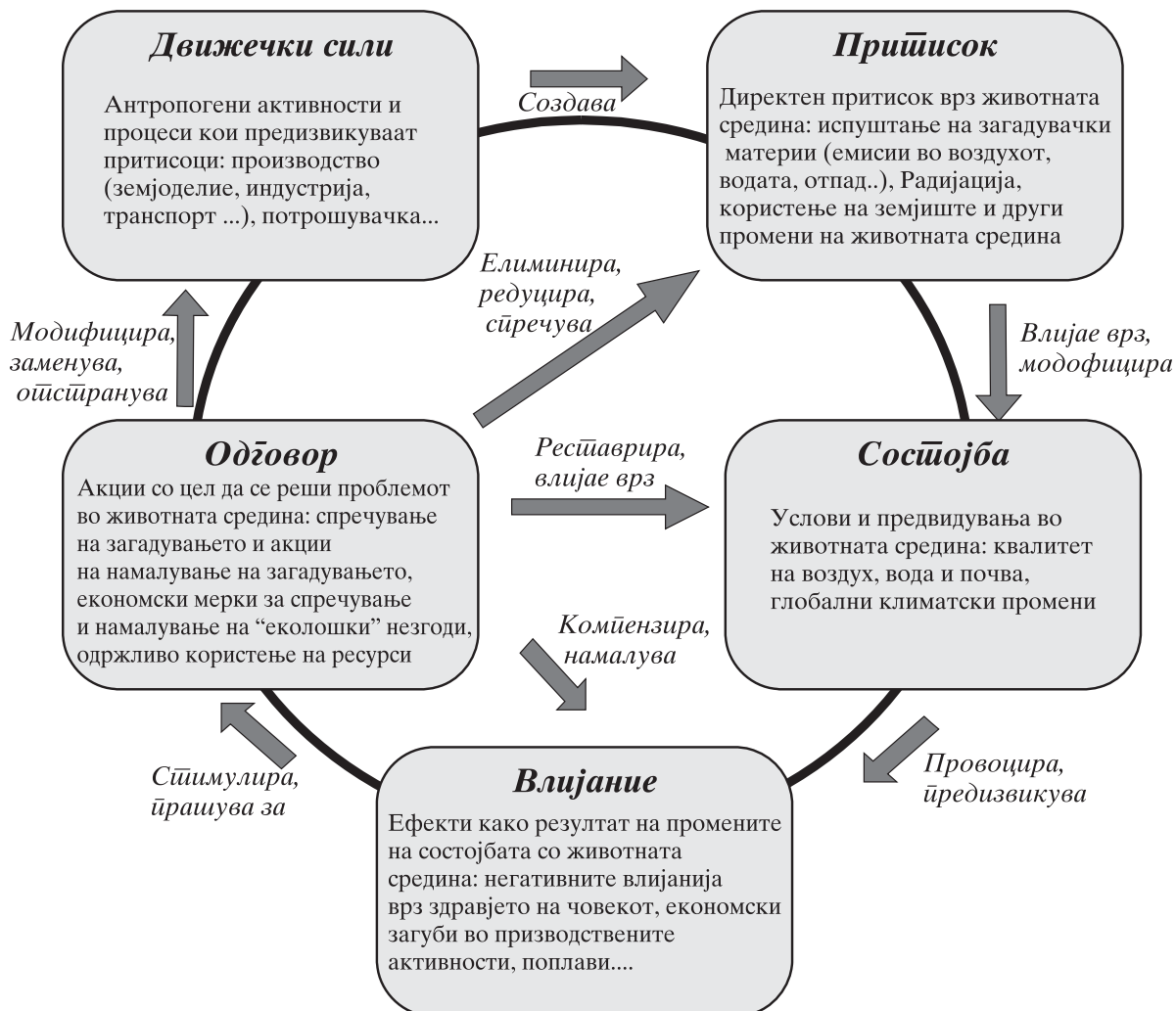
Извор: Општина Пробиштип

ИЗВЕШТАЈ ЗА ОЦЕНА НА СОСТОЈБАТА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА ВО ОПШТИНА ПРОБИШТИП

■ **Опис на ДПСИР методологија за дефинирање на проблемите од областа на животната средина**

Оцената на состојбата со животната средина во општина Пробиштип е направена според ДПСИР методологијата за дефинирање на проблемите од областа на животната средина. Преку оваа методологија се анализира поврзаноста помеѓу притисоците кои движечките сили ги вршат врз животната средина, променетата состојба на животната средина и чекорите кои треба да се превземат за да се намали притисокот (загадувањето) врз животната средина.

ДПСИР методологијата (Driving Force - движечка сила, Pressure - притисок, State - состојба, Impact - влијание, Response - реакција) овозможува да се дефинираат движечките сили кои влијаат на животната средина, притисокот кој ја модифицира состојбата на медиумите на животната средина, сегашната состојба и влијанието како и дефинирање на соодветен одговор/реакција за решавање на проблемите. Методологијата ја истакнува причинско - последичната врска и помага во процесот на донесување одлуки преку заедничко разгледување на економските, социјалните и прашањата од областа на заштитата на животната средина, притоа користејќи различни индикатори со кои попрецизно се искажува причинско-последичната зависност од социо-економските појави во заштитата на животната средина.

■ **Оцената на состојбата со животната средина во рамките на ЛЕАП за општина Пробиштип е реализирана низ следните фази:**

- Изготвување на ДПСИР табели за тематските области: *природа, отпад, води, воздух и бучава, почва и користење на земјиште;*
- Собирање на податоци и информации;
- Внесување на податоците во базата;
- Дефинирање и избор на сет индикатори;
- Споредување на податоците за состојбата со животната средина со важечките законски прописи и извлекување на заклучоци;
- Подготовка на извештај за состојбата со животната средина со список на дефинирани проблеми;

1. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ ПРИРОДА

1.1. БИОЛОШКА РАЗНОВИДНОСТ

Територијата на општина Пробиштип со своите географски, климатски, педолошки, хидролошки и историско-геолошки карактеристики е распространета на површина од 325,6 км². Во нејзино опкружување се општините Кочани и Чешиново-Облешево на исток, Штип и Карбинци на југ, Св.Николе на запад и Кратово на север.

Природните реткости Раткова скала, Лесновските пештери, културно историските споменици: манастирот Св. "Гаврил Лесновски" во Лесново, Св. "Спиридон" во Злетово како и локалитетот Костомар и древната населба Карлуково, го привлекуваат вниманието на голем број на љубители на природата.

Постојните географски, климатски, педолошки, релјефни, хидролошки и други услови овозможуваат како сезонски, така и годишно богат растителен и животински свет (флора и фауна).

1.1.1. Растителни видови

Флората застапена во општината, претставува драгоценост и непресушно природно богатство од многубројни лековити растенија, шумски ливадски плодови, јадливи печурки и др. Од големиот број растителни видови опфатени со над 50 фамилии, 150 родови и неколку стотици видови. Најбројни и од особено стопанско и биолошко значење се видовите од фамилиите:

- Повеќе видови печурки меѓу кои голем број јадливи, со доста висок квалитет како: *Boletus oedulis* - вргањ, *Agaricus* - шампињони, *Cantharellus cibarius* - лисичарка, *Lactarius deliciosus* - рујница, *Morchella esculenta* - смрчка, *Boletus cesarius* - јајчарка, *Macrolepiota procera* - срднач и др., но со нив може да се сретнат и отровни како отровниот вргањ *Boletus satanas*, муварка или *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina* - зелена буквица и други кои се и смртоносни.
- Декоративно присутни во шумскиот појас се: повеќе видови мхови како *Marchantia polymorpha* на влажни стени, папрати *Pteridium aquilinum* или орлова папрат, *Polypodium vulgare* - слатка папрат, и лековитото коњско опавче *Equisetum arvense*.
- Голем број тревести, дрвенести (шумски) видови од семени растенија меѓу кои најчести се повеќе видови и родови од фамилиите : фамилија - лутичина *Ranunculaceae* со род *Ranunculus*, *Anemone*, *Clematis*, *Adonis*, *Heleborus* и др; фамилија - *Papaveraceae*, булки со род *Ranunculus*, *Prunella* и др, фамилија *Urticaceae* - коприви со родот *Urtica dioica* и *Urtica urens*, фамилија *Rosaceae* - рози со родот *Rosa canina* - Шипка, *Fragaria vesca* - дива јагода, род *Potentilla* со повеќе видови, род *Rubus* - капина и малина, *Sorbus* – оскоруша, *Cydonia* - дуња, *Malus* - јаболка, *Pirus* – круша, *Crataegus* - глог, *Prunus* - слива; фамилија - *Fabaceae* - пеперугоцветни, богати со протеини и погодни за сточна храна со повеќе родови и видови од кои најчести: *Trifolium* - детелина, *Vicia*, *Lathyrus* - граор, *Medicago*, *Melilotus* - комуника, *Phaseolus*, *Robinia*; фамилија *Malvaceae* - слезови со родот *Malva* и *Althaea*; фамилија *Caryophyllaceae* - каранфили со родовите *Saponaria*, *dianthus*,

Agrostemma; фамилија Solanaceae - со родовите solanum, datura, nicotiana, atropa belladonna-benedunie; фамилија Lamiaceae - усноцвети со родовите, Salvia - жалфија, Lamium, Melissa officinalis - матичина, Rosmarinus Mentha - нане (Mentha piperita) Thymus - мајчина душица; фамилија Asteraceae - главоцвети со родови Achillea ајдучка трева, Matricaria - камилица, Taraxacum - глуварче, Helichrysum - смил, Tussilago - подбел, Cichorium; Фамилија Liliaceae - лилјани со родовите Collchicum - мразовец, Tulipa - лале, Convalaria majalis - момина солза, Allium;

- Од дрвенести шумски видови застапени се : Quercus-даб, Fagus (бука), populus - топола, Salix - врба, Ulmus - брест, betula - бреза, cornus - мас - дрен, pinus - бор, abies- ела, tilia - липа, cupressus - чемпрес и др.

1.1.2. Животински видови

Според истражувањата од типот на рбетници (vertebrata) регистрирани се околу 136 вида, од кои најбројни се животинските видови од класата на цицачи (Mammalia), птици Aves, Bubo - ут, paser - врапче, pica - сврака, ciconia - штрк, ardea - чапја, falco - сокол, aguila - орел, columbalivia - див гулаб, cuculus - кукавица, hurundo - ластовица, luscinia - славеј и др.

Од влекачите застапени се со родовите: Lacerta, Testudo, Vipera, Natrix, Coluber.

Од типот на безрбетници (invertebrata), регистрирани се околу 168 видови од кои најбројни се видовите од класа Insecta со родовите Lepidoptera –пеперутки, Diptera –двокрилци, coleoptera – тврдокрилци и др.

1.1.3. Загрозени животински видови

Најзагрозени животински видови се: речното ракче-actacus, лозовиот полжав-helix, речната пастрмка - salmo truta fario, речната жаба, белоглавиот мршојадец, лисицата, куната, зајакот и волкот, срната, дивата свиња, ежот, желката и др.

Најзагрозени растителни видови се: липката-Tilia, мајчина душица-Origanum vulgare, (Thimus sp), кантарионот (hipericum), белиот бор (Pinus silvestrae), Orchis morio, Primula elation, Anemone pulsatila, Atropa belladonna, а од габите се вргањот и лисичарката.

Во последните пет години, откупот на одредени видови се зголемува, поради што некои од овие видови стануваат загрозени (особено вргањот и лисичарката). Исто така голем проблем е и неправилното собирање на овие видови со што се оштетуваат корењата на растенијата.

Во текот на сезоната за собирање (јуни, септември, октомври), на годишно ниво се собираат:

- печурки 10-30 тони по сезона /годишно
- лековити растенија 20-30 тона/год (тегавец, липа, камилица, кантарион, глуварче, салеп и др.
- плодови 20-30 тона/год (шипки, боровинки, капини, малини)

1.1.4. Ендемични растителни и животински видови

Од ендемичните растителни видови на територија на општината регистрирани се: Potentilla rupestris (ендемит за Македонија) Stachys plumosa (ендемит за Балканскиот полуостров), Umbilicus erectus (ендемично растение за Балканскиот полуостров).

Од ендемичните животински видови регистриран е само Белоглавиот мршојадец (Gups fulvus). Особена реткост на територијата на општината, представува и Кундиското езеро кое во минатото било живеалиште на многу видови птици. Водата од езерото се користела за технолошкиот процес на флотирање на рудата, со што се нарушила природната рамнотежа на езерото, а со тоа директно и условите за живеење на водното станиште. Во однос на развојот на еко туризмот, од особена важност е да се изнајде решение за ревитализација на ова езеро и обновување на флората и фауната.

1.2. ИНДУСТРИЈА

Експлоатацијата на рудните наоѓалишта на метали и неметали е водечка стопанска дејност (рудник за производство на олово и цинк, "Индоминерали и метали" и рудник за производство на опализиран туф "Стрмош АД"). Како резултат на долгогодишната експлоатација на рудното богатство создадена е жаловишна депонија, чиј што експлоатационен период е завршен.

Последиците од ова историско жариште, за сите медиуми на животната средина се исклучително големи. Влијанието врз животната средина од јаловишната депонија е разгледувано за секој медиум посебно.

1.3. ШУМАРСТВО

Територијата на општината е покриена со шуми кои се непроценливо природно богатство од естетско, биолошко и стопанско значење. Вкупната површина на шуми во општина Пробиштип изнесува 10.500 ха од кои 18% или 1.890 ха шума е зафатено со процесот на сушење. Овој процент е понизок во споредба со степенот на сушење во Европа кој изнесува 30 - 50% (извори на податоците, ЈП “Макеонски шуми” подружница “Осогово” РЕ Пробиштип).

Во изминатиот период од пет години, не е забележано ниту зголемување ниту намалување на шумскиот фонд. Ова се должи на фактот на континуирано засадување со нови садници, на површини кои се идентични на исечените шуми за период од една година.

Табела.1 Распределба на земјиште на територијата на општина Пробиштип

Земјоделска Површина(ха)	Обработлива Површина(ха)	Пасишта(ха)	шуми(ха) 10.500	
			Општествена. сопственост	Приватна сопственост
24.970	12.570	12.400	7.000	3.500

Извор: ЈП “Макеонски шуми” подружница “Осогово” РЕ Пробиштип

Сечењето на шумите е во согласност со шумско-стопанските основи, односно со предвидувањето од страна на државните институции. Од вкупно предвидената дрвна маса за сечење, за една година се сечат помалку од 50% од планираното. Во општина Пробиштип е забележано намалување на исечена шума за 25% и големо намалување на бесправната сеча на шумите, како резултат на засилената контрола од страна на шумската полиција. Може да се констатира дека количествата на бесправно исечени дрва се многу мали и не го нарушуваат шумскиот фонд (извор на податоците, подружница “Осогово” РЕ Пробиштип

Во последните неколку години, регистриран е зголемен број на пожари, најчесто како резултат на човечкиот фактор.

Евидентни се појавите на пожари кои се јавуваат на отворен простор и на објекти. Во последните пет години поголем процент е во интервенции отколку пожари, што не е случај за 2006 година каде од вкупно 37 регистрирани пожари, 34 се пожари а 3 интервенции.

Табела 2. Пожари во Општина Пробиштип и начин на предизвикување

Пожари на:	Број на пожари			Начин Намера	1	2	3
	1	2	3				
Објекти	1	10	11	Невнимание	1	23	24
Сообраќајни средства		1	1	Детска игра		1	1
Отворени простори	1	34	35	Природно		3	3
Останато		11	11	Неутврдено	1	26	27
Вкупно	2	56	58	Вкупно	2	56	58

Легенда: 1. Пожари со поголема вредност од 10.000 ден 2. Интервенции со вредност помала од 10.000 ден 3. Вкупно

1.4. ЛОВ И РИБОЛОВ

Во горниот тек на река Злетовица, водата е од 1 и 2 категорија, и во неа живеат, *поточната пастрмка и поточната мрена*. Во средниот и долниот тек на реката ги има следните видови риба: мрена, клен, кленче, вретенар, караш, попадика, бојник и др. Во акумулацијата Пишица застапени се следните видови на риба: крап, караш, сом и др. (извор на податоците - Риболовно друштво “Злетовица” Пробиштип). На територијата на општина Пробиштип концесија за риболов за 6 години има добиено риболовното друштво “Злетовица” Пробиштип, и тоа за период од 10.04.2006 до 10.04.2012 година. За 2007 година има издадено 57 дозволи и 23 членски карти, и за 2008 издадени 57 дозволи и 18 членски карти.

Просечно се ловат 300-600 кг риба годишно.

Количината на уловена риба во 2008 година изнесува 224кг што во споредба со 2007 година 748кг претставува за 70% намалување од претходната година.

Извршено порибување:

- 2006 г. - 248кг порибување со подмладок
- 2007 г. - нема порибување со подмладок
- 2008 г. - 30кг порибување со подмладок

Рибниот фонд во реките и акумулациите, во услови на низок водостој особено во летниот период се намалува. Од друга страна, порибувањето не е редовно и не е на квантитативно ниво со кое би се овозможило одржливо управување со рибниот фонд.

Подрачјето на општина Пробиштип располага со вкупна ловна површина од 31.122ха од која 28.202ха е доволно продуктивна, а 2.920ха е непродуктивна површина.

Шумските површини и пространите пасишта и тревни заедници овозможуваат живот и на разни видови дивеч, како штетен, така и корисен. Ловното друштво "Злетовски рудар" управува со ловната површина на територијата на општина Пробиштип.

Годишно, во просек се издаваат 430 дозволи за лов, при што се ловат: див зајак, дива свиња, лисица, волк, срна, јазовец, куна и други, а од птиците дива шатка, еребица, потполошка, див гулаб, гугутка, јастреб, орел и други. За жал, ловното друштво не води евиденција за бројот на уловен дивеч, ниту има увид во бројот на ловци кои ловат на диво.

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област ПРИРОДА

1. Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и несоодветно управување со ловиштето.
2. Намалување на рибниот фонд како резултат на нередовно и недоволно порибување со подмладок, особено во услови намалување на водостоите во произразените сушни периоди.
3. Неправилно и несовесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија.
4. Изумирање на природното водно станиште - Кундинско езеро
5. Неискористеност на природните ресурси за развој на еко туризмот.
6. Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за заштита на природата.

2. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ ОТПАД

Според резултатите добиени при оцената на состојбата, во општина Пробиштип во 2007 год. е создадено околу 5685 тони комунален отпад, 146 тони индустриски неопасен отпад, 120.420 тони индустриски опасен отпад, 2000 тони инертен отпад, 9,6 тони отпадни масла, 50 тони отпад од хаварисани возила и 10 тони отпад од електрични направи.

Табела 3. Генериран отпад - 2007 година

Тип на отпад	Вкупно колич. (т/г)	Собирање (т/г)	Селекција (т/г)	Транспорт (т/г)	Третман (т/г)	Преработка (т/г)	Складирање (т/г)	Отстранување (т/г)
Комунален	5685	5185	/	5185	/	/	/	5185
Индустриски неопасен	146	146	/	146	/	/	/	146
Ветеринарен								
Инертен	2000	/	/	2000	/	/	/	2000
Опасен	120420	/	/	120000	/	/	420	120000
Отпадни масла	9,0		/	/	/	0,3	7,8	/
Потрошени батерии, аку	2595	2595	/	15	/	2580	/	/
Медицински отпад	2,03	1,43	/	1,43	/	/	/	1,43
Отпад од ел.направи	10	10	/	10	10	/	/	/
Искористени возила	50	50	/	50	50	/	/	/
Титаниум диоксид	/	/	/	/	/	/	/	/
азбест	1	/	/	1	/	/	/	1

Извор: ЈКП Никола Карев - Пробиштип

Во последните пет години, создадениот отпад не бележи поголеми квантитативни промени, имајќи ја предвид стапката на пораст на населението која, согласно статистичките податоци изнесува -0,35 од 1994-2002, а од 2002-2008 стапката на пораст е речиси непроменета.

2.1. КОМУНАЛЕН ЦВРСТ ОТПАД

Комуналниот отпад во општината се собира на организиран начин во градот Пробиштип и Злетово, каде што услуга за собирање и транспорт на отпад добиваат 3582 домаќинства.

Комуналниот отпад се собира согласно усвоената годишна програма за вршење на оваа комунална дејност од страна на ЈКП "Никола Карев". За собирање на отпадот ЈКП располага со :

- контејнери со зафатнина од 1,1м³- вкупно 78
- пластични канти од 120 л. -вкупно 160 кај индивидуалните корисници и
- други импровизирани садови во кои се собира комуналниот отпад од индивидуалните домаќинства.

ЈКП се соочува со проблемот на недоволен број на контејнери (потребни се уште 80), а од постојните 80% се неупотребливи (изгорени, со дупки од кои испаѓа отпадот, без тркала кои се извадени или се изгорени). Исто така, недостасуваат и пластични канти од 120 л. за домаќинствата.

Отпадот се транспортира со две возила за оваа намена (даф-2100 и ивеко 80-10), а се користат и уште два трактори за собирање на комунален отпад од домаќинствата. Двете возила кои се користат се стари и без соодветна опрема (приклучни делови) за вршење на оваа дејност. Исто така, евидентно е дека согласно количеството на произведен отпад, ЈКП не располага со доволен број на возила за соодветно и навремено извршување на услугата.

Табела 4. Создаден комунален отпад - 2007

Создаден комунален отпад	Кг/жител/ден	1,06
	Бр.на домаќинства врзани во системот.	3582
	Количина(т/г)	14,2
	Површина на времена локација м ²	77680
	Цена на собирање(ден/м)	110
	Процент на наплата	78,4%

Депонијата “Озрен” е одалечена на 3,3 км од градот Пробиштип. Се користи од 1975 год, се наоѓа помеѓу ридови, а отпадот се депонира во природно создаден дел (дупка) со можност за експлоатација уште најмалку 50 год. Вкупно зафатената површина на депонијата изнесува 35000 м² и вкупно депониран отпад од 353846 м³. Депонијата не е оградена, нема машина за покривање на отпадот, нема вода, струја и чувари.

Присутен е проблемот на горење на депонираниот отпад (самозапалување или палење на отпадот од граѓаните кои собираат метал од комуналниот отпад), при што чадот, поради правецот на дување на ветерот се регистрира во с. Неокази и во периферните делови од населбата Каменар.

Исцедокот од депонијата се влева во депонијата за опасен отпад (јаловиште), сопственост на рудниците за олово и цинк на фирмата “Индоминерали и метали”. Исцедокот не создава загадување на почвата и водата.

Присутен проблем во општината е отпадот од останатите 33 населени места кои не се вклучени во организираниот начин на собирање на комуналниот отпад, пред се поради недоволниот технички и финансиски капацитет на ЈП. Жителите на овие населени места (2900 жители) комуналниот отпад го исфлаат во најблиските долови, речни корита, покрај патишта, во шумите и на други места, и тоа околу 500 тони/год.

Регистрирани се 19 диви депонии, формирани од жителите на овие места кои се наоѓаат на неплодни површини (долови) и истите зафаќаат површина од 1500 м².

Табела 5. Вкупно генериран комунален отпад на територијата на општината и број на регистрирани диви депонии

Р.бр.	Населено место	Број на жители	Број на домаќин.	Вкупно комунален отпад (м ³ /нед)	Број на диви депонии
1	Пробиштип	10816	3252	207 м ³	3
2	Бучиште	68	26	206 кг	
3	Гајранци	36	19	138	
4	г. Стубол	99	44	379	1
5	г. Барбареве	37	21	141	
6	Гризилевци	22	13	84	
7	Гујновци	33	15	126	
8	Добрево	340	100	1300	2
9	д. Стубол	168	66	644	1
10	д. Барбареве	11	6	42	
11	Дренак	26	13	99	
12	Зарапинци	12	7	46	
13	Куково	18	10	69	
14	Кундино	81	35	310	
15	Лезово	44	24	168	
16	Марчино	26	15	99	
17	Неокази	95	36	364	1
18	Пестришино	10	5	38	
19	Петршино	60	34	230	
20	Пишица	168	57	644	1
21	Плешенци	168	68	644	1
22	Пуздерци	34	17	130	
23	Стрисовци	54	30	207	

Р.бр.	Населено место	Број на жители	Број на домаќин.	Вкупно комунален отпад (м3/нед)	Број на диви депонии
24	Стрмош	294	93	1100	3
25	Трооло	45	21	172	
26	Злетово	2477	733	47 м3	3
27	Бунеш	48	27	184	
28	Древено	213	79	816	1
29	Зелениград	7	5	26	
30	Јамиште	10	5	38	
31	Лесново	41	25	157	
32	Ратавица	277	80	1006	1
33	Трипатанци	126	53	483	
34	Турско Рудари	185	54	709	1
35	Шталковица	44	16	168	

Во општината исто така не е спроведен организиран систем за селектирање, рециклирање и реупотреба на комуналниот отпад.

2.2. ИНЕРТЕН ОТПАД

И покрај тоа што постои депонија за инертен отпад, се уште е евидентна појавата на диви депонии на просторот покрај патишта, на неуредените и другите површини. Во патниот појас на регионалниот пат Р -206 и во патните појаси на дел од локалните патишта во општината депонирано е околу 320т/год од овој вид на отпад. На депонијата за инертен отпад, за една година просечно се депонира околу 2000 тони инертен отпад. Како резултат на спроведување на законската регулатива за отпад, и зголемената активност на терен од страна на инспекциските служби, девијантните појави се одстрануваат во текот на последните три години.

2.3. ПОСЕБНИ ВИДОВИ ОПАСЕН ОТПАД

2.3.1. Отпадните масла од возила и индустријата

За овој вид на опасен отпад не е организиран систем на собирање. Поголемиот дел од нив се собира (складира) во садови за тој вид на отпад (метални буриња) во вкупна количина од 7,7 тони просечно за една година, додека еден мал дел се истура во канализацијата и почвата (0,8 тони во канализација и 0,1 тон во почвата). Од вкупно складираните отпадни масла 1/3 се користи како гориво за затоплување кај дел од занаетчиските дуќани. Само 0,3 тони отпадни масла се преработуваат.

2.3.2. ПХБ - полихлориранибифенили

Според податоци од ЕСМ околу 250л ПХБ годишно се собираат од трансформаторите и се преработуваат на централно место заедно со истите од целата територија на Република Македонија. Не постојат други сознанија за производство, увоз и промет на овие материи на територијата на општината.

2.3.3. Отпад од азбест

Голем број јавни објекти, објекти за колективно и индивидуално домување и помошни објекти имаат покриви од салонитни табли од азбест. Познато е штетното влијание на овој материјал врз здравјето на луѓето. Поради недостаток од искуства и знаења во поглед на управување со овој отпад во иднина може тој да се појави како проблем. Се проценува дека најмалку 25% од покривите се од азбест.

2.3.4. Отпад од потрошени батерии и акумулатори

Од страна на откупувачите на отпад во голем дел се откупува овој вид на отпад, а само мал дел оди со комуналниот отпад на депонијата. Во отпадите (во моментот еден регистриран откупувач согласно постоечките законски прописи) во 2007 год. е собрано 15 тони отпад од потрошени батерии и акумулатори.

2.3.5. Отпад од електрични и електронски апарати

Овој отпад се откупува во отпадите и во најголем дел е собран. Од добиените податоци собрани се 10 тони отпад од електрични и електронски апарати (2007 год).

2.3.6. Искористени возила

Искористените возила во најголем дел се предадени во отпадите (50 тони во 2007год.) и на тој начин многу површини на кои со години се одлагале искористените возила се исчистени.

2.3.7. Медицински отпад

Отпадот од здравствениот дом “Нада Михајлова” се собира во посебно обележани садови и се носи во депонијата “Дрисла” во Скопје (1.43 тони во 2007).

Кај останатите приватни ординации (6) овој отпад се остава во садовите за собирање на комуналениот отпад и се депонира со истиот на депонијата “Озрен” (0,6 тони за 2007 год).

2.3.8. Историско загадување - индустриски опасен отпад

Старото хидројаловиште на рудниците за олово и цинк “Злетово” Пробиштип датира од самиот почеток на експлоатација на рудникот, и со децении на оваа локација се депонирани огромни количества на материјал. Во досегашниот период на старото хидројаловиште се депонирани околу 6. 000 000 м³ хидројаловина. Хидројаловиштето претставува плато во 5(пет) полиња со вкупна висинска разлика од околу 30 м. Со депонирање на хидројаловината во целост е изменет првобитниот релјеф на теренот. Оформени се рамни површини, платоа во пет различни нивоа (полиња од 1 до 5) и косина која го следи коритото на Киселичка река од почетокот на поле 1 до крајот на поле 5.

Хидројаловиштето содржи тешки метали (олово, кадмиум, цинк, жива, железо, бакар, арсен, ураниум) кои претставуваат опасност за сите медиуми на животната средина, а содржи и хемикалии како (бакар сулфат, натриум цијанид, калиум амил-ксантат, калциум оксид, калциум карбонат и Д-250) кои се употребувале во процесот на влажната хемиска обработка на рудата при влажнењето, после мелниците и спиралните и спиралните класификатори како реагенси за дотерување на ПХ.

Последиците од загадувањето се докажани со последната студија која ја изработија јапонските експерти. Студијата покажа дека во земјоделското земјиште во атарот на селата Стрмош, Неокази, Петришино и Бучиште, има зголемен процент на олово, цинк, бакар, кадмиум и манган. Проблемот со напуштените јаловишни депонии е влезен и во Националниот план за управување со отпад 2006-2012 година.

Јаловиштето нема еколошка заштита во поглед на обложување на неговата површина, пречистување на отпадните води кои се испуштаат од неговата основа и контрола на емисиите од прадини во услови на ветер.

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област ОТПАД:

1. Постојната депонија не ги задоволува минималните стандарди за санитарна депонија (не е оградена и заштитена, нема вода, струја, чуварска служба);
2. Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово;
3. Не постои современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад;
4. Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање;
5. Несоодветно депонирање на отпадот-појава на диви депонии;
6. Недоволна техничка (возила и садови) и стручна екипираност на ЈКП;
7. Не постои организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад;
8. Не е воспоставен систем за собирање, транспорт, преработка и отстранување на сите видови на опасен отпад;

3. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ ВОДА

3.1. РАСПОЛОЖИВИ ВОДНИ РЕСУРСИ ВО ОПШТИНАТА - КВАНТИТАТИВНА И КВАЛИТАТИВНА АНАЛИЗА

■ Река Злетовска

Сливното подрачје на река Злетовица зафаќа 32,57ха. Хидролошките параметри и состојбата со квалитетот на површинската вода редовно се следат од страна на Управата за хидрометеоролошки работи.

Основни хидраулички параметри:

Табела 6. Резултати од хидрометриски мерења - слив на на река Злетовица

Профил	Водостој (X) см	Протек м3/сек	Ширина на мерен профил В (м)	Средна длабочина Т (м)	Средна брзина Всп (м/сек)	Површина на попр.профил (м2)
Кнежево брана	/	0.033	0.70	0.10	0.470	0.070
Јамиште р.Емирица	/	0.345	2.70	0.16	0.780	0.444
Злетово	8	0.474	0.09	0.09	0.610	0.780

Управата за хидрометеоролошки работи на 13.09 и 08.11.2007 година изврши анализа на биолошки материјал за анализа на акватичниот жив свет од река Злетовска од три мерни места. Врз основа на биолошките елементи за квалитет на површински води, извршена е проценка на квалитетот на водата од река Злетовска. Квалитетот на водата од река Злетовска во септември месец на сите мерни места е од I класа. Во Ноември месец само на едно мерно место квалитетот на водата е од I класа, а на останатите две од II класа. Проценката на квалитетот на водата е во согласност со пропишаните дозволени гранични вредности за квалитет на површинските води.

Високите концентрации на Cd-Cu-Pb-Zn-Mn (кадмиум - бакар - олово - цинк - манган) во река Киселица и долните токови од река Злетовица се должат на хаваријата на старото рудничко јаловиште во 1976 година и рударските активности од Рудниците Злетово. Ова се загадувања причинети од човечки фактор.

Река Коритница е исто така загадена со тешки метали од водите кои се излеваат од рударските окна на рудникот за олово и цинк "Индоминерали и метали".

Браната Пишица е акумулација во општина Пробиштип со 800.000м³ вода, која служи за наводнување и спортски риболов.

Табела 7. Комплексно следење на квалитативните карактеристики на водите во сливот на река Злетовица (период септември -ноември 2007)

Мерно место	р.Злет. по вл. на р.Мушковска	р.Злет. брана Кнежево	р.Злет.над Злетовомост
Параметар			
Температура на вода (°C)	4.6	3.1	6.0
Температура на воздух (°C)	6.0	5.2	9.8
Видлива боја	без	без	без
Миризба	без	без	без
Видливи отпадни материи	без	без	без
Вистинска боја мг/л Pt-Co	0.5	0.3	0.5
Матност мг SiO ₂ /л	10	7.5	10
pH	8.13	7.56	8.78
Електроспроводливост ,μС/цм	150	115	167
Редокс потенцијал, м В	-67	-36	-25
Вкупен сув остаток од нефилтрирана вода на 105 °C мг/л	106	92	117
Вкупен сув остаток од филтрирана вода на 105 °C мг/л	100	87	111
Жарен остаток од нефилтрирана вода на 550 °C	74	64	80
Жарен остаток од филтрирана вода на 550 °C мг/л	71	60	77
Губиток од жарење од нефилтрирана вода мг/л	32	28	37
Губиток од жарење од филтрирана вода мг/л	29	27	34
Вкупни суспендирани материи - мг/л	6	5	6
Минерални суспендирани материи - мг/л	3	4	3
Органски суспендирани материи- мг/л	3	1	3
Растворен кислород мг O ₂ /л	11.32	10.52	10.80
БПК ₅ мг O ₂ /л	3.94	2.95	4.13
ХПК / КМhO ₄ мг O ₂ /л	1.64	1.23	1.72
ХПК/ бихроматно мг O ₂ /л	5	15	12
NH ₄ ⁺ - мг N /л	0.05741	0.05703	0.04026
NO ₂ ⁻ - мг N /л	0.0018	0.0017	0.0019
NO ₃ ⁻ - мг N /л	0.092	0.050	0.036
PO ₄ ³⁻ мг PO ₄ ³⁻ /л	0.0319	0.0158	0.0292
м-алкалитет	1.05	0.90	1.2
р-алкалитет	0.05	0.0	0.05
хлориди мг/Cl ⁻ /л	1.93	2.28	2.37
сулфати мг CO ₃ ²⁻ /л	22.54	22.60	24.46
бикарбонати мг HCO ₃ ⁻ /л	57.95	54.90	67.1
карбонати мг CO ₃ ²⁻ /л	3	0	3
хидроксидаи мг HCO ₃ ⁻ /л	0	0	0
калциум, мг Ca ²⁺ /л	18.59	14.46	23.76
магнезиум Mg ²⁺ /л	4.39	5.01	5.01
калиум мг K ⁺ /л	5.24	3.17	3.42
натриум мг Na ⁺ /л	5.58	4.73	5.38
вкупна тврдина °дХ	3.61	3.18	4.47
карбонатна тврдина °дХ	0.29	0.29	0.86
некарбонатна тврдина °дХ	3.32	2.89	3.61
железо мг Fe /л	0.069	0.010	0.035
манган мг Mn / л	0.003	нд	нд
цинк мг Zn/л	нд	нд	нд

Мерно место	р.Злет. по вл. на р.Мушковска	р.Злет. брана Кнежево	р.Злет.над Злетовомост
олово $\mu\text{g Pb/l}$	нд	нд	нд
кадмиум Cd Cd/l	нд	нд	нд
бакар Cu Cu/l	0.39	0.33	0.43
никел Ni Ni/l	нд	нд	нд
кобалт $\mu\text{g Co/l}$	0.5	0.24	0.45
хром $\mu\text{g Cr/l}$	нд	нд	нд
цијаниди $\mu\text{g CN/l}$	<ЛДЛ	<ЛДЛ	<ЛДЛ
флуориди $\mu\text{g F/l}$	нд	нд	0.07

Со споредување на податоците со максимално дозволените концентрации согласно правилникот за квалитет на површинските воид, може да се согледа Река Злетовска во најголемиот дел е од 1 и 2 категорија со исклучок во деловите каде се влеваат нејзините притоки. Реките Коритница и Киселица се од 3 и 4 категорија.

3.2. ВОДОСНАБДУВАЊЕ

Водоснабдувањето на Пробиштип во приградските населби и 7 селски населби се врши преку централен водовод, изграден пред 33 години. Водата се зафаќа во бунарски систем на Злетовска река кој се состои од 32 бунари и една галерија. Од водозафатот до резервоарот транспортот е со цевковод во должина од 5767 метри и пречник 323,9 мм, со помош на пумпи. Капацитетот на цевководот е 100 л/с, но тој капацитет од повеќе објективни причини неможе да се постигне.

Резервоарскиот простор е со капацитет на акумулација од 1500 метри кубни, и треба да биде во состав на филтер станицата што треба да се гради.

Прочистувањето на водата е само бактериолошко, со хлорирање во резервоарот преку хипохлоринатор. Таквото хлорирање не е автоматизирано и во голема мерка зависи од субјективниот фактор. Гасниот хлоринатор во пумпната станица не функционира поради недостиг на финансиски средсва.

Недостатокот на вода за пиење е најизразен во текот на летните месеци, кога потрошувачката е зголемена. Постојат повеќе причини за недостатокот од вода за пиење: малата издашност на бунарскиот систем, дефекти на пумпите и потисниот цевковод, дефекти на водоводната мрежа, нерационално користење и дивите приклучоци. Иако инсталираниот капацитет е 100л/с, максимум што се постигнува е 45 л/с. Не функционирање на катодната заштита доведува до чести дефекти на потисниот цевковод. Примарната водоводна мрежа, која е градена како што се развивал и градот не ги исполнува техничките услови и нормативи. Честите дефекти во мрежата се причина за губење на водата како и навлегување на подземните води во цевките, со што се загрозува квалитетот на водата за пиење.

Уште еден голем проблем, за соодветно одржување на водоводната и канализационата мрежа е тоа што не е изработен подземен катастар на инсталациите. Со тоа многу се отежнува отстранувањето на дефектите, а има и појава на диво приклучување во мрежата кое неможе да се лоцира. Не постојат целосни податоци за профилот и должината на водоводната и канализационата мрежа, како и за техничките карактеристики и квалитетот на цевките во истата. Водата од градскиот водовод се контролира еднаш неделно со земање на пет мостри за хемиска и бактериолошка анализа (од пумпната станица, од резервоарот и од три точки на градската водоводна мрежа).

Од градската водоводна мрежа со вода за пиење се снабдуваат и селата Ратавица, Стрмош, Добрево, Неокази, Плешенци, Долни Стубол и Петршино. Другите селски населби (26), со вкупен број на жители 1457 или 9,02% од вкупниот број жители во општината имат самостојни водоводи или ги користат природните извори и бунари. Во овие населени места исправноста на водата за пиење нередовно се следи. Од друга страна подземните води кои се користат за пиење се потенцијална опасност по здравјето на луѓето, имајќи го превид присуството на тешки метали во површинските води и во почвите.

Постои и посебен цевковод, кој ја снабдува фабриката за акумулатори, а исто така и стар цевковод за индустриска вода, кој не се користи. Индустриските капацитети во Пробиштип го користат градскиот систем за водоснабдување.

3.3. ОДВЕДУВАЊЕ И ТРЕТМАН НА ОТПАДНИТЕ ВОДИ

Од вкупното население 16193 или 90% се приклучени на канализациона мрежа. Со мрежа за одведување на комуналните отпадни води, покриени се градот Пробиштип, Злетово, Пишица, Ратавици, Древено, Стрисовци, Плешенци, Стрмош, а останатите 10% од населението се лоцирани во 31 населено место, од кое само едно е релативно поголемо н.м Добрево со 340, а останатите се со мал број на жители. Бројот на домаќинствата кои не се приклучени на канализационата мрежа изнесува 850. Нема прецизен податок точно кои делови од градот не се приклучени на канализационата мрежа, но може да се каже дека тоа се домаќинства од приградските населби и периферните делови од градот. Во овие делови се користат септички јами или отпадните води се испуштаат површински.

Мрежата за одведување и собирање на комуналните и атмосферски води не ги исполнува техничките услови и нормативи. Фекалната и атмосферската канализација се недоизградени, односно не постојат на целата територија на градот. Атмосферска канализација речиси не постои. Со системот управува јавното претпријатие Никола Карев.

Просторот кој ги опфаќа границите на градскиот градежен регион изнесува 232,03 ха од кои 85 ха се зони без изградена канализациона мрежа и домаќинствата не се приклучени на истата.

На територијата на Пробиштип има пет изливни места на колекторите. Но, има и други помали диви изливни места во оние делови од градот во кој не е изградена канализационата мрежа.

Покрај рудниците Злетово како загадувач на подземните и површинските води се јавуваат: Фабриката за акумулатори ВЕСНА-САП која како главни сировини во производниот процес користи олово, сулфурна киселина и други хемиски средства, а водата се испушта без претходен пред-третман.

Фабриката за производство на водено стакло по хидротермички пат АД ЗЕОЛИТ БСБ, основана 2003 година и започна со производство на натриумов силикатен раствор (водено стакло)

Двете фабрики се во фаза на издавање на А интегрирана еколошка дозвола.

3.4. НАВОДНУВАЊЕ

Директни реципиенти во кои се испуштаат отпадните води, без третман на пречистување, се реките Киселица и Маричанска река кои се влеваат во Злетовска река. Реките содржат големи концентрации на тешки метали и флотациски реагенси. Поради текот кој поминува покрај јаловишната депонија овие води нетреба да се користат за наводнување. За жал овие води, заедно со водите од река Коритница која се загадува од јамските простории на рудниците Злетово, се користат за наводнување и производство на земјоделски производи.

Употребата на хемиски сретства (количество на ѓубрива и пестициди) е неконтролирано. Самата подрачна единица, не води редовна евиденција по години во однос на употребените органски и агро-хемиски препарати. Овој проблем подетално ќе биде разгледан во делот за почва.

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област ВОДА:

1. Загадување на површинските води како резултат на директно излевање на комуналните отпадни води во речните корита (90% од населението е покриено со канализациона мрежа - нема пречистителна станица);
2. Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од општината;
3. Застарена водоводна мрежа;
4. Не постои подземен катастар;
5. Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи;

4. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕТО

4.1. ИНДУСТРИЈА

Најголем проблем со кој се сочуваат жителите на општина Пробиштип, е загаденоста на почвата со тешки метали како последица од историското загадување, но и од тековните активности во индустрискиот сектор, и тоа: производство и преработка на метали (минерални сировини од олово-цинкова руда), неметали-опализиран туф, акумулатори, водено стакло и зеолит за индустријата на детергенти.

Од декември 2005 до декември 2007, студискиот тим на ЈИСА - Агенцијата за меѓународна соработка на Јапонија, спроведе испитување на загаденоста на почвата со тешки метали, и даде насоки за развојот на капацитетите за управување со загадени почви. Во Република Македонија не постојат специфични закони за управување со загадени почви ниту стандарди за контаминации со тешки метали.

За одредување на загадувањето во почвата, спроведени се мрежни испитувања на полиња со големина на страните од 400, 200, 100 и 50 метри. Беа одредени (со уситнување на мрежата) места со високи концентрации на тешки метали. Исто така беше направено разграничување на зоните од природно и антропогено (човеково) потекло. Широко распространетите високи концентрации на Co-Cr-Ni (кобалт - хром - никел) во југозападните делови на општината потекнуваат од еоцен-седиментните карпи и тие се од геолошко потекло. Високите концентрации на As (арсен) заедно со тие на Cd-Cu-Pb-Zn-Mn, кои се јавуваат во јаловиштата, но и изолирано јужно од Пробиштип и во северозападните и североисточните делови од испитуваната област, се со потекло од рударски активности. Во останатите случаи причината е минерализација на Pb-Zn.

Испитувањето на земјоделските култури во 2006 и 2007 покажуваат дека концентрацијата на олово во пченицата ги надминува дозволените граници за Македонија во 36% од мострите за 2006 и 22% за мострите за 2007 година. За да се утврдат причините за варијација на концентрацијата потребно е повеќегодишно следење и испитување.

4.2. ПРОЦЕНКА НА РИЗИК

а) Проценка на вкупен ризик од изложеност на тешки метали во почва зависно од употребата на земјиштето

Полиња од 400м со ниво 5, односно со ризик 1.000 до 10.000 пати поголем од граничниот (во случајот пресметаниот ризик е 10% од вредноста на толерирачкиот дневен внес како гранична вредност) се појавуваат во ограничени области, блиску до флотацијата и јаловиштето.

Полиња од 400м со ниво 4, односно со ризик 100 до 1.000 пати поголем од граничниот, се појавуваат во и околу јаловиштата и в долж реките Киселица, Коритница и Злетовска.

Полиња од 400м со ниво 3, односно со ризик 10 до 100 пати поголем од граничниот, се широко распространети во областа.

б) Проценка на вкупниот ризик од изложеност на тешки метали и питки подземни води во почви

Вкупниот ризик од изложеност на тешки метали и питки подземни води во почви се состои од 4 нивоа на изложеност и тоа од ниво 5 до ниво 2. Нивото на изложеност од водите се класифицира како ниво 4, додека полиња со ниво 4 се распространети широко во западните и југозападните делови на областа каде што подземните води се користат за пиење.

в) Проценка на земјоделски ризик од културите

Земјоделски ризик е ризик на земјоделски производи од тешки метали. Земјоделскиот ризик е релативно висок. Не постои поврзаност помеѓу нивото на ризик од олово во почвата и вредностите на олово во пченицата кои се повисоки од дозволените 0,2мг/кг. Поради разликите во анализите за содржина на олово во пченицата од 2006 и 2007 потребно е повеќегодишно следење на квалитетот на културите заради разјаснување на земјоделскиот ризик.

За управување со загадени почви потребно е донесување на целосна законска регулатива за оваа област, вклучувајќи ги и подзаконските акти за дозволени концентрации на тешки метали во почвите.

Управувањето со почвите опфаќа: управување со земјоделско земјиште, управување со земјиште засегнато од рударство, мерки за заштита на здравјето на луѓето.

Табела 8. Области со високи концентрации на тешки метали

Тешки метали	Локации	Причини
Cd-Cu-Pb-Zn-Mn	Јаловишта- река Киселица- долен тек на река Злетовица	Излевање на јаловина
	река Коритница-горен тек на река Злетовица	Рударски активности на Рудници Злетово
	Североисточен дел на областа	Геолошка природа (природна состојба)
Co-Cr-Ni	Југозападен дел од областа	Геолошка природа (природна состојба)
	Јужно од село Злетово	Геолошка природа (природна состојба)
As	Област помеѓу река Киселица и река Злетовица	Геолошка природа (природна состојба)

Како последица на индустриските активности во Општината Пробиштип евидентирани се 70ха деградирано земјиште од рудниците за неметали и најмалку 33ха деградирано земјиште од рудници за метали.

За постоечките инсталации во општината, кои влијаат врз квалитетот на почвата и другите медиуми, во тек се постапки за издавање соодветни еколошки дозволи и тоа: една инсталација за Б-интегрирана еколошка дозвола, односно дозвола за усогласување со оперативен план (АД Стрмош Рудници за неметали) и три инсталации за А-интегрирани еколошки дозволи (Индо минерали и метали-рудници за олово и цинк, АД Весна Сап батерии и Зеолит). Сите се во постапка. Со издавањето на дозволите ќе се дефинира режимот на работење на инсталациите според Европската регулатива за животна средина.

4.3 ЗЕМЈОДЕЛСТВО И СТОЧАРСТВО

Земјоделството како дејност е присутно во Општината Пробиштип. Вкупната обработлива површина изнесува 12 570ха, а под пасишта се 12400ха. Најчести култури кои се одгледуваат се пченицата, јачменот и пченката, а од градинарските култури најзастапени се компирот, гравот, бостанот, домотот и пиперката. Исто така, застапени се и лозјата на површина од 150ха. Во овоштарството најзастапени се насадите на јаболка, круши и сливи а во подем е подигањето на нови насади на вишни (нови 60ха во 2007 година). Угари и необработени ораници има околу 1500ха.

Во населеното место Злетово се случува појава на изградба на семејни куќи на плодно земјиште со што се намалуваат површините за производство на храна, но оваа појава не е масовна.

Анализи на почвите за количините на азот, фосфор и калиум не се правени. Употребата на хемиски средства за заштита на растенијата и вештачки ѓубрива не е контролирана и соодветна. Приближно 20т/годишно пестициди и 1850т/годишно вештачки ѓубрива се користат на земјоделските површини. Не се следи влијанието на овие средства врз квалитетот на земјоделските производи и врз здравјето на луѓето.

Табела 9. Користени препарати и ѓубриво во земјоделската пракса

Вид на користени ѓубрива (ха)		Заштитни средства пестициди (ха)	
Минерални	Органски	Хербициди	1690,70
1927,47	347,86	Инсектициди	340,70
		Фунгицити	224,31
		родентициди	0,88

Извор на податоците МЗШВ, ПЕ Пробиштип - 2008

Ерозијата на земјоделско земјиште може да претставува закана на местото каде што се сечи неконтролирано шумскиот фонд, најчесто од дрвокрадци и особено масовно на Пробиштипскиот дел на Пониква и Осоговските Планини, но евидентирани еродирани површини се само 2ха.

Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот.

Во Општината Пробиштип се одгледуваат околу 16 000 овци, 3 000 свињи, 2 500 грла говеда, 17 000 живина, и 2 300 пчелни семејства. Ваквиот сточен фонд не претставува опасност за загадувањето на почвата. Проблем е шталското ѓубре кое до созревање се чува на примитивен начин и така влијае на квалитетот на почвата и подземните води и го нарушува квалитетот на амбиентниот воздух. Во користењето на земјоделското земјиште, во последните пет години, нема промени.

Во подем е пчеларството кое бележи пораст во пчелните семејства, а со тоа и зголемено производство на мед и други пчелни производи, во просек годишно се зголемуваат за по 300 нови пчелни семејства (2004 година од евидентирани 1600 пчелни семејства до 2500 евидентирани во 2005 година), податок добиен од Здружението на пчелари Пробиштип. Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот, поради што е неопходно примена на современо и модерно сточарство.

4.4 ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ

Градежното земјиште во општина Пробиштип и начинот на неговото користење се дефинира со соодветна урбанистичка документација. За градот Пробиштип во 1997 година донесен е Генерален урбанистички план со плански опфат од 486,32ха. Од тоа, 233,60 ха се површини, наменети за изградба на објекти за домување, 78,6ха за индустрија, 40ха зелени површини и др. За населеното мест Злетово во 1998 година донесен е Генерален урбанистички план со плански опфат од 119,18ха, од што 84,24ха за домување, 17,75ха за индустрија и сл.

Според насоките од Просторниот план на РМ, се препорачува зголемување на површините за индустриски култури 126%, за овошни насади 76%, фуражни култури 67%, градинарски култури 25%, а намалување на површините под угари и необработени ораници за 70%.

Локалната патна мрежа е со должина 77,8км. Транспортот не претставува закана во однос на квалитетот на почвата и нејзината намена. Исклучок се само шумските патишта кои неконтролирано се пробиваат заради експлоатација на шумите. Иако патната инфраструктура е во релативно добра состојба, останува во наредниот период да се доизгради односно докомплетира патната инфраструктура во градот и селата.

Туризмот во општината е на многу ниско ниво. Освен, спортско-рекреативниот центар Пониква, во рамките на општината не постои ниту еден туристички капацитет.

Табела 10. Преглед на урбанистичка документација за Општина Пробиштип

р.бр.	Населено место	Вид на план	Плански опфат (ха)
1.	Просторен план на Општина Пробиштип (1989)	ПП	
2.	Основен урбанистички план на град Пробиштип (1974)	ОУП	
3.	Генерален урбанистички план на Пробиштип (1997г)	ГУП	486,32
4.	Генерален урбанистички план на Злетово (1998)	ГУП	119,18
5.	Детални урбанистички планови за Пробиштип	ДУП	265,53+ 15
6.	Детален урбанистички план за Спортско рекреативен центар Пониква (1996)	ДУП	16,00
7.	Општ акт за изградба во населено место Пишица (2001г)	Општ акт	32,00
8.	Општ акт за изградба во населено место Плешанци (2001г)	Општ акт	25,67
9.	Општ акт за изградба во населено место Бучиште (2001г)	Општ акт	13,18
10.	Општ акт за изградба во населено место Трипатанци (2001г)	Општ акт	11,87
11.	Општ акт за изградба во населено место Турско Рудари (2001г)	Општ акт	10,20
12.	Урбанистичка документација за населено место Лесново	УДНМ	нацрт
13.	Урбанистичка документација за населено место Добрево	УДНМ	нацрт
14.	Урбанистичка документација за населено место Древено	УДНМ	нацрт
15.	Одлука за изградба во населени места без урбанистичка документација (1998г)	За останатите нас. места	

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област Почва :

1. Загадување на почвите од тешки метали;
2. Загадување на почвите од земјоделски активности (нестручно, прекумерно користење на хемиски средства за заштита во земјоделското производство);
3. Отсуство на методи за следење на квалитетот и состојбата на почвата;
4. Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата (во однос на населението кое користи загадена вода со т.м и садници на почва загадена со т.м);
5. Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата);
6. Недоволна покриеност на општината со детални планови;

5. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ - ВОЗДУХ

Нарушувањето на квалитетот на воздухот во општината, главно се должи на влијанието на населението, сообраќајот и индустријата. Општо, состојбата со квалитетот на воздухот, особено во градот Пробиштип, не е на задоволително ниво. Најголемата закана е незаштитената јаловишна депонија, односно загадувањето што го врши при силни ветрови со силициумова прашина. Општината не е дел од државната мрежа за следење на состојбите со квалитетот на воздухот

5.1 ЗАГАДУВАЊЕ НА ВОЗДУХОТ ОД МОБИЛНИ ИЗВОРИ

Во општина Пробиштип бројот на регистрирани возила стагнира и се движи во просек околу 1400 возила, а кои се во главно постари од 10 години.

Во последниве години евидентен е порастот на моторни возила со вграден плин. Вкупниот број на регистрирани моторни возила кои поседуваат уред ТНТ од 2003 година до денес изнесува 162.

Табела 11. Регистриран број на возила

Тип на возило	Број на регистрирани возила (2007)	Старост на возилата	Пораст
Патнички автомобили	1258	>10години	400 бр/год
Автобуси	22		
Товарни автомобили	70		
Мотоцикли	12		
Специјални и влечни возила	27		
Трактори и работни возила	39		
Мотокултиватори	1		
Комби возила	26		
Комбајни	1		
Вкупно	1456		

5.2 ЗАГАДУВАЊЕ НА ВОЗДУХОТ ОД СТАЦИОНАРНИ ИЗВОРИ.

■ Индустрија

Квалитетот на амбиентниот воздух го нарушуват одредени стопански субјекти. Долгогодишното рударење во рудникот за олово и цинк секако допринесе за загадување на амбиентниот воздух во општината.

Во услови на посилен ветар или поинтезивни врнежи, неврзаниот и лесно подвижен материјал (ситен песок и прашина) станува плен на ветерот или водата, на косината влијае водата, а на платоата еолската ерозија. За жителите на Пробиштип штетни се и двете влијанија, но за градот посебно еолската ерозија, во услови на посилен ветар со северен правец, градот, особено јужните делови се под прашина и песок. Кај флотациските депонии, како резултат на одвивање на технолошкиот процес односно депонирање на поголеми количини на флотациски материјал кој се одликува со многу фина структура на зрната, доаѓа до издвојување на лебдечки минерални честички. Посебно значаен фактор во загадувањето на воздухот се масовните операции кои се одвиваат на непокриена јаловина која има мала концентрација на вода во себе. До издвојување на штетни материји со кој се загадува воздухот, а пред се на прашина доаѓа и при другите операции кои се дел од процесот на формирањето на јаловинската депонија.

Оваа појава е посебно изразена кај одлагалиштата на јаловинскиот материјал, поради изразената нехомогеност на одложениот материјал и големите и стрмни површини кои претставуваат можеби најголеми извори на прашина. Карактеристиките на материјалот како и технологијата применета при формирањето на депониите се такви што најголем дел од овие минерални честички се со мали димензии со нагласена тенденција и можност да станат аеросоли.

Влијанието врз воздухот, се изразува низ:

- загадување на воздухот со лебдечки фракции на минерални прашина (цврсти честички) разни штетни гасови (CO_x, NO_x, CO) волатили со органски компоненти и други штетни материји;
- промена на микроклимата и создавање на зони со специфична микро клима;

Евидентно е влијанието на уште неколку стопански организации, една од нив секако претставува фабриката за акумулатори **“ВЕСНА-САП”** каде има присуство на SO₂, NO_x, CO. Секако влијанието на овие емисии ќе биде контролирано од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање со издавање на интегрирана еколошка дозвола.

Концентрацијата на прашина задоволува за сите мерни места освен на испустот од Пастирка-каде цврстите честиици = 71,01 мг/м³ (МДК=50)

Концентрацијата на олово задоволува за сите мерни места, освен на испустот од Монтажа ТБС каде Pb = 6,21 мг/м³ концентрација (МДК=5)

Анализите на димните гасови од горилникот во погонот-Пастирка, резултатите покажуваат дека измерените вредности се во дозволените граници, додека концентрациите од котларата покажуваат дека има надминување над МДК за CO₂ и NO₂. Треба да се напомене дека зголемената концентрација е во корелација со квалитетот на горивото (мазут). Измерените вредности за интензитетот на бучава што се создава при работа на машините во рамки на технолошкиот процес се во граници на дозволеното ниво на бучава во животната средина (48-65,5 dB).

Иста е состојбата и со **“Зеолит-БСБ”** каде контролата се врши од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање.

Емисиите на SO₂, NO_x и CO₂ како и вредноста на чадниот број на вентилациониот канал (оџак) од котлара 1 (тип КИРКА СУРИ/2003), ги надминуваат МДК. Според правилникот за МДК (Ч-11 т.1) сегашната состојба ги надминува дозволените концентрации на CO₂ во димните гасови (1405 мг/м³), додека концентрацијата на CO₂ се во горните граници (11,7%).

Направена е студија за оценка на влијание врз животната средина од точкати извори на емисии во воздухот само од оџакот на котелот за технолошка пареа од типот Кирка -Сури 2005, како најголем извор на емисии во воздухот од инсталацијата и заради типот на горивото кое се користи (мазут). Нивото на бучавата е во рамки на максимално дозволените граници (51,5-74 dB). Загадувањето кое се јавува од страна на АД “Стрмош” е во рамки на дозволеното, а контролата на загадување ќе се врши од страна на Општина Пробиштип, со издавањето на Б Интегрирана еколошка дозвола, која е во фаза на издавање. Исто така, нивото на бучава и вибрациите што се емитураат во животната средина се во рамки на максимално дозволените граници (52-70 dB)

■ Население

Прекумерната и неконтролирана употреба на дрвото како енергетско гориво или суровина за затоплување на индивидуалните и колективни станови е сериозен извор на загадување на воздухот. Дури 90% од населението употребува дрво за затоплување во периодот од септември до мај.

Со согорувањето на дрвото во атмосферата се испуштаат огромни количества на чад, pepел, јаглород диоксид и несогорливи честички. Од друга страна, нарушувањето на квалитетот на воздухот се создава и со прекумерната сеча од страна на локалното население.

Во општината се употребуваат следниве типови на горива:

- Нафта - во индустријата, јавните институции, угостителството и слични институции;
- Мазут - во стопанските организации, јавни институции и сл.
- Јаглен- јавни институции, стопански организации
- Дрва-јавни институции, домаќинства

Табела 12. Годишна потрошувачка на енергија - општина Пробиштип-извор ЕВН

Енергија	Индустрија	Транспорт	Домаќинства	Земјоделство	Други сектори	Вкупни
Електрична енергија (кWh/г)	19160780	6000	14872000	10000	673090	15580250
Нафта за домаќинство (л/г)	446000	135000				
Мазут	474000					
Пропан бутан	420000					
Природен гас						
Јаглен (кг/г)	114000					
Геотермална енергија						
Соларна енергија			58			58
Дрво за огрев (м ³)	10		23952		230	

Во последните две години, 58 семејства имаат вградено колекторски систем (вкупно 110 вградени колектори) за искористување на сончевата енергија.

5.3 Влијание на загадениот воздух врз човековото здравје

Големите количества на штетни материи кои се емитуваат во воздухот, негативно влијаат на здравјето на човекот, при што најзагрозени се белите дробови и дишните патишта. Како резултат на загадувањето, на ниво на општина од вкупниот број на заболувања, регистрирани се 30,8% хронични и белодробни заболувања. Стапката на морталитет изнесува 10.

Оловото е многу штетно по човековото здравје, а особено дејствува на респираторниот систем и дигестивниот тракт. Ресорпцијата е во многу мали количества што пак доведува до хронична интоксинација што иницира замор, бледило и губење на апетитот.

Азотните оксиди ја надрознуваат слузницата на горните дишни патишта предизвикувајќи астма, малигни заболувања и алергија.

Резиме на состојбите и проблемите во тематската област *ВОЗДУХ*:

1. Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија;
2. Непостоење на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво (мобилни извори);
3. Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта);
4. Не постои локална мрежа за мониторинг;
5. Не се изработени планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво;

ЈАВНА АНКЕТА

ИСПИТУВАЊЕ НА ЈАВНОТО МИСЛЕЊЕ НА ГРАЃАНИТЕ ЗА ПРОБЛЕМИТЕ СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА НА ТЕРИТОРИЈА НА ОПШТИНА ПРОБИШТИП

1. ВОВЕД

Согласно методологијата за изработка на Локален акционен план за животна средина (ЛЕАП), во низата активности кои треба да се спроведат за успешна реализација на овој документ што се изработува во корист на Општините, потребно е да се утврдат и приоритетните проблеми за решавање со животната средина.

Во постапката на идентификување на приоритетни проблеми со животната средина за решавање, посебно е значајно да се земе во предвид и јавното мислење (мислењето на граѓаните и сите важни чинители во локалната заедница).

За испитување на јавното мислење беше спроведена Анкета од страна на Локалниот комитет (Работната група за испитување на јавното мислење). Во таа насока се подготви т.н. Листа на проблеми со животната средина (за решавање), претставена во форма на анкетно ливче. Преку едноставно одбирање на понудените солүции во анкетното ливче, граѓаните ги посочуваат проблемите од својата непосредна околина, со кои се соочуваат секојдневно.

Преку ова истражување се утврди мислењето на жителите на Општина Пробиштип во врска со состојбите со животната средина, за секоја поодделна област (вода, воздух, отпад, земјиште и загадување на почва и природа), при што беа утврдени проблемите со највисок приоритет за решавање.

2. ГЛАВНА ЦЕЛ

Главна цел на ова истражување беше спроведување на анкета, заради испитување на јавното мислење. Тоа се поткрепи со потребата, жителите на Општина Пробиштип да го дадат своето мислење, за проблемите со кои вообичаено се соочуваат во својата општина, а се однесуваат на животната средина.

Јавната анкета се спроведе како составен дел од низата активности, неопходни за успешна реализација на ЛЕАП документот што е во изработка.

Преку *анкетата*, жителите од целата територија на општината преку пополнување на анкетно ливче, ги посочуваат проблемите, што согласно нивниот степен на запазување, претставуваат приоритет за решавање. Подоцна, преку обработка на податоците собрани со анкетата, се утврдија најсериозните проблеми со животната средина (по тематски области), кои повлекуваат најмногу грижи кај граѓаните од општината.

Меѓу другото, утврдувањето на најприоритетните проблеми за решавање е значајно од аспект на прецизно утврдување на *цели, мерки и акции* за успешно решавање на проблемите.

3. МЕТОДОЛОГИЈА/ПРИСТАП

За испитување на јавното мислење, согласно методологијата за изработка на ЛЕАП документ, се применуваше методот на Анкета.

Анкетата беше спроведена во месец декември 2008 година и месец јануари 2009 година. Истата опфати дистрибуирање на листа на понудени солүции (проблеми со животната средина), со чие одбирање испитаниците го пополнуваат анкетниот лист. Општина Пробиштип подготви анкетен лист со вкупно 33 (триесет и три) посочени проблеми, од кои граѓаните требаа да обележат 10 (десет) проблеми за кои сметаат дека се приоритетни.

Исто така, на испитаниците им се даде можност да наведат во забелешка, проблеми кои не беа идентификувани во анкетниот лист.

Анкетните ливчиња беа дистрибуирани до сите јавни институции, општината, здравствените домови, образовните институции, центрите за социјална заштита, приватните претпријатија

и електронските/печатените медиум и домаќинствата. Во дистрибуирањето на анкетните ливчиња учествуваа членови на Работните групи, членови на Локалниот комитет и претставници од образовните институции во општината. Дистрибуирањето беше извршено по методот, од врата до врата до институциите.

Анкетата се спроведе во 14 населени места од вкупно 36-те во Општина Пробиштип, а тие се следните: град Пробиштип со 7045 жители, населба Пробиштип 1812 жители, населба Калниште 1900 жители, населба Злетово 2477 жители, с. Добрево 340 жители, с. Стрмош 294 жители, с. Ратавица 277 жители, с. Плешенци 168 жители, с. Петршино 60, с. Пишица 168 жители, с. Турско Рудари 185 жители, с. Долни Стубол 168, с. Трипатанци 126, с. Лесново 41 жител, с. Древено 220 жители и с. Кундино со 81 жител. Со анкетата беше опфатена структура на граѓани со различен образовен профил, статус, возраст и пол.

Со цел да се отслика вистинската структура на населението во општината, по однос на половата застапеност, образовниот профил, статусот и возраста, и со цел да се извлече репрезентативен примерок од испитаници, беа дистрибуирани толкав број на примероци од анкетни ливчиња, за да бидат опфатени повеќе од 5% од вкупното население во општината. Во таа насока беа дистрибуирани 1, 200 анкетни ливчиња, што одговара на 7.94 % од жителите во општината (Општина Пробиштип брои вкупно 16, 117 жители).

Секако, после спроведувањето на анкетата, се пристапи кон обработка на податоците согласно основните принципи на статистичката анализа. Собраните податоци од спроведената анкета беа обработени од страна на членовите на Работната група за испитување на јавното мислење.

4. АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИ

■ Општа статистика

Анкетата се спроведе во 16 населени места во Општина Пробиштип. Од вкупно 1,200-те испитани граѓани, уредно пополнети анкетни ливчиња беа доставени од 1164 испитаници, односно 7.7 % од вкупниот број на жители во Општина Пробиштип. Бројот на дистрибуирани анкетни ливчиња по населени места беше следниот: во градот Пробиштип вкупно беа дистрибуирани 530 анкетни ливчиња, понатаму, во населеното место населба Калниште 107 анкетни ливчиња, населба Пробиштип 139, Злетово 158, Добрево 49, Стрмош 39, Ратавица 37, Плешенци 35, Петршино 28, Пишица 17, Т. Рудари 17, Лесново 16, Древено 15 и Кундино 13 анкетни ливчиња. Подолу на графиконот се дадени резултатите од спроведената анкета по населени места (вкупен број на испитаници по населени места или вкупен број на уредно пополнети анкетни ливчиња), во Општина Пробиштип.

Графикон 1: - Преглед за вкупен број на испитаници по населени места

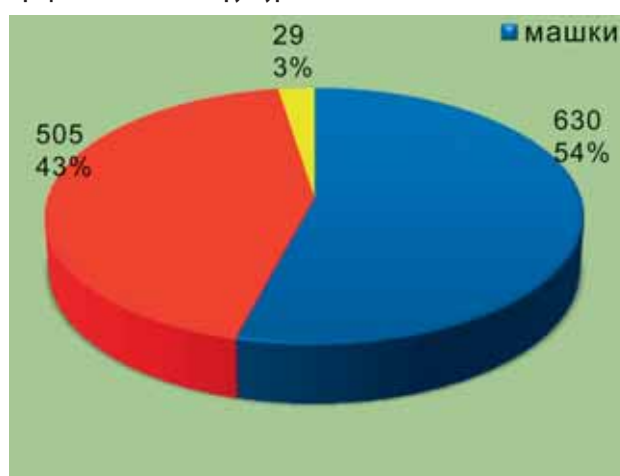

Од приложениот графикон може да се забележи дека вкупниот број на испитани граѓани по населени места, изгледа вака: бројот на испитаници во град Пробиштип изнесува 515, во населба Злетово - 150 испитани граѓани, населба Пробиштип - 132 испитани граѓани, нас. Калниште - 102, понатаму, во с. Добрево - 48, с. Стрмош - 39, с. Ратавица - 37, с. Плешенци - 35, с. Петршино - 28, во селата Пишица и Т.Рудари бројот на испитаници изнесува 17, во с. Лесново - 16, с. Древено - 15 и с. Кундино - 13 испитани граѓани

■ **Обработка на податоци поврзани со структурата на населението**

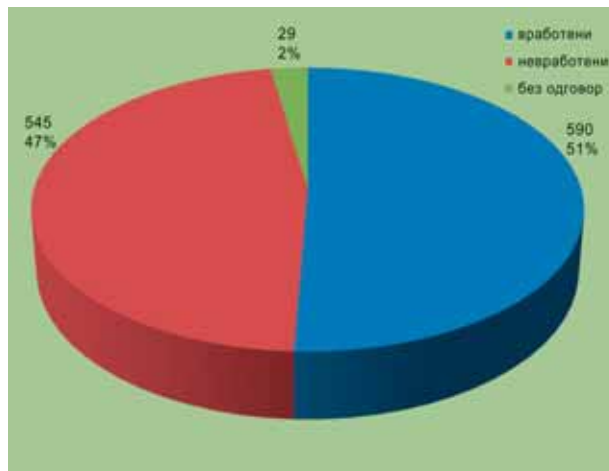
Во продолжение, со примена на графички прикази, даден е соодносот меѓу испитаниците во поглед на: половата структура, статусот, образованието и старосна структура, на ниво на општина.

Графикон 2 - Полова структура

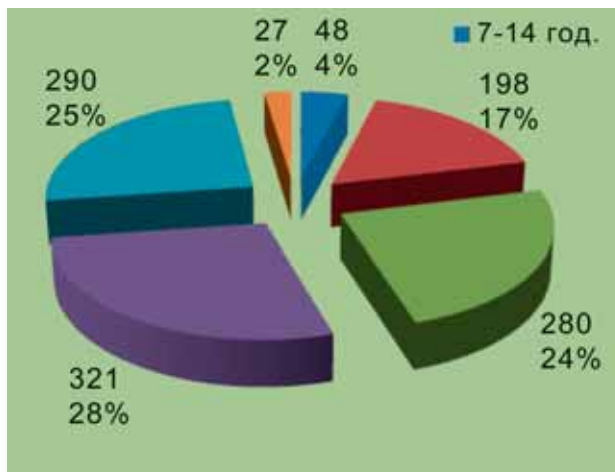
630 од испитаниците кои учествуваа во оваа анкета се мажи (54.5 %), 505 испитаници се од женски пол (43 %), додека пак 2.5 % од испитаните граѓани (или 29 испитаници) не се произнеле по ова прашање.

Графикон 3 - Социјален статус на испитаниците

Во поглед на статусот на анкетираниите граѓани, бројот на граѓани кои се вработени изнесува 590 или 51% од вкупното население во Општина Пробиштип, невработени се 545 од испитаниците, односно 46.5 %, додека пак 29 испитаници (2.5 %) не се изјасниле по ова прашање.

Графикон 4 - Возрасна структура

Во однос на старосната структура бројот на анкетираниите граѓани на возраст од 7 до 14 години изнесува 48 или 4 %, од 15 - 18 години, 198 или 17 %, од 19 - 25 години, 280 или 24 %, од 26 - 40 години, се 321 или 28 %, од 41 - 65 години, 290 или 25 %, над 65 години 27 или 2 %.

■ **Обработка на податоците поврзани со проблемите со животната средина**

Вкупниот број на обележани одговори за секој поодделен тип на проблем од анкетното ливче, беше идентификуван и истиот е прикажан во Табела 1 (редоследот на проблемите во табелата е идентичен со тој од дистрибуираното Анкетното ливче)

Во ПРИЛОГ 1 кон овој Извештај е даден Анкетниот лист што беше дистрибуиран до населението.

Табела 1 - Вкупен број на обележани одговори за секој поодделен проблем - по населени места и вкупно на ниво на општин

Бр.	ПРОБЛЕМ	ПРОБЛЕМ																ВКУПНО
		Пробштип	Нас. Злетово	Нас. Пробштип	Нас. Капниште	Добрево	Стрмош	Ратавица	Плешнци	Петршино	Пишца	Т. Рудари	Лесново	Древено	Кундино			
ПРИРОДА																		
1	Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот (16)	160	40	43	33	15	10	14	25	5	1	10	2	1	1	360		
2	Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата. (18)	185	25	33	23	10	6	13	2	10	12	3	5	6	3	336		
3	Намалување на рибниот фонд како резултат на нередовно и недоволно порибување со подмладок и намалување на водостоите со поизразените сушни периоди. (14)	168	30	83	24	11	4	5	3	6	2	3	14	24	4	381		
4	Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата (3)	199	81	81	77	23	19	31	26	9	12	11	10	8	1	588		
5	Неправилно и несвесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија. (21)	100	37	42	21	20	14	25	23	7	11	10	4	2	2	318		
6	Изумирање на природното водно станиште- Кундинско езеро (24)	101	17	23	25	22	9	10	17	6	8	7	3	1	3	252		
7	Неискористеност на природните ресурси за развој на еко туризмот (11)	221	37	40	31	18	24	21	10	7	4	4	4	1	4	426		
8	Несоодветна информираност и обученост на населението за развој на апликултурата (пчеларството) (28)	60	10	34	14	7	5	8	7	7	4	3	5	2	2	168		
ОТПАД																		
9	Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба) (4)	318	85	35	34	15	10	13	10	9	4	5	6	2	3	549		
10	Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово (2)	163	98	105	145	21	16	17	3	7	1	2	4	6	3	591		
11	Непостоене на современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад; (20)	104	42	36	40	18	13	22	21	6	10	11	2	4	1	330		
12	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање - диви депонии; (17)	200	26	27	17	7	3	24	20	8	8	7	3	5	2	357		
13	Несоодветна опременост на ЈКП; (6)	247	96	39	45	17	13	15	13	3	6	7	4	4	4	513		
14	Непостоене на депонија за опасен отпад - азбест, во рамките на постојната депонија за комунален отпад (27)	104	11	16	6	8	5	2	2	11	1	2	5	3	4	180		
15	Непостоене на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоене на интегрален систем за управување со отпад; (10)	208	48	74	35	11	8	13	11	6	5	4	6	2	1	432		
16	Несанирана напуштена комунална депонија "Мелиште" -Злетово (22)	151	37	37	27	10	7	6	3	12	1	2	8	8	3	312		

ВОДА																	
17	Загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита (5)	251	56	85	40	19	14	14	14	12	6	6	5	2	6	3	519
18	Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од Општината (14)	151	58	20	39	35	28	13	11	7	5	4	2	4	4	4	381
19	Непостоене контрола на употребата на хемиски заштитни средства (23)	113	59	22	45	8	5	2	1	4	1	2	1	2	5	270	
20	Непостоене на подзамен катастар на инсталации (28)	110	6	13	3	6	/	3	4	13	2	3	2	1	2	168	
21	Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи (8)	267	21	51	35	21	16	5	11	6	2	1	4	2	2	444	
ПОЧВА И ИСКРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ																	
22	Загадување на почвите од тешки метали (13)	190	51	16	20	32	25	13	5	7	3	6	8	5	3	384	
23	Загадување на почвите од земјоделски активности (нестручно, прекумерно користење на хемиски средства за заштита во земјоделското производство) (25)	100	38	27	14	10	6	3	1	4	1	2	3	3	4	216	
24	Отсуство на методи за следење на квалитетот и состојбата на почвата; (18)	189	58	33	23	2	1	3	4	8	2	1	5	5	2	336	
25	Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата во однос на населението кое користи загадена вода со тешки метали и сади на почва загадена со тешки метали (12)	244	47	44	23	4	2	2	14	7	1	6	3	5	405		
26	Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата); (7)	303	39	26	16	15	27	18	8	6	7	10	3	6	2	486	
27	Недоволна покриеност на општината со детални планови (32)	21	23	2	12	6	4	12	9	4	8	5	6	5	3	120	
ВОЗДУХ																	
28	Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија (1)	319	150	126	105	8	13	2	4	4	7	5	9	6	4	762	
29	Непостоене на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво (мобилни извори) (26)	84	18	14	4	6	13	8	16	6	9	10	10	9	3	210	
30	Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта) (30)	24	7	13	3	27	14	14	15	14	6	5	3	2	12	159	
31	Напостоене на локална мрежа за мониторинг (31)	25	15	12	2	3	32	11	6	3	8	5	4	5	13	144	
32	Незадоволвачка состојба и недостапност во делот на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво (33)	21	13	2	2	1	11	4	6	13	7	10	5	4	13	111	
33	Непостоене на централно греење и користење на други видови на енергија (9)	49	122	100	27	45	43	4	27	49	6	4	7	3	9	438 +47	

Погоре во **Табела 1** е прикажан вкупниот скор (резултат) за секој поединечен проблем со животната средина, даден по населени места, како и севкупно на ниво на Општина Пробиштип. Збирниот резултат во крајната десна колона го претставува вкупниот број на добиени гласови за секој поединечен проблем со животната средина во Општина Пробиштип, така што токму тој резултат го одредува приоритетот на проблемот. Покрај секој проблем со животната средина, со црвено е обележан број, што одговара на приоритетот за решавање.

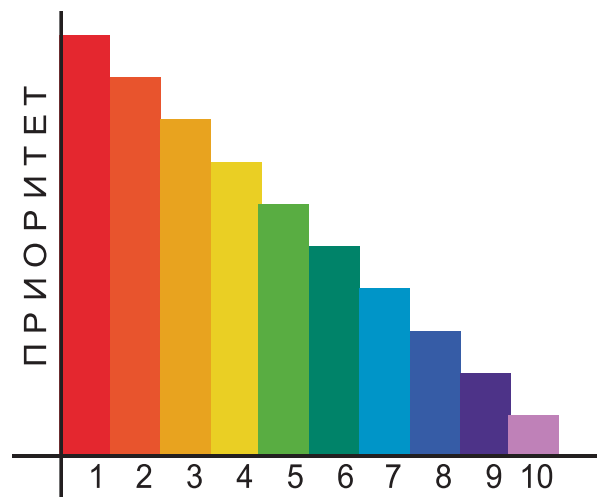
■ **Анализа на податоци по група населени места, за секој поодделен тип на проблем**

Во продолжение, ќе бидат дадени графички прикази за вкупниот резултат од собрани гласови за секој поодделен проблем забележан во анкетното ливче, по групи населени места.

Во Општина Пробиштип, од населените места во кои се спроведе јавната анкета, можат да се издвојат неколку групи на населените места согласно бројот на жителите, и тоа: **(а)** населени места со **над 10,000 жители**: градот Пробиштип со вкупно 10,757 жители (вклучително и жителите на населбите Пробиштип и Калниште) **(б)** населени места со **1,000 - 5,000 жители**: Злетово со 2,477 жители, **(в)** населени места со **100 - 500 жители**: Добрево со 340 жители, Стрмош 294, Пишица 168, Плешенци 168, Ратавица 277, Турско Рудари 185 и Древено со 220 жители **(г)** населени места со **0 - 100 жители** сите останатите населени места спаѓаат во оваа категорија.

Исто така, во облик на график, ќе бидат прикажани 10 проблеми од листата на приоритети, кои согласно убедувањето на испитаниците претставуваат најголем приоритет за решавање со животната средина и тие се претставени соодветно за секоја поодделна група на населени места.

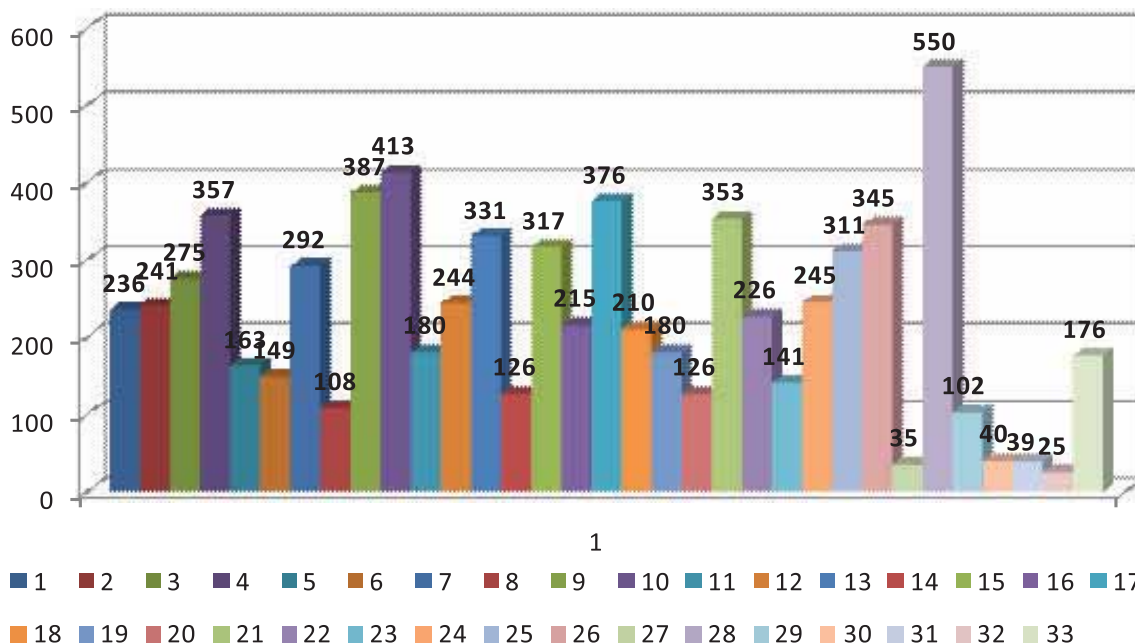
За полесно воочување на приоритетот на проблемот, ќе послужи и легендата прикажана долу.

Во легендата е даден спектар од бои, така што секоја поодделна боја припаѓа на соодветен приоритет за проблемот забележан во анкетниот лист. Така на пр. со црвена боја ќе бидат означени проблемите кои се најјургентни за решавање (највисок степен на приоритетност - 1), проблем со степен на приоритетност - 4 ќе биде обележан со жолта боја, а пак проблемот со најмал приоритет за решавање, ќе биде обележан со лилава боја (степен на приоритетност – 10).

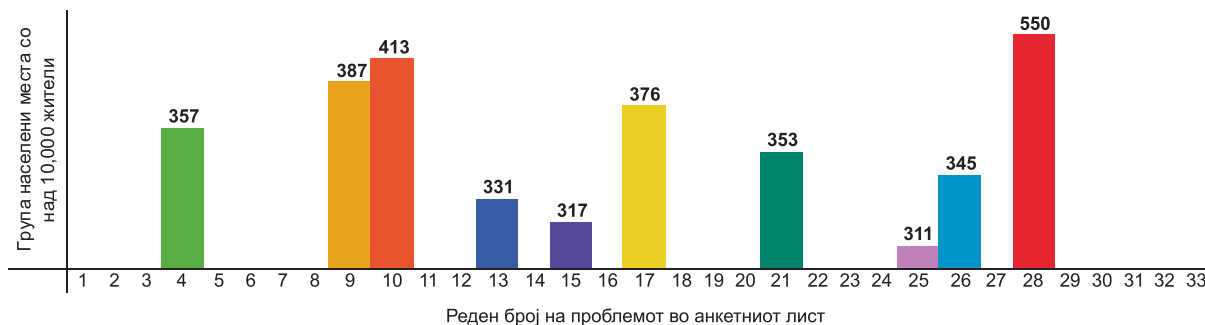
а) Вкупен резултат од собрани гласови по тип на проблем за град Пробиштип со населбите Пробиштип и Калниште (населено место со над 10,000 жители)

Група населени места над 10,000 жители

На графиконот е прикажан вкупниот резултат од собрани гласови за секој поодделен проблем забележан во анкетното ливче, за населено место со 1,000 – 5,000 жители, односно, за населеното место Злетово. Легендата која се наоѓа веднаш под графиконот го прикажува редниот број на проблемот забележан во анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1)

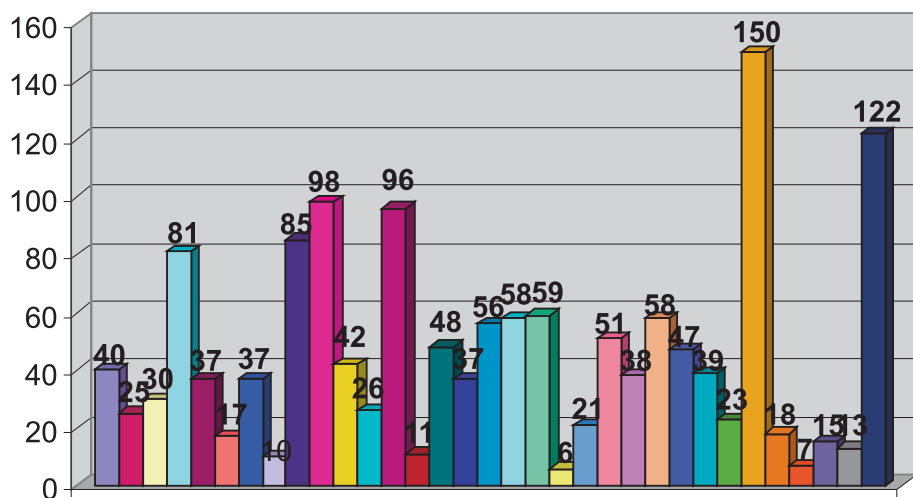
- 10 најприоритетни проблеми со животната средина, согласно мислењето на жителите од град Пробиштип со населбите -

Согласно приложениот графички приказ, од десетте најприоритетни проблеми со животната средина за решавање во град Пробиштип (со населбите), проблемот под реден број 28 од анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1) претставува проблем со прв приоритет за решавање и истиот е обележан од страна на 550 испитаници. 413 испитаници се одлучиле за проблемот под реден број 10, така што тој се идентификува како втор приоритет. Веднаш по него, со степен на приоритетност – 3, се забележува проблемот под реден број 9 од анкетното ливче, за кој што се изјасниле 387 испитаници. Најмалку освоени гласови има проблемот под реден број 25 од анкетното ливче, така што истиот се идентификува како проблем со најмал приоритет за решавање (степен на приоритетност – 10). Втор проблем со најмал приоритет за решавање (степен на приоритетност – 9), е проблемот идентификуван под реден број 15 во анкетното ливче, со вкупен број на освоени гласови – 317.

б) Вкупен резултат од собрани гласови по тип на проблем за група населени места со 1,000 - 5,000 жители

Анализа за населено место со 1,000 - 5,000 жители

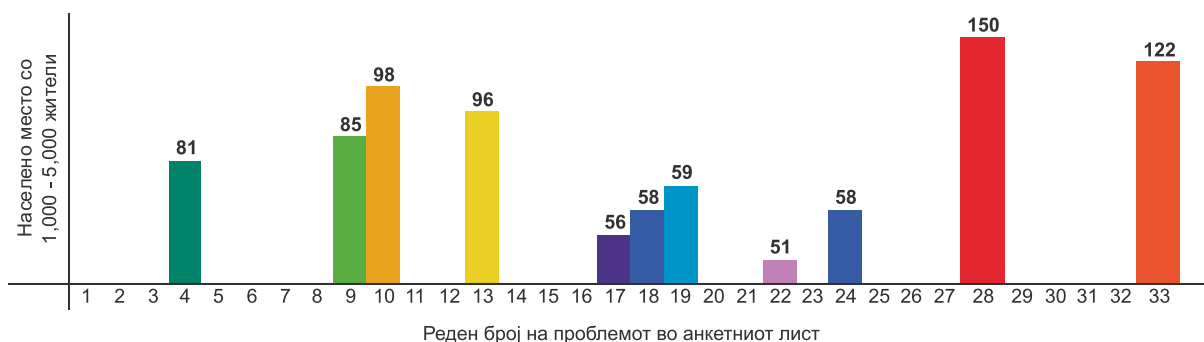

1
Реден број на проблемот во анкетниот лист

На графиконот е прикажан вкупниот резултат од собрани гласови за секој поодделен проблем забележан во анкетното ливче, за населени места со број на жители од 100 – 500, односно, вкупен резултат за населените места: Добрево, Стрмош, Ратавица, Плешенци, Пишица, Т. Рудари и Древено. Легендата која се наоѓа веднаш под графиконот го прикажува редниот број на проблемот забележан во анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1)

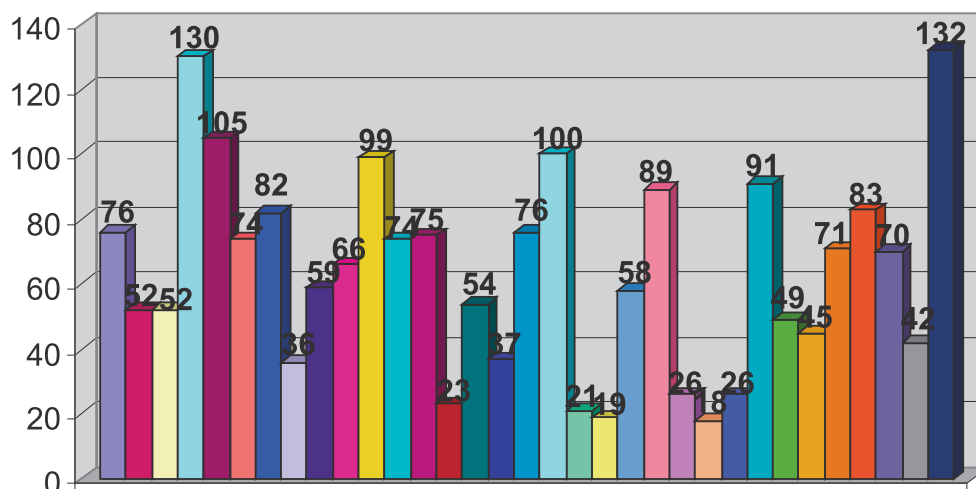
- 10 најприоритетни проблеми со животната средина, согласно мислењето на жителите од населеното место Злетово -

Согласно претставениот графички приказ, од десетте најприоритетни проблеми со животната средина за решавање во населено место Злетово, проблем со прв приоритет за решавање е проблемот под реден број 28 од анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1) и истиот бил обележан од страна на 150 испитаници. 122 испитаници се одлучиле за проблемот под реден број 33, така што тој е идентификуван како втор приоритет. За два од проблемите кои се идентификуваат во групата на 10 најприоритетни, се изјасниле еднаков број на испитаници. Тоа се проблемите под реден број 18 и 24 од анкетното ливче, така што степенот на приоритетност за нивно решавање е 8, односно спаѓаат во групата на помалку ургентни проблеми. Најмалку освоени гласови има проблемот под реден број 22 од анкетното ливче, така што истиот се идентификува како проблем со најмал приоритет за решавање (степен на приоритетност – 10). За него се изјаснил 51 испитаник од вкупниот број на испитаници кои учествуваа во јавната анкета.

в) Вкупен резултат од собрани гласови по тип на проблем за група населени места со 100 - 500 жители

Анализа за населени места со 100 - 500 жители

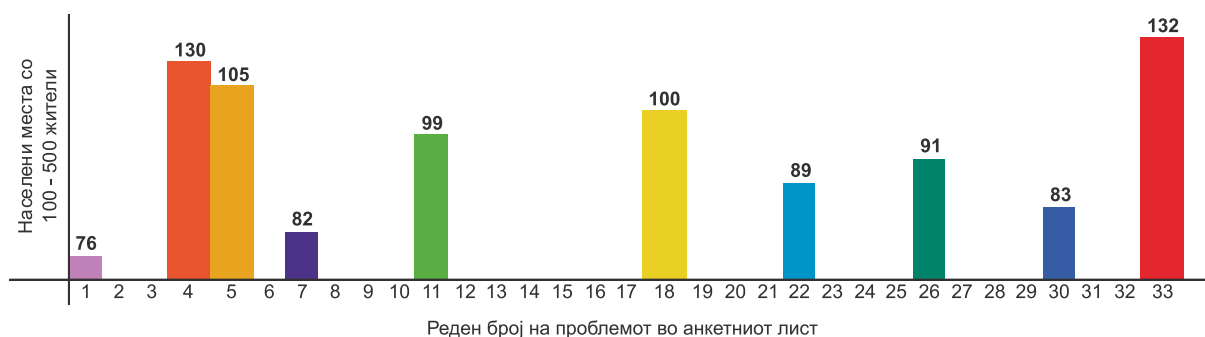

Редослед на проблемот во анкетниот лист

На графиконот е прикажан вкупниот резултат од собрани гласови за секој поодделен проблем забележан во анкетното ливче, за населени места со број на жители од 100 – 500, односно, вкупен резултат за населените места: Добрево, Стрмош, Ратавица, Плешенци, Пишица, Т. Рудари и Древено. Легендата која се наоѓа веднаш под графиконот го прикажува редниот број на проблемот забележан во анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1)

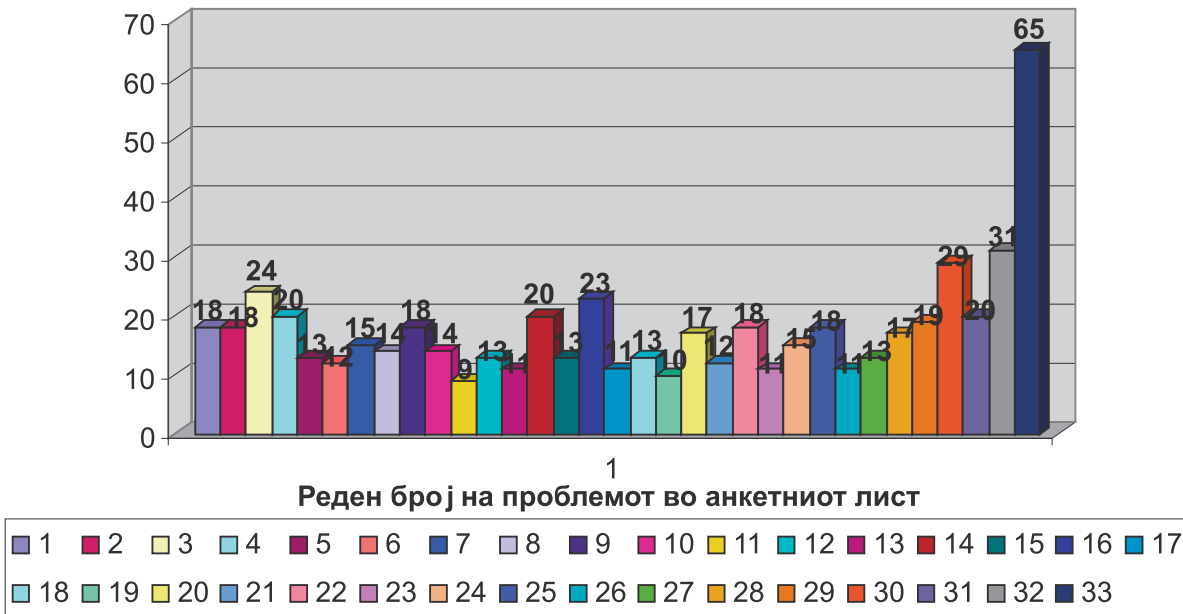
- 10 најприоритетни проблеми со животната средина, согласно мислењето на жителите од населените места со 100 - 500 жители -

Согласно приложениот графички приказ, од десетте најприоритетни проблеми со животната средина за решавање во населените места кои бројат вкупен број на жители од 100 – 500 жители, проблемот под реден број 33 од анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1) претставува проблем со прв приоритет за решавање и истиот е обележан од страна на 132 испитаници. 130 испитаници се одлучиле за проблемот под реден број 4, така што тој се идентификува како втор приоритет. Веднаш по него, со степен на приоритетност – 3, се забележува проблемот под реден број 5 од анкетното ливче, за кој што се изјасниле 105 испитаници. Најмалку освоени гласови има проблемот под реден број 1 од анкетното ливче, така што истиот се идентификува како проблем со најмал приоритет за решавање (степен на приоритетност – 10). Втор проблем со најмал приоритет за решавање (степен на приоритетност – 9), е проблемот идентификуван под реден број 7 во анкетното ливче, со вкупен број на освоени гласови – 82.

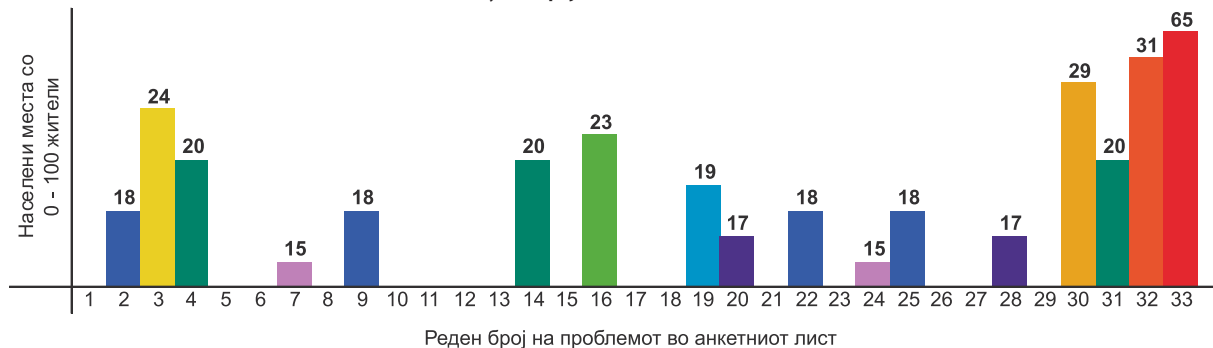
з) Вкупен резултат од собрани гласови по тип на проблем за група населени места со 0 - 100 жители

Анализа за населени места со 0 - 100 жители

На графиконот е прикажан вкупниот резултат од собрани гласови за секој поодделен проблем забележан во анкетното ливче, за населени места со број на жители од 0 – 100, односно, вкупен резултат за населените места: Петршино, Лесново и Кундино. Легендата која се наоѓа веднаш под графиконот го прикажува редниот број на проблемот забележан во анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1)

- 10 најприоритетни проблеми со животната средина, согласно мислењето на жителите од 3 населени места со вкупен број на жители од 0 – 100 -

Согласно приложениот графички приказ, од десетте најприоритетни проблеми со животната средина за решавање во населените места кои бројат вкупно од 0 – 100 жители, проблемот под реден број 33 од анкетното ливче (види ПРИЛОГ 1) претставува проблем со прв приоритет за решавање и истиот е обележан од страна на 65 испитаници. Дури за повеќе од два пати е поголем бројот на испитаници што се изјасниле за проблемот 33, во однос на бројот на испитаници кои се одлучиле за проблемот под реден број 32 во анкетното ливче, кој воедно претставува втор проблем за решавање според ургентноста (согласно убедувањето на жителите). Четири проблеми од анкетниот лист беа обележани од еднаков број на испитаници (вкупно 18), и тоа проблемите под реден број 2, 9, 22 и 25. За проблемите со реден број 4, 14 и 31 од анкетното ливче, истотака се одлучиле еднаков број на испитаници, вкупно 20, што одговара на степен на приоритетност 6. Најмал број на испитаници ги обележале проблемите под реден број 20 и 28 (вкупно 17 испитаници), односно 7 и 24 (вкупно 15 испитаници), што одговара на проблеми со најмал приоритет за решавање (степен на приоритетност – 9 и степен на приоритетност – 10, соодветно).

Во обид да се направи споредба во начинот на размислување на жителите од поголемите (урбани) населени места - **над 10,000 жители** и жителите од помалите (рурални) населби - **до 5,000 жители**, беше изработена анализа за вкупниот резултат (вкупен број на собрани гласови) по тип на проблем, за групи на населени места.

Во првата група на населени места спаѓа град Пробиштип, со населбите Пробиштип и Калниште. Од графичкиот приказ даден за овие три населени места - (а) Вкупен резултат од собрани гласови по тип на проблем за град Пробиштип со населбите Пробиштип и Калниште (населено место со над 10,000 жители, во групата од 10 најприоритетни проблеми за решавање, што беа обележани од страна на жителите на град Пробиштип (со населбите Пробиштип и Калниште), се проблемите под реден број: 4, 9, 10, 13, 15, 17, 21, 25, 26 и 28 во анкетното ливче. Истите се дадени подолу во листата, почнувајќи од најчесто обележуваниот до најмалку обележуваниот проблем, односно:

■ Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија

- Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово;
- Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е огградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба);
- Загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита;
- Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата;
- Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи;
- Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата);
- Несоодветна опременост на ЈКП;
- Непостоење на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоење на интегрален систем за управување со отпад;
- Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата во однос на населението кое користи загадена вода со тешки метали и сади на почва загадена со тешки метали;

Подолу во **Табела 2** е прикажан вкупниот резултат од собрани гласови за оние проблеми од анкетното ливче, што согласно степенот на запазување на испитаните граѓани од сите останати населени места во Општина Пробиштип, со исклучок на град Пробиштип, и населбите Пробиштип и Калниште, се наоѓаат во групата на поприоритетни проблеми (првите 10) за решавање.

Табела 2 - Вкупен број на обележани одговори за приоритетните проблеми, согласно мислењето на жителите од сите населените места во Општина Пробиштип, со исклучок на град Пробиштип (со населбите Пробиштип и Калниште)

Злетово (до 5,000 жители)	81	85	98	96	56	58	59	51	58	150	122																						
од 100 - 500 жители	76	130	105	82	99	100	89	91	83	132																							
од 0 - 100 жители	18	24	20	15	18	20	23	17	18	15	18	17	19	29	20	31	65																
ТОТАЛ	76	18	24	231	105	0	97	0	103	98	99	0	96	20	0	23	56	158	59	17	0	158	0	73	18	91	0	167	19	112	20	31	319
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33

Реден број на проблем во анкетното ливче

10-те најчесто обележувани проблеми од страна на жителите за сите останати населени места во општината (без градот Пробиштип со населбите), се проблемите обележани под реден број 4, 5, 9, 10, 11, 18, 2, 28, 30 и 33 во анкетното ливче. Истите се дадени подолу во листата, почнувајќи од најчесто обележуваниот до најмалку обележуваниот, односно:

- Непостоење на централно греење и користење на други видови на енергија;
- Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата;
- Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија;
- Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од Општината
- Загадување на почвите од тешки метали;
- Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта);
- Неправилно и несовесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија;
- Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба);
- Непостоење на современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад;
- Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово;

Преку оваа споредба на мислења на жителите од урбаните населби, со мислењето на жителите од руралните населби, може да се утврди разликата во природата на проблемите со кои се соочуваат жителите од урбаните и руралните средини, соодветно. Разбирливо, проблемите идентификувани од двете групи населени места (урбани и рурални), се разликуваат, а тоа се должи на способноста или недостатокот на испитаниците да ги запазуваат проблемите кои претставуваат вистинска закана за животната средина и квалитетот на животот во целост, а меѓу другото влијае и тоа што жителите преку пополнувањето на анкетниот лист, го пренесуваат својот личен став за тоа што тие чувствуваат дека им недостасува, за да го подобрат својот квалитет на животот. Така на пр. за жителите во урбаните населби прв приоритет за решавање претставува јаловишната депонија од рудниците за олово и цинк - Злетово, како и потребата за уредување на постојната општинска депонија, додека пак приоритетите што ги посочуваат жителите од руралните населби, повеќе се однесуваат на проблеми од егзистенцијална природа, како потреба од систем за централно греење, потреба за систем за водоснабдување и сл. Од севкупно добиените резултати, после обработката на анкетните ливчиња, добиена е следната ранг листа на проблеми поврзани со животната средина, дедена во Табела 3 (Листата на проблеми со животна средина што беше дистрибуирана до граѓаните е дадена во Прилог 1 на овој извештај).

Табела 3 - Листа на приоритети во Општина Пробиштип, согласно мислењето на локалното население

Р.бр.	ПРОБЛЕМ ОД ОБЛАСТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	Место за Обележување
1.	Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија	762
2.	Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово	591
3.	Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата	588
4.	Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба)	549
5.	Загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита	519
6.	Несоодветна опременост на ЖКП;	513
7.	Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата);	486
8.	Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи	444
9.	Непостоење на централно греење и користење на други видови на енергија	438
10.	Непостоење на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоење на интегрален систем за управување со отпад;	432
11.	Неискористеност на природните ресурси за развој на еко туризмот	426
12.	Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата во однос на населението кое користи загадена вода со тешки метали и сади на почва загадена со тешки метали	405
13.	Загадување на почвите од тешки метали	384
14.	Намалување на рибниот фонд како резултат на нередовно и недоволно порибување со подмладок и намалување на водостоите во поизразените суши периоди	381
14.	Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од Општината	381
16.	Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот	360
17.	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање - диви депонии	357
18.	Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата	336
18.	Отсуство на методи за следење на квалитетот и состојбата на почвата	336
20.	Непостоење на современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад	330
21.	Неправилно и несвесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија	318
22.	Несанирана напуштена комунална депонија "Мелиште"-Злетово	312
23.	Непостоење контрола на употребата на хемиски заштитни средства	270
24.	Изумирање на природното водно станиште- Кундинско езеро	252
25.	Загадување на почвите од земјоделски активности(нестручно, прекумерно користење на хемиски средства за заштита во земјоделското производство)	216
26.	Непостоење на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво (мобилни извори)	210
27.	Непостоење на депонија за опасен отпад - азбест, во рамките на постојната депонија за комунален отпад	180
28.	Несоодветна информираност и обученост на населението за развој на апикултурата (пчеларството)	168
28.	Непостоење на подземен катастар на инсталации	168
30.	Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта)	159
31.	Напостоење на локална мрежа за мониторинг	144
32.	Недоволна покриеност на општината со детални планови	120
33.	Незадоволувачка состојба и недостапност во делот на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво	111

Со групирање на типовите проблеми по тематски области, беше добиена и табелата во продолжение (Во табелата се прикажани приоритетните проблеми идентификувани од страна на жителите на Општина Пробиштип, групирани по тематски области).

Табела 4 - Приоритетни проблеми по тематски области

Бр.	Проблем	Вкупен број на добиени гласови	Ранг од Листата на приоритетни проблеми
ПРИРОДА			
1.	Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата	588	(3)
2.	Неискористеност на природните ресурси за развој на еко туризмот	426	(11)
3.	Намалување на рибниот фонд како резултат на нередовно и недоволно порибување со подмладок и намалување на водоите во поизразените сушни периоди	381	(14)
4.	Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот	360	(16)
5.	Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата	336	(18)
6.	Неправилно и несовесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија	318	(21)
7.	Изумирање на природното водно станиште- Кундинско езеро	252	(24)
8.	Несоодветна информираност и обученост на населението за развој на апикултурата (пчеларството)	168	(28)
ТОТАЛ/Просек		2,829	16.87
ОТПАД			
1.	Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово	591	(2)
2.	Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба)	549	(4)
3.	Несоодветна опременост на ЖКП	513	(6)
4.	Непостоење на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоење на интегрален систем за управување со отпад	432	(10)
5.	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање - диви депонии	357	(17)
6.	Непостоење на современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад	330	(20)
7.	Несанирана напуштена комунална депонија "Мелиште"-Злетово	312	(22)
8.	Непостоење на депонија за опасен отпад - азбест, во рамките на постојната депонија за комунален отпад	180	(27)
ТОТАЛ/Просек		3,264	13.5
ВОДА			
1.	Загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита	519	(5)
2.	Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи	444	(8)
3.	Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од Општината	381	(14)
4.	Непостоење контрола на употребата на хемиски заштитни средства	270	(23)
5.	Непостоење на подземен катастар на инсталации	168	(28)
ТОТАЛ/Просек		1,782	15.6
ИСКРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ / КВАЛИТЕТ НА ПОЧВА			
1.	Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата);	486	(7)
2.	Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата во однос на населението кое користи загадена вода со тешки метали и сади на почва загадена со тешки метали	405	(12)
3.	Загадување на почвите од тешки метали	384	(13)
4.	Отсуство на методи за следење на квалитетот и состојбата на почвата	336	(18)
5.	Загадување на почвите од земјоделски активности (нестручно, прекумерно користење на хемиски средства за заштита во земјоделското производство)	216	(25)
6.	Недоволна покриеност на општината со детални планови	120	(32)
ТОТАЛ/Просек		1,947	17.83(3)

ВОЗДУХ			
1.	Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија	762	(1)
2.	Непостоење на централно греење и користење на други видови на енергија	438	(9)
3.	Непостоење на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво (мобилни извори)	210	(26)
4.	Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта)	159	(30)
5.	Напостоење на локална мрежа за мониторинг	144	(31)
6.	Незадоволувачка состојба и достапност во делот на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво	111	(33)
TOTAL		1,824	21.6(6)

Во горната табела, може да се забележи дека, зависно од рангот што му се препишува на проблемот од приоритетната листа, со едноставна техника на пресметување просечен ранг во рамки на една тематска област (земајќи го во предвид рангот на типовите проблеми кои припаѓаат кон соодветната тематска област), може да се утврдат и приоритетните тематски области.

Со едноставна споредба на просечниот ранг утврден за секоја тематска област поединечно, онаа тематска област, која има најмала просечна вредност за рангот, се идентификува како приоритетна.

Во случајот со Општина Пробиштип, врз основа на собраните резултати од анкетата, може да се заклучи, дека правилниот редослед на тематски области, почнувајќи од најприоритетната, во насока кон најмалку приоритетната тематска област, изгледа вака:

1. Отпад	13.5
2. Вода	15.6
3. Природа	16.875
4. Квалитет на почва и искористување на земјиште	17.83(3)
5. Воздух	21.6(6)

5. ЗАКЛУЧОЦИ

Од спроведената анкета во Општина Пробиштип, може лесно да се увиди дека вкупниот број на гласови по тематски области е приближно ист и речиси еднакво значење и се дава на секоја поединечна област од животната средина, а познавајќи ги локалните состојби во секоја од општините во РМ, акцентот најчесто се става на проблемите кои се однесуваат по прашањата поврзани со управувањето со отпад и води.

Во таа насока, меѓу клучните проблеми со прв приоритет за решавање, согласно мислењето на жителите на општината се: Во **отпад** - несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк *Злетово*; недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба); несоодветна опременост на ЈКП; непостоење на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоење на интегрален систем за управување со отпад; Понатаму во **води**: квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи; застапена е и појава од загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита.

Во групата на први 10 најприоритетни проблеми за решавање, се наоѓа и проблем кој што се однесува на прашањата поврзани со управувањето со природни ресурси (**природа**), а тоа е проблемот - недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата. Сето ова укажува дека се воочува несоодветно постапување со природните ресурси со кои располага општината, и се должи на недоволниот и ненавремен инспекциски надзор и неподнесувањето соодветни кривични пријави за прекршителите.

Може да се заклучи дека, тоа што тематската област **отпад** е идентификувана како најприоритетна за решавање, само укажува на свесноста на испитаните граѓани за нејзиното значење и

потребата за одржливо управување со цврстиот комунален отпад, како и изнаоѓање одржливи решенија за санирање на историското загадување (индустриската жешка точка - јаловиштето од рудникот за олово и цинк *Злетово*, од причина што овие проблеми претставуваат сериозна закана за граѓаните на оваа општина. Овие проблеми се последица од низа состојби со кои се соочува локалното население во стварност, а се поврзани со недоволна организираност на комуналните услужни дејности (од финансиски и институционален аспект - недоволна техничка и кадровска екипираност), недоволната спремност на државата во решавањето на проблемите од историски карактер (последици од некогаш активните инсталации - индустриски жаришта), како и поради недоволниот и ненавремен инспекциски надзор и неподнесувањето соодветни кривични пријави за прекршителите.

Иако рангирана на последно место, во рамки на тематската област **воздух**, проблемот што се однесува на опасноста од загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија, не само во рамки на оваа тематска област, туку и воопшто во конечната ранг листа на приоритети, е идентификуван со највисок приоритет (најургентен проблем за решавање). Охрабрува фактот што граѓаните покажуваат познавање за штетните ефекти што прашиката која потекнува од јаловиштето, ја има врз здравјето на луѓето.

Од друга страна пак, тоа што проблемите како: непостоење на локална мрежа за мониторинг; загадување на воздухот од страна на стационарните извори (ложишта); како и недостапност на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво, беа идентификувани најдолу на приоритетната листа на проблеми, укажува на нискиот степен на јавна свест за влијанијата што согорувањето на горивата го има врз здравјето на луѓето, вклучително и недоволна упатеност на граѓаните за значењето од развивање планови и програми за изнаоѓање алтернативни начини за справување со штетните влијанија врз квалитетот на воздухот, како и недостаток од познавања за потребата од редовно следење на квалитетот на амбиентниот воздух, со цел граѓанството да се алармира во услови на надминати гранични вредности за загадувачките супстанции.

За проблемите кои се однесуваат на тематската област **вода**, како што се: загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита и недостаток од квалитетна вода за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод, особено поради нередовната контрола на квалитетот на водата, се наоѓаат во првата група на приоритети, доволно говори за потребата од канализациони системи и колектори за собирање на отпадни води (наместо нивно излевање во речните водотеци и околното земјиште, што пак претставува дополнителна закана).

Тоа што подолу во листата на приоритети се наоѓа проблемот што се однесува на загадување на почвите поради нестручна и неконтролирана употреба на хемиски средства во производството на земјоделски производи, укажува на недоволната свесност на граѓаните за штетното влијание од употребата на хемикалии во земјоделството.

Во секој случај, општ е впечатокот дека испитаниците даваа речиси идентично мислење во врска со понудените проблеми од областа на животната средина, независно од местото на живеење.

SWOT АНАЛИЗА НА ОПШТИНАТА

Оваа анализа беше реализирана со цел да ги покаже внатрешните сили и слабости, како и надворешните можности и закани за општината. Ваква анализа треба да се изработува секогаш кога се реализира некој процес на долгорочно планирање, па изработката на ЛЕАП не беше исклучок.

Со оваа анализа, преку релативно едноставна процедура, се изврши детална анализа на надворешните и внатрешните фактори кои влијаат на функционирањето на општината. Внатрешните фактори, било позитивни или негативни се ставени во групата на сили (доколку се позитивни) или слабости (кога се негативни), додека надворешните фактори, оние кои се вон контрола на општината се групирани во можности (позитивни) или закани (негативни).

Заради подетална анализа, беше изработена SWOT анализа за следните тематски области:

- Демографија
- Социјална благосостојба

- Инфраструктура
- Локална власт
- Локална економија

Резултатите од SWOT анализата се дадени во продолжение.

ИНФРАСТРУКТУРА

Сили:

- Развиена инфраструктура (патна, комунална);
- Развиена телекомуникациска мрежа;
- Целосна покриеност со електрична мрежа;
- Водоводна мрежа во сите поголеми места;
- Покриеност со кабловска мрежа;
- Донесен ГУП, ДУП;
- Проектна документација;
- Изградба на ХС "Злетовица";

Слабости:

- Неизградена пречистителна станица за вода;
- Недоизграден колекторски систем за пречистување на отпадни води;
- Депонија за цврст отпад која не ги задоволува стандардите;
- Неизградена регионална депонија за цврст отпад;
- Напуштена каналска мрежа за наводнување;
- Слаба комунална инфраструктура во малите населени места;
- Застарен водоводен систем со големи губитоци и застарена водоводна мрежа;
- Недоволна опременост на ЈКП;

Можности:

- Регионално поврзување со соседните општини во Република Македонија и Република Бугарија;
- Изградба на аеродром во Штип на 37 км од општина Пробиштип;
- Поврзување со гасификациониот систем и искористување на гасот како евтино гориво;
- Користење на претпристапните фондови од ЕУ;
- Пристап до државните фондови за финансирање во инфраструктурата (наменски дотации од Буџетот и фондовите на РМ);

Закани:

- Мали дотации за општината од централниот буџет (Зависноста од буџетските средства);
- Блокирана сметка на општината, неможноста за задолжување и кредити;
- Општината не располага со градежното земјиште;
- Политички влијанија за промена на приоритети;
- Нерамномерна распределба на развојните фондови.

ДЕМОГРАФИЈА

Сили:

- Зафаќа површина 325,6 км²;
- Мажи 8248 и жени 7945 (попис 2002);
- Национален состав 15977 (98,67% македонци);
- Работоспособно население.

Слабости:

- Миграција село-град;
- Одлив на висококвалификуван и стручен кадар;

- Намалување на наталитетот;
- Слаба материјално-финансиска состојба на населението;
- Стареење на населението;
- Невработеност (неактивно работоспособно население);

Можности:

- Искористување на високообразовниот научен потенцијал и кадар кој ја напуштил општината;
- Преквалификација и доквалификација;
- Искористување на мерките за зголемување на наталитетот согласно програмата на владата;
- Отварање на нови работни места;
- Мала густина на население;
- Отварање на факултет во општина Пробиштип;

Закани:

- Интензивирање на процесот на миграција и одлевање на кадри;
- Лошата економска состојба која влијае врз зголемување на невработеноста и постепено осиромашување на локалното население;
- Политизација на вработување;
- Нестабилни политики во земјата и регионот.

ЕКОНОМИЈА

Сили:

- Истражени природни минерални сировини (резерви на олово-цинкови руда, неметали, нафтени шкрилци, јаглен и др);
- Потенцијали за развој на земјоделието и сточарството;
- Висококвалификувана работна рака;
- Постоечки капацитети на стопански субјекти (од областа на рударството и акумулаторката индустрија);
- Развиена инфраструктура (патна, комунална);
- Хидроенергетски потенцијали;
- Потенцијали за развој на туризмот (манастирски, рурален);
- Подем во развојот на текстилната индустрија;
- Стратегија за ЛЕР;

Слабости:

- Висок процент на невработеност;
- Слаба куповна моќ на граѓаните;
- Немање на бизнис инвестиции;
- Технолошки постројки со застарена технологија;
- Недостаток на капитал, не постојат фондови за мали и средни претпријатија;
- Екстензивно (застарено) земјоделие;
- Нема поволни кредитни линии;
- Постоечки неискористени капацитети на стопански субјекти;
- Непрофитабилен ЛОН систем во текстилната индустрија;
- Неизграден гасоводен систем;

Можности:

- Изградба на ХС Злетовица;
- Регионално поврзување и соработка со соседните општини;
- Поврзување со гасификациониот систем и искористување на гасот како евтино гориво;
- Процесот на децентрализација;
- Користење на државните инвестициони и гарантни фондови;
- Привлекување на домашни и странски инвестиции;

- Користење на претпристапните фондови од ЕУ;
- Целосно искористување на постоечките капацитети на стопанските субјекти;
- Продлабочување на прекуграничната соработка и искористување на искуствата од Р. Бугарија членка на ЕУ;
- Соработка со ЗЕЛС;

Закани:

- Неефикасна судска власт;
- Одлив на млад и стручен кадар;
- Намалување на додатоците за општините од централниот буџет;
- Политизација на бизнис секторот;
- Економска светска криза (висока цена на капиталот - кредити);
- Можни штрајкови и блокади;

СОЦИЈАЛНА БЛАГОСОСТОЈБА

Сили:

- Соодветни воспитно образовни институции;
- Културно историски споменици (манастири, цркви);
- Стручен медицински персонал;
- Организиран систем за школување;
- Квалитетна здравствена заштита;
- Економско активно население;
- Голем број на спортско - рекреативни објекти;
- Објекти од областа на културата;

Слабости:

- Затворање на подрачни училишта;
- Недостаток на програми за промоција на културните и традиционалните вредности;
- Голем број на корисници на социјална помош;
- Голема зависност од регионалниот центар Штип;
- Финансиска зависност од родителите;
- Слаба активност на НВО секторот;
- Намалување на бројот на ученици;
- Зголемување на насилството кај младите генерации;
- Нема центар за дијализа;
- Слаба ажурност на полицијата и инспекциските служби;
- Нема високообразовна институција;
- Нелегални-непријавени вработувања;

Можности:

- Активно вклучување на НВО секторот преку проекти за подобрување на социјалната благосостојба;
- Отварање на центар за дијализа;
- Повисок степен на образование;
- Отварање на нови спортски клубови;
- Заживување на подрачните училишта;

Закани:

- Намалување на бројот на жителите;
- Отпуштање од работа;
- Неспроведување на законските регулативи;
- Недоволна прецизираност на ингеренциите;
- Корупција;

ЛОКАЛНА ВЛАСТ

Сили:

- Успешно спроведување на законската регулатива која се однесува на процесот на децентрализација;
- Успешно работење на Советот на општина Пробиштип;
- Потпишан меморандум за соработка со невладините организации и здруженија од општината;
- Голем број на реализирани проекти во делот на урбанизмот, комуналните дејности и заштита на животната средина;
- Изработен стратешки план за ЛЕР;
- Транспарентност во процесот на донесување на одлуки - вклучување на граѓаните и јавноста;
- Издавање на месечен билтен (весник);
- Успешна регионална соработка (формирана асоцијација РЕР на Осоговскиот регион - Пробиштип, Крива Паланка, Ранковце, Кратово, Чешиново-Облешево, Кочани и Македонска Каменица);
- Добра кадровска и техничка опременост;

Слабости:

- Неможеност за влез во II фазата на фискализација поради големата наследена задолженост;
- Мал број на успешни и активни НВО и слаба заедничка соработка;
- Недоволни финансиски средства за развој на општината;
- Минимален процент на средства од концесиите за експлоатација на природното богатство;
- Нема просторни можности за сместување и работа на општинската администрација;
- Лоша поставеност на МЗ со новата законска регулатива за МЗ;
- Слаба соработка со МЗ поради недостиг на средства;
- Не постои база на податоци;

Можности:

- Превземање на старите долгови и растеретување на општините;
- Професионално обучена општинска администрација;
- Посета на семинари, работилници и обуки;
- Зајакнување на функциите на општината - можност за креирање на развојни политики на општинско ниво;
- Соработка со граѓанскиот, јавниот и бизнис секторот;
- Прекугранична соработка и развој на алтернативните форми на туризам, промоција на културни и туристички потенцијали;
- Подобра комуникација на подрачните единици на централната власт.

Закани:

- Блокирана сметка, неможност за задолжување и кредити;
- Пренесување на голем број на надлежности на општините;
- Судир на интереси помеѓу припадници на различни политички партии на локално и централно ниво;

ЛОКАЛНА ВЛАСТ

Што да правиме за да ги искористиме силите?

- Изработка на квалитетни проекти за развој на општината;
- Можност на ЛС директно да влијае на севкупниот развој;
- Во реализација на проектите и решавањето на локалните проблеми поактивно вклучување на НВО-секторот;

Што да правиме за да ги претвориме слабостите во сили?

- Барање на нови извори на финансирање;
- Олеснување на постапката за основање на мали и средни претпријатија и бенифиции за истите;
- Продолжување на работа на Центарот за поддршка и соработка со НВО центарот (зголемување на капацитети на постојните и регистрација на нови успешни граѓански здруженија);
- Проширување и осовременување на просторните можности;
- Подобрување на соработката со МЗ;
- Формирање на квалитетна база на податоци;

Што да правиме за да ги искористиме можностите?

- Интензивирање на активностите за изнаоѓање мерки за старите долгови и задолженост на општината преку ЗЕЛС;
- Изработка на проекти од заеднички интерес;
- Учество на обуки, семинари и работилници - перманентна едукација;
- Продолжување на успешната реализација на проекти по програмата за прекугранична соработка;

Што да правиме за да ги избегнеме заканите?

- Изнаоѓање на нови извори на финансирање;
- Целосно искористување на собраните средства и наменско трошење од постојаните општински извори;

ИНФРАСТРУКТУРА

Што да правиме за да ги искористиме силите?

- Искористување на постоечките и изградба на нови стопански субјекти;
- Индустриски зони;
- Привлекување на странски инвестиции;
- Развој на манастирскиот и руралниот туризам;
- Развој на општината, согласно принципите на концептот за регионален одржлив развој;

Што да правиме за да ги претвориме слабостите во сили?

- Изградба на пречистителна станица за вода;
- Изградба на колекторски систем за пречистување на отпадни води;
- Изградба на современа регионална депонија;
- Ставање во употреба на старата и изградба на нова каналска мрежа за наводнување во земјоделието;
- Изградба на канализациона мрежа во сите населени места;
- Доопремување на ЈКП;

Што да правиме за да ги искористиме можностите?

- Регионални проекти;
- Изградба на аеродром во Штип;
- Поврзување со гасификациониот систем;
- Современа инфраструктура до културно - историските споменици и СРЦ Пониква;
- Барање стратешки партнери за финансирање во инфраструктурата;

Што да правиме за да ги избегнеме заканите?

- Донесување на програма за раздолжување, деблокирање на сметката;
- Активности за превземање на градежноста земјиште во сопственост на општините;

ДЕМОГРАФИЈА

Што да правиме за да ги искористиме силите?

- Рационално искористување на човечките и природните ресурси;
- Отварање на работни места за младите, посебно за оние со високо образование;
- Поттикнување на самовработувањето и отпочување со сопствен бизнис;

Што да правиме за да ги претвориме слабостите во сили?

- Подобрување на условите за живот во руралните средини, заживување на земјоделието и сточарството;
- Работно ангажирање на висококвалификуван и стручен кадар во разни проекти и активности;
- Подобрување на инфраструктурата во секое населено место;
- Отварање на центри за преквалификација;
- Кампања за подигање на јавната свест;
- Вклучување на општината во социолошки проекти;

Што да правиме за да ги искористиме можностите?

- Полесен пристап до информации за можност за вработување;
- Едукација во областа на информатиката и изучување на странски јазици;
- Искористување на слободните површини за изградба на стопански и рекреативни објекти;
- Зголемување на бројот на високообразован кадар;

Што да правиме за да ги избегнеме заканите?

- Вработување и отварање на нови работни места;
- Спроведување на програми за квалификација и преквалификација;
- Привлекување на домашни и странски инвеститори;
- Промовирање на семејни бизниси;

ЕКОНОМИЈА

Што да правиме за да ги искористиме силите?

- Изработка на природните ресурси, потенцијалите за развој на земјоделието и сточарството и зачувување на животната средина;
- Рационално искористување и проширување на постоечките капацитети и нивно рентабилно работење;
- Производство на еколошки производи;
- Примена на законските стандарди за квалитет;
- Промена на концептот за одржлив развој;

Што да правиме за да ги претвориме слабостите во сили?

- Презентирање на поволни кредитни линии;
- Реализација на локалната стратегија за економски развој;
- Поддршка за развој на малите и средни претпријатија и искористување на постојните стопански капацитети;
- Изградба на гасоводен систем;
- Отварање на капацитетите за преработка на земјоделски производи;
- Изградба на мали хидроцентрали;
- Што да правиме за да ги искористиме можностите?
- Воспоставување регионална стопанска соработка;
- Претставување на општината пред странски и домашни донатори;
- Што да правиме за да ги избегнеме заканите?
- Активно учество во изработката на националните стратегии за економски развој;
- Спроведување на локалните стратегии и програми за развој;

СОЦИЈАЛНА БЛАГОСОСТОЈБА

Што да правиме за да ги искористиме силите?

- Рационално искористување и реформи во воспитно-образовните институции;
- Афирмација на културно-историското богатство;
- Соработка со НВО секторот во заеднички проекти;
- Квалитетна здравствена услуга;
- Поддршка на постојните и формирање на нови спортски друштва;
- Изработка на промотивен материјал;

Што да правиме за да ги претвориме слабостите во сили?

- Локална агенда 21;
- Реконструкција на училишни згради, културни домови и сали;
- Поддршка на културни манифестации за млади;
- Ангажирање на социјално загрозени категории;
- Почитување на законските регулативи;
- Кампањи за подигање на јавната свест;
- Формирање центар за информација и едукација;
- Едукација на родителите и подигање на нивната свеста;

Што да правиме за да ги искористиме можностите?

Што да правиме за да ги избегнеме заканите?

- Целосно спроведување на законот за рамномерен развој;
- Обезбедување на гаранции и субвенции (повластени даночни стапки) за нови инвестиции;
- Целосно спроведување на стратешкиот план за ЛЕР;
- Елиминирање на политичкото влијание врз развојот на економијата;
- Зајакнување на инспекцискиот надзор;

УТВРДУВАЊЕ НА ПРИОРИТЕТИ

Конечната листа на проблемите со животната средина во општината е основа за реализација на процесот на утврдување на приоритети за животната средина во општината). Овој процес на реализација се изврши заради следните причини:

- Утврдувањето на приоритети е клучно за распределување на ограничените средства со кои располага општината;
- Утврдувањето на приоритети е почетна точка при разгледувањето на активностите кои што треба да бидат насочени кон разрешување на проблемите во заедницата.
- Исто така, процесот на утврдување на приоритети може да помогне во препознавањето на областите во кои со најмало вложување на ресурси може да се постигнат најефикасни подобрувања во областа на животната средина.

Приоритизацијата на проблемите со животната средина во општина Пробиштип се изврши врз база на дадени критериуми, чија основа цел е да помогнат во меѓусебната споредба на секој од различните проблеми со животната средина, а се со цел да се направи редослед по кој што ќе се решаваат проблемите со животната средина во општина Пробиштип.

За утврдување на приоритетите со животната средина, беа искористени следните критериуми:

■ **Влијание по човековото здравје:**

Овој критериум покажува како проблемот влијае врз човековото здравје. Дали проблемот претставува потенцијален ризик по човековото здравје, вклучувајќи ризик од болести, дали проблемот предизвикува пречки во учењето или можеби вродени недостатоци кај децата.

■ **Влијание по животната средина:**

Дали проблемот претставува потенцијален ризик за нарушување на рамнотежата во еко-системите (реки, езера, почва, шуми итн.) и врз поединечни видови на животни и растенија во еко-системите.

■ **Влијание по квалитет на живот:**

Како проблемот влијае врз вкупниот квалитет на живот во општината? Дали со влијанието на проблемот се намалува економската моќ на населението, дали се намалуваат можностите за рекреација, дали се нарушува амбиенталниот изглед на околината итн.

■ **Распространетост:**

Колку е раширено влијанието на проблемот? Дали проблемот влијае врз целата територија на општината или само врз нејзин одреден дел? Дали проблемот влијае врз целокупниот еко систем или во одредени негови делови?

■ **Интензитет:**

Колку сериозно е влијанието на проблемот? Со колкав интензитет луѓето, еко-системите или целокупниот живот во заедницата го чувствуваат проблемот?

■ **Неповратност:**

Доколку се отстрани проблемот, колку време ќе биде потребно за целосно да се неутрализира неговото влијание? Подолго време за враќање на состојбата во нормала, значи и поголема неповратност.

■ **Јавното мислење:**

Кое е мислењето на поголемиот број на членовите во заедницата, за тој проблем? Колкав процент на население мисли дека тој проблем е приоритетен?

■ **Ниво на контрола кое општината го има на проблемот:**

Дали општината, според своите, со закон дадени овластувања може да се справи со проблемот и во колкава мерка? Дали општината има капацитет и ресурси (материјални, човечки, финансиски) да се справи со проблемот?

■ **Плански, законски или други регулаторни барања:**

Дали проблемот се третира во други плански документи (локален економски развој, НЕАП, ЛА 21)? Дали во одредени правни прописи, донесени од органите на општината или државата е предвидено третирање на проблемот?

■ **Мислење на членовите на Локалниот комитет:**

Кое е мислењето на поголемиот број на членовите во локалниот комитет за тој проблем? Колкав процент на членови на локалниот комитет мисли дека тој проблем е приоритетен?

Приоретизацијата на проблемите за животната средина во општина Пробиштип ја изврши Локалниот комитет

Бр.	Проблем	Ве молиме обележете
1	Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија и несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово	762
2	Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба)	588
3	Загадување на површинските води како резултат на директното излевање на комуналните отпадни води во речните корита	549
4	Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата	509
5	Непостооење на централно греење и загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта на дрва)	503
6	Непостооење на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостооење на интегрален систем за управување со отпад;	456
7	Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи	444
8	Загадување на почвите од тешки метали	438
9	Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата во однос на населението кое користи загадена вода со тешки метали и сади на почва загадена со тешки метали	429
10	Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата)	422
11	Неискористеност на природните ресурси за развој на еко туризмот	416
12	Несоодветна опременост на ЈКП	405
13	Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање отпад - диви депонии	384
14	Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од Општината	381
15	Непостооење на современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад	372
16	Неправилно и несвесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија.	361
17	Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот,	350
18	Несанирана напуштена комунална депонија "Мелиште"-Злетово	340
19	Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата.	336
20	Напостооење на локална мрежа за мониторинг	326
21	Недоволна покриеност на општината со детални планови	308
22	Изумирање на природното водно станиште- Кундинско езеро	260
23	Незадоволувачка состојба и достапност во делот на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиентниот воздух на локално ниво	202
24	Несоодветна информираност и обученост на населението за развој на апикултурата(пчеларството)	188
25	Отсуство на методи за следење на квалитетот и состојбата на почвата	176
26	Непостооење контрола на употребата на хемиски заштитни средства	170
27	Загадување на почвите од земјоделски активности (нестручно, прекумерно користење на хемиски средства за заштита во земјоделското производство)	168
28	Непостооење на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво (мобилни извори)	158
29	Непостооење на депонија за опасен отпад - азбест, во рамките на постојната депонија за комунален отпад	144
30	Непостооење на подземен катастар на инсталации	120
31	Намалување на рибниот фонд како резултат на нередовно и недоволно порибување со подмладок и намалување на водостоите со поизразените сушни периоди	111

Работен лист бр. 2: Утврдување на приоритети

#	Проблем	Критериуми за приоритизирање										Вкупно (просек)
		Влијание по човековото здравје	Влијание по животната средина	Влијание по квалитет на живот	Распространетост	Интензитет	Неповратност	Јавното мислење	Ниво на контрола на општината	Плански, законски или други регулаторни барања	Мислење на членовите на Локалниот комитет	
1		5	5	5	5	5	5	5	3	5	5	48
2		5	5	5	3	5	3	5	5	5	5	46
3		3	5	3	3	3	5	5	3	5	5	40
4		3	3	5	3	3	3	5	3	5	5	38
5		5	3	5	3	3	5	5	1	3	5	38
6		3	5	3	1	3	5	5	5	3	3	36
7		3	3	3	3	3	3	5	3	3	5	34
8		5	5	3	1	3	3	3	3	5	3	34
9		5	1	5	3	3	3	3	3	3	3	32
10		3	3	3	1	5	3	3	3	3	3	30
11		3	1	3	3	1	3	3	3	3	3	26
12		3	3	3	1	1	1	3	5	1	3	24
13		3	3	5	1	1	1	3	3	1	3	24
14		3	3	1	1	1	1	3	3	3	3	22
15		3	1	3	3	3	1	3	1	1	3	22
16		1	3	1	3	1	1	3	1	3	3	20
17		1	1	3	1	3	1	3	1	3	3	20
18		1	3	1	1	1	3	3	3	1	3	20
19		1	3	1	1	3	1	3	1	1	3	18
20		3	3	1	1	1	1	3	1	1	3	18
21		1	1	1	1	3	1	3	1	1	3	16
22		1	1	1	1	3	1	1	3	3	1	16
23		3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	14
24		1	3	3	3	1	3	1	1	5	1	22
25		5	3	3	3	3	3	1	3	3	1	28
26		3	5	3	3	3	3	1	3	5	1	30
27		3	3	3	5	5	3	1	3	3	1	30
28		1	5	3	3	3	1	1	3	3	1	24
29		3	1	3	1	3	1	1	3	1	1	18
30		1		1	1	1	1	1	1	1	1	10
31		1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10

ПЛАН ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЛЕАП

Изработката на планот за спроведување на ЛЕАП за општината започна со процесот на дефинирање на цели и мерки. Од аспект на изработка на ЛЕАП за одредена општина:

- Целите претставуваат спротивна (позитивна) изјава на одреден приоритетен проблем од животната средина;
- Мерките претставуваат помали чекори во остварување на претходно дефинирана цел.

При дефинирањето на целите и мерките за општина Пробиштип, беа почитувани следните принципи:

- Мерката е мерлива определба која ќе биде реализирана во одреден временски период.
- Мерките ги фокусираат ресурсите и раководат со селектирањето на акции.
- Мерките се користат при вреднувањето и мерењето на напредокот во спроведувањето на Акциониот план.
- Мерките имплицираат многу конкретни акции и поради тоа можно е различни интересни групи во заедницата да имаат различни реакции во врска со дефинираите задачи. Според тоа тие се најчесто продукт на преговарање.

Следствено на дефинирањето на целите и мерките, Утврдувањето на механизми за спроведување на ЛЕАП-от беше процес кој опфати реализација на неколку чекори:

- Дефинирање (идентификација) на акции
- Избор (селекција) на акции
- Изработка на план за спроведување на ЛЕАП

За решавање на секој од приоритетните проблеми, односно за остварување на целите и мерките, во планот за спроведување на ЛЕАП за општина Пробиштип, предвидени се најразлични решенија, кои се во најголем број на случаи, комбинација од неколку различни типови на акции. Секоја од акциите, може да се стави во една од следните групи:

- Едукација на јавноста (Подигнување на јавната свест);
- Обука / тренинг;
- Економски инструменти (стимулативни мерки);
- Локални програми;
- Технолошки мерки;
- Легални мерки;
- Истражувања;
- Техничка поддршка.

Изборот на акции во планот за спроведување беше направен со цел што е можно поефикасно искористување на сите ресурси кои и стојат на располагање на општината, а при тоа имајќи ги во предвид ингеренциите кои, со постоечките законски акти им се доделени на единиците на локална самоуправа во Македонија.

Како одговорни институции за спроведување на акциите предвидени со планот, главно се дефинирани неколку, органи-институции на единицата на Локална самоуправа:

- Градоначалникот
- Советот на Општината
- Комуналниот инспектор
- Други служби на единицата на локална самоуправа

Покрај овие, одговорност за спроведување на акциите ќе имаат и ЈКП Никола Карев, посебно за решавање на проблемите поврзани со управување со отпадот и снабдување со вода и третман на отпадните води. Значајна одговорност во спроведувањето им е доделена на невладини организации, за акции поврзани со подигнување на јавната свест во врска со одредени проблеми со животната средина.

Основен предуслов за да може овие институции да ги спроведат акциите е тие да имаат законска одговорност/право тоа да го извршуваат, да имаат правно гледано, контрола врз таа

проблематика. Со постоечката регулатива, тоа им е во потполност овозможено. Сепак, покрај правната овозможеност, потребно е институциите да имаат и фактичка способност да ги решаваат проблемите, односно да ги спроведат акциите кои им се доделени со планот за спроведување.

Така на пример, согласно планот за спроведување, голем број на акции се предвидени да се спроведат од страна на ЈКП Никола Карев. Моменталната ситуација со претпријатието покажува дека, за да може успешно да се спроведат акциите, ќе треба да се изврши негово техничко и персонално опремување. Моментално, претпријатието располага со буџет кој ги задоволува потребните трошоци за персоналот и функционирање на моменталниот обем на работа. Имајќи во предвид дека со планот се предвидува воведување на систем за управување со отпадот во повеќе населени места во општината, како и преземање на водоводите од месните заедници, потребно ќе биде значително опремување на претпријатието со помодерна опрема, а ова подразбира и зголемување на буџетот.

За акциите за подигнување на свеста, како одговорни се предвидени невладини организации кои работат на територија на општината. Овие невладини организации, самите по себе, имаат потреба од стручно, кадровско и техничко опремување, како би можеле во потполност и ефикасно да одговорат на дадените обврски.

Бидејќи во оваа фаза од процесот на изработка на ЛЕАП, акциите не се детално образложени, односно не се расчленети на поситни чекори, тешко е за секоја акција да се пресмета колку точно ќе чини. Поради тоа предвидено е паушално колку ќе изнесува потребниот буџет за реализација на таа акција.

Повеќегодишен стратешки план за развој на општината од било која област, вклучувајќи го и ЛЕАП-от, мора во себе да содржи и можни извори на финансирање за секоја од акциите. Без тој елемент, планот би можел да се гледа како обична листа на желби. Како можни извори на финансирање во ЛЕАП документот за општина Пробиштип, предвидени се:

- Сопствени приходи на општината (буџет на општината)
- Дотации од буџетот на Република Македонија
- Дотации од буџетите на фондовите и задолжувањето
- Донации од локални и национални донатори
- Донации (грантови) од меѓународни донаторски институции
- Кредити од домашни и меѓународни банки
- Инвестиции од приватниот сектор во општината
- Директна наплата на услуги кои им се нудат на жителите

Многу е битно, во процесот на спроведување на ЛЕАП-от да се врши и детално планирање на финансиските средства за спроведување на секоја од акциите. Буџетот на општината се планира еднаш годишно, и согласно со тоа, во самиот процес на планирање на буџетот, потребно е внимателно да се разгледа планот за спроведување и да се проверат сите акции кои се планирани да се спроведат во годината за која се прави буџетот. Ова важи, не само ако се планираат трошења од сопствените приходи на општината, туку и трошења од средствата добиени како дотации и донации по разни основи, па дури ако се планира и кредитирање.

За да може да се оствари одржливост на финансирањето на проектите кои се предвидени со ЛЕАП документот, од клучна важност е, за голем број на акции да се примени принципот на економска одржливост. Тоа важи пред се за проектите кои се поврзани со управување со отпадот, снабдување со вода за пиење или третманот на отпадните води. Со други зборови, општината мора, во процесот на реализација на овие проекти, да воспостави систем на наплата на овие услуги на жителите на населените места, врз база на економски и пазарно оправдани основи, односно со наплатата да се покриваат трошоците за давањето на тие услуги, а истовремено да се има одреден простор и за унапредување на услугите. За да може ова да се оствари, а при тоа да се има што е можно поголема поддршка од жителите за спроведување на овие проекти, потребно е иситите да се реализираат со максимална транспарентност, односно со вклучување на жителите уште во процесот на дефинирање и одредување на услугите.

Без ваков систем на дефинирање и управување со услугите, ќе биде невозможно да се оствари успешно спроведување на акциите кои се предвидени со документот, поради тоа што моменталните средства со кои располага општината, (вклучувајќи ги сите дотации кои се добиваат од централните власти), се минимални и не пружаат можност за било какво планирање и спроведување на одржливи акции.

1. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ - ПРИРОДА

Проблем:

1.1. Неискористеност на природните ресурси за развој на туризмот

1.2. Изумирање на природното водно станиште- Кундинско езеро

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Одржливо искористување на природните ресурси за развој на туризмот	Изработка на стратегија за развој на туризмот во Општина Пробиштип	- Анализа на регионот и негова валоризација - Идентификување на туристичките атракции - Идентификување, анализа и подобрување на сместувачките капацитети	Општина Пробиштип Центар за развој на Источен плански регион	2010-2011	5000	Буџет на општината Донатори
	Ревитализација на природното водно станиште - Кундинско езеро	- Изработка на проект за санација и ревитализација на деградираното природно живеалиште - Реализација на проектот согласно предвидената динамика на активности				
	Развој на еко туризмот	- Промовирање на можноста за развој на еко туризмот (подготовка и печатење на промотивен и информативен материјал) - Организирање на тематски тури (обука на водичи) - Организирање на обуки за жителите за реализирање на проекти за развој на туризмот		2010-2013	50000	

Проблем:

- 1.3. Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата**
- 1.4. Неправилно и несовесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија**
- 1.5. Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата**

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Воспоставување интегрален систем за заштита на природата и биодиверзитетот	Изработка на база на податоци	- Формирање на база на податоци за видовите, живеалиштата и заштитените подрачја - Изработка на студија за состојбата со природата и биодиверзитетот во општината со предлог мерки за заштита и финансиска конструкција - Размена на информации и соработка со јавниот, приватниот, научниот и невладиниот сектор.	Општина Пробиштип	2010-2015	50000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Воспоставување на соработка со МЖСПП за контрола на собирање на лековити и други видови растенија	- Утврдување на параметри и индикатори за следење на состојбата во соработка со МЖСПП - Воспоставување контрола на собирање на лековити и други видови растенија (полжави и др.) во соработка со МЖСПП - Редовен инспекциски надзор од страна на овластениот инспектор за животна средина во општината и доставување на извештаи и пријави до МЖСПП				

2. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ - ОТПАД

2.1 Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Ревитализација на локалитетот околу старата јаловишна депонија	Санирање на јаловишната депонија	<ul style="list-style-type: none"> - Утврдување на степенот на ризик што депонијата го има врз медиумите во животната средина (спроведување анализа за проценка на загадувањето) - Проценка на количините и анализа на составот на депонираниот отпадот - Утврдување присуство на опасни компоненти во околните медиуми (земање мостри за следење на присуството на загадувачките материји во почва, површински и подземни води) - Изработка на ФС за утврдување на најдобрите достапни техники (решенија) за ремедијација на јаловишна депонија - Изработка на техничка документација (на ниво на главен и детален проект) - Распишување тендер за најдобар понудувач (за изработка на документација / за изведба на проектот) - Изведба на проектот - спроведување на решенијата согласно техничката документација - Следење на состојбите после ремедијацијата - мониторинг 	Општина Пробиштип, МЖСПП	2010-2012	1000000	Буџет на РМ Грантови
Промоција на спортско рекреативен локалитет	Уредување на просторот,	<ul style="list-style-type: none"> - Утврдување на најдобри решенија за пренамена на просторот зафатен од јаловишна депонија, после санирањето - Изработка на техничка документација и изведба на избраното решение 				

Проблем:

2.2. Не е воспоставен систем на интегрирано управување со отпад во општината

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Воспоставен систем за интегрирано управување со отпад на територијата на општината	Донесување на план за управување со отпадот во општината	Детална процена на количествата на комунален отпад по населби и идна проекција на количества Анализа на состав на отпад Проценка на потребни технички средства (возила,канти, контејнери, за собирање на отпад) Проценка на потребни финансиски средства Приоритизација на акциите, економска анализа (оправданост) и изработка на динамички план за спроведување Разгледување на алтернативни институционални модели, влучително ПЈП и регионална соработка Тарифна политика -утврдување на цена на услуга	Општина Пробиштип ЈКП	2010-2012	200000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори ЈКП
	Воспоставување на соработка со месните заедници за собирање на отпадот	Иницирање на средби со претставниците на месните заедници и граѓаните Едукација на населението преку реализација на кампањи, директни средби со граѓаните, изработка на брошури Потпишување на договори за соработка	ЈКП			

Проблем

2.3. Несоодветна техничка и стручна опременост на ЈКП

2.4. Несоодветно депонирање на цврстиот отпад -појава на диви депонии

2.5. Постојната депонија не ги задоволува минималните стандарди за санитарна депонија-неоградена, нема вода,струја и чуварска служба

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Подобрување на услугата на ЈКП и спроведување на законските одредби	Воспоставување на систем за регионална санитарна депонија	Поднесување барање за добивање дозвола за усогласување со оперативен план - се приложува предлог-програма за затварање на работата на инсталацијата и заштита на животна средина Изработка на техничка документација (на ниво на главен и детален проект) за затварање на постојната депонија Распишување тендер за најдобар понудувач (за изработка на документација / за изведба на проектот) Изведба на проектот - спроведување на решенија согласно техничката документација Воспоставување на регионална соработка во согласност со Националниот план	Центар за развој на Источен плански регион Општина Пробиштип ЈКП	2011-2014	1500000	ЕУ фондови Буџет на општината Буџет на РМ
	Набавка на опрема за собирање на комунален отпад согласно предвидената динамика во планот за управување со отпад (изработка на годишни инвестициони планови)	Набавка на возила за собирање на комуналниот цврст отпад (согласно планот за управување со отпад) Набавка на контејнери и канти за собирање на комуналниот цврст отпад				
Отстранување на дивите депонии и спречување на нивно повторно настанување согласно динамиката утврдена во планот за управување со отпад/ годишните програми	Затворање на диви депонии и нивна рекултивација.	Изработка на техничка документација за затварање и рекултивација Анализа на терен Проценка на ризикот Проценка на финансиски средства потребни за затварање Реализација на работите согласно техничката документација Редовно информирање на јавноста за тековните активности и идните планови поврзани со управувањето со отпад				
Зајакнување на човечките капацитети во рамките на ЈКП и на ниво на општина	Изработен бизнис план со проценка за ангажирање на персонал и потребните финансиски средства	Дефинирање на потребните човечки ресурси по број и стручност Обука на персоналот - Евиденција на количини ЦКО (собрани/транспортирани и депонирани) со примена на идентификациони и транспортни формулари Подготвување на податоците од евиденцијата во консолидирани извештаи на пропишан образец				

2.6. Не е воспоставен систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоење на интегрален систем за управување со отпад

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Воспоставен систем за селектирање рециклирање и реупотреба	Реализација на јавна кампања за потреба од рециклирање	Едукација на населението преку организирање на обуки, дебати за придобивките од спроведувањето на активноста, Изработка на брошура за рециклабилните материји и нивната вредност како секундарна суровина	Општина Пробиштип НВО сектор Центар за развој на Источен плански регион	2010-2012	40000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Промовирање на пилот проект за сепарирање, рециклирање и реупотреба на одреден тип на рециклабилен материјал (пр. хартија, пластика, органски отпад и др.) согласно степенот на оправданост утврден во планот за УО	Избор на рециклабилна материја за која постојат “едноставни” технички решенија за селективно собирање и третман				

Проблем:

2.7. Не постои депонија за опасен отпад - азбест

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Изградба на депонија за опасен отпад-азбест во рамките на постојната депонија за комунален отпад	Изработка на Физибилити студија Изградба на депонија	Проценка на вкупните количини отпад од азбест Утврдување на исплатливи решенија и поволни од аспект на животната средина Примена на најдобрите достапни техники според условите предвидени во интегрираната еколошка дозвола Изведба / реализација	Центар за развој на Источен плански регион Општина Пробиштип ЈКП	2011-2014	50000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Усогласување на работата на операторот согласно утврдените стандарди за депонирање на отпад од азбест	Набавка /пренамена на возило за собирање и транспорт на азбест и отпад од азбест Обука на техничкиот кадар на операторот кој управува со депонијата				

3.ТЕМАТСКА ОБЛАСТ - ВОДА:

Проблем:

3.1 Загуби на вода како резултат на застареноста на водоводната мрежа

3.2 Не постои подземен катастар

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Подобрување на услугата по квалитет и квантитет	Изработка на детален подземен катастар	Ангажирање на овластена фирма за изработка на подземен катастар во електронска форма базирана на постојната техничка документација и анализи на терен	Општина Пробиштип ЈКП Државен катастер	2011- 20015	500000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Реконструкција на водоводната мрежа	Идентификација на проблемите кои го условуваат недостигот од вода (капацитет на постојните објекти, загуби, диви приклучоци, наводнување и др) Изработка на техничка документација Реализација на инвестиционите проекти				
	Зајакнување на капацитетите на ЈКП (технички и кадровски)	Изработка на бизнис план - анализа на потребниот број на вработени и соодветна стручна подготовка, потребни финансиски средства, утврдување на тарифи Изработка на инвестициона програма - проценка на бројот на потребната опрема и финансиските средства за одржливо управување со системите				
	Зајакнување на свеста на населението во однос на рационалното користење на водните ресурси	Директни средби со граѓаните и промовирање на одржливо управување со водните ресурси Едукација на населението за техниките на штедење на водата Објавување на едукативни текстови во локалните билтени, информатори и сл.				

Проблем:

3.3 Не се спроведува мониторинг на квалитетот на водата за пиење од сопствените системи или бунари

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Достапност на доволни количества здравствено исправна и чиста вода за пиење согласно барањата, стандардите и вредностите за квалитет на вода	Изработка на студија за избор на најповолно техничко и економски оправдано решение за изградба на водоснабдителни системи во 26 н.м со вкупно 1457 жители	Анализа на степенот на загаденост на подземната вода со тешки метали во населените места кои водата ја користат за пиење. Проценка на влијанието врз човековото здравје и степенот на ризик. Избор на алтернативни извори за водоснабдување, и надобри технички решенија Избор на приоритети согласно степенот на влијание по човековото здравје. Распишување тендер за најдобар понудувач (за изработка на документација / за изведба на проектот) Изведба на проектот - спроведување на решенијата согласно динамиката на изградба.	Општина Пробиштип ЈКП ЈП ХС Злетовица	2012-2015	3000000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори

Проблем:

3.4. Директно изливање на комуналните отпадни води во реципиентите без претходен третман

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Одведување и пречистување на отпадните води заради заштита на водните тела	Изработка на предлог програма за одведување, собирање и пречистување на отпадните води (чл.114 од Закон за води)	Проценка на влијанието на отпадните води врз животната средина Утврдување на економската оправданост за изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води Предлог на технички одржливи решенија за заштита на квалитетот на површинските/подземните води.	Општина Пробиштип ЈКП МЖСПП	2012-2015	3000000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води (согласно чл. 114 од Законот за води) и согласно програмата за одведување и третман на отпадните води	Изработка на техничка документација за град Пробиштип Изработка на студија за ОВЖС Изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води согласно предвидената динамика на градба				
	Зајакнување на капацитетите на општината за спроведување на инфраструктурни проекти	Вработување на квалификуван кадар за целосно спроведување на проектите Реализирање на обука за вработените во општината за управување со квалитетот - спроведување на проектниот циклус согласно меѓународните стандарди				
	Зајакнување на капацитетите на операторот со системите (технички и стручни) за одржливо управување со системите .	Изработка на бизнис план / инвестициона програма со анализа на алтернативни институционални модели, влучително ПЈП Обука на кадар за економски и финансиски одржливо управување со системите Набавка на потребна опрема согласно инвестиционата програма				
	Спроведување на кампања за подигање на јавната свест на населението во текот на реализацијата на проектите	Директни средби со населението за промовирање на придобивките од реализацијата на проектот				

4. ТЕМАТСКА ОБЛАСТ - ПОЧВА :

Проблем:

4.1. Примена на неодржливи агротехнички и агро-хемиски мерки - неодржлива земјоделска пракса

Проблем:

4.2. Загадување на почвите од тешки метали

Проблем:

4.3. Не е воспоставена комуникација за ризици од влијанието на тешките метали во земјоделското производство

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Заштита на земјоделско земјиште поволно за производство на квалитетна храна и промовирање на органско земјоделе	Востпоставена база на податоци за состојбата со квалитетот на почвата	Изработка на детална евиденција за употребата на хемиските препарати и ѓубрива во земјоделската пракса и третман на течен отпад од сточарските фарми Спроведување анкета за употребата на хемиските препарати и ѓубрива, и третманот на течниот отпад од фармите Спроведување на мониторинг на квалитетот на почвата на најкритичните места Изработка на студија за квалитетот на почвата со предлог мерки за ревитализација, проценка на ризик и финансиски план Катастарско дефинирање на класите за земјиштето (во соработка со надлежните органи) Спроведување на редовен мониторинг на квалитетот на почвата по извршената ревитализација	Општина Пробиштип ЈП ХС Злетовица	2011-2012	500000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Востпоставена комуникација за ризици со надлежните институции и населението	Редовни средби со претставниците на надлежните институции за проблемите и ризикот со кој се соочува земјоделското производство по однос на квалитетот на производите и здравјето на човекот Запознавање на јавноста за резултатите од испитувањата на квалитетот на почвата и можните ризици Презентирање на предвидените решенија за санирање на состојбите во земјоделското производство настанати како резултат на присуството на тешки метали во почвата и водата.				
	Поттикнување на органското производство	Изработка на студија за промовирање и можности за органско производство на ниво на општината Спроведување на обука / едукација за можностите и придобивките од примената на органското земјоделе Изработка на брошура за примена на добра земјоделска пракса -соодветна апликација на хемиски препарати и ѓубрива во земјоделието Едукација на производителите за компостирање на органскиот отпад и апликација на компостот во органското производство Организирање на земјоделските производители за органско производство со финализација на земјоделските производи				

4.4. Проблем: Не постојат урбанистички планови за повеќето населени места

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Донесување на урбанистички планови	Изработка на урбанистички планови за населени места до 2014 година	Обезбедување на финансиски средства за изработка на плановите Донесување на плановите Интегрирање на аспектите на природата и биодиверзитетот во процесот на изработка на планови и програми на ниво на општината	Општина Пробиштип	2010-2014	100000	Буџет на општината Донатори

5. ВОЗДУХ:

5.1. Проблем: Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта, индустриски, деловни и занаетчиски објекти) и мобилни извори на загадување

Цели	Мерки	Акции	Одговорна институција	Временска рамка	Буџет (Еуро)	Извори на финансирање
Заштита на воздухот од емисијата на загадувачки супстанции од стационарни и мобилни извори на загадување	Изработка на интегрирана програма за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиенталниот воздух	Проценка на можноста за донесување на заедничка програма со повеќе општини кои припаѓаат на иста зона /агломерација Проценка на состојбата на квалитетот на воздухот и идни проекции согласно правилникот за критериумите, методите и постапките за оценување на квалитетот на амбиенталниот воздух (Сл.весник 82/06) Превземање мерки за намалување на нивото на загадувачи и постигнување на гранични вредности на квалитетот согласно упатството за примена на уредбата за гранични вредности	Општина Пробиштип	2012-2014	100000	Буџет на општината Буџет на РМ Донатори
	Воведување на контрола на емисиите на загадувачки супстанции во воздухот по пат на интерен мониторинг и процедури согласно Законот за животна средина (ИСКЗ/ЕИА)	Обука на кадар за издавање мислења и оценки за ОВЖС студии, како и Б-ИСКЗ дозволи Издавање на мислења и дозволи и доставување на годишни извештаи до МЖСПП Спроведување на интерен мониторинг од соодветна акредитирана лабораторија Изработка на инвентар на загадувачки супстанции во воздухот во општината и негово постојано ажурирање Континуирано информирање на јавноста и надлежните институции				
Енергетска ефикасност и употреба на обновливи извори на енергија	Изработка на План за користење на обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност	Проценка на потенцијалот за искористување на алтернативни извори на енергија Акционен план - предлог проекти Финансиски план				
	Спроведување на кампања за подигање на јавната свест за заштита на воздухот од загадување преку користење на други извори на енергија	Едукација на населението за користењето на алтернативни извори на енергија и економските придобивки како за населението така и за заштитата на животната средина (спроведување на обуки, презентации на реализирани проекти и нивните придобивки и др.) Промовирање на стимулативната програма на Владата за употреба на соларната енергија и енергијата на ветерот, промовирање на ЦДМ проекти (цлеан девелопмент механизам-финансиски механизам за финансирање на ваков тип на проекти) и други финансиски механизми Печатење и дистрибуција на едукативен материјал				

ПЛАН ЗА НАБЉУДУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

Набљудувањето претставува редовно, систематско прибирање на информации поврзани со сите аспекти на спроведување на ЛЕАП документот, се со цел, следење на напредокот/прогресот. Тоа претставува редовно евидентирање на активностите. Набљудувањето како процес на изработката и спроведувањето на ЛЕАП треба да ги исполнува следните функции:

- Документирање на процесот на имплементација
- Помага за донесување на одлуки при управувањето со проектот
- Преземање на акции за евентуални навремени интервенции/корекции
- Да се учи од сопственото искуство/ повратна инфомација за идно планирање

Процесот на изработка на план за набљудување и оценување на спроведувањето на ЛЕАП за општина Пробиштип, се реализираше низ следните фази:

1. Анализа и разјаснување на целите и активностите на проектот
2. Одредување на показатели

Еден од клучните моменти во процесот на изработка на план за набљудување и оценување е изборот на показатели (индикатори) со кои ќе се мери напредокот во спроведувањето на ЛЕАП-от.

Со показателите за мерење се мери напредокот и квалитетот на сите аспекти на промената коишто со реализирањето на еден проект треба да се постигнат во една заедница/контекст.

Показателот дава одговор на прашањето:

До кој степен се остварени целите на проектот (во квалитет и квантитет)?

Добро дефинирани показатели се:

- **Ориентирани кон резултатите:** ги мерат актуелните резултати, повеќе отколку напорите за пристапувањето кон одреден проблем;
- **Сигурни:** се базираат врз статистички валидни и квантитативни податоци кои се собирани според пропишана методологија и со одредена фреквентност;
- **Мерливи:** можат да бидат квантитативно измерени;
- **Едноставни:** лесно разбирливи, но што е можно попрецизни и
- **Оправдани:** релативно е ефтино да се набљудува без да се намалува ефикасноста или квалитетот на податоците;

Планот за набљудување и оценување на ЛЕАП ги содржи следните елементи:

- Мерки;
- Акции;
- Очекувани резултати;
- Показатели на успех (индикатори);
- Следење на индикаторите;

ПЛАН ЗА НАБЉУДУВАЊЕ

1. ПРИРОДА

1.1. Цел: Одржливо искористување на природните ресурси за развој на туризмот

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на стратегија за развој на туризмот во Општина Пробиштип	Анализа на регионот и негова валоризација Идентификување на туристичките атракции Идентификување, анализа и подобрување на сместувачките капацитети	Изработена стратегија за развој	Изработен извештај за идентификуваните туристички атракции Број, капацитет и категорија на сместувачки капацитети Број на отпечатени и дистрибуирани промотивни материјали	Годишно	Одд.за економски развој
Ревитализација на природното водно станиште - Кундинско Езеро	Изработка на проект за санација и ревитализација на деградираното природно живеалиште Реализација на проектот согласно предвидената динамика на активности		Проект усвоен од Советот на општината Реализација на активностите од проектот	Годишно Извештаи (ситуации) од надзорниот орган за спроведување на проектот	Одд. за животна средина
Развој на еко туризмот	Промовирање на можноста за развој на еко туризмот (подготовка и печатење на промотивен и информативен материјал) Организирање на тематски тури (обука на водичи) Организирање на обуки за жителите за реализирање на проекти за развој на туризмот	Отворено информативно туристичко биро	Реализирани проекти за развој на еко туризмот Број на туристи/ноќевања Број на обучени водичи Број на отпечатени и дистрибуирани промотивни материјали Број на туристи	Годишно	Одд. за економски развој

1.2. Цел: Воспоставување интегрален систем за заштита на природата и биодиверзитетот

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на база на податоци	Формирање на база на податоци за видовите, живеалиштата и заштитените подрачја Изработка на студија за состојбата со природата и биодиверзитетот во општината со предлог мерки за заштита и финансиска конструкција Размена на информации и соработка со јавниот, приватниот, научниот и невладиниот сектор	Изработен план/студија со акции за заштита на природата	80% собрани и внесени податоци во софтверската база за две години Реализирани 20% од предвидените акции со планот	На годишно ниво	Одд. за животна средина
Воспоставување на соработка со МЖСПП за контрола на собирање на лековити и други видови растенија	Утврдување на параметри и индикатори за следење на состојбата во соработка со МЖСПП Воспоставување контрола на собирање на лековити и други видови растенија и животни (полжави и др.) во соработка со МЖСПП Редовен инспекциски надзор од страна на овластениот инспектор за животна средина во општината и доставување на извештаи и пријави до МЖСПП	Редовно следење на состојбата со природата и биодиверзитетот	Број на доставени извештаи, остварени средби со МЖСПП Количество на откупени видови 40% намалено неконтролираното собирање 70% од предвидените теренски увиди реализирани Број на поднесени пријави до надлежните институции	На годишно ниво	Одд. за животна средина

2. ОТПАД:

2.1. Цел: Ревитализација на локалитетот околу старата јаловишна депонија

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Санирање на јаловишната депонија	<p>Утврдување на степенот на ризик што депонијата го имаат врз медиумите во животната средина (спроведување анализа за проценка на загадувањето)</p> <p>Проценка на количините и анализа на составот на депонираниот отпад</p> <p>Утврдување присуство на опасни компоненти во околните медиуми (земање мостри за следење на присуството на загадувачките материи во почва, површински и подземни води)</p> <p>Изработка на ФС за утврдување на најдобрите достапни техники (решенија) за ремедијација на јаловишна депонија</p> <p>Изработка на техничка документација (на ниво на главен и детален проект)</p> <p>Распишување тендер за најдобар понудувач (за изработка на документација / за изведба на проектот)</p> <p>Изведба на проектот - спроведување на решенијата согласно техничката документација</p> <p>Следење на состојбите после ремедијацијата - мониторинг</p>	Санирани јаловишната депонија	<p>Избрана консултантска куќа за изработка Студијата</p> <p>Извештај за работата доставен до општината</p> <p>Усвојување на Студијата од страна на советот претходно одобрен од МЖСПП</p> <p>Изработка на основен проект</p> <p>Реализација на биоремедијационите работи</p>	<p>Месец дена по отварањето на тендерот</p> <p>На три месеца</p> <p>Годишно</p> <p>Годишно</p> <p>Извештаи/ ситуации од надзорниот орган за спроведување на проектот - мин. на три месеца</p>	Одд. за животна средина
Уредување на просторот	<p>Утврдување на најдобра решенија за пренамена на просторот зафатен од јаловишна депонија, после санирањето</p> <p>Изработка на техничка документација и изведба на избраното решение</p>		<p>Изработена техничка документација</p> <p>Спроведување на решението</p>	<p>Годишно</p> <p>Извештаи/ ситуации од надзорниот орган за спроведување на проектот</p>	Одд. за животна средина

2.2. Цел : Воспоставен систем за интегрирано управување со отпад

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Донесување на план за управување со отпадот во општината	<p>Детална процена на количествата на комунален отпад по населби и идна проекција на количества</p> <p>Анализа на состав на отпад</p> <p>Проценка на потребни технички средства (возила, канти, контејнери, за собирање на отпад)</p> <p>Проценка на потребни финансиски средства</p> <p>Приоритизација на акциите, економска анализа (оправданост) и изработка на динамички план за спроведување</p> <p>Разгледување на алтернативни институционални модели, влучително ПЈП</p> <p>Тарифна политика</p> <p>-Утврдување на цена на услуга (по количини на генериран отпад)</p>	Изработен План за интегрирано управување со отпад	<p>Ибрана консултантска куќа за изработка на планот</p> <p>Извештај за работата доставен до општината</p> <p>Нацрт план доставен до МЖСПП на одобрување</p> <p>Усвојување на планот од страна на советот претходно одобрен од МЖСПП</p>	Месец дена по отварањето на тендерот За три месеца За шест месеци	Одд. за животна средина
Воспоставување на соработка со месните заедници за собирање на отпадот	<p>Иницирање на средби со претставниците на месните заедници и граѓаните</p> <p>Едукација на населението преку реализација на кампањи, директни средби со граѓаните, изработка на брошури</p> <p>Потпишување на договори за соработка</p>	90% Потпишани договори за користење на услугата	<p>Број на иницирани средби/ кампањи по населени места</p> <p>30% реализирани договори од планираните</p> <p>80% од населението задоволно од добиената услуга</p>	На три месеца годишно Анкетирање, еднаш годишно	Претставник од ЈКП

2.3. Цел: Подобрување на услугата на ЈКП

2.4. Цел: Одстранување на диви депонии

2.5. Цел: Зајакнување на капацитетите на ЈКП

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Воспоставување на систем за интегрирао управување со отпад (изградба на регионална санитарна депонија)	Поднесување барање за добивање дозвола за усогласување со оперативен план - се приложува предлог-програма за затварање на работата на инсталацијата и заштита на животна средина Изработка на техничка документација (на ниво на главен и детален проект) за затварање на постојната депонија Распишување тендер за најдобар понудувач (за изработка на документација / за изведба на проектот) Изведба на проектот - спроведување на решенија согласно техничката документација Воспоставување на регионална соработка во согласност со Националниот план	Воспоставен систем за интегрирано регионално управување со отпад	Изработен предлог-проект за затворање на постојната несанитарна општинска депонија Изработена техничка документација и избран најдобар понудувач за нејзина изработка Спроведени решенија согласно изработената документација Потпишан меморандум за соработка со општините од регионот - Избрана локација за изградба на регионална депонија	Еднаш на шест месеци Доставен извештај до Советот на општината еднаш на шест месеци Доставен извештај до Советот на општината еднаш на шест месеци Еднаш годишно	Назначено лице од општината Совет на општината Совет на општината Градоначалник на Општина Пробиштип
Набавка на опрема за собирање на комунален отпад согласно предвидената динамика во планот за управување со отпад (изработка на годишни инвестициони планови)	Набавка на возила за собирање на комуналниот цврст отпад (согласно планот за управување со отпад) Набавка на контејнери и канти за собирање на комуналниот цврст отпад Зголемување на степенот на покриеност на населението со услуга	Покриеноста на населението со услуга зголемена 90% од планираното	80% од потребниот број возила се набавени согласно динамиката во планот 90% од предвидениот број контејнери се набавени Број на опфатени села/ домаќинства	Доставен извештај до советот на општината на годишно ниво На годишно ниво На годишно ниво	Назначено лице од ЈКП
Затворање на диви депонии и нивна рекултивација	Изработка на техничка документација за затварање и рекултивација Анализа на терен Проценка на ризикот Проценка на финансиски средства потребни за затварање Реализација на работите согласно техничката документација	Затворени 15 диви депонии за 6 години	Број на изработена документација согласно планот 80% од планираниот број диви депонии затворени и санирани	Доставување на извештаи до советот на општината два пати годишно Извештаи од надзорниот орган за спроведување на проектите на шест месеци	Претставник од ЈКП
Изработен бизнис план со проценка за ангажирање на персонал и потребните финансиски средства на ЈКП	Дефинирање на потребните човечки ресурси по број и стручност Обука на персоналот	Навремено и редовно спроведување на активностите и обврските на персоналот на ЈКП „Никола Карев“	Број на вработени 90% обуки спроведени согласно планот	Извештај на годишно ниво доставен до советот на општината	Директор на ЈКП

2.6. Цел: Изградба на депонија за опасен отпад - азбест

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на Физибилити студија Изградба на депонија	Проценка на вкупните количини отпад од азбест Утврдување на исплатливи решенија и поволни од аспект на животната средина Примена на најдобрите достапни техники според условите предвидени во интегрираната еколошка дозвола Изведба / реализација	Изградена депонија за опасен отпад	Избрана локација (ФС) ОВЖС Студија одобрена од страна на МЖСПП и усвоена од Советот на општината Изработка на техничка документација Извештаи од надзорниот орган за спроведување на проектот	Еднаш годишно Два пати годишно	Одд.за животна средина
Усогласување на работата на операторот согласно утврдените стандарди за депонирање на отпад од азбест	Набавка /пренамена на возило за собирање и транспорт на азбест и отпад од азбест Обука на техничкиот кадар на операторот кој управува со депонијата	Одржливо управување со системот	Број на обезбедени возила за транспорт на отпад од азбест 100% реализирана обука и обучен персонал	Годишно Годишно	Директор на ЈКП Директор на ЈКП

2.7. Цел: Воспоставен сиситем за рециклирање, сепарирање и реупотреба на отпад

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Спроведување на јавна кампања за потребата и придобивките од рециклирањето	Едукација на населението, изработка на брошура за рециклабилните материји и нивната вредност како секундарна суровина	Промовирано одржливо управување со отпад преку примена на техниките за рециклирање и реупотреба	Број на вклучени НВО Број на опфатено население со програмата за едукација	На шест месеци Два пати годишно	Лице назначено од општината
Промовирање на пилот проект за селектирање, рециклирање и реупотреба на одреден тип на рециклабилен материјал	Избор на рециклабилна материја за која постојат "лесни" технички решенија за сепарирано собирање и третман	Реализиран пилот проект	Количество (м3) на преработен отпад Намалување на количеството на комунален отпад за 25%	Месечно - во текот на реализацијата на проектот	Лице назначено од ЈКП

3. ВОДА

3.1. Цел: Подобрување на услугата за водоснабдување по квалитет и квантитет

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на детален подземен катастар	Ангажирање на овластена фирма за изработка на подземен катастар во електронска форма базирана на постојната техничка документација и анализи на терен	Изработен подземен катастар на инсталации	Избрана фирма за изработка на катастар 50% од податоците внесени во електронска форма	Месец дена по објавување на тендерот Годишно	Директор на ЈКП Лице назначено од ЈКП
Реконструкција на постојниот систем за водоснабдување	Идентификација на проблемите кои го условуваат недостигот од вода (капацитет на постојните објекти, загуби, диви приклучоци, наводнување и др.) Изработка на техничка документација Спроведување на проектот согласно предвидената динамика на градба	90% намалена загуба на вода	Изработена Студија Изработен основен проект Реализирани градежни работи	Извештаи од изработувачот на студијата - годишно Извештаи од изработувачот на проектот - на шест месеци Извештаи/ситуации доставени од од надзорниот орган за спроведување на проектот-мин. на шест месеци	Одд.за комунални работи
Зајакнување на капацитетите на назначениот оператор (технички и кадровски) согласно предвидената динамика за превземање на водоснабдителните системи	Изработка на бизнис план - анализа на потребниот број на вработени и соодветна стручна подготовка, потребни финансиски средства, утврдување на тарифи Изработка на инвестициона програма - проценка на бројот на потребната опрема и финансиските средства за одржливо управување со системите	Изработен бизнис план Навремено и редовно спроведување на активностите и обврските на ЈКП „Никола Карев“	Број на вработени 90% обуки спроведени согласно планот Обезбедена 75% на наплата	Извештај на годишно ниво доставен до Советот на општината	Директор на ЈКП
Зајакнување на свеста на населението во однос на рационалното користење на водните ресурси	Директни средби со граѓаните и промовирање на одржливото управување со водните ресурси Едукација на населението за техниките на штедење на водата (објавување на едукативни текстови во локалните билтени, информатори и сл.)	80% намалено количество на употребена вода	Број на реализирани средби Број на отпечатени и дистрибуирани примероци, текстови Намалена количина (м3) на употребена вода	Еднаш годишно Еднаш годишно	Назначено лице од ЈКП

3.2. Цел: Обезбедена санитарно исправна вода за пиење за 1457 жители

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на студија за избор на најповолно техничко и економски оправдано решение за изградба на водоснабдителни системи во 26 н.м со вкупно 1457 жители	<p>Анализа на степенот на загаденост на подземната вода со тешки метали во населените места кои водата ја користат за пиење</p> <p>Проценка на влијанието врз човековото здравје и степенот на ризик</p> <p>Избор на алтернативни извори за водоснабдување, и надобри технички решенија</p> <p>Избор на приоритети согласно степенот на влијание по човековото здравје</p> <p>Распишување тендер за најдобар понудувач (за изработка на документација / за изведба на проектот)</p> <p>Изведба на проектот - спроведување на решенијата согласно динамиката на изградба</p>	Обезбедена услуга за снабдување со вода за пиење	<p>80% од предвидените анализи на квалитет на подземна вода се направени</p> <p>Изработена Студија со проценка на ризик и утврдување на приоритети</p> <p>Потпишан договор со економскиот оператор за изведба на работите</p> <p>Реализација на градежните работи</p>	<p>Годишно</p> <p>На шест месеци</p> <p>Месец дена по објавување на тендерот</p> <p>Извештаи/ситуации доставени од надзорниот орган - на три месеца</p>	<p>ЈКП</p> <p>Одд за комунална дејност</p> <p>Градоначалник/ Директор на ЈКП</p> <p>Одд за комунални работи</p>

3.3. Цел: Одведување и пречистување на отпадните води заради заштита на водните тела

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на предлог програма за одведување, собирање и прочистување на отпадните води (чл.114 од Закон за води)	Проценка на влијанието на отпадните води врз животната средина Утврдување на економската оправданост за изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води Предлог на технички одржливи решенија за заштита на квалитетот на површинските/ подземните води	Економски и финансиски оправдана изградба на системи за одведување и третман на отпадните води	Ибрана консултантска куќа за изработка на програмата Извештај за работата доставен до општината Нацрт програма доставена до МЖСПП Усвојување на планот од страна на советот претходно одобрен од МЖСПП	Месец дена по отварањето на тендерот За шест месеци Годишно Годишно	Градоначалник на општина Одд за комунални работи Совет на општина
Изградба на системи за одведување, собирање и третман на отпадните води (согласно чл 114 од Законот за води) и согласно Програмата за одведување и третман на отпадните води	Изработка на техничка документација за Пробиштип и Злетово Изработка на студија за ОВЖС Изградба на канализациони системи и пречистителни станици согласно предвидената динамика на градба	Изградени системите за заштита на водите од загадување	Изработена документација за Изградба на системите Реализација на градежните работи	Годишно Извештаи (ситуации) од надзорниот орган за спроведување на проектите согласно утврдената динамика за градба	Одд за комунални работи
Зајакнување на капацитетите на општината за спроведување на инфраструктурни проекти	Вработување на квалификуван кадар за целосно спроведување на проектите Реализирање на обука за вработените во општината за управување со квалитетот - спроведување на проектниот циклус согласно меѓународните стандарди	Спроведено управувањето со квалитет	Број на вработени 90% обучен кадар Број на реализирани проекти	Годишни извештаи Годишни извештаи	Градоначалник на општината
Зајакнување на капацитетите на операторот со системите (технички и стручни) за одржливо управување со системите	Изработка на бизнис план /инвестициона програма со анализа на алтернативни институционални модели, влучително ПЛП Обука на кадар за економски и финансиски одржливо управување со системите Набавка на потребна опрема согласно инв. програма	Одржливо управување на системите за одведување и третман на отпадните води	Изработена програма Број на спроведени обуки и број на обучен кадар 60% набавена потребна опрема	Годишни извештаи	Директор на ЈКП
Спроведување на кампања за подигање на јавната свест на населението во текот на реализацијата на проектите	Директни средби со населението за промовирање на придобивките од реализацијата на проектот	Редовно плаќање на услугата од страна на домаќинствата	90% потпишани договори	Еднаш годишно	Назначено лице од ЈКП/ одделение за комунални дејности за општината

4. ПОЧВА И ИСКОРИСТУВАЊЕ НА ЗЕМЈИШТЕ

4.1. Цел: Заштита на земјоделско земјиште поволно за производство на квалитетна храна и промовирање на органско земјоделие

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Воспоставена база на податоци за состојбата со квалитетот на почвата	<p>Изработка на детална евиденција за употребата на хемиските препарати и ѓубрива во земјоделската пракса и третман на течен отпад од сточарските фарми</p> <p>Спроведување анкета за употребата на хемиските препарати и ѓубрива и третманот на течниот отпад од фармите</p> <p>Спроведување на мониторинг на квалитетот на почвата на најкритичните места</p> <p>Изработка на студија за квалитетот на почвата со предлог мерки за ревитализација, проценка на ризик и финансиски план</p> <p>Катастарско дефинирање на класите за земјиштето (во соработка со надлежните органи)</p>	<p>Изработена база на податоци за употребата на ѓубрива и хемикалии</p> <p>Изработена студија</p> <p>Изработена евиденција на класи на земјиште</p>	<p>Анализа на добиените резултати од анкетата</p> <p>30 % од податоците собрани и внесени во соодветна база на податоци</p> <p>Доставени извештаи за напредокот на изработката на студијата до Советот на општината</p> <p>Доставена Студија до Советот на општината</p> <p>Број на опфатени земјоделски производители по катастарското дефинирање</p>	<p>Годишно</p> <p>На годишно ниво</p> <p>На шест месеци од почетокот на изработка</p> <p>Годишно</p> <p>Годишно</p>	Одд.за економски развој / Одд за животна средина
Воспоставена комуникација за ризици со надлежните институции и населението	<p>Редовни средби со претставниците на надлежните институции за проблемите и ризикот со кој се соочува земјоделското производство по однос на квалитетот на производите и здравјето на човекот.</p> <p>Запознавање на јавноста за резултатите од испитувањата на квалитетот на почвата и можните ризици</p> <p>Презентирање на предвидените решенија за санирање на состојбите во земјоделското производство настанати како резултат на присуството на тешки метали во почвата и водата</p>	<p>Остварена комуникација со сите релевантни општествени чинители</p>	<p>60% од предвидените средби реализирани</p> <p>80% од предвидените информативни средби со населението остварени</p>	<p>Годишно</p> <p>Годишно</p>	Одд.за економски развој / Одд за животна средина
Поттикнување на органското производство	<p>Изработка на студија за промовирање и можности за органско производство на ниво на општината</p> <p>Спроведување на обука / едукација за можностите и придобивките од примената на органското земјоделие</p> <p>Изработка на брошура за примена на добра земјоделска пракса -соодветна апликација на хемиски препарати и ѓубрива во земјоделието</p> <p>Едукација на производителите за компостирање на органскиот отпад и апликација на компостот во органското производство</p> <p>Организирање на земјоделските производители за органско производство со финализација</p>	<p>Изработена Студија за органско производство</p>	<p>Принос по единица мерка обработлива површина</p> <p>Број на обучени/ сертифицирани производители</p> <p>Број на реализирани средби со производителите</p> <p>Број на земјоделци кои го применуваат органското земјоделство</p>	<p>Два пати годишно</p>	Одд.за економски развој

4.2. Цел: Донесување на урбанистички планови

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на урбанистички планови за 8 населени места период од 6 години	Донесување на плановите Редовен инспекциски надзор	Плански развој на просторот	Број на донесени урбанистички планови и број на легализирани дивоградба Број на издадени одобренија за градење	Годишно преку извештаи до Советот Месечно	Одд.за урбанизам

5. ВОЗДУХ

5.1. Цел : Заштита на воздух од стационарни и мобилни извори на загадување

5.2. Цел: Енергетска ефикасност и користење на обновливи извори на енергија

Мерки	Акции	Очекувани резултати	Индикатор	Следење на индикаторите	Одговорно лице
Изработка на интегрирана програма за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитетот на амбиенталниот воздух	Проценка на можноста за донесување на заедничка програма со повеќе општини кои припаѓаат на иста зона /агломерација Проценка на состојбата на квалитетот на воздухот и идни проекции согласно правилникот за критериумите, методите и постапките за оценување на квалитетот на амбиенталниот воздух (Сл. весник 82/06) Превземање мерки за намалување на нивото на загадувачи и постигнување на гранични вредности на квалитетот согласно упатството за примена на уредбата за гранични вредности	Спроведени мерки за унапредување на квалитетот на амбиенталниот воздух	70% потпишани договори за соработка со општините Изработена интегрирана програма 60% од предвидените мерки се реализирани	Годишно Годишно Годишно	Градоначалник Одд за животна средина Одд за животна средина

<p>Воведување на контрола на емисиите на загадувачки супстанции во воздухот по пат на интерен мониторинг и процедури согласно Законот за животна средина (ИСКЗ/ЕИА)</p>	<p>Обука на кадар за издавање мислења и оценки за ОВЖС студии, како и Б-ИСКЗ дозволи Издавање на мислења и дозволи и доставување на годишни извештаи до МЖСПП Спроведување на мониторинг од соодветна акредитирана лабораторија Изработка на инвентар на загадувачки супстанции во воздухот во општината и негово постојано ажурирање Континуирано информирање на јавноста и надлежните институции</p>	<p>Воспоставена контрола врз емисиите на загадувачки супстанции</p>	<p>80% Спроведени обуки 80% издадени мислења/дозволи Спроведени испитувања на квалитет на воздух и регистриран број на денови кои ги надминуваат дозволените гранични вредности Изработен инвентар Доставени извештаи до МЖСПП</p>	<p>Еднаш годишно Два пати годишно Годишно Еднаш годишно</p>	<p>Лице од одделението за животна средина</p>
<p>Изработка на План за користење на обновливи извори на енергија и енергетска ефикасност</p>	<p>Проценка на потенцијалот за искористување на алтернативни извори на енергија Акционен план - предлог проекти Финансиски план</p>	<p>Финансиски оправдано искористување на обновливи извори на енергија</p>	<p>Усвоен план од советот на општината</p>	<p>6 години</p>	<p>Лице од одделението за животна средина</p>
<p>Спроведување на кампања за подигање на јавната свест за заштита на воздухот од загадување преку користење на други извори на енергија</p>	<p>Едукација на населението за користењето на алтернативни извори на енергија и економските придобивки како за населението така и за заштитата на животната средина.(спроведување на обуки, презентации на реализирани проекти и нивните придобивки и др) Промовирање на стимулативната програма на Владата за употреба на соларната енергија и енергијата на ветерот Печатење и дистрибуција на едукативен материјал</p>	<p>Намалено користење на дрва за огрев за 50%</p>	<p>80% од предвидените кампањи се спроведени 20% од населението поставило системи на соларна енергија во домаќинствата (преку стимулативните мерки)</p>	<p>Годишно Годишно</p>	<p>Лице назначено од Одделението за животна средина</p>

ЛЕАП - Локален Акционен План за животна средина
ДПСИР - Движечки сили, Притисоци, Состојба, Влијание, Реакции
РЕЦ - Регионален центар за заштита на животната средина
SIDA - Шведска меѓународна агенција за развој и соработка
ЕУ - Европска унија
ЗЕЛС - Заедница на единици на локална самоуправа
РМ - Република Македонија
МЖСПП - Министерство за животна средина и просторно планирање
ЕЛС - Единици на локална самоуправа
НЕАП - Национален План за животна средина
ЈКП - Јавно комунално претпријатие
ПЗУ - Приватна здравствена установа
ДОО - Друштво со ограничена одговорност
АД - Акционерско друштво
ОСУ - Општинско средно училиште
НВО - Невладина организација
SWOT - Сили, слабости, можности, закани
СМАРТ - Едноставни/конкретни, мерливи и временски ограничени
ОУ - Основно училиште
ЈЗО - Јавна здравствена установа
ОУП - Основен урбанистички план
ГУП - Генерален урбанистички план
ДУП - Детален урбанистички план
ЈП - Јавно претпријатие
РЕ - Работна единица
ЕСМ - Електро стопанство на Македонија
ЈСА - Агенција за меѓународна соработка за Јапонија
ХС - Хидросистем
МЗ - Месна заедница

Идентификација на состојбата во сите тематски области на животната средина

■ Тематска област воздух

- Прекумерната и неконтролирана употреба на дрвото како енергетско гориво или суровина за затоплување на индивидуалните и колективни станови е сериозен извор на загадување на воздухот.
- Со цел да се утврди емисијата на загадувачки материји од потрошувачката на горива во сообраќајот, извршени се пресметки врз основа на: потрошувачка на бензин и дизел гориво, како и бројот на регистрирани возила во општина Пробиштип. Податоците покажуваат дека бројот на регистрирани возила стагнира и се движи во просек околу 1400 возила и се постари од 10 години, но значително се зголемува бројот на неевидентирани возила со странски регистарски табlici.
- Загадување на воздухот се врши од локалната депонија со површина од 77680 м² од самозапалување и миризба, истата не е оградена, нема напојување со електрична енергија и вода и без чуварска служба.
- Квалитетот на амбиентниот воздух го нарушуваат и одредени стопански субјекти. Старото хидројаловиште на рудниците за олово и цинк "Злетово" Пробиштип датира од самиот почеток на експлоатација на рудникот, со децении на оваа локација се депонирани огромни количества на материјал. Во досегашниот период на старото хидројаловиште се депонирани околу 6.000.000 м³ хидројаловина. Во услови на посилен ветар или поинтезивни врнежи, неврзаниот и лесно подвижен материјал (ситен песок и прашина) станува плен на ветерот или водата, на косината влијае водата а на платоата еолската ерозија.

- Евидентно е влијанието на уште неколку стопански организации, фабриката за акумулатори “ВЕСНА-САП” и фабриката за водено стакло “Зеолит-БСБ” каде има присуство на CO₂, NOx, CO.
- Загадување кое се јавува од страна на АД “Стрмош” рудник за неметали и Рудници за олово и цинк, „Индо минерали и метали”.

■ Идентификација на проблемите воздух

- Загадување на воздухот со прашина од косината на јаловишната депонија;
- Непостоење на сеопфатни и сигурни податоци за емисиите на загадувачки супстанции на локално ниво (мобилни извори);
- Загадување на воздухот од стационарни извори (домашни ложишта);
- Непостоење на локална мрежа за мониторинг;
- Незадоволувачка состојба и недостапност во делот на планови и програми за намалување на загадувањето на воздухот и унапредување на квалитот на амбиентниот воздух на локално ниво;
- Непостоење на централно греење и користење на други видови енергија;

■ Тематска област природа

- На својата територија поседува голем број природни ресурси и реткости како и културно историски и стопански објекти.
- Постоечките географски, климатски, педолошки, рељефни, хидролошки и други услови овозможуваат како сезонски, така и годишно богат растителен и животински свет (флора и фауна).
- Општина *Пробиштип* располага со обработливи земјоделски површини, пасишта и шуми. Територијата на општината е покриена со шуми кои се непроценливо природно богатство од естетско, биолошко и стопанско значење, вкупната површина на шуми во општина Пробиштип изнесува 10.500 ха.
- Природните реткости, Раткова скала, Лесновските пештери, Лесновскиот вулкански кратер како и културно историските споменици манастирот Св. “Гаврил Лесновски” во Лесново, Св. “Спиридон” во Злетово како и локалитетот Костомар и древната населба Карлуково го привлекуваат вниманието и се предизвик за посета од голем број граѓани.
- Хидропотенцијалите, река Злетовица, брана Пишица и брана Кнежево, се предуслов за рибна фауна која е значајна како за квалитетна храна така и за спорт и рекреација.
- Богатиот биодиверзитет во флористичкиот состав на територијата од општината претставува драгоцено и непресушно природно богатство од многубројни лековити растенија, шумски ливадски плодови, јадливи печурки и др. Според истражувањата регистрирани се 208 растителни видови, 139 родови, 42 фамилии.

■ Идентификација на проблемите природа

- Во сточарството е присутно несоодветно и парцијално сточарење во неповолни услови за живот на добитокот;
- Несоодветно спроведување на мерките за заштита на дивите видови животни и управување со ловиштата;
- Намалување на рибниот фонд како резултат на нередовно и недоволно порибување со подмладок и намалување на водостоите со поизразените сушни периоди;
- Недостаток на информации за управување со природата и ниско ниво на свест кај јавноста и институциите за зачувување на животната средина и природата;
- Неправилно и несвесно берење и собирање на растителните видови печурки и други видови заштитени растенија;
- Изумирање на природното водно станиште - Кундинско езеро;
- Неискористеност на природните ресурси за развој на еко туризмот;
- Несоодветна информираност и обученост на населението за развој на апикултурата;

■ Тематска област отпад

- Според резултатите добиени при оцената на состојбата, во општина Пробиштип во 2007 година е создаден околу 5685 тони комунален отпад, 146 тони индустриски неопасен отпад, 120420 тони индустриски опасен отпад, 2000 тони инертен отпад, 9,6 тони отпадни масла, 50 тони отпад од хаварисани возила и 10 тони отпад од електрични направи.
- Комуналниот отпад се собира на организиран начин и тоа во градот Пробиштип и Злетово, каде што во овој систем на собирање се вклучени 3582 семејства.
- Присутен проблем во општината е отпадот од останатите 33 населени места кои не се вклучени во организираниот начин на собирање на комуналниот отпад, пред се поради недоволниот технички и финансиски капацитет на ЈП.
- Комуналниот отпад се собира согласно усвоена годишна програма за вршење на оваа комунална дејност од страна на ЈКП "Никола Карев".
- Депонијата "Озрен" е одалечена на 3,3 км од градот Пробиштип. Се користи од 1975 година, се наоѓа помеѓу ридови, а отпадот се депонира во природно создаден дел (дупка) со можност за експлоатација уште најмалку 50 години. Депонијата не е оградена, нема машина за покривање на отпадот, нема вода, струја и чувари.
- Нагредување и деградирање на просторот покрај патишта, на неуредените и другите површини има и со исфрлањето на инертниот отпад (градежен шут и земја) и покрај постоењето на депонија за инертен отпад.
- За посебните видови опасен отпад нема систем за организирано собирање.

■ Идентификација на проблемите отпад

- Недоволна уреденост на постојната депонија (депонијата за комунален отпад не е оградена и заштитена, нема вода, струја и чуварска служба);
- Несанирана јаловишна депонија од рудниците за олово и цинк Злетово;
- Непостоење на современа регионална депонија за комунален цврст и технолошки отпад;
- Недоволна покриеност на населбите со организирано собирање - дивни депонии;
- Несоодветна опременост на ЈКП;
- Непостоење на организиран систем за сепарирање, рециклирање и реупотреба на собраниот отпад, непостоење на интегрален систем за управување со отпад;
- Непостоење на депонија за опасен отпад - азбест, во рамките на постојната депонија за комунален отпад;

■ Тематска област вода

- Река Злетовица, сливното подрачје зафаќа 32,57 ха. Проценката на квалитетот на водата е во согласност со пропишаните дозволени гранични вредности за квалитет на површинските води.
- Брана Пишица, водена акумулација во општина Пробиштип со 800.000м³ вода, која служи за наводнување и спортски риболов.
- Река Коритница и Киселичка, помали реки кои се влеват во река Злетовица во нејзиниот среден тек и вршат загадување. Киселичка река поминува покрај приградската населба Пробиштип и старата јаловишна депонија на рудниците Злетово и врши загадување со тешки метали, комунален смет и комунални отпадни води. Река Коритница врши загадување тешки метали, од водите кои се излеваат од рударските окна на рудникот за олово и цинк "Индо минерали и метали".
- Водоснабдувањето на Пробиштип со приградските населби и 7 селски населби се врши преку централен водовод, изграден пред 33 години. Водата се зафаќа во бунарски систем на Злетовска река кој се состои од 32 бунари и една галерија. Од водозафатот до резервоарот транспортот е со цевковод во должина од 5767 метри и пречник 323,9 мм, со помош на пумпи. Капацитетот на цевководот изнесува 100 л/с, но тој капацитет од повеќе објективни причини не може да се постигне. Резервоарскиот простор е со капацитет на акумулација од 1500 метри кубни, кој треба да биде во состав на филтер станицата што треба да се гради.

- Прочистувањето на водата е само бактериолошко, со хлорирање во резервоарот преку хипохлоринатор. Водата од градскиот водовод се контролира еднаш неделно со земање на по пет мостри за хемиска и бактериолошка анализа (од пумпната станица, од резервоарот и од три точки на градската водоводна мрежа).
- Како една од причините за лошото водоснабдување на градот со вода за пиење е водоводната мрежа. Поради нефункционирање на катодната заштита многу се чести дефектите на потисниот цевковод. Уште еден голем проблем претставува непостоењето на подземен катастар на водоводната и канализационата мрежа.
- Од вкупното население 16193, 90% се приклучени на канализациона мрежа. Канализационата мрежа исто така не ги исполнува техничките услови и нормативи, како за отпадни фекални води така и канализацијата за атмосферски води.
- Директни реципиенти во кои се испуштаат отпадните води, без третман на пречистување, се реките Киселица и Маричанска река кои се влеваат во Злетовска река.
- Како главна причина за зголемената концентрација на тешки метали во водотеците се отпадните води од рудниците Злетово и веќе формираните јаловишни депонии, како и отпадните води од фабриката за акумулатори ВЕСНА-САП и Фабриката за производство на водено стакло по хидротермички пат АД ЗЕОЛИТ БСБ.

■ Идентификација на проблемите-вода

- Загадување на површинските води како резултат на директно излевање на комуналните отпадни води во речните корита;
- Нецелосно решено водоснабдување во сите населени места од општината;
- Непостоење контрола на употребата на хемиски заштитни средства;
- Непостоење на подземен катастар;
- Квалитетот на водата за пиење во населените места кои не се приклучени на градскиот водовод нередовно се следи;

■ Тематска област почва и искористување на земјиште

- Директно влијание на почвата и искористувањето на земјиштето, на територијата на општина Пробиштип имаат: индустријата, населението, земјоделството, сточарството, управувањето со отпадот и транспортниот сектор.
- Во Општината Пробиштип застапени се следните видови индустрија: производство и преработка на метали (минерални сировини од олово-цинкова руда), неметали-опализиран туф, акумулаторска, водено стакло и зеолит за индустријата на детергенти.
- Од декември 2005 до декември 2007, студиски тим на ЈСА- Агенцијата за меѓународна соработка на Јапонија, спроведе, помеѓу другото и испитување на загаденоста со тешки метали во Општината Пробиштип и даде насоки за развојот на капацитетите за управување со загадени почви.
- Како последица на индустриските активности во Општината Пробиштип евидентирани се 70 ха деградирано земјиште од рудниците за неметали и најмалку 33 ха деградирано земјиште од рудници за метали.
- На територијата на општина Пробиштип има, вкупна обработлива површина 12 570 ха, пасишта 12 400ха, земјоделско земјиште вкупно 25520 ха, шуми 6600 ха. Најчести култури кои се одгледуваат се пченицата, јачменот и пченката, а од градинарските култури најзастапени се компирот, гравот, бостанот, домотот и пиперката. Исто така, застапени се и лозјата на површина од 150 ха. Во овоштарството најзастапени се насадите на јаболка, круши и сливи а во подем е подигањето на нови насади на вишни (нови 60ха во 2007 година). Угари и необработени ораници има околу 1500ха.
- Анализи на почвите за количините на азот, фосфор и калиум не се правени. Употребата на хемиски средства за заштита на растенијата и вештачки ѓубрива не е контролирана и соодветна. Приближно 20т/годишно пестициди и 1850т/годишно вештачки ѓубрива се користат на земјоделските поврнини.

Сточарскиот сектор се карактеризира со мали, сточарски домаќинства и комерцијално ориентирани земјоделски стопанства. Во Општината Пробиштип се одгледуваат околу 16 000 овци, 3 000 свињи, 2 500 грла говеда, 17 000 живина, и 2300 пчелни семејства. Ваквиот сточен фонд не претставува опасност за загадувањето на почвата. Проблем е шталското ѓубре кое до созревање се чува на примитивен начин и така влијае на квалитетот на почвата и подземните води и го нарушува квалитетот на амбиентниот воздух.

■ **Идентификација на проблемите- почва и искористување на земјиште**

- Загадување на почвите од тешки метали;
- Загадување на почвите од земјоделски активности (нестручно, прекумерно користење на хемиски средства за заштита во земјоделското производство);
- Отсуство на методи за следење на квалитетот и состојбата на почвата;
- Немање комуникација за ризици од опасноста по здравјето и квалитетот на животот од изложеност на тешки метали во почвата; (во однос на населението кое користи загадена вода со т.м и сади на почва загадена со т.м);
- Недоизградена патна инфраструктура (локални патишта и улици во градот и селата);
- Недоволна покриеност на општината со детални планови;

Врз основа на член 36 став 1 од Законот за локална самоуправа (Службен Весник на РМ бр.5/2002), член 21 став 1 точка 11 од Статутот на општина Пробиштип (Службен Гласник на општина Пробиштип бр.4/2005) и член 60 став 2 од Законот за животна средина (Службен весник на РМ бр.53/05, 81/05, 24/07 и 159/08) Советот на општина Пробиштип на седницата одржана на ден 31.08.2009 година ја донесе следната:

ОДЛУКА
за усвојување на Локален акционен план
за животнојна средина на општина Пробиштип

Член 1

Се усвојува Локалниот акционен план за животна средина (ЛЕАП) на општина Пробиштип изработен од Локалниот комитет за изработка на ЛЕАП.

Член 2

Составен дел на оваа одлука е Локалниот акционен план за животна средина на општина Пробиштип.

Член 3

Одлуката влегува во сила осум дена од објавувањето во Службен Гласник на општина Пробиштип.

Број 07- 1223/4
31.08.2009 год.
ПРОБИШТИП

СОВЕТ НА ОПШТИНА ПРОБИШТИП
ПРЕТСЕДАТЕЛ
Ранко Давидков

Dear Citizens and Friends of the Municipality of Probistip,

I'm greatly pleased to present you the Local Ecological Action Plan (LEAP) for Municipality of Probistip. The Plan summarizes the current condition of the environment and establishes a strategy and enacts a policy for the preservation of the environment and our natural surroundings.

For the next six years this vital document will guide the municipality in the area of environmental protection.

The LEAP describes the current condition of the environment and prioritizes the problem areas. It describes the measures that will be taken and the instruments that will be used in a plan of action to solve the priority problems and to realize the goal of preserving the environment and insuring the health of our citizens.

This document employed the methodology (DPSIR) officially adopted by the Ministry of the Environment and Spatial Planning. DPSIR focuses on casual/consequential relationships, assisting decision makers in their review of economic, social and environmental issues.

We will consistently apply the guidance set forth in this LEAP as we seek a healthier environment and it will be our main indicator as we work toward resolving the identified ecological problems. Simultaneously, it will be a tool for providing the necessary finances for environmental projects.

Involving many people in the planning and working groups, encouraged the thinking processes thereby creating more efficient and effective managerial techniques. Many individuals, institutions, civil organizations and members of local communities were involved in the process of formulating this plan.

I express a special thanks to the experts from the Regional Environmental Centre for Central and Eastern Europe-REC Office in Macedonia for their support and to the Swedish Government through the Swedish International Development Agency-Sida-for their financial assistance.

Together we will succeed in our efforts to preserve and advance the environment and create conditions for a better life for the present and future generations.

Sincerely,
Mayor
Toni Tonevski

PREFACE

Decentralizing authority to the local government and transferring some of the responsibilities of the central government requires identification of the priorities, measures and actions, which will ease this transfer to the local government.

Taking over these measures and actions in order to implement these requirements is evident based on the EU regulations, new environmental laws, and new responsibilities required by the Law of Self-Government.

The preparation of the LEAP document is the beginning of a long term process. Implementing the measures in mid-term and in the long term period will ensure the accomplishment of the objectives. Continuous revision of the document and monitoring the realization process is required.

The establishment of an efficient system of management of the environment is great challenge but also an obligation. In that process the national government has the largest role. However, other parties, including local self government must play an important role. The solution of the environmental problems should include:

- Providing an appropriate administrative mechanism for implementing legal authorities, identifying problems and executing activities to preserve the environment at the local level;
- Instilling knowledge in the units of the local self government in all domains of preservation of the environment, including establishing an Inspectorate, implementing regulations, monitoring and issuing B integrated licenses;
- Training and guiding which should be organized by the central government in cooperation with ZELS and the local government in order to direct and accelerate the stage of transition and provide appropriate vertical coordination among the organs;
- Preparation of plans for implementation of the Directives of EU which require enormous investments, as: The Directive for drinking water, the Directive for refining urban waste waters, the Directive for waste dumps and the Directive for large plants with combustion and providing a clear definition of the role of the local government in the plans;
- Preparation and update of a LEAP document;
- Preparation of other planning documents for preservation of the environment on local level;
- Establishment of common organizational regional structures for solution of the environmental problems;
- Development of instruments and mechanisms for solution of the ecological problems and for accomplishment of the new obligations;
- Opportunities for financing on local level (coordination of the local funds with financial planning on national level);
- Access of the public to information for the environment;
- Education and active involvement of the public in decision making for the environment;
- Transparency and responsibility in the process of decision making;

WHAT IS LEAP?

LEAP for the municipality of Probistip presents a plan of environmental activities, which correspond with the National Ecologic Action Plan (NEAP). The LEAP presents an analysis of the environmental conditions and a needs assessment for resolving the problems.

This requirement has been realized through:

- Identifying current environmental conditions their influence over the health of the population and their influence over the opportunities for development of the municipality;
- Establishing priorities;
- Preparing a dynamic plan of measures and activities;

The public was involved in the preparation and completion of the LEAP, insuring openness and public awareness of the information.

The LEAP proposes measures and activities to preserve the environment and the health of the people to include:

- Protecting the air from pollution and improving the quality of the air;
- Providing quality drinking water in sufficient quantity;
- Protecting the waters from pollution, refining waste water, progressively decreasing the damage from dangerous substances in the waters and gradually eliminating the emissions of these substances and reducing the consequences from the damaging activity of the polluted waters and from the shortage of water;
- Protecting the environment from noise and vibrations from the enterprises;
- Planning urban and spatial development;
- Developing local public and regional transport;
- Increasing energy efficiency;
- Developing ecological-cultural tourism and its influence on the environment;
- Preserving the biodiversity;
- Managing and utilizing natural resources;
- Increasing public awareness and developing environmental education;
- The consequences of the economic development on the environment;
- Authorizing the individuals responsible for completing the separate elements of the plan;

The Council of the Municipality based on its specific conditions and needs brings the LEAP. The Mayor of the Municipality and also the other specified individuals approve the Plan.

The LEAP is brought for a period of six years and it should be revised when dictated by new conditions. The LEAP is required to be renewed upon its expiration.

The Municipal Council managed by the Mayor, oversees the implementation of the LEAP. The Council proposes changes in the document and annually informs the Ministry of Environment and Spatial Planning of the changes.

The preparation of the LEAP document is based on the following principles:

- The principle for sustainable development;
- The principle for transparency;
- The principle for financial and staff opportunities;

According to the above mentioned the general objectives of the LEAP are:

- To continue with the process of approaching environmental policies of EU.
- To integrate the policy for preservation of environment in the rest of the sector policies.
- To identify and strengthen the necessary administrative structures for efficient management in the environment at local level;
- To implement and adopt the environmental protection requirements at local level.
- To motivate the public towards their responsibilities in the area of environmental protection.
- To install a foundation for ecological sustainable access;

- To locate the financial resources necessary for finding solutions to the most serious ecological problems.

The finalized LEAP consists a review of the environmental conditions and nature, a list of priorities and problems, defined objectives, measures and actions for protection of the environment. The document also develops an action plan, consists the authorized persons, the terms for realization of the defined objectives, measures and actions, and the possible sources of financing and the necessary finance for realization of the actions/projects.

HISTORY AND STAGES IN THE PREPARATION OF THE PROJECT (SUMMARY)

■ ***History of the project***

According to the Law of the Environment (Article 60, Section 2) the Municipality prepares the LEAP in partnership with all interested parties.

Preparation of Local Ecological Action Plan (LEAP) for Municipality of Probistip, started in 2008. The Council of the Municipality adopted an initiative for preparation of LEAP from the Mayor. A Contract was then signed to receive financial assistance from the Sweden International Development Agency (Sida) through the Regional Ecological Centre for Central and Eastern Europe-Office in Macedonia (REC).

An Initiative Board composed of the following was then formed for the preparation of the document.

- PCE "Nikola Karev" – Public Communal Enterprise (communal service)
- PHO "Donevska Dr. Paca" – private health organization with basic health activities
- Battery Factory "Vesna SAP" –produces starter batteries
- DOO "Agrostrisovci", private enterprise (agriculture- planting and cultivation)
- PHO "GO-KO Medika", private health organization with basic health activities and nursing practice
- AD "Strmos", production of opal tuff
- MSS "Naum Naumovski-Borce" –education
- TRD "Protel" DOOEL, with basic radio transmission, the only registered local media
- PHO "Dr. Mijalce Andonovski", private health organization with basic health activities

■ ***Stages of Preparation of LEAP***

The process of preparation of LEAP in municipality of Probistip consisted of the following stages:

- Forming an organizational structure for the preparation of LEAP.
- Preparing a plan for public involvement.
- Evaluating the environmental conditions in Probistip.
- Defining the environmental problems and establishing priorities.
- Defining the objectives and the tasks.
- Establishing mechanisms for attaining the goals of the LEAP.
- Establishing an operational format for monitoring and evaluating the attainment of the goals and revision of the LEAP.

■ ***Organizational Structure For Preparation Of LEAP***

According to the Law of Environment carrier of the process of preparation and realization of the LEAP document is the municipality by establishing a partnership with all interested parties in the process.

Preparation of LEAP for municipality of Probistip started with an initiative for preparation of LEAP by the Mayor. It was then adopted by the Municipal Council on 29th of January 2008.

A Contract was then signed with the Office of REC in Macedonia for financial assistance for the preparation of LEAP. An organizational structure for preparation of LEAP was formed in order to successfully realize the LEAP project.

The Committee for the preparation of the LEAP consists of members from all interested sectors of the community. It has a **Local Coordinator, Local Committee, Work Groups**.

The Local Committee was appointed by the Municipal Council and is composed of representatives from the business, NGO and public sector. Additional work groups were formed with professionals from the five thematic areas: **air, water, waste, nature and soil and land use**.

■ **Methodology for the Preparation of the Plan**

Once the organizational structure was in place, data was collected which was used to appraise the condition of the environment in the areas of **air, water, waste, nature and soil and land use**.

Once the data was collected and the work sheets filled, it was analysed using DPSIR –methodology (Impelling forces, Pressure, State, Implementation, Reaction,). A final report proposal was then prepared regarding the environmental conditions in Probistip.

The Local Committee approved the prepared Appraisal for the condition of the environment in Probistip which identified the key problems.

A Survey sheet was then prepared which identified 33 problems. The survey was conducted amongst the citizens in which they selected what they believed to be the 10 highest important problems. The survey was conducted in December 2008 and January 2009. 1200 persons filled out the survey paper or 7,7% of the total number of inhabitants in Municipality of Probistip.

The data collected from the survey was processed by the Local Committee and a rank order of environmental problems in the Municipality was developed. Based on previously established criteria the Local Committee then made a prioritized list.

During the same period that a list of problems was being prioritized, a SWOT analysis was being conducted. SWOT (Strength and Weaknesses, Opportunities and Threats) is an important tool for estimating the internal and external influences on the environment. During the preparation of the SWOT analysis, the following areas in the municipality were analysed: **demography, infrastructure, social welfare, local government and local economy**.

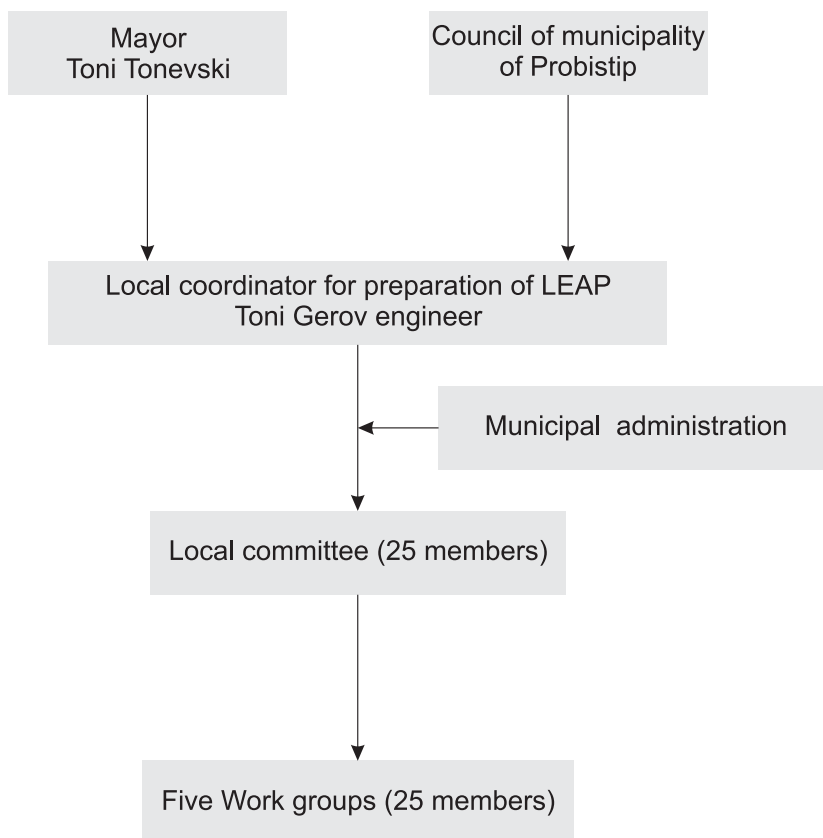
The next step was to define the objectives and tasks for the prioritized problems. The SMART principle was used meaning that the objectives and tasks must be simple (concrete), measurable, applicable, real and time bounded. This is the first stage of the Action part of the LEAP.

Responsible institutions, time of execution, budget and possible sources of financing were identified in the second stage of the Action part of the LEAP.

After completing this activity, the findings of the Local committee were written into a draft LEAP document which was to be used in public debate. Samples of the draft LEAP document were distributed to all the local communities within the municipality, the economic subjects, primary schools, REC, consultants, experts and other interested legal entities and individuals who had the responsibility to review the Draft-LEAP and give their opinions, suggestions and notes.

The Local Committee reviewed the correspondence from those taking part in the public debate and incorporated some of the suggestions into the LEAP. Thereupon the final stage in the preparation of the Plan - the Proposal Version was reviewed and accepted by the Municipal Council of Probistip. A final version of the LEAP was then published.

ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF LEAP IN MUNICIPALITY OF PROBISTIP

PARTICIPANTS IN THE PROCESS OF PREPARATION OF LEAP

1. **Toni Gerov** *Project Coordinator*
2. **Biserka Davitkovska** *Deputy Project Coordinator*
3. **Izabela Ilievska** *Public Relations*

■ **Members of Local Committee for preparation of LEAP for municipality of Probistip**

1. **Trendafilka Panovska** *President of the Council of municipality of Probistip*
2. **Gile Stojmirov** *Sector of general and legal matters, finances, budget and LED, Municipality of Probistip*
3. **Sasa Maksimovski** *Department of LED and IC, Municipality of Probistip*
4. **Zivka Mihajlovska** *Civil Association –GKR -Probistip*
5. **Divna Stojanova** *Inspector for environment, Municipality of Probistip*
6. **Jovanka Daneva** *Lawyer, Municipality of Probistip*
7. **Zoran Naumovski** *Communal inspector, Municipality of Probistip*
8. **Marija Andonovska** *PHO, specialist paediatrician*
9. **Paca Donevska** *PHO, specialist for lung diseases*
10. **Ljupco Georgievski** *AD “Zeolit BSB”, Probistip*
11. **Dimitrija Jandrevski** *MSS “Naum Naumovski Borce”, biology professor*
12. **Emil Spasovski** *Municipal Alliance of sports-Probistip*
13. **Goce Bozinov** *PCE “Nikola Karev”, Probistip*
14. **Savo Zafirov** *MSS “Naum Naumovski Borce”, Probistip*

15. **Aleksandar Mihajlovski** *Ecological Association "Zletovica"*
16. **Blagoj Gorgiev** *Engineer for protection of environment*
17. **Stalinka Jakimovska** *Association of social workers, Probistip*
18. **Nikolco Kolev** *AA „Machine Ring“, Probistip*
19. **Stojan Gorgiev** *Ministry of agriculture P.E. Probistip*
20. **Biserka Davitkovska** *VESNA SAP doo*
21. **Dr. Ignat Efremov** *"Indo Minerals and Metals" DOOEL*
22. **Oliver Andov** *MSS „Naum Naumovski Borce“, Probistip, student*
23. **Izabela Ilievska** *MSS „Naum Naumovski Borce“, Probistip, student*
24. **Aco Janevski** *PE "Hydro system Zletovica", Probistip*
25. **Igor Tonev** *"Indo Minerals and Metals" DOOEL*

WORK GROUPS FOR PREPARATION OF LEAP FOR THE MUNICIPALITY OF PROBISTIP

■ **Work group for the thematic area AIR**

1. **Divna Stojanova** - *Coordinator*
2. **Marija Andonovska**
3. **Cedo Krstev**
4. **Valerija Milanova**
5. **Ljupco Georgievski**

■ **Work group for the thematic area WATER**

1. **Aco Janevski** - *Coordinator*
2. **Dr. Marjan Josifovski** *RZZZ*
3. **Ljupco Milanov**
4. **Dragi Stanojkovski**
5. **Kiro Kirovski**

■ **Work group for the thematic area SOIL**

1. **Zivka Mihajlova** - *Coordinator*
2. **Stojan Gorgiev**
3. **Ignat Efremov**
4. **Tode Angelovski** - *Agency for development of agriculture*
5. **Blagoj Gorgiev**

■ **Work group for the thematic area WASTE**

1. **Zoran Naumovski** - *Coordinator*
2. **Ljupco Dimitrovski**
3. **Paca Donevska**
4. **Mila Mitrevska**
5. **Stojan Jovanovski**

■ **Work group for the thematic area NATURE**

1. **Dimitrija Jandrevski** - *Coordinator*
2. **Aleksandar mihajlovski**
3. **Nikolco Kolev**
4. **Oliver Andov**
5. **Zlate Ancov**

NATURAL-GEOGRAPHIC AND SOCIO-ECONOMIC CHARACTERISTICS OF THE MUNICIPALITY OF PROBISTIP

1. DESCRIPTION OF THE MUNICIPALITY

Since 1955 the Municipality of Probistip's administrative structure has included 36 populated areas: the town of Probistip and the villages: Buciste, Gajranci, Gorni Stubol, Gorno Barbarevo, Grizilevci, Gujnovci, Dobrevo, Dolni Stubol, Dolno Barbarevo, Drenak, Zarpinci, Kalniste, Kukovo, Kundino, Lezovo, Marcino, Neokazi, Pestrino, Petrino, Pisica, Plesenci, Puzderci, Strisovci, Strmos, Troolo, Zletovo, Jamiste, Lesnovo, Ratavica, Tripatanci, Tursko Rudari, Stalkovica, Dreveno, Bunes and Zelenigrad.

The Municipality's administrative-political centre is in the mining settlement –Probistip.

1.1. GEOGRAPHICAL CHARACTERISTICS

The Municipality of Probistip is located in the northeastern part of the Republic of Macedonia in the Kratovsko-Zletovska District, at the foot of Osogovo Mountains and close to Zletovska River. The Municipality covers 325.57 km².

Probistip is bounded on the north by Kratovo municipality, on west by Sveti Nikole, on the south by Stip and Karbinci and on east by Kocani and Cesinovo-Oblesevo. The administrative centre –Probistip is 18 km from Kratovo, 37 km from Stip and 42 km from Kocani.

Probistip is 20 kilometers from the "Vanco Prke" railway.

In the past many caravan roads have passed through Probistip's territory, connecting Kratovo and Kustendil (Republic of Bulgaria), through the passages of Zguri, Dolni and Gorni Pecenici, with the Bregalnica valley.

The Veleski Road went through the village of Gorno Barbarevo and the Skopski road from Skopje went through Ovce field and the village of Kukovo to Kocani.

An excellent road network connects Probistip with the other towns in the region. The Municipality lies between two very important traffic arteries. One, the Bregalnica, connects Probistip with the towns of Kocani, Stip, Veles and Skopje. The other, the Krivorecka, has one leg which passes through the towns of Kratovo, Kumanovo and Skopje, and a second leg which passes through the towns of Kratovo, Kriva Palanka and Republic of Bulgaria.

1.2. GEOLOGICAL AND RELIEF STRUCTURE

The Municipality of Probistip is located at the foot of Osogovo Mountains.

The terrain of the Municipality is mainly mountainous. It is made up of crystal shales and there is abundance of springs. The rest of the terrain is arid due to the lack of rainfall and because of the eruptive composition of the soil.

The differences in the quantity of the soft material in the soil and in the types of the soil are significant in both basic regions.

The lowest parts of the field area are mostly covered with thick layers of red clay such as "crvenica", "smolnica" and other types of soil formed from the so called neogene lakes. These soils are rich with organic and mineral ingredients and belong to the line of significantly rich soils. In this region the alluvial and deluvial soils and also the salted earth are also widespread.

In the mountainous part of the municipality the soil conditions are characterised by thin layers of soft earth material on the surfaces of the mountainous chains and their plough fields. In the part of the region with soil foundation from volcano material are placed white and grey sandy soils which fertility is insignificant but where the vine can be successfully cultivated.

The recreation centre Ponikva which is of 1670 m above sea level is also near the municipality of Probistip.

1.3. HYDROLOGICAL CHARACTERISTICS

Important distinctions exist in the hydrographical makeup as a result of the differences in the relief, the geological composition, the sea level, the climate and the forests.

There is evidence, not yet explored of thermal water flow in the Zletovska River.

A small accumulation with capacity of 100.000 cubic meters has been built in the village of Pisica. This accumulation provides water to irrigate the agricultural lands in this region. The problem of water supply and irrigation of several municipalities in the region will be permanently resolved with the completion of the multi-assigned hydro system Zletovica on Zletovska River.

1.4. CLIMATE CHARACTERISTICS

Both a Mediterranean and a mountainous climate are prevalent in this region which is located in the southern part of the North Temperate Zone. It lies between areas which are influenced by a Mediterranean climate (Kocanska valley and Ovce field) and a mountainous climate (Osogovo massif). The climate in this geographical location is thusly characterized by elements of temperate continental, Mediterranean and mountainous weather patterns.

According to the topography in this region there are two climate districts:

1. A region with temperate weather with elements of a Mediterranean climate.
2. A region with a mountainous climate.

The first district covers the Zletovska region in the south (Zletovo field). This field along with the Zletovska River Valley is influenced by the Mediterranean weather.

The second climate region covers the area which spreads north of Zletovo all the way to the highest peaks of the area. Because it is mountainous area the summer is fresh, the spring and autumn are cold and the winter is cold and snowy.

The average annual temperature of the air is around 13° C. The average temperature in the winter months is around 1 to 3° C and in the summer months from 21 to 25° C.

The quantity of annual rains is around 600-650 mm.

The spring is mild warm and less rainy than the winter.

The summer is very hot and dry and because of the mountainous climate, the evenings and the mornings are chilly.

The autumn is long, mild, warm and rainy.

The growing season is quite long and lasts almost 10 months. With this kind of climate characteristics it is a region suitable for cultivating agricultural plants not only from the temperate but also from the subtropical climate zone.

2. HISTORY OF THE COMMUNITY

The Illyrian tribe Peoni lived in this area before the Romans conquered Macedonia and the Zletovska region in 168 BC. The Romans colonized those regions which were rich in minerals and had a good road networks.

Mining developed in this area.

Rome governed the region for five centuries and many relics from that time have been found and traces of Roman settlements have been discovered in many places. After the fall of the Roman Empire (395 BC) until the middle of ninth century, this area was under the control of Byzantine Empire.

The Slovans inhabited the region in the 7th and 8th centuries, and changed the former Illyrian, Roman and Hellenic topographic names to Slovenian names.

In the middle of the 9th century the Zletovska area was seized from the Byzantium Empire and became part of Bulgaria and the region became an integral part of the new formed Samoil's State in the second half of the 10th Century.

Samoil's State lasted only until 1018. The hermit Gavril Lesnovski lived there from that year until the end of 12th Century.

The Monastery in Lesnovo was built in his memory and belonged to the Morozdvoska Episcopo. In 1048 the Pecenezi settled in the region during which Gorno and Dolno Pecenici received their topographical names.

From the end of the 12th Century to 1282 this area was govern by the medieval Serbian State and many of the small groups of Greeks emigrated from the region.

The Sasi tribe developed the mining in the region during this time period. In the 14th Century thanks to the large incomes from the mines the despot Oliver built the well known and well preserved Lesnovski Monastery.

A new stage in the lives of the population started with the Turkish invasion of the Balkan Peninsula. Under the Turkish government many changes in the agrarian-legal relations started.

3. NATURAL RESOURCES

Probistip has many natural resources which can be used in its future development.

Many mineral deposits exist as a result of past volcanic activities. There are lead-zinc mine deposits with reserves of over 10.000.000 tons (explored part). These reserves could be much larger since most of the area where the deposits lie have yet to be explored.

Large deposits of quartz can be found near the villages of Plesenci, Kundino and Crn Vrv and large deposits opal tuff in the area surrounding Probistip and the villages of Plesenci and Strmos. Estimates of the reserves of tuff and quartz equal more than 7,000,000 tons.

There are large deposits, not yet explored of Dacites and Andesites minerals used in the construction work.

There are Bitumen slates in Probistip and the villages of Plesenci and G.Stubol.

There are coal deposits nearby Probistip. The coal is in miocen sediments and separated with dirt bands in several layers. The layers are with small power and have limited expansion so it's initiating a big interest.

Schedule 1: Mineralogical and chemical composition of the ore

Description	From the surface	From a hole
Ash	75.79%	77.36%
Moisture	6.46%	8.48%
Sticky materials	11.54%	8.49%
S – free	0.70%	0.60%
S – linked	0.22%	0.24%
C - fix	6.21%	4.64%
Down caloric value	5,1 J	4003 J
Upper caloric value	5,6 J	4,44 J

Source: Municipality of Probistip

The bitumen slates are located nearby the village of Plesenci 5 km far from the town of Probistip and connected with an asphalt road. The mine reserves have yet to be determined. If we take into consideration that the Bitumen slates are found in an area of 4.000.000 square meters with average power of 50M than the reserves could be estimated to be 2.000.000 m3. Detailed mine geological researches are necessary to confirm there reserves.

In addition to the ore resources there is total hunting surface of 31.122 ha of which 28.202 ha is hunting productive, and 2.920 ha hunting unproductive surface in the Municipality of Probistip. It is divided in four hunting places.

4. POPULATION

According to the census from 1971, 15.128 inhabitants lived in the Municipality of Probistip, (7.831 males and 7.297 females).

This proportion of larger number of males is constant over the last 50 years (from 1953 to 1971 and the period from 1971 to 2002).

There was an increase of the number of households during same period. In 1971 there were 3.778 households with average of 4 to 5 family members. Most of the households were from the non agricultural group (57,2 %), while 22,4% were from the agricultural and 18,4% from the mixed households groups. The census of 1994 identified 16.650 inhabitants who lived in the Municipality of Probistip. 16.424 (98,8%) were Macedonian. The area's (329 km2) population density was 52,4 inhabitants/km2.

There were 5.162 separate households, 6.165 apartments; 3.089 ha of arable land, 2.529 individual agricultural farms; 2.289 ha of fields and gardens; 58 ha of orchards 200 ha of vineyards and 542 ha of meadows.

The census of 2002 identified 16.193 inhabitants in the Municipality of Probistip (8.248 men and 7.945 women), reflecting a small decrease from 1994. The population density was 50.9 inhabitants/km².

The 2007 agricultural census identified 3,426 ha of arable agricultural land. This was an increase from the 1994 census of 373,12 ha. There was an increase in the arable fields and gardens (2.451,10 ha) and orchards (64,61 ha), while the land planted with vineyards and the meadows decreased from 1994.

Schedule no. 2: Increase of population (2002-1994)

Populated area	Population		Change (increase) of the population		Population increase rate	Natural increase	Migration balance	Density of population		Concentration of population (Macedonia=100.0)	
	1994	2002	number	%	1994-2002	1994-2002	1994-2002	1994	2002	1994	2002
Totally	16650	16193	1994-2002 -457	1994-2002 -2.74	-0.35	57	-514	52.4	50.9	0.86	0.80
Zletovo	3687	3428	-259	-7.02	-0.91	-9	-250	30.7	28.6	0.19	0.17
Probistip	12963	12765	-198	-1.53	-0.19	66	-264	65.5	64.5	0.67	0.63

Source: Municipality of Probistip

The 2002 census identified 5.104 households and 7.377 dwellings (apartments).

According to the Municipality's surface (325,56 km²) and the number of population, the population density in Municipality of Probistip from 2002 census was 50,9 inhabitants/ km².

Based on the data from the 2007 agricultural census the total arable agricultural surface on the territory of the Municipality of Probistip is 3.462,12 ha. According to the 1994 Census of agriculture it was increased to 373,12 ha. In 2007 we mark a trend of increase of the arable surfaces of fields and gardens (2.451,10 ha) and orchards (64,61 ha). The surfaces planted with vine and the meadows mark a trend of decrease compared to the data from 1994.

The work force and the economic active population (presented in schedule no.3) are important categories in the demographic and economical structure of the population.

Schedule no. 3: Work force of age of 15 and more and unemployment rate in the Municipality of Probistip

Location	Population	Work force	Employed	Unemployed	Unemployment rate	Employment rate
Municipality of Probistip	16.193	6.428	4.256	2.172	34%	66%

Source: State Statistical Institute, Census of population 2002

This data show the unemployment rate in the Municipality. It is 34% which is 0,2%¹ higher than the unemployment rate in Republic of Macedonia.

Schedule no. 4: Scheme of unemployed persons in 2008

No.	Employment Agency	Totally	Place of living			Recorded unemployed persons for the first time			
			Town	Village		All	Women	Bankruptcy	Redundancy
				To 15km	Over15 km				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Probistip	3.085	2.603	482	0	57	32	0	2

Source: Municipality of Probistip

The data from the Employment Agency show 3.085 unemployed persons which is 913 persons more, compared to the data from 2002.

¹ According to the data from the State Statistical Institute of Republic of Macedonia, the unemployment rate for 2008 was 33.8%

Schedule no. 5: Scheme of unemployed persons according to the age structure

No.	Employment Agency	to 30 age		30-40 age		40-50 age		Over age of 50		Total	
		all	Women	all	women	all	women	all	women	all	women
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Probistip	810	391	594	344	827	394	854	342	3085	1471

Source: Municipality of Probistip

According to the age structure of the unemployed persons most of the unemployed persons (28%) are over 50 years of age, and the persons at age of 40 and 50.

5. EDUCATION

The following educational institutions function in the municipality of Probistip:

-Preschool institutions: "Goce Delcev" kinder garden with the units:

- "Flowers" from Probistip
- "Deer" from Probistip
- "Spring" from Zletovo

The combined preschool institutions (public nursery and kindergarten) in Probistip cover a surface of 0,53 ha. The kindergarten from Zletovo with an area of 3000 m² (1380 m² useful surface) satisfies the needs of the community.

-Primary schools: Nikola Karev and BraKa Miladinovci in Probistip with the satellite units:

- "Vanco Trajkov" from Probistip settlement
- "Cyril and Methodious" from Zletovo

-Secondary school: "Naum Naumovski-Borce" State Secondary School -Probistip

245 pupils finished elementary school in the school year of 2003/04 of which 197 were registered in the "Naum Naumovski-Borce" State Secondary School in Probistip. The remainder registered in other elementary schools in Republic of Macedonia and small number did not registered.

In the school year of 2003/04, 198 pupils finished secondary school of which 110 were from gymnasium and 88 from professional education and 19 from the third degree of education.

In the year of 2004/05, 214 pupils finished secondary school of which 121 from the gymnasium, 93 from professional education and 22 from the third degree of education.

The primary schools in Probistip are built on 12.550 m² with yard of 3.97 hectares. The school in Zletovo is built on land of 1.440 m². There is a kitchen and a dining room in the school. The gym is still under construction.

Secondary School: MSS "Naum Naumovski-Borce"

Two additions with a surface of 5.527 m² on 0.70 hectares were built to provide needed space at the secondary school. There is a boarding school for the pupils at the secondary school who live in distant places.

Schedule no. 6: Educational structure of the population in Probistip

Level of education	Population	%
Without education	649	4,83
Not complete primary education	1.894	14,10
Primary education	4.103	30,55
Secondary education	5.773	42,98
Colledge	374	2,78
University education	621	4,62
Master Degree	8	0,05
Doctorate	2	0,01
Still in a process of primary school	7	0,05
Total	13.431	100,00

Source: State Statistical Institute of RM, 2002 Census of the population

From the schedule above we can say that there is a small percentage of population with university education (4.62%) but much higher is the percentage of the population with secondary education.

6. HEALTH

State and private health organizations provide healthcare in the Municipality.

The Public Organization Health Home "Nada Mihajlova" provides healthcare through the Health Home in Probistip and the Health clinic in Zletovo. Primary and secondary healthcare services that are provided include:

■ **Primary Healthcare:**

- General medicine
- Labour medicine
- Paediatric
- School medicine
- Gynaecology and obstetrics

■ **Secondary Healthcare**

- Internal medicine
- Eye diseases
- Psychiatry
- Radiology
- Clinic biochemistry with laboratory diagnosis
- Otolaryngology
- Skin diseases

The satellite clinic works under the supervision of the regional Institution for healthcare. It provides two services:

Hygienic service monitors the quality of the drinking water and surface waters, the health normality of the alimentary products in the production. They track the growth and health of the preschool and school children. They supervise the enforcement of the sanitary code regarding persons employed in production, transport and trade of alimentary products.

Epidemic service follows and studies the epidemic situations and prepares interim and annual reports. They are involved in solving problems related to contagious diseases on the territory of the satellite unit. This service prepares interim and annual reports.

Specialized dental care is provided by:

- PHO "Nada Mihajlova" - orthodontics
- Private dentistry clinics

There are private pharmacies and veterinarian ambulances in Probistip and Zletovo for healthcare of cattle and poultry.

7. INFRASTRUCTURE

The traffic connection of the Municipality of Probistip with the larger municipal centers and regions is established throughout the regional road R-206. This road connects the two international roads M-5 and M-2.

The bus station in Probistip covers 0.37 ha, and the station itself 870 m². There are 7 platforms at the bus station.

The parking in the town is provided curb side on the streets. There are 20 parking lots, including 4.140 m² surface for parking in the central town area, the city square and the streets. However there is still a shortage of parking lots in the town.

The asphalted road P 206 (entrance and exit) provides vehicular access to Zletovo. There is also a 150m² bus station, a 4.680 m asphalt road and 2.250 m earth road.

■ **Electro-energy Infrastructure**

The settlements in the Municipality of Probistip are supplied with electrical energy through the network of Electro distribution. There are two energetic transformers with 20 MW amperage. One is in use and the other is in reserve. The town and the settlements use a power of 9-10 MW in the summer, and 13-14 MW in the winter. This is less than the half of the capacity of the energy transformer.

A new transfer station is needed to provide power to the light industry, small businesses and public institutions. Power would be supplied from the main supply point 110/35/10 KB transfer station and from the 10 existing transfer station.

■ **Telecommunication**

Until 1996 only 1800 telephone numbers existed in Probistip and Zletovo (58% of the families had a telephone line).

In 1996 a new automatic center was built, with 3564 numbers which can serve all the requirements of the entire population.

There is a telephone center with 900 numbers in the settlement of Zletovo and a cable line from the Post office in Probistip to Zetovo.

Schedule no. 7: Post offices and telephone subscribers

Region	2001		2002	
	Post Offices	Telephone subscribers	Post Offices	Telephone subscribers
Zletovo	1	695	1	793
Probistip	1	3288	1	3698
Totally	2	3983	2	4491

Source: Municipality of Probistip

■ **Waterworks and Sewage**

The citizens from the Municipality of Probistip are supplied with drinking water from Zletovska River through the constructed waterworks network managed by PCE "Komunalec".

Sewage disposal is provided in over 90% of the urban areas.

There are no refining stations constructed within the municipality and the maintenance of the sewage is primitive (with rope without any equipment).

The total length of the sewage lines is 26.097 km. There are 4 drainage places which empty into the Kiselica and Kalniste Rivers and finally into the Zletovo River.

■ **Waste Dump for Solid Waste**

The solid waste from the town and the settlements is transported to the waste dump "Ozren" which covers 7.08 ha and is connected by a 1,5 km dirt road from the regional road P-206. There is no fence, no lightening and no security service at the waste dump.

8. URBAN AND SPATIAL PLANNING

The following urban and spatial plans have been established:

Spatial plan of the region. It was prepared in 1981 for the region of the eastern part of Republic of Macedonia.

Spatial plan of the municipality of Probistip. It was prepared in 1989.

Basic Urban Plan of town of Probistip (GUP) 1996. The BUP defines three spatial zones: a residential zone, central city core zone with administrative management and an industrial zone.

General Urban Plan of Probistip. The General Urban Plan presents a modification and addition to the Plan for realization from 1982. It was adopted in 1998.

Detailed Urban plans. 236,34 ha of the constructive region were covered by the Detailed Urban Plans out of a total of 486,32 hectares (until 1992). Modifications and additions of 29,29 hectares were adopted for a final total of 265,53 hectares.

The Ponikva Sport- Recreation Tourist Center. The Detailed Urban Plan for the Ponikva Sport-Recreation Tourist Center covers an area of 16 hectares. It was adopted in 1996.

Urban Documentation for a Settlement. 10 out of 35 settlements have prepared an urban documentation plan.

General Act for Construction in Settlements without Urban Documentation. In 1998 the General Act for Construction in Settlements for all settlements without urban documentation, was adopted. Appropriate plans were established to regulate the rivers which pass through the territory of the Municipality of Probistip.

The two rivers which flow through the town of Probistip are Kalniska and Kiselica Rivers. The General Urban Plan formulated a draft regulation for the Kiselica River, but it lacks basic documentation. No regulation of the Kalniska River is detailed.

Regulation of the Zletovo River is covered in the GUP.

9. CENTRAL GOVERNMENT

The following satellite unions of the central government work in the Municipality:

- SU at the Ministry of Agriculture
- SU at the Ministry of Justice
- SU at the Ministry of Finances
- SU at the Ministry of Health
- SU at the Ministry of Labour and social policy
- SU at the Ministry of Defence

10. LOCAL GOVERNMENT

The unit of local government in the town of Probistip is the Municipality of Probistip. The Municipal Council represents the citizens and the Mayor represents the municipality.

The administration of the Municipality is divided in two sectors and several departments:

- Sector of legal, general, social matters finances and budget and local economic development composed of the Department of legal and general matters, the Department finances and budget, local economic development and the Department of social matters.
- Sector of urbanism, communal matters and protection of the environment composed of the Department of urbanism and protection of the environment and the Department of communal and local roads and streets
- Department of Inspectorate

11. ECONOMY

The most important economic activities in Probistip are: mining, the battery industry, clothing industry, agriculture, stock breeding, trade, catering and crafts.

(See schedule no. 8)

Schedule no. 8: economy subjects in Probistip

Economy subjects	Number of economy subjects
Enterprises	276
Trade associations	247
Traders	272
Rest	175
Agriculture, hunting and forestry	40
Excavation of ore and stone	1
Process industry	93
Electricity supply and drinking water	5
Construction	15
Totally economy subjects	1.124

Source: Municipality of Probistip

The main trade activity in the municipality is the commerce (519 legal entities are registered as trade associations or traders).

The most important business subjects in Probistip are:

The AD lead and zinc mine Zletovo, today DOO "Indo minerals and Metals", which have been mined for almost 70 years.

The AD "Strmosh" mine for non - metals with 55 employees. Production has increased in the last several years. The company has opened a new plant "Zeolit" which produces the water glass which used in the production of detergents and in products for the health field. The plan has 16 employees.

The "VESNA Sap" factory produces starter batteries with capacity of 36 Ah to 210 Ah for all automotive vehicles and for construction and agricultural applications. The factory has 210 workers. 85% of the production is geared for export and 15% is for the home market. Agriculture is also an important enterprise in Probistip. A 2007 agricultural survey recorded 4.788,54 ha of agrarian land of which 3.462,13 ha are in use. Corn is grown on 1.872,52 ha, vineyards on 151 ha, greens on 83 ha and orchards on 61 ha.

Schedule 9 lists the arable land in each village.

Schedule no. 9: Arable land

Populated area	Altitude above sea level	Surface km	Total agrarian land in hectares	Arable land in hectares	Fields in hectares	Woods in hectares
Buciste	400	4.9	465	234	211	20
Gajranc	400	8.1	782	251	526	5
Gorni Stubol	670	7.9	757	330	294	133
Gorno Barbarevo	650	15.2	1378	511	751	116
Grizilevci	800	3.4	280	115	82	83
Gujnovci	335	5	459	331	118	10
Dobrevo	600	9.5	881	276	187	418
Dolni Stubol	610	6.7	628	448	138	42
Dolno Barbarevo	630	11.2	1063	347	628	88
Drenak	650	5.5	529	314	212	3
Zarapinci	425	4.3	423	204	213	6
Grad Probistip	560	5.69	952	721	132	99
Kalniste	540	5.69	952	721	132	99
Kukovo	570	9.4	922	494	404	24

Populated area	Altitude above sea level	Surface km	Total agrarian land in hectares	Arable land in hectares	Fields in hectares	Woods in hectares
Kundino	710	7.4	682	275	147	260
Lezovo	400	7.7	689	357	330	2
Marcino	700	5.99	551	252	141	158
Neokazi	450	5.8	546	306	234	6
Pestrisino	600	7.7	728	311	409	24
Petrino	505	6.4	614	470	136	8
Pisica	450	7.3	629	347	266	16
Plesenci	590	9.6	914	396	274	244
Puzderci	460	6.1	586	354	225	7
Strisovci	490	16.4	1549	746	731	72
Strmos	475	5.6	527	387	132	8
Troolo	470	13.9	1368	465	889	14
Zletovo	480	10.4	915	331	491	143
Jamiste	1050	19.7	1954	132	429	1393
Lesnovo	890	14.1	1360	168	618	574
Ratavica	620	3.5	323	165	157	1
Tripatanci	390	4.9	437	251	180	6
Tursko Rudari	570	10.4	882	263	388	231
Stalkovica	650	24.6	2338	206	700	1426
Dreveno	640	6.7	583	329	219	35
Bunes	690	11.3	1101	444	586	71
Zelenigrad	1130	14.4	1424	126	489	809

Source: Municipality of Probistip

12. CULTURE AND SPORT

There Zletovski Rudar House of Culture is the one cultural institution in the Municipality of Probistip. It was built 1975 and has a 3000 m² surface, of which 300 m² is stage space. There are three halls with different sizes and 565 seats.

The following institutions work within the House of Culture:

- The Labour University
- Jane Sandanski city library with the Procvet Literature Club
- The cinema Rudar
- The Cultural Art Association Zletovski Rudar
- The Drama studio ZER
- The Lesnovo Art Colony
- The Radosta na gradot Children's Festival
- The Empirija and Hrizantemi Ballet Studio
- The amateur musical festival Profest

There are three centers associated with the Labour University:

- The Center For Elementary Education For Adults
- The Center For Professional Pre-Qualification
- The Center For Foreign Languages

SPORT

There are many sport fields and an indoor and outdoor sporting facilities:

■ **Indoor Facilities:**

- The gym at "Nikola Karev" elementary school – accomplishes the conditions for training and playing all sports, with one side stands - 500 seats (suitable for maintaining sport manifestations of international character);
- The gym at "Braka Miladinovci" elementary school- suitable for training and playing a certain number of sports: basketball and volleyball (it has stands on the one side)
- The gym at "Naum Naumovski-Borce" secondary school – suitable for trainings in certain sports: fitness, aerobic, gymnastic, wrestling, karate, ping-pong, judo etc.
- The pool at "Nikola Karev" elementary school- dimensions 10x12 meters suitable for performing school teaching and relaxing after training process. It can be used for cooperation with schools from other municipalities and also for recreation.
- The archery club at the "Done Bozinov" boarding school
- The gym in Zletovo (under constructed)

■ **Outdoor facilities:**

- The city football stadium with a grass field and one side stands (in solid condition) with subsidiary field and athletic track (in bad condition);
- The city pool with Olympic dimensions and conditions for developing swimming, water polo, different water games and recreation in summer period (it has filters, it is in function and private property) .
- There are basketball and handball playgrounds (also suitable for small football) with stands and one volleyball playground at the secondary school "N.N. Borce".
- There are basketball and handball playgrounds (also suitable for small football) with stands at primary school "Nikola Karev". There are also tennis terrain and jogging lane (not in function).
- There are football playground (without stands) and handball playground (with stands) in Zletovo
- There is also a place for football, basketball, volleyball and tennis with artificial grass nearby the Police station in Probistip (a donation from UEFA). It was built in September 2005.

■ **The Ponikva Sport - recreation Tourist Centre**

One of the 34 winter tourist centres Ponikva is one of the most important facilities in the development of tourism and the development of the municipality.

The Ponikva Sport - recreation Tourist Centre is located at an altitude of 1600 m above sea level and is 130 km far from Skopje.

There are 300 beds in several buildings.

There are modest ski opportunities: alpine lanes, three ski elevators and cross country lanes.

Intensive construction in Ponikva has had an impact over the natural look of the area. It is necessary to develop some measures to protect the environment.

■ **Protected Cultural Monuments**

There are four protected cultural monuments in Probistip area:

- Monastery "St. Gavril Lesnovski" The church, the rectory and the church inventory (C.r. 438)-Lesново.
- The Church "Mother of God" (c.r. 439) in Zletovo.
- The Church "St. Trifun Pirog" (c.r. 475) in Zletovo.
- Ancient rustic house in Zletovo - Property of Kire Aleksov and dating from Turkish time. The family that possessed it lived in this house until 1985.
- Previously, the house served as municipal offices in the period after the Turkish era, and was used for wheat storage in the period of collectivism.
- Although protected by law, the house is unfortunately collapsing, for lack of restoration work.

13. NON GOVERNMENTAL SECTOR (NGO)

Schedule no. 10: Non governmental sector (NGO)

Name of the NGO	Address	Main goal
Association of labor invalids	Leninov Plostad	Humanitarian activity
Association of labor invalids	Leninov Plostad	Humanitarian activity
Civil associations and foundations -AD Zletovo mines	Zletovo	Protection of workers rights
Association of accountants, financiers and revisers	Ace Skopjanceto St. 38	none
Ecological association "Zletovica"	Jordan Stojanov St. 1	Rising the ecological consciousness and improving the environment
Civil association –Technological surplus of the 25 collapsed enterprises	22 Dekemvri St. 11 Probstip 2210	Rights of the technological odd man out
"Zletovica" Association	Nikola Karev St. 38	Protection of the nature
Municipal fire prevent association	Miro Baraga St. b	none
Association of pensionaries	Ilindenska St.bb	none
Ferial Association	Done Bozinov St. 25	none
Municipal sports association	Goce Delcev St. 2	Developing sport
Sports association - Probstip	Jakim Stojkovski St. 108	Developing the sport culture
"Peoni" Wrestling club	Velko Vlahovic St.	Stimulating and developing the wrestling skills
"Divi Rozi" Modern ballet and mannequin's association	Jakim Spirov St. 1	Developing fashion and modern ballet
Entrepreneurship association	Jordan Stojkov St.	Developing the entrepreneurship
"Zletovica"-Chess club	Jakim Spirov St. 3	Chess sport
"Cresovo topce" -Man Handball club	Leninov Plostad St.	Developing and improving handball
"Cresovo topce" –Women handball club	Leninov Plostad St.	Developing and improving handball
"Cresovo topce" Sports association	Leninov Plostad St.	Developing sport
"Pro -Unija"-Handball Club	9-ti Maj St. 6	Developing women handball sport
Technical culture association	Jordan Stojanov St.	none
Women's organization	Jordan Stojmenov St.	Women and women's rights
"Ozren" Karate Club	Jakim Stojkovski St. 108	Developing karate sport
Association for prevention of alcohol, drugs and smoking	Leninov Plostad St.	Protection, education and prevention of citizens
"Koco Racin" School Community	Braka Miladinovci elementary school	none
"Rudar" Football club	Miro Baraga St.	Developing and improving football
"Zletovica" Fishing association	Oktomvri St. 21	Developing and improving the fishing sport
"Zletovski rudnik" Hunting association	Jordan Stojmenov St.	Hunting, protection of rare animal species
"Ocuka" Karate club	Jakim Spirov St. 108	Developing karate sport
Association for agricultural production	Jakim Spirov ST. 42	Aid for the agricultural manufacturers and improving agriculture
Associations of fighters from the People's Liberation War	Jakim Spirov St.	Tending the traditions of People's Liberation War and protection of the cultural-historical monuments
"Macedonia" Archery Club	M.Tito St.	Developing the archery sport
"Ponikva" Ecological association	M.Tito St.	Protection of environment
Athletic Club	Leninov Plostad St.	Developing the athletic sport
"Zletovo" Association of labor invalids	Dame Grujev St. 4	Rights of invalid people
"Trudbenik" Association of labor invalids	Leninov Plostad St.	Rights of invalid people
Association of school sports group of municipality of Probstip	Velko Vlahovic	Developing the sport spirit at youth
Association for research and protection of birds in Macedonia	Goce Delcev St. 10	Protection of birds
Women's organization from municipality of Probstip	Dane Bozinov St. 12	Women and women's rights
Regional association for Italian culture	Goce Delcev St. 2	Promoting the Italian culture
"Milosrdni srca" Association of handicap persons	Jordan Stojkov St. 10	Aid to persons with mental handicap
Center for protection and improving children's rights	Jordan Stojkov St preschool institution Goce Delcev	Protection and improving children's rights trough education and campaigns
Crven Krst-Municipal organization	Leninov Plostad St.	Humanitarian activity
Association of citizens with diabetes of municipality of Probstip	Jakim Spirov St. 28/17	Aid to persons with diabetes
Civil association-Civil Development Committee	Leninov Plostad St.	Protection of environment and sustainable development
Karate club -Probstip	Jakim Spirov St.42	Developing karate sport
Association of apiculturists of municipality of Probstip	Nikola Karev St..42	Improving and developing the apiculture
"Bee" Association of apiculturists	Nikola Karev St. 3	Improving and developing the apiculture
"Osogovo" Association of agricultural manufactures	Leninov Plostad bb	Aid, education and lobbying for the entire action of the agricultural manufacturers
"Intellect, action" Association of independent civil initiatives	Velko Vlahovic St. 2/11	Supporting and promoting the civil initiatives and voice of people
Civil association-"Idea project action"	Jordan Stojanov St. 2	Developing the democratic processes
Civil Perspective	11 Oktomvri St. 19	Developing the civil society
Agency for developing the infrastructure of Probstip	Miro Baraga St. Probstip	Improving the infrastructure on local level
"FUTURE"- Women's association, Probstip		Larger representation of women in the social processes
Machine Circle- Agricultural association Probstip		
Civil Association "Provolej- 05" Volleyball Club	"Miro Baraga" St .3	Developing volleyball
Civil association "Salvation for all of us"	Gradski plostad St.	Developing the democratic processes

Source: Municipality Probstip

STEPS TAKEN TO EVALUATE ENVIRONMENTAL CONDITIONS IN PROBISTIP

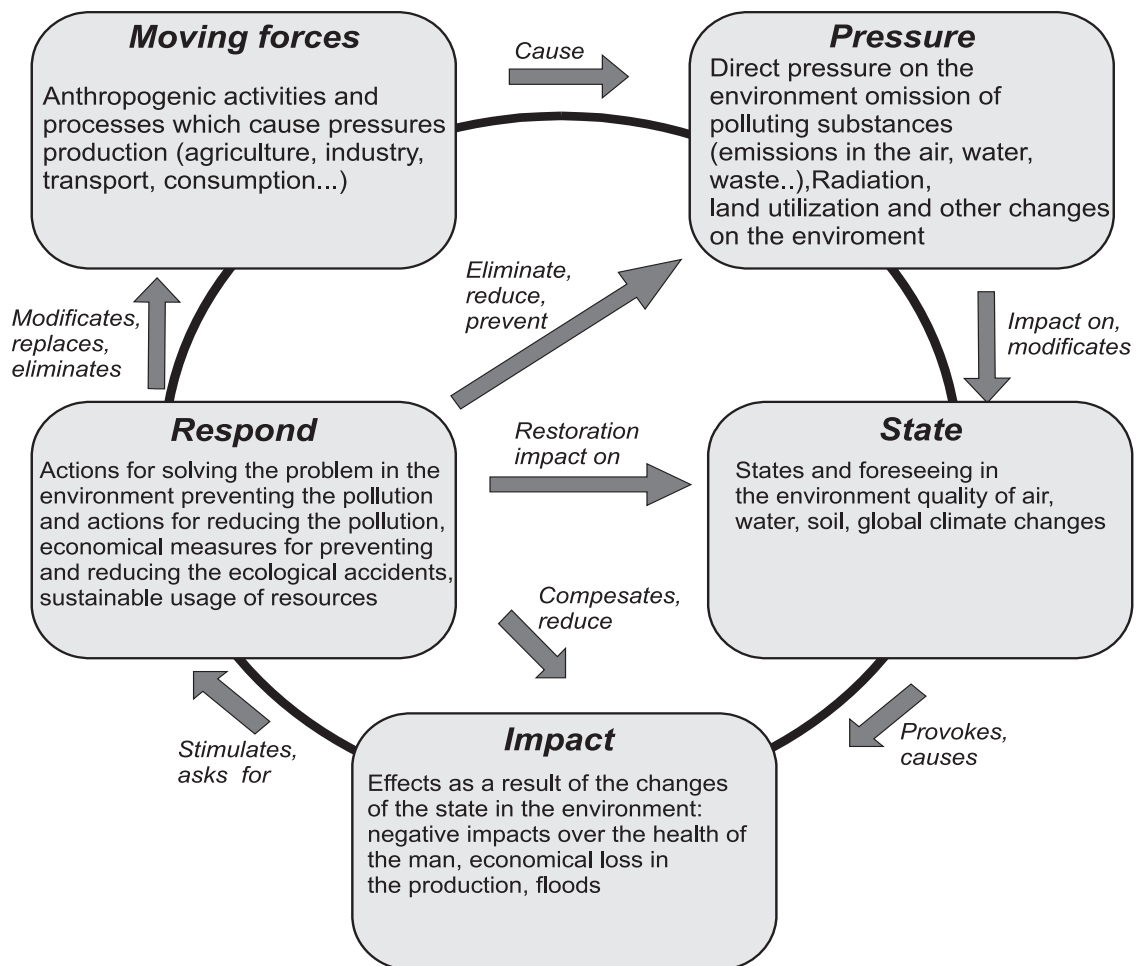
■ **Description of the DPSIR methodology for defining the environmental problems in town**

The DPSIR methodology was employed to evaluate the state in the environment in the Municipality of Probistip and define the environmental problems.

This methodology is used to analyse the connection between the pressures from the moving forces on the environment, the changed condition in the environment and the steps which should be taken over in order to reduce the pressure (the pollution) on the environment.

DPSIR approach (Driving Force, Pressure, State, Impact, Response) identifies those human activities that impact the environment (such as farming, building houses, operating factories) analyses the extent of the impact caused by each and suggests steps that can be taken to reduce the negative pressures such as pollution-that result from such activities.

In considering ways to protect the environment, DPSIR methodology also focuses on cause and effect connections among such diverse factors as the local economy, social practices and customs, and cost/benefit outcomes of potential responses to changes in these activities. Having measurable cause and effect data regarding such important socio-economic influences leads to greatly improved decision making.

■ **Evaluating environmental conditions in Probistip was a multi-step undertaking which included:**

- Preparing DPSIR charts for the areas of: nature, waste, water, air and noise, soil and land utilization.
- Collecting data and information.

- Creating a data base.
- Defining and selecting indicators.
- Comparing the data about the state in the environment with the regulations and making conclusions.
- Preparing a report about the state in the environment with a list of defined problems.

1. THEMATIC AREA OF NATURE

1.1. BIOLOGICAL DIVERSITY

The territory of Municipality of Probistip with its geographical, climate, hydrological, historic-geological characteristics is located on a surface of 325.6 km.

The municipalities of Kocani and Cesinovo-Oblesevo on east, Stip and Karbinici on south, Sv. Nikole on west and Kratovo on north are near the Municipality of Probistip.

The natural rarities Ratkova skala and Lesnovo caves, and such cultural-historical sites as the Monastery St. Gavril Lesnovski in Lesnovo, St. Spiridon in Zletovo, and locality of Kostomar and the ancient settlement Karlukovo attract the attention of many visitors.

Favourable climate, topography and hydrological and other conditions support rich flora and fauna.

1.1.1. Vegetation Types

The vegetation presents a precious and inexhaustible natural resource. There are a lot of healing plants, forest and meadow fruits and morels. The vegetation types are composed of 50 families, 150 kinds and 100 classes.

The following types of families have the most important biological meaning:

- Many types of mushrooms among which most are morels with a high quality as: *Boletus oedulis* – boletus, *Agaricus*, *Cantharellus cibarius*, *Lactarius deliciosus*, *Morchella esculenta*, *Boletus cesarius*, *Macrolepiota procera*. There are also poisoning mushrooms as the poisoning boletus *Boletus satanas*, *Amanita muscaria*, *Amanita pantherina* which are deadly.
- Many types of moss decorate the forest such as: *Marchantia polymorpha* on wet rocks, *Pteridium aquilinum* – eagle fern, *Polypodium vulgare* – sweet fern, *Equisetum arvense* – healing horse tail.
- A lot of grass, woody (forest's) types from seed plants of which the most present are several kinds and classes from the families: family "lucina" *Ranunculaceae* with classes *Ranunculus*, *Anemone*, *Clematis*, *Adonis*, *Heleborus*. Family *Papaveraceae* – red poppy, with the classes papever, paeonia. *Urticaceae* – nettle with the classes *Urtica dioica* and *Urtica urens*, family *Rosaceae* – roses with the kind *Rosa canina* – hip, *Fragaria vesca* – wild strawberry, *Potentilla*, with the classes *Rubus* – blackberry and raspberry, *Sorbus* – pear, *Cydonia* – quince, *Malus* – apple, *Pirus* – pear, *Crataegus* – may, *Prunus* – plum, family *Fabaceae* – butterfly blossom, rich with proteins and suitable for cattle food, with several kinds and classes such as: *Trifolium* – clover, *Vicia*, *Lathyrus* – "graor", *Medicago*, *Melilotus* – komunika, *Phaseolus*, *Robinia*; family *Malvaceae* – "slez" with the kind *Malva* and *Althaea*; family *Caryophyllaceae* – gilly flower with the classes *Saponaria*, *dianthus*, *Agrostemma*; family *Solanaceae* – with the classes *solanum*, *datura*, *nicotiana*, *atropa belladonna* – benedunie; family *Lamiaceae* – lips blossom, *Salvia* – sage, *Lamium*, *Melissa officinalis* – "maticina", *Rosmarinus*, *Mentha* (*Mentha piperita*) *Thymus*; family *Asteraceae* – head blossom with the classes *Achillea* – "ajducka" grass, *Matricaria* – camomile, *Taraxacum* – dandelion, *Helichrysum* – smil, *Tussilago*, *Cichorium*; family *Liliaceae* – with the classes *Collchicum* – mrazovec, *Tulipa* – tulips, *Convallaria* – majalis – girl's tear, *Allium*;
- The following tree types are present here: *Quercus* – oak, *Fagus* (beech), *populus* – polar, *Salix* – willow, *Ulmus* – elm, *betula* – birch, *cornus* – mas – cornel, *pinus* – pine, *abies* – spruce, *tilia* – linden, *cupressus* etc.

1.1.2. Animal Types

According to the researches there are 136 species of vertebrates (vertebrata) predominantly of mammals (Mammalia), birds Aves, Bubo- eagle owl, passer-sparrow, pica-magpie, ciconia-stork, ardea-heron, falco-falcon, aquila-eagle, columbalivia – wild pigeon, cuculus – cuckoo, hurundo -swallow, luscinia-nightingale.

The following species are also present: Lacerta, Testudo, Vipera, Natrix, Coluber.

There are 168 non vertebrates (invertebrata), of which the most common are the kinds of the class Insecta: Lepidoptera –butterflies, Diptera –biplanes, coleoptera – beetle.

1.1.3. Endangered Animals

The most endangered animal species are: river crab- astacus, vine snail-helix, river trout-salmo trutta fario, river frog, vulture, fox, marten, rabbit and wolf, deer, wild boar, turtle etc.

The most endangered vegetation species are: linden-Tilia, thyme-Origanum vulgare, (Thimus sp), (hipericum), white pine (Pinus silvestrae), Orchis morio, Primula elation, Anemone pulsatila, Atropa belladonna, and the agarics boletus and lisicarka.

The increased harvesting of certain species over the past five years has led to them becoming endangered. There is also the problem of improper collecting of these species and also creates a problem as it can damage the roots of the plants.

During the collecting season (June, September, October) the following amounts are typically gathered each year:

- Mushrooms 10-20 t.
- Healing plants 20-30 t (linden, camomile).
- Fruits 20-30 t (blueberries, raspberry)

1.1.4. Rare indigenous Vegetation and Animal Types

Rare indigenous vegetation species are: Potentilla rupestris, (Endemic specie for the R. Macedonia) Stachys plumosa (Endemic specie for the Balkan Peninsula), Umbilicus erectus (Endemic plant for Balkan Peninsula).

Rare indigenous animal species include the white headed vulture (Gups fulvus).

A real rarity presents the Kundino Lake which in the past provided habitation for many birds. Lake water was used for the technological process of ore flotation, causing a disorder in the natural balance of the lake and in the conditions for life in the water. The revitalization of this lake and the flora and fauna is important for developing eco tourism.

1.2. INDUSTRY

The exploitation of the ore fields of metals and non metals is a leading trade activity (“Indo Minerals and Metals” mines lead and zinc, and “Strmos AD” mines opal tuff). One result of the many years of exploitation of the ore resource is the creation of tailing dumps to collect the hazardous products of mining. Although these dumps have been banned the consequences from this historical hot spot are still extensive for all animal species. The impact of the tailing dump on the environment has been analyzed for each animal specie.

1.3 FORESTRY

The territory of the municipality is covered with woods which are an inestimable natural resource with aesthetic, biological and trade meaning. The total surface of woods in the Municipality of Probistip is 10.500 ha. 18% or 1.800 ha of those woods are affected with the process of drying.

This percentage is lower compared with the level of drying in Europe which is 30-50% (source of the data: PE “Macedonian Forests”, affiliate Osogovo-Probistip).

Total forestation has remained stable over the last five years as a result of the continuous planting of new trees on surfaces identical to the woods cut during the previous years.

Schedule no.1 Allocation of terrain in the Municipality of Probistip

Agricultural surface (ha)	Arable surface (ha)	Meadows (ha)	Woods (ha)	
			Public property	Private Property
24.970	12.570	12.400	7.000	3.500

Source: PE "Macedonian Forests", affiliate Osogovo-Probistip

State institutions establish limits for the cutting of the wood based on optimum usage. Less than 50% of this allowance is actually cut each year.

Intensive control by the forest police has resulted in a 25% decrease in the amount of wood cut and a significant decrease in the illegal cutting of the forests.

The quantity of the cut wood is very small and don't disrupt the forest fund (Source: PE "Macedonian Forests", affiliate Osogovo-Probistip).

There has been an increased number of fires in the last several years. Most of them are as a result of the human activity.

Brush fires have been brought increasingly under control in recent years, as the number of the fires successfully controlled exceeds the number that burn significant area. This was not the case 2006 when out of 37 reported fires, there were only 3 successful interventions.

Schedule 2 Fires in the Municipality of Probistip and a way of causing

Fires at	Number of fires			Way	1	2	3
	1	2	3	Intention			
Objects	1	10	11	Inattention	1	23	24
Traffic vehicles		1	1	Child's play		1	1
Open spaces	1	34	35	Natural		3	3
Rest		11	11	Unknown	1	26	27
Totally	2	56	58	Totally	2	56	58

Legend: 1. Fires with a larger value than 10.000 mkd; 2. Interventions with a value less than 10.000 mkd; 3. Totally

1.4. FISHING AND HUNTING

In the lower stream of the river Zletovica the water is category 1 and 2. The *trout* and *barbel* live here as well as the following types of fish in the middle and the lower part of the river: *barbel*, *chub*, *vretenar*, *crucian carp*, *popadika*, *bojnik*. The following types of fish can be seen in the dam Pisica: *carp*, *karas*, *sheat fish* etc. (Data source: Fishing Association "Zletovica" Probistip).

The fishing association "Zletovica" Probistip has received the concession for fishing for 6 years for a period from 10.04.2006 until 10.04.2012. In 2007 it issued 57 licenses and 23 member cards. In 2008 it issued 57 licenses and 18 member cards.

Generally 300-600 kg fish are taken out of the rivers annually.

Executed planting of fish:

- 2006 – 248 kg plant with fish progeny
- 2007- no fish were planted
- 2008 – 30 kg plant fish with progeny

The fish population in the rivers and the dams decreases in conditions of low water level and especially in the summer. However the planting of fish is infrequent and not in a volume that would sustain the fish population.

The municipality of Probistip has a total hunting surface of 31.122 ha of which 28.202 ha is potentially arable and 2.920 ha is non-productive surface.

The forests and the widespread meadows are suitable for sustaining a variety of species of animals, harmful and useful. The hunting association "Zletovski Rudar" manages the hunting area in Probistip. 430 licenses for hunting are issued in an average annually, so that the following animals are being hunted: wild hare, wild boar, fox, wolf, deer, badger, marten and other.

Birds that are hunted are: wild duck, partridge, wild pigeon, cuckoo, hawk, eagle and other. Unfortunately the hunting association does not collect data on the number of animals killed nor on the number of hunters who hunt illegally.

Summary of the Conditions and Problems in the area of NATURE

1. Inappropriate enforcement of measures for protection of wild animal species and inappropriate management with the hunting area.
2. Decrease in the fish population as a result of infrequent and insufficient restocking of fish especially when the water level is low in dry periods.
3. Unauthorized and improper picking of mushrooms and other protected plant species.
4. Extinction of the natural Kundino Lake.
5. Non utilization of the natural resources for development of eco tourism.
6. Lack of information about nature management and low level of awareness of the public and institutions for environmental protection.

2. AREA OF WASTE

According to the data received from the evaluation of the condition in 2007 were made 5685 t communal waste 146 t industrial not dangerous waste, 120.420 t industrial dangerous waste, 2000 t inert waste, 9.6 t waste oils, 50 t damaged vehicles waste and 10 t waste from electrical devices.

Schedule 3. Generated waste – 2007

Type of waste	Total quantity (t/g)	Collection (t/g)	Selection (t/g)	Transport (t/g)	Treatment (t/g)	Manufacturing (t/g)	Storage (t/g)	Elimination (t/g)
Communal	5685	5185	/	5185	/	/	/	5185
Industrial Not dangerous	146	146	/	146	/	/	/	146
Veterinary								
Inertial	2000	/	/	2000	/	/	/	2000
Dangerous	120420	/	/	120000	/	/	420	120000
Waste oils	9,0		/	/	/	0.3	7,8	/
Consumed batteries	2595	2595	/	15	/	2580	/	/
Medical waste	2,03	1,43	/	1,43	/	/	/	1,43
Waste from electrical devices	10	10	/	10	10	/	/	/
Used vehicles	50	50	/	50	50	/	/	/
Titanium dioxide	/	/	/	/	/	/	/	/
asbestos	1	/	/	1	/	/	/	1

Source: PE Nikola Karev – Probistip

In the past five years the created waste doesn't mark quantitative changes, taking into consideration the birth rate of the population which according to the statistical data is -0,35 from 1994 to 2002. From 2002 to 2008 the birth rate is almost unchanged.

2.1. COMMUNAL SOLID WASTE

Collecting and transporting of solid waste is a community service provided to 3582 families by the town of Probistip and Zletovo.

The communal waste is collected according to the adopted Annual Program for execution of this communal activity by PE "Nikola Karev". For waste collection the Public Enterprise Nikola Karev provides:

- Dumpster with capacity of 1.1 m³ – (total of 78).
- Plastic Waste bins of 120 l – (160 on site of individual users).
- Other waste bins improvised by families to gather their own solid waste.

PE "Nikola Karev" faces a lack of dumpsters (80 more are necessary). 80% of the present ones are unusable (burned, with holes from which the waste falls, without wheels that have been pulled off or burned down). There's also a shortage of 120 l plastic waste bins for the families.

The waste is transported with two vehicles (Daf-2100 and Iveco 80-10) and two tractors are also used for collecting communal waste from the families. The two used vehicles are old and without adequate equipment (connective parts) for executing this activity. According to the quantity of produced waste it's evident that the Public Communal Enterprise doesn't have enough vehicles for appropriate and punctual performance of the service.

Schedule 4. Made Communal Waste

Made communal waste	Kg/inhabitant/day	1,06
	No. Of families connected in the system	3582
	Quantity (t/g)	14,2
	Surface of time location m ²	77680
	Price of collection (den/m)	110
	Percentage of payment	78,4%

The waste dump "Ozren" is 3,3 km from Probistip. It has been used since 1975 and it is located between hills. The waste is deposited in a naturally created hole which has the potential to serve for 50 more years. The waste dump covers 35.000 m² and currently contains a total waste of 353846 m³. The waste dump doesn't have a fence or a machine for covering the waste, nor does it have water, electricity and guards.

Unauthorized waste burning, both spontaneous combustion and by persons collecting metal from the communal waste, is an ongoing problem. Because of the direction of the wind the smoke can be felt in the village of Neokazi and the peripheral parts of the settlement of Kamenjar.

Otherwise harmless liquid discharge from the waste dump is now flowing into the tailing dumps which were built by "Indo Minerals and Metals" to contain the hazardous waste created by lead and zinc mining activities.

Another problem in the municipality is the waste from the rest of the 33 settlements which are not involved in the organized collection of the communal waste, because of the insufficient technical and financial capacity of the PE. The 2900 inhabitants of these settlements throw 500 t of communal waste each year at the nearest valleys, rivers, beside roads, in the forests and other places.

There are 19 illegal waste dumps made by the citizens from these places and they are at infertile lands (valleys) and cover 1500 m².

Schedule 5. Total generated communal waste in the Municipality of Probistip and number of illegal waste dumps

Ordinal no.	Settlement	Number of inhabitants	Number of families	Totally communal waste (m ³ /week)	Number of illegal waste dumps
1	Probistip	10816	3252	207 m ³	3
2	Buciste	68	26	206 kg	
3	Gajranci	36	19	138	
4	g. Stubol	99	44	379	1
5	g. Barbarevo	37	21	141	
6	Grizilevci	22	13	84	
7	Gujnovci	33	15	126	
8	Dobrevo	340	100	1300	2
9	d. Stubol	168	66	644	1
10	d. Barbarevo	11	6	42	
11	Drenak	26	13	99	
12	Zarapinci	12	7	46	
13	Kukovo	18	10	69	
14	Kundino	81	35	310	
15	Lezovo	44	24	168	
16	Marcino	26	15	99	
17	Neokazi	95	36	364	1
18	Pestrisino	10	5	38	
19	Petsino	60	34	230	
20	Pisica	168	57	644	1
21	Plesenci	168	68	644	1
22	Puzderci	34	17	130	
23	Strisovci	54	30	207	
24	Strmos	294	93	1100	3
25	Troolo	45	21	172	
26	Zletovo	2477	733	47 m ³	3
27	Bunes	48	27	184	
28	Dreveno	213	79	816	1
29	Zelenigrad	7	5	26	
30	Jamiste	10	5	38	
31	Lesново	41	25	157	
32	Ratavica	277	80	1006	1
33	Tripatanci	126	53	483	
34	Tursko Rudari	185	54	709	1
35	Stalkovica	44	16	168	

There's no organized system for selecting, recycling and reusing this communal waste.

2.2 INERT WASTE

Even though there's a waste dump for inert waste still there are illegal waste dumps beside the roads and other places. 320 t of inert waste were thrown annually in the road zone of the regional road R-206 and the road zones of some local roads in the municipality. 2000 t of inert waste are thrown in the waste dump each year.

This illegal dumping has been curbed in the past three years, by the establishment of the law regulating waste disposal and the intensive activity on site by the inspection services.

2.3. SPECIFIC TYPES OF DANGEROUS WASTE

2.3.1. Waste Oils from Vehicles and the Industry

There's no organized system for collection of this type of dangerous waste. Most of the waste (7.7 t annually) is collected in bins designed for this type of waste (metal barrels), while a small part is spilled out in the sewage and the soil (0.8 t in the sewage and 0.1 t in the soil). 1/3 of the total waste oils are used as fuel for warming in some craft shops. Only 1.3 t waste oils are being recycled.

2.3.2. PCB – Poly chlorate Biphenyl

According to the data from ESM, 250 l Poly chlorate Biphenyl are collected from the transformers annually and are manufactured at a central place with those from the whole territory of the Republic of Macedonia. There is no other information available regarding production, import and trade of these substances in the municipality.

2.3.3. Asbestos Waste

Many of the public and private buildings, both commercial and residential are roofed with Asbestos. The damaging impact of this material on the health of the people is familiar. Because of a lack of experience and knowledge related to the management with this waste it can be a real problem in the future. According to the evaluations at least 25% of the roofs are made of asbestos.

2.3.4. Waste from used batteries

To a large extent this type of waste is purchased for re-use and only small part goes with the communal waste at the waste dump. In 2007, 15 t was collected. At this time there is only one registered buyer according to the law regulations of waste from used batteries in the waste dumps.

2.3.5. Waste from electrical and electronic devices

People can buy this waste at the places where they are collected. 10 t of waste from electrical and electronic devices were collected (2007).

2.3.6. Used vehicles

Most of the discarded vehicles are now deposited in the waste dumps (50 t in 2007), clearing many areas that had been covered with abandoned vehicles for many years.

2.3.7. Medical waste

The waste from the Health Home "Nada Mihajlova" is collected in a specially marked bins and transported to the waste dump "Drisla" in Skopje (1.43 t in 2007).

The rest of the private surgeries (6) place their waste in the bins for collection and transporting to the waste dump "Ozren" (0.6 t for 2007).

2.3.8. Historical Pollution –Industrial Dangerous Waste

The old hydro tailing dump contains waste from the mining of lead and zinc “Zletovo” dating back to the beginning of the exploitation of the mine and over the centuries an enormous quantity of material has been deposited on this location.

6 000.000 m³ hydro dirt have been stored at the old hydro tailing dump. The hydro tailing dump presents a plateau in 5 (five) layers and 30 m height difference between them. With the deposition of the hydro dirt the primary relief of the terrain was completely changed.

Smooth surfaces were formed or plateaus created in five different layers (field 1 to 5) and a slope, which follows the channel of Kiselica River from the beginning of the field 1 to the end of the field 5.

The hydro tailing dump contains heavy metals (lead, cadmium, zinc, mercury, iron, copper, arsenic, uranium) which present a danger for all species of the environment and also contains such chemicals as: copper sulphide, sodium cyanide, potassium amil xanthates, calcium oxide, calcium carbonate and D-250. These chemicals were used in the process of the moisture chemical ore dressing during the sweating after the mills and the spiral classifications as reagents for adjustment of the PH.

The last survey conducted by the Japanese experts has demonstrated the consequences from the pollution.

The survey has shown that there is an increased percentage of lead, zinc, copper cadmium and manganese in the agricultural land in the area of the villages of Strmos, Neokazi, Petrino and Buciste. The problem with the deserted tailing dumps has also entered in the National Plan for Waste Management 2006-2012.

The tailing dump doesn't have such ecological protection as covering the surface, refining the waste waters coming out of its base and controlling the emissions of dusts during windy conditions.

Summary of the Conditions and the Problems in the Area of WASTE:

1. The present waste dump doesn't satisfy the minimal standards for sanitary waste dump (it is not enclosed and protected, there's no water, electricity or guard service).
2. Non remediation of the tailing dump areas from the Zletovo mines of lead and zinc.
3. There's no modern regional waste dump for communal solid and technological waste.
4. Insufficient coverage of the settlements with organized collecting.
5. Inappropriate waste collecting – appearance of illegal waste dumps.
6. Insufficient resources (vehicles and bins) and personnel of the PCE.
7. There's no organized system for separating, recycling and reusing the collected waste.
8. There's no system for collecting, transporting, manufacturing and eliminating all types of dangerous waste.

3.3. AREA OF WATER

3.1. WATER RESOURCES IN THE MUNICIPALITY – QUANTITATIVE AND QUALITATIVE ANALYSIS

■ Zletovica River

The flow area of Zletovica River covers 32,57 ha. The Office of Hydrological Issues continuously monitors the hydrological parameters and the condition of the quality of the surface water.

Basic hydraulic parameters:

Schedule 6. Results from hydrometric measures – Zletovica River

Profile	Water (H)sm	Flow m ³ /sek	Width of a measure profile V(m)	Middle depth T(m)	Middle speed Vsr(m/sek)	Surface of profile (m ²)
Knezevo dam	/	0.033	0.70	0.10	0.470	0.070
Jamiste r.Emirica	/	0.345	2.70	0.16	0.780	0.444
Zletovo	8	0.474	0.09	0.09	0.610	0.780

The Office of Hydrological Issues on 13th of September and 8th of November 2007 made an analysis of biological material for analysis of the aqua living world of Zletovica River from three sites.

The water quality from the Zletovica River was analyzed based on the biological elements for quality of the surface waters in September and found to be I class in all measured places. In November the water quality was I class on only one measure site and on the other two sites it was II class.

The water quality evaluation is based on the established authorized maximum values for quality of the surface waters.

The high concentrations of Cd-Cu-Pb-Zn-Mn (cadmium, copper, lead, zinc and manganese) in Kiselica River and the lower stream of Zletovica River are a result of the damage to the old mine tailing dump in 1976 and the mine activities in the Zletovo mines. These are pollutions made by men.

The Koritnica River is also polluted by heavy metals from the waters, which flow from the mining shaft of the "Indo Minerals and Metals" lead and zinc mine.

The Pisica dam is an accumulation with 800.000 m³ water which is used for irrigation and fishing.

Schedule 7. Complex follow up of the quality characteristics of the waters of Zletovica River (period September-November)

Measurable place	Zletovica river Muskovska River	Zletovica river Knezevo Dam	Zletovica river Zletovo bridge
Parameters			
Temperature of the water (°C)	4.6	3.1	6.0
Temperature of the air (°C)	6.0	5.2	9.8
Visible color	without	without	without
Smell	without	without	without
Visible waste substances	without	without	without
True color mg/l Pt-Co	0.5	0.3	0.5
Mat mg SiO ₂ /l	10	7.5	10
pH	8.13	7.56	8.78
Electro conduction, μS/cm	150	115	167
Rare potential, mV	-67	-36	-25
Total dry rest from infiltrated water on 105 °C mg/l	106	92	117
Total dry rest from filtrated water on 105 °C mg/l	100	87	111
Ember rest from infiltrated water on 550 °C	74	64	80
Ember rest from filtrated water 550 °C mg/l	71	60	77

Measurable place	Zletovica river Muskovska River	Zletovica river Knezevo Dam	Zletovica river Zletovo bridge
Loss from ember from infiltrated water mg/l	32	28	37
Loss from ember from filtrated water mg/l	29	27	34
B cube suspended substances mg/l	6	5	6
Mineral suspended substances mg/l	3	4	3
Organic suspended substances mg/l	3	1	3
Dissolved oxygen mg O/l	11.32	10.52	10.80
BPK mg O2/l	3.94	2.95	4.13
XPK / KMnO4 mg O2/l	1.64	1.23	1.72
XPK/ bichromium mg O2/l	5	15	12
NH4 +- mg N /l	0.05741	0.05703	0.04026
NO2 -- mg N /l	0.0018	0.0017	0.0019
NO3- - mg N /l	0.092	0.050	0.036
PO4 3- mg P043-/l	0.0319	0.0158	0.0292
m-alkality	1.05	0.90	1.2
p-alkality	0.05	0.0	0.05 .
Chlorides mg/Cl- /l	1.93	2.28	2.37

The data were compared with the maximum allowed concentrations according to the Book of Rules for quality of surface waters. According to this most of Zletovica River is category 1 and 2 without the parts with its tributaries.

Koritnica and Kiselica rivers are category 3 and 4.

3.2. WATER SUPPLY

The water supply in the settlements of Probistip and 7 villages is controlled through a central waterworks built 33 years ago. The water is hold in a well system on the Zletovica River which is comprised of 32 wells and one gallery. Water is transported from the well fields to the reservoir with pumps in a 5767 m long and 323,9 mm diameter pipeline. The capacity of the pipeline is 100 l/s, more than adequate for the town's needs.

The reservoir is capable of holding 1500 m cubic and it will be a part of the filter station, which will be built in future. The water refining is only bacteriological with chlorine in the reservoir through a hypochlorite. This type of water chlorine is not automatic and men manage it. The gas chlorinate in the pump station doesn't work because of lack of finances.

The lack of drinking water is mostly characteristic in the summer when the consumption is increased. There are several reasons for the lack of drinking water: the small capacity of the well system, defects of the pumps and the delivery pipeline, defects of the waterworks network, excessive usage and illegal connections. Although the installed capacity is 100 l/s the achieved maximum is 45 l/s. The dysfunction of the cathode protection causes many of the defects in the pipe line.

The primary waterworks built as the town was developed doesn't satisfy the technical conditions and norms of the present day. Defects in the network are causing both loss of water from the and seepage of underground waters into the pipes, which endanger the quality of the drinking water. Another problem which impedes the proper maintenance of the waterworks and the sewage is the absence of underground cadastre of the installations. This causes difficulties in eliminating the defects. There are also illegal connections that can not be located. There aren't enough data about the profile and the length of the waterworks and sewage and the technical characteristics and the quality of the pipes.

The water in the town network is analyzed once a week by taking five samples for chemical and bacteriological analysis. The villages of Ratavica, Strmos, Dobrevo, Neokazi, Plesenci, Dolni Stubol and Petsino are provided with drinking water from the town waterworks. The other 26 villages with 1457 inhabitants or 9,02% of the total population in the municipality have autonomous waterworks or they use the natural springs or wells. The quality of the drinking water is not monitored regularly in these areas. On the other hand, the underground waters used for drinking are a potential danger for the

health of the people because there's a presence of heavy metals in the surface waters and the soils. There is a separate pipe line, which supplies the battery factory and an old pipe line for industrial water, which is not used. The industrial capacities in Probistip use the town system for water supply.

3.3. CONDUCTION AND TREATMENT OF WASTE WATERS

16.193 or 90% of the total population are connected to a sewage line. The town of Probistip and the villages of Zletovo, Pisica, Ratavica, Dreveno, Strisovci, Plesenci, Strmos are covered with a network for conduction of the communal waste waters. The remaining 10% of the population is located in 31 settlements. Only one of these settlements is larger and that's Dobrevo with 340 inhabitants. The remainders are with a small number of inhabitants. There are 850 families that are not connected to the sewage. There's no precise data regarding which parts are not connected to the sewage but still it can be said that it's the families from the settlements in the peripheral parts of the town. Latrines are used in these areas or the waste waters are discharged on the surface. The network for conduction and collection of the communal and rain water doesn't fulfil the technical conditions and norms. The faecal and runoff canalization are not constructed completely, or they don't exist on the whole territory of the town. The Public Enterprise Nikola Karev manages the system.

Of the town's 232.03 ha that have been built upon, 85 ha are zones without sewage and the families are not connected.

The collectors in Probistip have five branches but there are also other smaller illegal branches in those parts of the town with no constructed sewage. In addition to the Zletovo mines there are such other polluters of the surface waters as:

The VESNA SAP battery factory, which uses lead, vitriol and other chemical substances in the production process as major raw materials. The water is discharged without previous treatment.

The factory for production of water glass on hydro thermal way –AD ZEOLIT BSB founded 2003 and has started with production of sodium silicate dissolve (water glass).

The two factories are in the process of obtaining an A integrated ecological license.

3.4. IRRIGATION

The Kiselica and Maricanska Rivers which pour in Zletovica River are direct recipients of unrefined waste waters. There are high concentrations of heavy metals and flotation reagents in these rivers. The waters from these rivers should not be used for irrigation because they pass beside the tailing dump. Unfortunately, these waters and those from Koritnica River, which is polluted from the Zletovo mines, are used for irrigation and production of agricultural products.

The usage of chemical substances (compost and pesticides) is uncontrolled.

The satellite unit of the Ministry of agriculture doesn't regularly monitor or control the use of organic and agro-chemical substances. It also doesn't have any data regarding this issue.

Summary of the conditions and problems in the area of WATER

1. The flow of communal waste waters in the rivers is a direct contributor to pollution of the surface waters (90% of the population is connected to sewage lines, though there is no filter station).
2. Incompletely solved water supply in all settlements of the municipality.
3. Old waterworks.
4. There is no underground cadastre.
5. There is no regular monitoring of the quality of drinking water in the settlements, which are not connected in the town waterworks.

4. AREA OF SOIL AND UTILIZATION OF THE LAND

4.1. INDUSTRY

The biggest problem for the inhabitants of the Municipality of Probistip is the pollution of the soil with heavy metals as a consequence of the historical pollution and the current activities in the industrial sector. Those activities are: production and manufacture of metals (mineral raw materials from lead-zinc ore), non metals –opal tuff, batteries, water glass and zeolit for the industry for detergents.

The team of JICA – The Japanese International Cooperation Agency has made a survey of soil pollution with heavy metals in the period of December 2005 to December 2007. They gave directions for development of the capacities for management of polluted soils. There are no specific laws for management of polluted soils, nor standards for contaminations with heavy metals in Republic of Macedonia.

To determine the soil pollution, network surveys were conducted of fields with sides of 400, 200, 100 and 50 meters. Areas with high concentrations of heavy metals were determined. JICA also made a distinction between zones polluted from natural and anthropogenic (human) origin.

The high concentrations of Co-Cr-Ni (cobalt, chromium, nickel) in the southwest parts of the municipality originate from the Eocene-sediment rocks and are of geological origin. The high concentrations of As arsenic together with those of Cd-Cu-Pb-Zn-Mn which appear in the tailing dumps are the result of mine activities. They also appear isolated south of Probistip and in the northeast and northwest parts of the researched area. In the remaining cases the cause is mineralization of Pb-Zn.

The examination of the agricultural plants in 2006 and 2007 show that the concentration of lead in the wheat exceeds the regular limits for Macedonia in 36% of the samples in 2006 and 22% in the samples in 2007. In order to determine the causes for variation of the concentration will require many years of monitor and survey.

4.2. EVALUATION OF RISK

a) Evaluation of the total risk of exposure to heavy metals in soil depending on the use of the soil

400 m fields with level 5 pollution, pose a risk 1.000 to 10.000 times larger than the limit (in this case the calculated risk is 10% of the value of the tolerating daily entry as limit value). They appear in areas near the flotation and the tailing dump.

400 m fields with level 4 pollution pose a risk 100 to 1000 times larger than the limit. They appear in and around the tailing dumps and near the Kiselica, Koritnica and Zletovica Rivers.

400 m fields with level 3 pollution pose a risk 10 to 100 times larger than the limit. They are widely spread in the area.

b) Evaluation of the total risk from exposure to heavy metals and drinking underground waters in soils.

The total risk from exposure to heavy metals and drinking underground waters in soils is consisted of 4 levels of exposure and that's from level 5 to level 2. The level of exposure of the waters is classified

as level 4 while fields with level 4 are widely spread in south and southwest parts of the area where the underground waters are used for drinking.

v) Evaluation of agricultural risk

The risk from agricultural products tainted with heavy metals is relatively high. There's no connection between the level of risk from lead in the soil and the values of lead in the wheat which are higher than the allowed 0,2 mg/kg.

Because there are differences in the analyzed contents of lead in the wheat in 2006 and 2007 many years of monitoring of the quality of the plants will be needed to clear the agricultural risk.

A comprehensive legal act must be devised and implemented before successful management of the polluted soils can be accomplished. Further regulations should establish maximum allowed concentrations of heavy metals in the soils.

Management of the soils covers: management of agricultural land, management of mine land, measures for health protection of the people.

Schedule 8. Areas with high concentrations of heavy metals

Heavy metals	Locations	Reasons
Cd-Cu-Pb-Zn-Mn	Tailing dumps- Kiselica river- down stream of Zletovica river	Flow of tailing dirt
	Koritnica river –upper stream of Zletovica river	Mine activities of mines Zletovo
	Northeast part of the area	Geological nature (natural condition)
Co-Cr-Ni	Southwest part of the area	Geological nature (natural condition)
	South of the village of Zletovo	Geological nature (natural condition)
As	Area between Kiselica and Zletovica river	Geological nature (natural condition)

There are 70 ha ruined land from the mining of non metals and 33 ha from the mining of metals as a consequence of the industrial activities in Probistip.

For existing enterprises, that impact the quality of soil, animal species and plants there are procedures for issuing appropriate ecological licenses. One company is currently applying for a B-integrated ecological license or license for standardization of operational plan (AD Strmos mines of non metals) and three companies are applying for A integrated ecological licenses (Indo minerals and Metals, AD VESNA SAP and Zeolit BSB). These licenses would bring into compliance with anti-pollution standards set by the European environmental legislation.

4.3. AGRICULTURE AND STOCKBREEDING

The municipality of Probistip contains 12.570 ha arable land and 12.400 ha are of meadows. Wheat, barley and corn are the most cultivated plants, while the most commonly grown garden plants are potato, bean, watermelon, tomato and pepper. There are also 150 ha vineyard. Apples, pears and plums are most commonly grown fruits. 60 ha of new plantings of sour cherries were established in 2007. 1500 ha of land in Probistip is developed and thus not available for agriculture.

Houses are being constructed in Zletovo on productive land, which causes a decrease of the surfaces for production of food.

Non analysis of the soils was made about the quantity of nitrogen, phosphorous and potassium. The utilization of the chemical substances for protection of the plants and compost is not controlled and appropriately applied. 20 tons of pesticides and 1850 tons of compost are used for the agricultural land annually. Yet there is no monitoring of the impact of these substances on the quality of the agricultural products and the health of the people.

Schedule 9. Used chemical substances and compost in the agriculture

Type of used compost (ha)		Protective substances pesticides (ha)	
Mineral	Organic	Herbicidi	
1927,47	347,86	Insekticidi	1690,70
		Fungiciti	340,70
		rodenticidi	224,31
			0,88

Source of the data MZSV PE Probistip

Erosion of the agricultural land can be a threat, especially in areas of uncontrolled woodcutting, mostly by illegal woodcutters. This is obvious in the Probistip part of Ponikva and Osogovo Mountains, but only 2 ha eroded surfaces are registered.

The stockbreeding is inappropriate and being done in bad conditions for the cattle.

16.000 sheep 3000 pigs, 2500 cattle, 17 000 poultry and 2300 bee families are being bred in the Municipality of Probistip. This number of cattle doesn't present a danger for soil pollution, but barn compost, which is kept primitively, impacts on the quality of the soil and the underground waters and violates the quality of ambient air. There have been no changes in the utilization of the land in recent years.

Apiculture is developing factor today, with an increased number of bee families and increased production of honey and other bee products. There are 300 new bee families every year in average (1600 bee families were registered in 2004 and 2500 in 2005). This data was received from the Bee keepers' Association.

4.4. LAND UTILIZATION

Land use in Probistip is governed by a General Urban Plan which was implemented for the town of Probistip in 1997. The plan covers 486,32 ha of which 233,60 ha are used for construction of dwelling houses, 78,6 ha for the industry, 40 ha for green space. A General Urban Plan was established for Zletovo in 1998 covering 119,18 ha, of which 84,24 ha are used for construction of dwelling houses and 17,75 ha for industry.

The Spatial Plan of RM recommends an increase of 126% in the space reserved for industrial plants; of 76% for fruit plantings, of 67% forage plants and 25% for garden plants with a decrease in the amount of non arable land.

The local road network is 77,8 km long and in general presents no threat to the quality of the land and its use. The exception to this is the forest roads created randomly by people using the woods and not under control of the municipality.

The road infrastructure is in good shape, but many roads in the town and the villages remain uncompleted.

Tourism is not developed enough. There's no tourist capacity in the municipality. The only tourist place is the sport recreation place Ponikva.

Schedule 10. Review of the urban documentation for the Municipality of Probistip

Ordinal no.	Populated area	Type of plan	Plan coverage (ha)
1.	Spatial Plan of the Municipality of Probistip (1989)	PP	
2.	Basic urban plan of the town of Probistip (1974)	OUP	
3.	General Urban Plan of Probistip (1997g)	GUP	486,32
4.	General Urban Plan of Zletovo (1998)	GUP	119,18
5.	Detail Urban Plans of Probistip	DUP	265,53+ 15
6.	Detail Urban Plan for the Sport recreation Centre Ponikva (1996)	DUP	16,00
7.	General act for construction in the settlement of Pisica (2001g)	General act	32,00
8.	General act for construction in the settlement of Plesanci (2001g)	General act	25,67
9.	General act for construction in the settlement of Buciste (2001g)	General act	13,18
10.	General act for construction in the settlement of Tripatanci (2001g)	General act	11,87
11.	General act for construction in the settlement of Tursko Rudari (2001g)	General act	10,20
12.	Urban documentation for the settlement of Lesnovo	UDNM	draft
13.	Urban documentation for the settlement of Dobrovo	UDNM	draft
14.	Urban documentation for the settlement of Dreveno	UDNM	draft
15.	Decision for construction in populated areas without urban documentation (1998g)	For the remainders settlements	

Summary of the conditions and problems in the area of SOIL:

1. Pollution of the soils with heavy metals;
2. Pollution of the soils from agricultural activities (unregulated and extreme use of chemicals for protection in agriculture).
3. Absence of methods for monitoring of the quality and the condition of the soil.
4. Lack of communication about risks of health and the quality of life from exposure to heavy metals in the soil. The population is not fully aware that the water they use is contaminated with heavy metals and that they are eating plants from soil polluted with heavy metals).
5. Unfinished road network (local streets and roads in the town and the villages).
6. Insufficient land use planning.

5. AREA OF AIR

The population, traffic and industry cause the disturbance of the quality of the air in the municipality. Generally the quality of air especially in the town is not satisfying. The biggest threat is the unprotected tailing dump and the pollution that it causes during strong winds with siliceous dust.

The Municipality is not part of the network for monitoring air quality.

5.1. POLLUTION OF THE AIR FROM MOBILE SOURCES

The number of registered vehicles remains steady in Probstip and there are around 1400 registered vehicles more than 10 years old.

In recent years there has been an increase in pollution resulting from the number of motor vehicles retrofitted with propane gas devices to save gasoline. The total number of registered motor vehicles, possessing this TNT device from 2003 till today, is 162.

Schedule 11 Registered number of vehicles

Type of vehicle	Number of registered vehicles (2007)	Years of the vehicles	Increase
Automobiles	1258	>10 years	400 No/year
Buses	22		
Trailer cars	70		
Motor bike	12		
Special and pull cars	27		
Tractors and work vehicles	39		
Rotary cultivator	1		
Vans	26		
Combine	1		
Total	1456		

5.2. POLLUTION OF THE AIR

■ Industry

A variety of enterprises impair the quality of the ambient air in Probstip, most notably the many years of lead and zinc mining that have exacerbated the pollution.

During near - gale or more intensive rains the wind and the water carry the easily disturbed material (fine sand and dust). The moving water impacts the slope and the aeolian erosion impacts the plateau layers. Both impacts are dangerous for the inhabitants and especially the aeolian erosion for the town. During periods of severe wind from the north, the town and especially the south areas are under dust and sand. Floating mineral particles are separated and remain on the surface at the flotation dumps as a result of the technological process or the deposit of larger quantity of flotation material which is characterized with fine structure of the granulates. An important factor in the air pollution is the mass operations that happen on the uncovered tailing dirt, which has a small concentration of water.

The separation of dangerous materials and dust, which pollute the air, takes place during some other operations which are part of the process of forming the tailing dump.

The biggest source of dust is the tailing dam because the dirt is of many different components and sizes and the surfaces are large and steep. The features of the material and the technology used during the forming of the dumps are a kind that most of these mineral particles are of small dimensions and a tendency to vaporize.

The impact on the air can be expressed thorough:

- Air pollution with floating solid particles of mineral dusts, large quantities of dangerous gases (CO_x, NO_x,CO) and volatiles with organic components.
- Change in and creation of microclimate within the region

Several more enterprises and the VESNA SAP battery factory contribute SO₂, NO_x, CO to the atmosphere. The Ministry of Environment and Spatial Planning will control these emissions by issuing an integrated ecological license.

The concentration of dust is satisfactory for all the measurable places except at the drain of Pastirka, where solid particles are =71,01 mg/m³ mdk=50.

The concentration of lead is satisfactory for all the measurable places, except the drain from Montage TBS where Pb=6,21 mg/m³ mdk=5.

The results from the analysis of the smoking gases from the furnaces in the Pastirka plant, show that the measured values are in the allowed limits.

The concentrations from the boiler exceed the MDK for CO₂ and HO₂.

The increased concentration is in correlation with the quality of the fuel oil.

Measurements of sound intensity during the operation of the machines in the technological process are within the approved limits of environmental noise (48-65,5 dB).

The condition is the same with the enterprise Zeolit BSB where the Ministry of Environment and Spatial Planning executes control.

The SO₂, NO_x and CO₂ emissions and the value of the volume of smoke from the ventilation channel (chimney) from the boiler 1 (type KIRKA SURI/2003), exceed the MDK.

According to the Book of Rules for MDK (Ch-11 t.1) the present condition exceeds the approved concentrations of CO₂ in the smoking gases (1405 mg/m³) while the concentration of CO₂ is in the upper limit (11,7%).

The study only evaluated the impact of emissions in the air from the chimney of the boiler for technological steam type Kirka-Suri 2005. This boiler is the biggest source of emissions in the air from the installation because of the type of the fuel oil used.

The level of noise is within the guidelines for the maximal approved limits (51,5-74 dB).

The pollution made by AD Strmos is within approved limits and the Municipality of Probistip will control the pollution by issuing a B integrated license. The level of noise and the vibrations emitted in the environment are also within the guidelines of maximal approved limits (52-70 dB).

■ **Population**

Extensive and uncontrolled use of wood as energy source or raw material for heating of individual and collective apartments is a serious source of air pollution. 90% of the population uses wood for heating in the period September-May.

Combustion of the wood releases an enormous quantity of smoke, ash, carbon dioxide and other particles. The extreme wood cutting by the population also is detrimental to air quality.

The following types of fuels are used in Probistip:

- Mineral oil – in industry, public institutions, catering and similar institutions.
- Fuel oil-in the enterprises, public institutions.
- Coal-public institutions, enterprises.
- Wood- public institutions, families.

Schedule 12. Annual consumption of energy source EVN

Energy	Industry	Transport	Families	Agriculture	Other sectors	Total
Electrical energy kw/g	19160780	6000	14872000	10000	673090	15580250
Mineral oil for the households (l/g)	446000	135000				
Fuel oil Propane butane	474000					
420000						
Natural gas						
Coal (kg/g)	114000					
Geothermal energy						
Solar energy			58			58
Wood (m ³)	10		23952		230	

In the last two years 58 families have installed collector systems (totally 110 installed collectors) for utilization of the solar energy.

5.3. IMPACT OF THE POLLUTED AIR ON THE HUMAN HEALTH

The large quantity of harmful substances emitted in the air has negative impact on the human health, especially on the lungs. 30,8% of chronic and lung diseases are attributed to pollution. The mortality rate is 10.

The lead is very dangerous to human health impacting the respiratory system and the digestive tract. It provokes chronic intoxication, which creates tiredness, paleness and lost of appetite.

Summary of the Conditions and the Problems in the area of AIR:

1. Air pollution with dust from the slope of the tailing dump.
2. Non existence of complete and safe data about the emissions of polluting substances on local level (mobile sources).
3. Air pollution from households' burners.
4. No local monitoring network.
5. There are no prepared plans and programs for decreasing air pollution and improving the quality of ambient air on local level.

PUBLIC SURVEY

SURVEY OF THE PUBLIC OPINION ABOUT THE ENVIRONMENTAL PROBLEMS IN THE MUNICIPALITY OF PROBISTIP

1. INTRODUCTION

According to the methodology for preparation of the Local Ecological Action Plan, it's necessary to establish the priority environmental problems for solving.

During the procedure of identifying priority problems it's important to take into consideration the public opinion (the opinion of the citizens and all important factors in the local community).

The Local Committee distributed the survey for gathering public opinion. and collected the data.

Then a List of environmental problems was prepared in a form of an inquiry sheet.

The citizens had to choose one of the offered solutions in the inquiry sheet and they circled the daily problems, which were in their surrounding.

The citizens gave their opinion in this survey in each separate area (water, air, waste, land and pollution of the soil and nature) and the problems, which have the highest priority, were then established.

2. MAIN OBJECTIVE

The main objective in this research was to conduct the survey in order to meet the public opinion. The citizens from the Municipality of Probistip also wanted to give their opinion for the problems they have in the area of environment.

The survey was a part of the many activities which were necessary to take in order to realize the LEAP document successfully.

The citizens marked the problems, which they thought, were a priority for solving in the survey sheet. Later on, the collected data from the survey were processed and than the most serious environmental problems were established (in each area). These problems were the main concern for the citizens in the municipality.

In order to successfully solve these problems it was necessary to make a precise definition of *objectives, measures and actions*.

3. METHODOLOGY/APPROACH

The Survey method was used according to the methodology for preparation of the LEAP document, in order to research public opinion.

The survey was conducted in December and January 2008. A list with offered solutions (environmental problems) was distributed and the examinees had to mark ten of which they thought were priority. They also had a chance to give a note or write the problems, which were not put in the survey sheet.

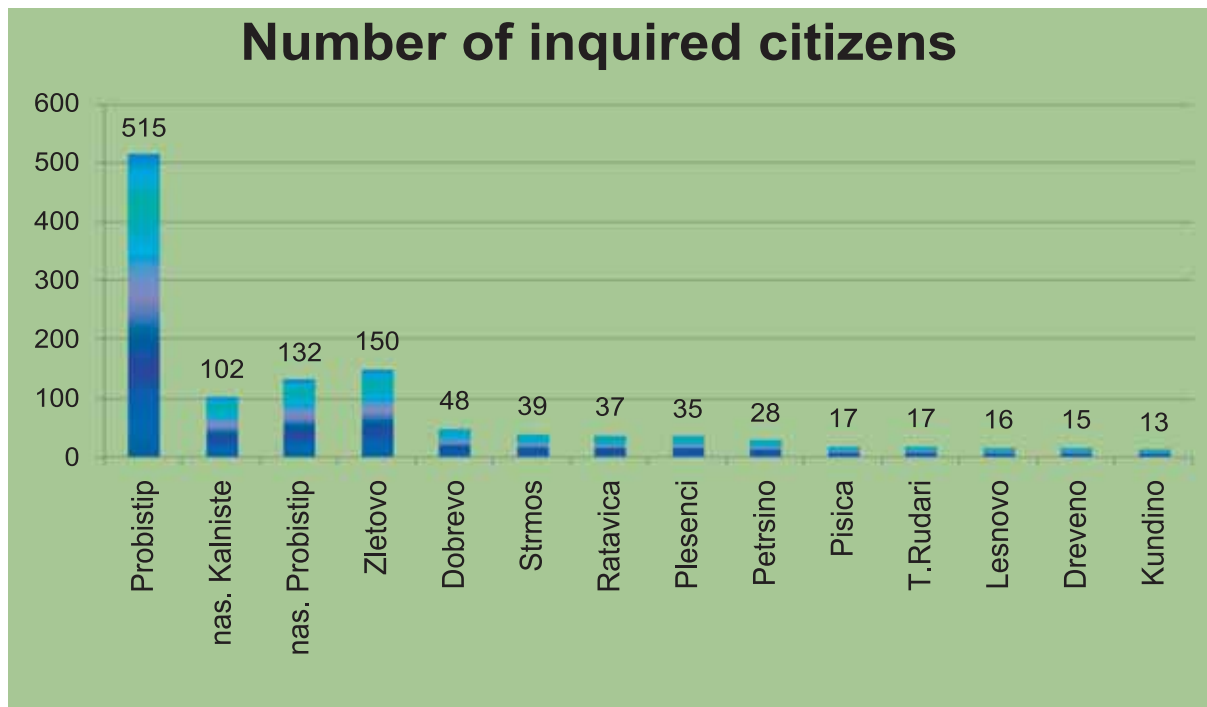
After the survey was completed, the data were processed according to the basic principles of statistical analysis. The Work Group obliged for inquiry of the public opinion processed the data.

4. DATA ANALYSIS

■ Basic Statistic

The survey was conducted in 16 populated areas in the Municipality of Probistip. 1164 filled inquiry sheets were returned out of 1200, representing a total of 7.7% of the total population in the Municipality of Probistip.

Diagram 1: Review of the number of examinees in each populated area

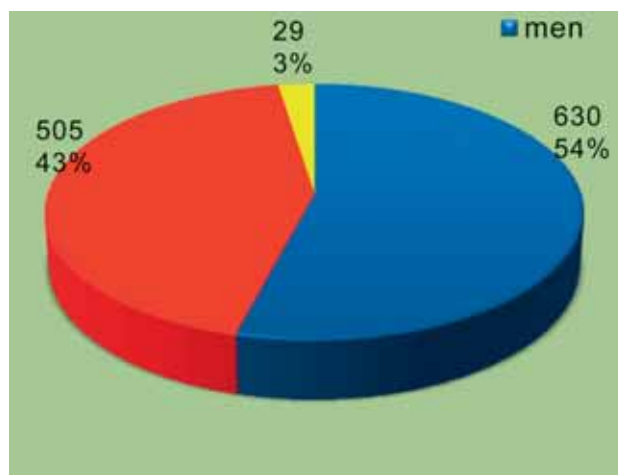

The number of examinees in the town of Probstip is 515, Zletovo-150, Probstip settlement-132, Kalniste settlement-102, and the number of examinees in the following villages is: Dobrevo-48, Strmos-39, Ratavica-37, Plesenci-35, Petrino-28, Pisica and Tursko Rudari-17, Lesново-16, Dreveno-15 and Kundino-13 examinees.

■ **Elaboration of the Data according to the structure of the population**

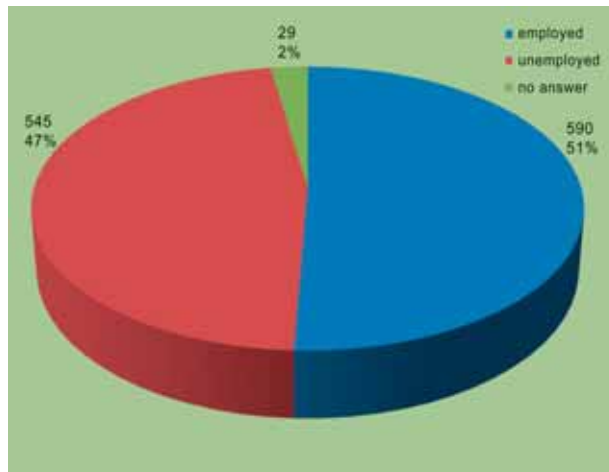
Proportion between the examinees according to the gender, status, education and age structure at local level is given using diagrams.

Diagram 2: Gender

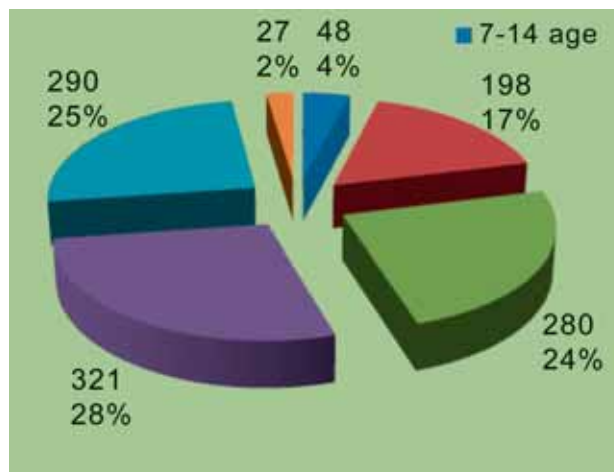
630 examinees are men (54.5 %), 505 examinees are women (43 %) while 2.5% or 29 examinees didn't mark their gender.

Diagram 3: Social status of the examinees

590 out of the examined citizens were employed or 51% of the total population in the Municipality of Probistip, 545 were unemployed persons or 46.5%. 2.5% or 29 examinees didn't answered the question for social status.

Diagram 4: Age structure

Related to the age structure the number of questioned citizens at age of 7 to 14 is 48 or 4%, at age of 15 to 18 are 198 or 17%, at age of 19 to 25 are 280 or 24%, at age of 26 to 40 are 321 or 28%, at age of 41 to 65 are 290 or 25%, over 65 years of age are 27 or 2%.

■ **Processing the data connected with the environmental problems**

The total score for each problem in the survey paper was identified and it is shown in Schedule 1 (the rank of order of the problems in the schedule is identical to the one in the Survey paper).

There is the Survey paper, which was distributed to the population in the Attachment no. 1 of this Report

Schedule 1 - Total number of answers for each problem for every settlement and for the whole municipality

No.	PROBLEM	Probitip	Zletovo	Nas. Probitip	Kalnište	Dobrevo	Strmos	Ratavica	Plesenci	Petrino	Pisca	T. Rudari	Lesnovo	Dreveno	Kundino	Total
NATURE																
1	There's inappropriate stockbreeding and bad conditions for life of the cattle (16)	160	40	43	33	15	10	14	25	5	1	10	2	1	1	360
2	Inappropriate realization of the measures for protection of the wild animals and hunting management (18)	185	25	33	23	10	6	13	2	10	12	3	5	6	3	336
3	Decrease of the fish population as a result of irregular and insufficient restock and decrease of the water level in dry seasons. (14)	168	30	83	24	11	4	5	3	6	2	3	14	24	4	381
4	Lack of information for management with the nature and low level of awareness of the public and institutions for protection of the environment and nature (3)	199	81	81	77	23	19	31	26	9	12	11	10	8	1	588
5	Inappropriate and careless picking and collecting mushrooms and other types of protected plants (21)	100	37	42	21	20	14	25	23	7	11	10	4	2	2	318
6	Extinction of the natural - Kundino Lake (24)	101	17	23	25	22	9	10	17	6	8	7	3	1	3	252
7	The natural resources are not used for development of eco tourism (11)	221	37	40	31	18	24	21	10	7	4	4	4	1	4	426
8	Inappropriate informing and training of the population for development of the bee keeping (28)	60	10	34	14	7	5	8	7	7	4	3	5	2	2	168
WASTE																
9	Insufficiently arranged waste dump (there's no fence, no lightening and security service) (4)	318	85	35	34	15	10	13	10	9	4	5	6	2	3	549
10	Non remediation of the tailing dump from Zletovo lead and zinc mine (2)	163	98	105	145	21	16	17	3	7	1	2	4	6	3	591
11	Non existence of a modern regional waste dump for communal solid waste and technological waste (20)	104	42	36	40	18	13	22	21	6	10	11	2	4	1	330
12	Insufficient cover of the settlements with organized collection (illegal waste dumps) (17)	200	26	27	17	7	3	24	20	8	8	7	3	5	2	357
13	Inappropriate equipment of the PCE (6)	247	96	39	45	17	13	15	13	3	6	7	4	4	4	513
14	Non existence of waste dump for dangerous waste-asbestos in the frames of the current waste dump for communal waste (27)	104	11	16	6	8	5	2	2	11	1	2	5	3	4	180
15	Non existence of organized system for separating, recycling and reusing of the collected waste. Non existence of integrated system for waste management (10)	208	48	74	35	11	8	13	11	6	5	4	6	2	1	432
16	Not destroyed abandon communal waste dump Meliste-Zletovo (22)	151	37	37	27	10	7	6	3	12	1	2	8	8	3	312

WATER																
17	Pollution of the surface waters as a result of the flow of the communal waste waters in the rivers (5)	251	56	85	40	19	14	14	12	6	6	5	2	6	3	519
18	Uncompletely solved water supply in all settlements in the municipality (14)	151	58	20	39	35	28	13	11	7	5	4	2	4	4	381
19	There's no control of the usage of chemical protection substances (23)	113	59	22	45	8	5	2	1	4	1	2	1	2	5	270
20	Non existence of underground cadastre (28)	110	6	13	3	6	/	3	4	13	2	3	2	1	2	168
21	The quality of drinking water in the areas that are not connected to the city waterworks is not monitored regularly (8)	267	21	51	35	21	16	5	11	6	2	1	4	2	2	444
LAND UTILIZATION/SOIL QUALITY																
22	Pollution of the soils from heavy metals (13)	190	51	16	20	32	25	13	5	7	3	6	8	5	3	384
23	Pollution of the soils from agricultural activities (unregulated extreme usage of chemical substances for protection in the agricultural production) (25)	100	38	27	14	10	6	3	1	4	1	2	3	3	4	216
24	Lack of methods for monitoring of the quality and the state of the soil (18)	189	58	33	23	2	1	3	4	8	2	1	5	5	2	336
25	Lack of communication with the population who uses polluted water and plants on polluted soil with heavy metals about the risks on the human health and quality of life (12)	244	47	44	23	4	2	2	14	7	1	6	3	5	405	
26	Unfinished road infrastructure (local roads and streets in the town and the villages); (7)	303	39	26	16	15	27	18	8	6	7	10	3	6	2	486
27	Insufficient cover with Detail Plans in the municipality (32)	21	23	2	12	6	4	12	9	4	8	5	6	5	3	120
AIR																
28	Air pollution from the slope of the tailing dump (1)	319	150	126	105	8	13	2	4	4	7	5	9	6	4	762
29	Lack of safe data about the emissions of pollution substances on local level (mobile sources) (26)	84	18	14	4	6	13	8	16	6	9	10	10	9	3	210
30	Air pollution from home fireboxes (30)	24	7	13	3	27	14	14	15	14	6	5	3	2	12	159
31	Lack of local monitoring network (31)	25	15	12	2	3	32	11	6	3	8	5	4	5	13	144
32	No good plans and programs for decrease of the air pollution and development of the quality of ambient air on local level (33)	21	13	2	2	1	11	4	6	13	7	10	5	4	13	111
33	Non existence of system for central heating and utilization of other energy sources (9)	49	122	100	27	45	43	4	27	49	6	4	7	3	9	438 +47

The summary in the end right column presents the total number of votes for each environmental problem. This result determines the priority of the problem. Beside every environmental problem there's a red number that indicates its priority.

■ **Analysis of the Data from Groups of Settlements for Each Separate Type of Problem**

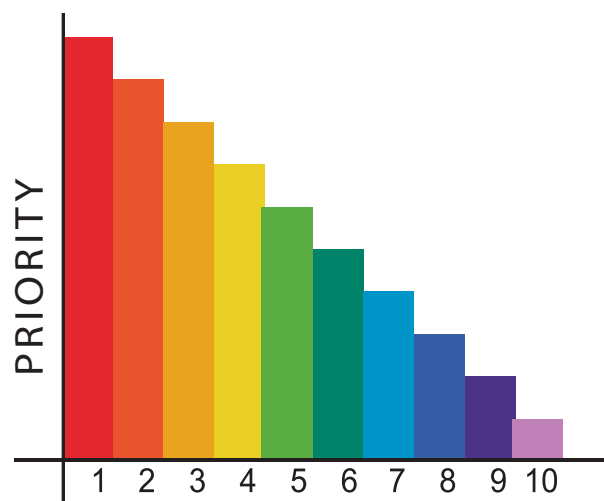
Graphical descriptions for the total result of collected votes for each problem marked in the survey are also given for the various groups of settlements.

There are several groups of populated areas according to the number of inhabitants:

- a) Populated areas with more than 10.000 inhabitants. The town of Probistip with 10.757 inhabitants (with the inhabitants from the settlements of Probistip and Kalniste).
- b) Populated areas with 1000-5000 inhabitants. Zletovo with 2477.
- c) Populated areas with 100-500 inhabitants. Dobrevo -340, Strmos-294, Pisica-168, Ratavica-277, Tursko Rudari-185 and Dreveno-220 inhabitants.
- d) Populated areas with 0-100 inhabitants. All the reminders areas belong to this category.

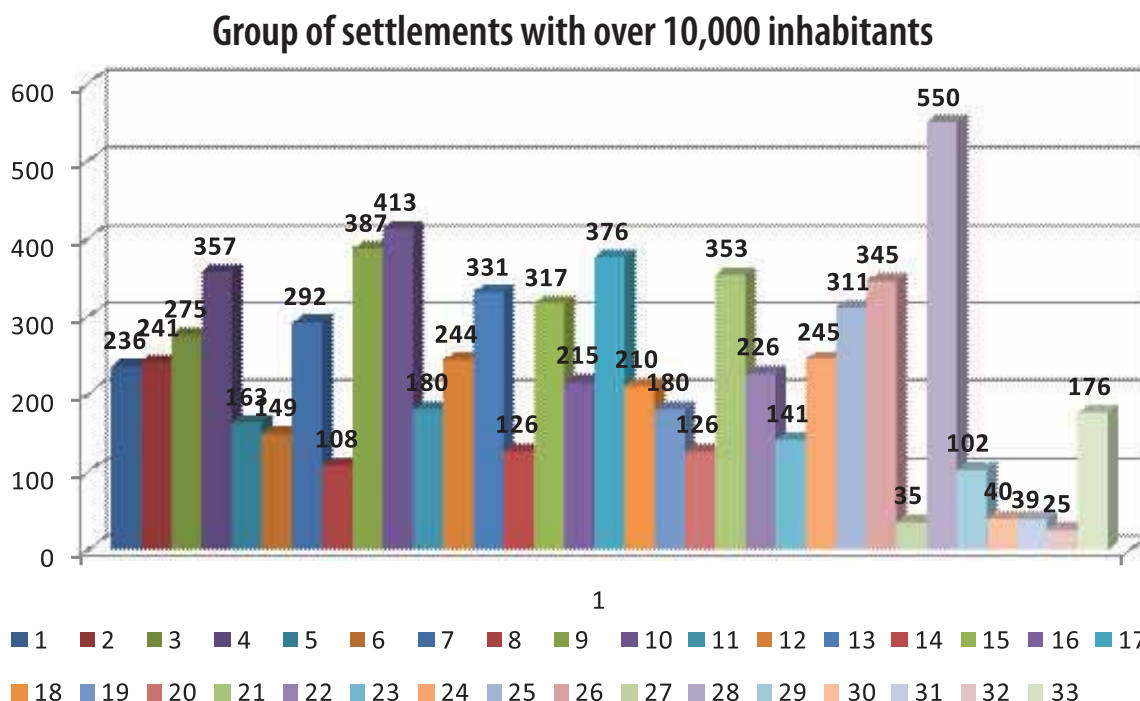
10 problems from the priority list are described in the diagram. According to the opinion of the people taking the survey, these environmental problems are a priority for solving and they are presented for each group of populated areas.

The legend given below makes finding the priority of each problem easy.

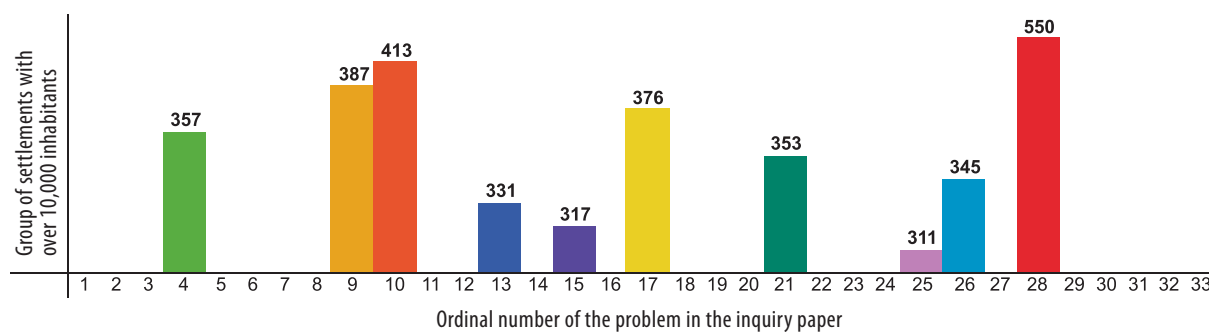
There's a colour spectrum in the legend so that each colour belongs to a separate priority problem marked in the survey. For example the red colour shows the problems, which are the most urgent for solving (the highest level of priority-1), problems with a level of priority-4 are marked yellow, and problems with the smallest level of priority are marked purple (level of priority-10).

a) Total score of the collected votes for type of problem for Probistip with the settlements of Probistip and Kalniste (populated area with over 10.000 inhabitants).

The diagram shows the total score of collected votes for each problem marked in the survey for the town of Probistip with the settlements of Probistip and Kalniste. The legend under the diagram shows the ordinal number of the problem marked in the survey.

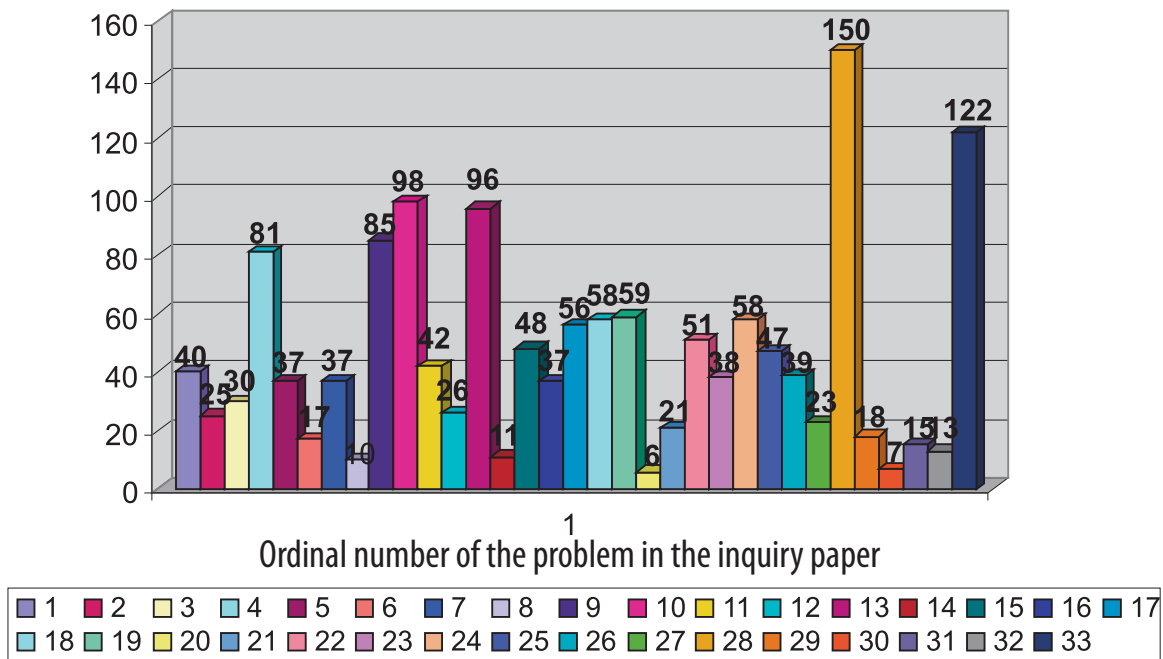
-10 priority problems in the environment according to the opinion of the inhabitants from Probistip -

According to the diagram the problem numbered 28 in the survey paper, out of the 10 highest priority environmental problems presents a problem with a top priority and it was marked by 550 examinees. 413 examinees voted for the problem number 10 so that this is identified as second priority. 387 examinees voted for the problem number 9 which means it has a priority level 3. The problem number 25 from the survey paper has the minimum votes so it is a problem with the lowest priority for solving (level of priority 10).

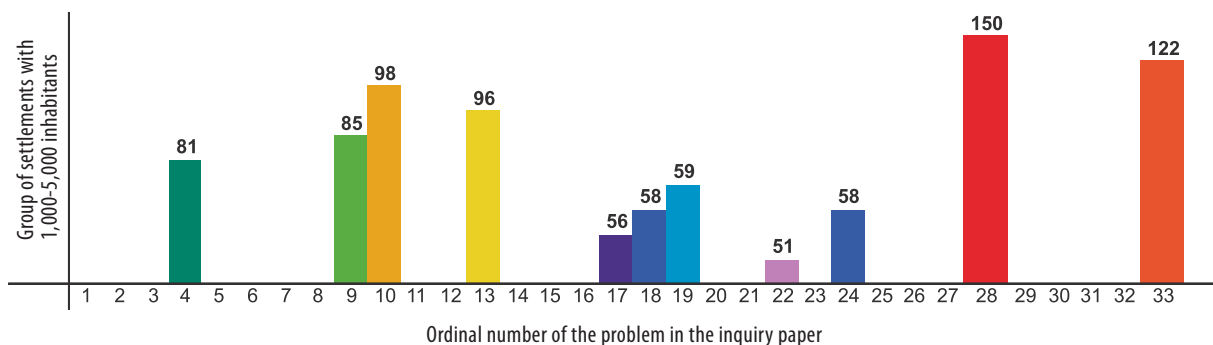
b) The total score of the votes for different type of problem for group of populated areas with 1000-5000 inhabitants

Analysis of settlements with 1000-5000 inhabitants

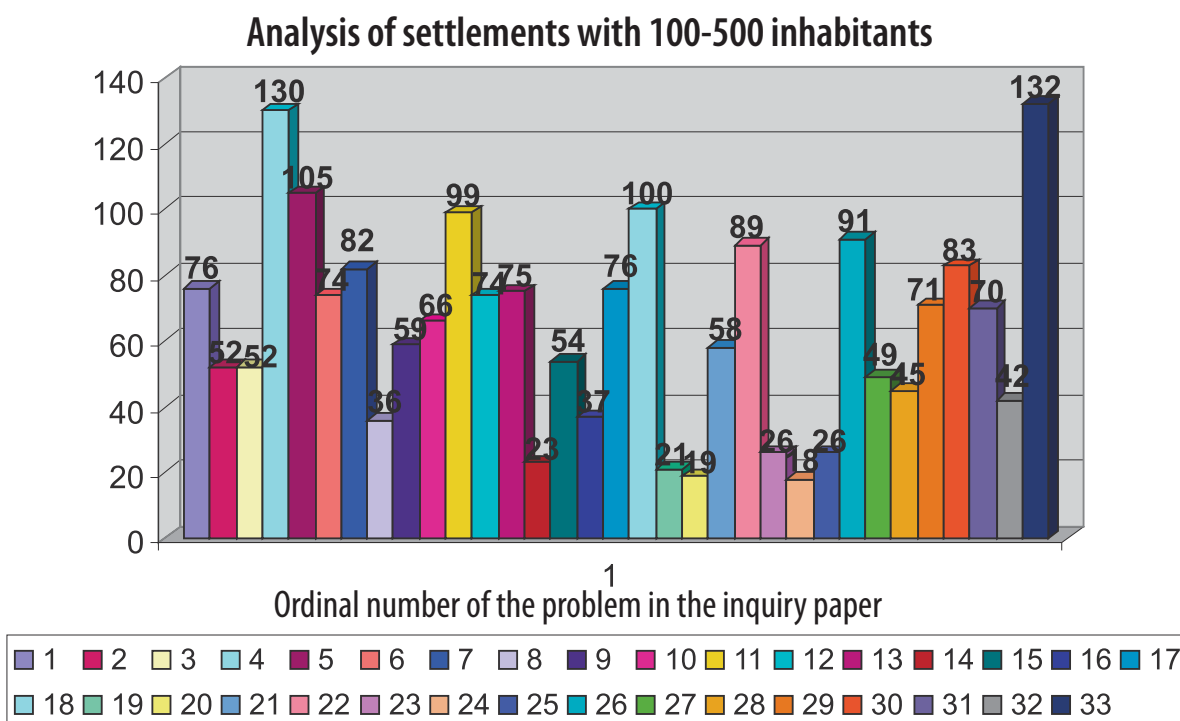
The diagram shows the total score of the votes for each problem marked in the survey paper, for a populated area with 1000-5000 inhabitants and that's Zletovo. The legend under the diagram shows the number of the problem.

-The 10 highest priority environmental problems according to the opinion of the inhabitants from Zletovo -

According to the diagram the problem with a first priority for solving out of the 10 most priority environmental problems in Zletovo, is the problem number 28. This problem was marked by 150 examinees. 122 examinees ranked number 33 highest, so it was identified as second priority. An equal number of examinees ranked numbers 18 and 24 highest out of the 10, giving them a priority level of 8, which puts them in the group of less urgent ones. The problem number 22 received a minimum of votes and was given the lowest priority for solving (level of priority -10). 51 examinees voted for this problem.

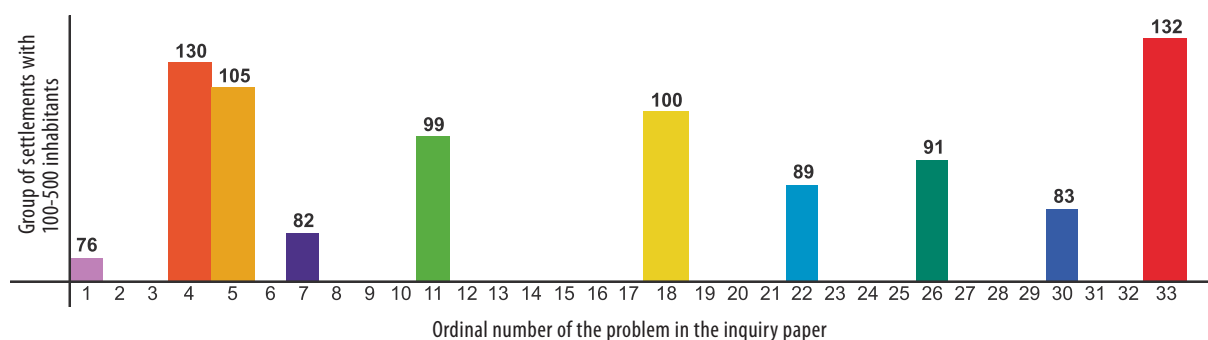
v) **The total score of the votes for different type of problems for group of populated areas with 100-500 inhabitants**

The diagram shows the total score of the votes for each problem marked in the survey paper for populated area with 100-500 inhabitants, or the total score for the villages of Dobrevo, Strmos, Ratavica, Plesenci, Pisica, T. Rudari and Dreveno.

The legend under the diagram shows the number of the problem.

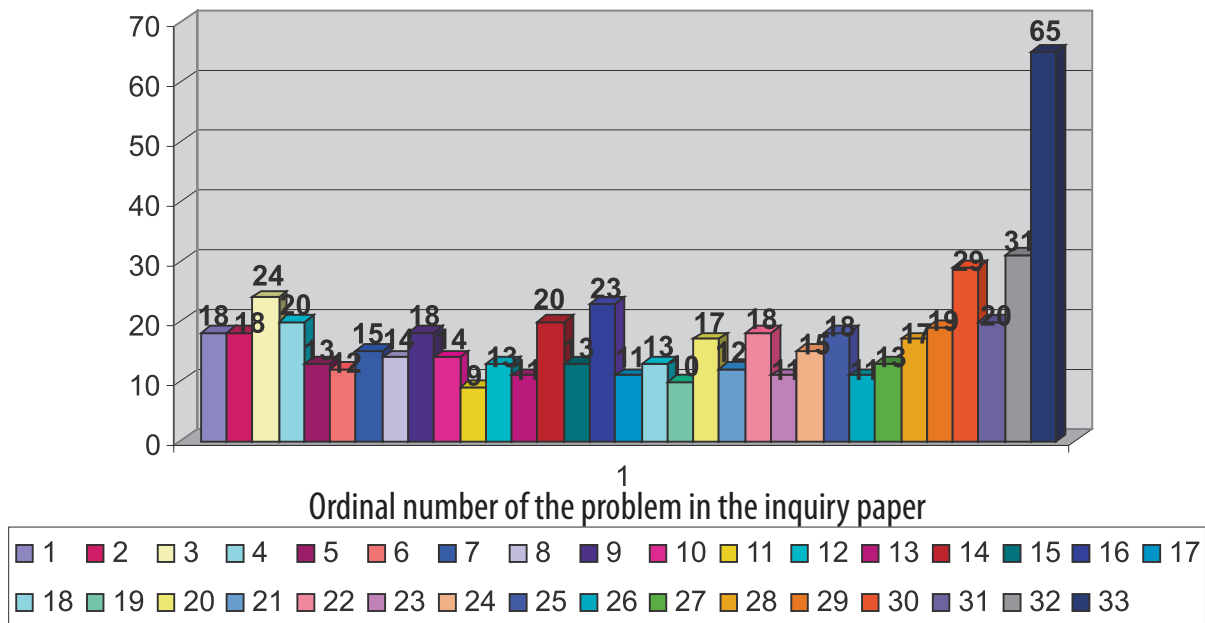
-The 10 highest priority environmental problems according to the opinion of the inhabitants from populated area with 100-500 inhabitants -

According to the diagram the problem number 33 out of the 10 highest priority environmental problems is the top priority for solving in the areas with 100-500 inhabitants. This problem was marked by 132 examinees. 130 examinees voted for problem number 4 so that it was identified as second priority. Problem number 5 from the survey paper has a level of priority 3. It was chosen by 105 examinees. Problem number 1 has the minimum votes and it was identified as having the lowest priority for solving (level of priority-10). The second problem with the lowest priority for solving is the problem number 7 with 82 votes (level of priority -9).

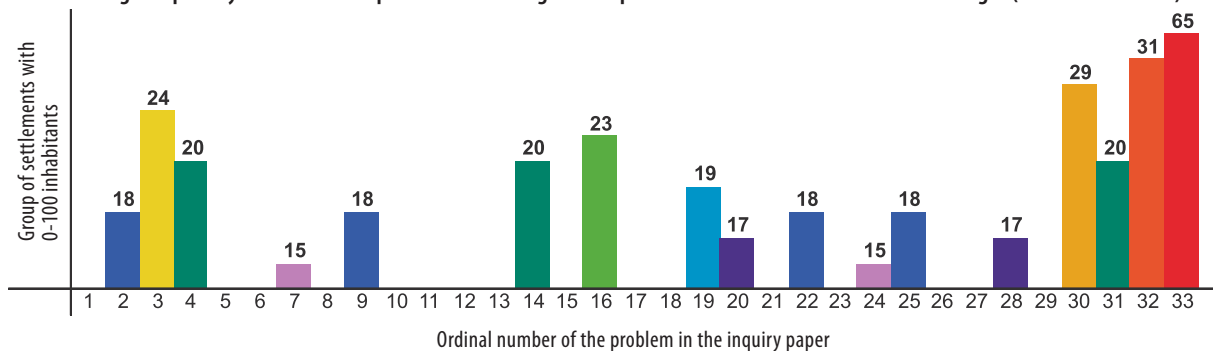
2) Total score from the collected votes for each type of problem for group of settlements with 0-100 inhabitants

Analysis of settlements with 0-100 inhabitants

The diagram shows the total score of the votes for each problem marked in the survey page for populated areas with 0-100 inhabitants. It is the total score for the villages of Petrsino, Lesnovo and Kundino. The legend under the diagram shows the number of the problem marked in the survey paper.

-The 10 highest priority environmental problems according to the opinion of the inhabitants from three villages (0-100 inhabitants) -

According to the diagram the problem number 33 from the survey paper ranks highest in priority for solving in populated areas with 0-100 inhabitants, having been marked by 65 examinees. Twice as many respondents identified 33 compared to the number of examinees who voted for the problem number 32. Problem number 32 presents a problem with a second priority for solving (according to the opinion of the inhabitants). Four problems numbers 2,9,22,25 in the survey paper were marked by equal number of examinees (18). An equal number of examinees (20) also voted for problems number 4,14 and 31 which have a level of priority -6. Problem number 20 and 28 (level of priority-9) were marked by a minimum of examinees (17) and problems number 7 and 24 (level of priority-10) were marked by 15 examinees. This problem is with the lowest priority for solving.

An analysis was made of the total score (total score of the votes) for each type of problem for groups of populated areas, in order to compare the way of thinking of the inhabitants coming from the urban areas (over 10.000 inhabitants) and the inhabitants coming from the smaller rural areas (to 5000 inhabitants).

The town of Probistip belongs to the first group of populated areas with the settlements of Probistip and Kalniste. The diagram for these three areas show that the problems with the numbers 4,9,10,13,15,17,21,25,26 and 28 were chosen as the 10 highest priority items by people from the

town of Probistip and the settlements of Probistip and Kalniste.

These problems are given below starting with those marked by the greatest number of people to the one least marked:

- Air pollution from the slope of the tailing dump.
- Non remediation of the tailing dump from the lead and zinc mines.
- Insufficient arrangement of the current waste dump (there's no fence, no lightening and security service).
- Pollution of the surface waters as a result of the entrance of the communal waste waters in the rivers.
- Lack of information for management of the nature and low level of awareness of the public and institutions for protection of the environment and nature.
- The quality of drinking water in the areas that are not connected to the city waterworks is not monitored regularly.
- The road infrastructure is not constructed completely (local roads and streets in the town and the villages).
- Inappropriate equipment of the Public Communal Enterprise.
- Non existence of organized system for separating, recycling and reusing of the collected waste. Non existence of integrated system for waste management.
- Lack of communication with the population who uses polluted water and plants on polluted soil with heavy metals about the risks on the human health and quality of life.

The schedule 2 shows the total score of the votes for the problems from the survey paper, which belong to the group of priority problems (the first 10) for solving. The results are from the settlements in the Municipality of Probistip, besides the town of Probistip and the settlements of Probistip and Kalniste.

Schedule 2 – Total number of votes for the priority problems by the inhabitants from all settlements in the Municipality of Probistip except the town of Probistip (the settlements of Probistip and Kalniste)

Zletovo (to 5,000 inhabitants)	81	85	98	96	56	58	59	51	58	150	122																						
100-500 inhabitants	76	130	105	82	99	100	89	91	83	132																							
0-100 inhabitants	18	24	20	15	18	20	23	17	18	15	18	17	19	29	20	31	65																
TOTAL	76	18	24	231	105	0	97	0	103	98	99	0	96	20	0	23	56	158	59	17	0	158	0	73	18	91	0	167	19	112	20	31	319
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33

Ordinal number of the problem in the inquiry paper

The 10 highest priority problems as identified by inhabitants from all settlements in the Municipality of Probistip except the town of Probistip (the settlements of Probistip and Kalniste) are the problems number 4, 5, 9, 10, 11, 18, 2, 28, 30 and 33 in the survey paper. These problems are given below, starting from the most frequently marked to the least marked problem:

- Non existence of central heating and utilization of other energy sources.
- Lack of information for management with the nature and low level of awareness at the public and the institutions for protection of the environment and nature.
- Air pollution from the slope of the tailing dump.
- Pollution of the soils with heavy metals.
- Air pollution from house fireboxes.
- Inappropriate and careless picking and collecting mushrooms and other types of protected plants.
- Insufficiently arranged waste dump (there's no fence, no lightening and security service).
- Non existence of a modern regional waste dump for communal solid and technological waste.
- Non remediation of the tailing dump from the lead and zinc mine.

The comparison of the opinions of the inhabitants from the urban areas and the ones from the rural areas show the difference of problems in these two areas. The problems from the two groups of areas (urban and rural) are different because of the lack of capability of the examinees to notice the problems, which are a real threat for the environment and the quality of life. Another reason is that the inhabitants wrote their own opinion for what they feel is insufficient in order to improve their quality of life.

For an example a first priority for solving for the people from the urban areas is the tailing dump and the arrangement of the current waste dump, while the priorities given by the people from the rural areas have more immediate nature as the need of central heating system, water supply system etc. The results from the survey give the following rank order of environmental problems.

Schedule 3 –A priority list according to the opinion of the inhabitants in the Municipality of Probstip

num-ber	PROBLEM OF THE AREA - ENVIRONMENT	A MARKING PLACE
1.	Air pollution from the slope of the tailing dump	762
2.	Non remediation of the tailing dump from the lead and zinc mine	591
3.	Lack of information for management with the nature and low level of awareness of the public and institutions for protection of the environment and nature	588
4.	Insufficiently arranged waste dump (there's no fence, no lightening and security service)	549
5.	Pollution of the surface waters as a result of the entrance of the communal waste waters in the rivers	519
6.	Inappropriate equipment of the Public Communal Enterprise	513
7.	The road infrastructure is not constructed completely (local roads and streets in the town and the villages)	486
8.	The quality of drinking water in the areas that are not connected to the city waterworks is not monitored regularly	444
9.	Non existence of central heating and utilization of other energy sources	438
10.	Non existence of organized system for separating, recycling and reusing of the collected waste. Non existence of integrated system for waste management	432
11.	The natural resources are not used for development of eco tourism	426
12.	Lack of communication with the population who uses polluted water and plants on polluted soil with heavy metals about the risks on the human health and quality of life	405
13.	Pollution of the soils from heavy metals	384
14.	Decrease of the fish population as a result of irregular and insufficient restock and decrease of the water level in dry seasons	381
14.	Incompletely solved water supply in all the settlements in the Municipality	381
16.	Inappropriate stockbreeding in bad conditions for life of the cattle	360
17.	Insufficient cover of the settlements with organized collection (illegal waste dumps)	357
18.	Inappropriate realization of the measures for protection of the wild animals and hunting management	336
18.	Lack of methods for monitoring of the quality and the state of the soil	336
20.	Non existence of a modern regional waste dump for communal solid waste and technological waste	330
21.	Inappropriate and careless picking and collecting mushrooms and other types of protected plants	318
22.	Not destroyed abandon communal waste dump Meliste –Zletovo	312
23.	There is no control of the usage of chemical substances	270
24.	Extinction of the natural - Kundino Lake	252
25.	Pollution of the soils from agricultural activities (unregulated, extreme usage of chemical substances for protection in the agricultural production)	216
26.	Lack of safe data about the emissions of pollution substances on local level (mobile sources)	210
27.	Non existence of waste dump for dangerous waste – asbestos, in the frames of the current waste dump for communal waste	180
28.	Inappropriate informing and training of the population for development of the bee keeping	168
28.	Non existence of underground cadastre	168
30.	Air pollution from home fireboxes	159
31.	Lack of local monitoring network	144
32.	Insufficient cover with Detail Plans in the municipality	120
33.	No good plans and programs for decrease of the air pollution and development of the quality of ambient air on local level	111

The types of problems were grouped in areas and the following schedule was made.

Schedule 4-Priority problems in separate areas

No.	Problem	Total number of votes	Rank order of priority problems
NATURE			
1.	Lack of information for management with the nature and low level of awareness at the public and the institutions for protection of the environment and nature	588	(3)
2.	The natural resources are not used for development of eco tourism	426	(11)
3.	Decrease of the fish population as a result of irregular and insufficient restock and decrease of the water level in dry seasons	381	(14)
4.	Inappropriate stockbreeding in bad conditions for life of the cattle	360	(16)
5.	Inappropriate realization of the measures for protection of the wild animals and hunting management	336	(18)
6.	Inappropriate and careless picking and collecting mushrooms and other types of protected plants	318	(21)
7.	Extinction of the natural - Kundino Lake	252	(24)
8.	Inappropriate informing and training of the population for development of the bee keeping	168	(28)
TOTAL/Average		2,829	16.87
WASTE			
1.	Non remediation of the tailing dump from the lead and zinc mine	591	(2)
2.	Insufficiently arranged waste dump (there's no fence, no lightening and security service)	549	(4)
3.	Inappropriate equipment of the Public Communal Enterprise	513	(6)
4.	Non existence of organized system for separating, recycling and reusing of the collected waste. Non existence of integrated system for waste management	432	(10)
5.	Insufficient cover of the settlements with organized collection (illegal waste dumps)	357	(17)
6.	Non existence of a modern regional waste dump for communal solid waste and technological waste	330	(20)
7.	Not destroyed abandon communal waste dump Meliste –Zletovo	312	(22)
8.	Non existence of waste dump for dangerous waste – asbestos, in the frames of the current waste dump for communal waste	180	(27)
TOTAL/Average		3,264	13.5
WATER			
1.	Pollution of the surface waters as a result of the entrance of the communal waste waters in the rivers	519	(5)
2.	The quality of drinking water in the areas that are not connected to the city waterworks is not monitored regularly	444	(8)
3.	Uncompletely solved water supply in all the settlements in the Municipality	381	(14)
4.	There is no control of the usage of chemical protection substances	270	(23)
5.	Non existence of underground cadastre	168	(28)
TOTAL/Average		1,782	15.6
LAND UTILIZATION/SOIL QUALITY			
1.	The road infrastructure is not constructed completely (local roads and streets in the town and the villages)	486	(7)
2.	Lack of communication with the population who uses polluted water and plants on polluted soil with heavy metals about the risks on the human health and quality of life	405	(12)
3.	Pollution of the soils from heavy metals	384	(13)
4.	Lack of methods for monitoring of the quality and the state of the soil	336	(18)
5.	Pollution of the soils from agricultural activities (unregulated, extreme usage of chemical substances for protection in the agricultural production)	216	(25)
6.	Insufficient cover with Detail Plans in the municipality	120	(32)
TOTAL/Average		1,947	17.83(3)
AIR			
1.	Air pollution from the slope of the tailing dump	762	(1)
2.	Non existence of central heating and utilization of other energy sources	438	(9)
3.	Lack of safe data about the emissions of pollution substances on local level (mobile sources)	210	(26)
4.	Air pollution from home fireboxes	159	(30)
5.	Lack of local monitoring network	144	(31)
6.	No good plans and programs for decrease of the air pollution and development of the quality of ambient air on local level	111	(33)
TOTAL		1,824	21.6(6)

The priority areas can be established by simple calculation of average rank in one area. The rank of the types of problems in separate area is taken into consideration.

The area, which has the smallest average value for the rank, is considered to be a priority.

Based on the results from the survey the real order of the areas (starting from the most priority to the least priority area) is:

1. Waste	13.5
2. Water	15.6
3. Nature	16.875
4. Land Utilization and Quality of Soil	17.83(3)
5. Air	21.6(6)

5. CONCLUSION

The survey shows that the various environmental areas are of equal concern to the respondents, but the most urgent are problems in the area of waste and water management.

The problems with a first priority of solving according to the opinion of the population in Probistip are: **Waste**- Non remediation of the tailing dump from the lead and zinc mines, Insufficiently arranged waste dump (there's no fence, no lightening and no security service), Inappropriate equipment of the Public Communal Enterprise, Non existence of organized system of separating, recycling and reusing of the waste, Non existence of integrated system of waste management. **Water**- The quality of drinking water in the areas that are not connected to the city waterworks is not monitored regularly, Pollution of the surface waters as a result of the entrance of the communal waste waters in the rivers. A problem from the area of **nature** is also in the group of the 10 highest priority problems for solving. That's the problem of Lack of information for management with the nature and low level of awareness at the public and the institutions for protection of the environment and nature.

The area of waste is identified as the highest priority for solving. This is a sign of the awareness of the people of its importance and the need for sustainable management of the solid waste and finding solutions for elimination of the historical pollution coming out of the tailing dump. These problems are a serious threat for the inhabitants from this municipality.

The above mentioned problems are a consequence of several existing conditions as: insufficient preparedness of the state for solving the historical problems of pollution and the insufficient and late inspection supervision and not issuing penalties for those who break the law.

The problem of air pollution from the slope of the tailing dump of the area of Air is identified as the highest priority (the most urgent problem for solving).

The problems include: Lack of local monitoring network , Air pollution from home fireboxes, No good plans and programs for decrease of the air pollution and development of the quality of ambient air on local level, but they were identified as the least important for solving by the people. This shows the low level of public awareness for the impact of the fuel combustion on the health of the people and the importance of developing plans and programs for finding alternative ways for management of the damaging impacts on the air quality and lack of knowledge for the need for regular monitoring of the quality of ambient air.

The problems in the area of water - Pollution of the surface waters as a result of the entrance of the communal waste waters in the rivers, and lack of quality drinking water in the areas which are not connected to the city waterworks are in the first group of priorities, which speaks for the need for sewage systems and waste waters collectors (instead of allowing their entrance in the rivers and the surrounding land which is an additional threat).

The problem of pollution of the soils because of the uncontrolled usage of chemicals in the production of agricultural products shows the lack of public awareness about the damaging impact of the chemicals used in the agriculture.

The examinees gave almost identical opinion for the offered environmental problems no matter of their place of living.

ESTABLISHING PRIORITIES

The final list of the environmental problems is a base for the realization of the process of establishing the environmental problems.

This process was executed for the following reasons:

- Establishment of priorities is very important in order to distribute the limited finances owned by the municipality.
- The establishment of priorities is a starting point during the definition of the activities which should be executed in order to solve the problems in the community.
- The process of establishing the priorities can help in recognizing the areas where the most efficient improvement can be achieved with a lesser investment.

The prioritization of environmental problems in Probistip was made based on certain criteria. These criteria help us to compare the different environmental problems and make a sequence for their solving. The following criteria were used in the process of establishing the priorities:

■ ***Impact on the human health***

This criteria shows how the problem impacts human health. Is the problem a potential risk for human health (meaning a risk for causing diseases)? Does the problem cause handicap or inborn defects at children?

■ ***Impact on the environment***

Does the problem present a potential risk for disturbing the balance in the eco-systems (rivers, lakes, soil, wood) and on the different species of animals and plants in the eco-systems.

■ ***Impact on the quality of life***

How does the problem impact the total quality of life in the municipality? Does the problem decrease the economic power of the population? Does it decrease the opportunities for recreation? Does it disturb the ambient look of the surrounding?

■ ***Extent***

How much is the impact of the problem spread? Does the problem impact the whole territory or just a certain part of the municipality? Does the problem impact the total eco-system or just some of its parts?

■ ***Intensity***

How serious is the impact of the problem? How strongly is the problem felt by the people, the eco-systems and the total life in the community?

■ ***Irrevocability***

If the problem is eliminated, how much time is it necessary to completely neutralize its impact? The longer time for returning the state in normal shape, the greater the irrevocability.

■ ***A level of control of the problem by the municipality***

Can the municipality handle the problem, according to its authorization? Does the municipality have the capacity (material, finances and human resources) to handle the problem?

■ ***Planning, legal and other regulatory requests***

Is the problem treated in other planning documents (local economic development, NEAP, LA 21)? Is the treatment of the problem foreseen in certain legal acts brought by the organs of the municipality?

■ ***Opinion of the members of the Local Committee***

What is the opinion of the members of the Local Committee about the problem? What percentage of the members of the Local Committee think this problem is a priority?

The prioritization of the environmental problems in Probistip was made by the Local Committee.

PLAN FOR REALIZATION OF THE LEAP

The preparation of the Plan for realization of the LEAP starts with the process of defining objectives and measures.

- The objectives present an opposite statement of a certain priority environmental problem.
- The measures present small steps in achieving the previously defined objective.

During the definition of the objectives and the measures needed to meet them, the following principles were respected:

- The measure is a quantifiable determination which will be realized in a certain period.
- The measures focus the resources and manage the process of selection of actions.
- The measures are used during the evaluation and measurement of the progress of realization of the Action Plan.
- The measures imply concrete actions.

The establishment of mechanisms for realization of the LEAP document was a process which included several steps:

- Defining actions.
- Selecting actions.
- Preparing a plan for realization of the LEAP.

There are different solutions foreseen for the priority problems and they are a combination of several kinds of actions. Each of the actions can be put in one of the following groups:

- Education of the public.
- Training.
- Economical instruments (stimulation measures).
- Local programs.
- Technological measures.
- Legal measures.
- Survey.
- Technical support.

The selection of the actions was made in order to more efficiently utilize all resources existing in the municipality, taking into consideration the legislation of the local government.

Institutions responsible for realization of the actions in the plan:

- Mayor.
- Council of the Municipality.
- Communal inspector.
- Other services in the local government.

1. THEMATIC AREA OF NATURE

Problem:

1.1. The natural resources are not used for development of tourism

1.2. Extinction of the natural Kundino Lake

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Sustainable utilization of the natural resources for development of tourism	Preparation of Strategy for development of tourism in the Municipality of Probistip	<ul style="list-style-type: none"> - Analysis of the region and its valorisation - Mapping the tourist attractions - Mapping, analyzing and improving the accommodation capacities 	Municipality of Probistip	2010-2011	5000	Municipality's Budget Donators
	Revitalization of the natural Kundino Lake	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of project for revitalization of the degraded natural lake - Realization of the project according to the foreseen action plan 				
	Development of eco tourism	<ul style="list-style-type: none"> - Promotion of the opportunity for development of eco tourism (preparation and publication of promotional and information material) - Organizing thematic tours (training of a guide) - Organizing trainings for the people for realization of projects for development of tourism 	2010-2013	50000		

Problem:

1.3. Lack of information for management with the nature and low level of awareness of the public and institutions for protection of the environment and nature

1.4. Inappropriate and careless picking and collecting mushrooms and other types of protected plants

1.5. Inappropriate realization of the measures for protection of the wild animals and hunting management

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Establishing an integral system for protection of nature and biodiversity	Preparation of data base	<ul style="list-style-type: none"> - Forming a data base for the types, the living areas and the protected areas - Preparation of a study of the condition with the nature and the biodiversity in the municipality with proposed measures for protection and financial construction - Exchange of information and cooperation with the governmental, private, science and nongovernmental sector 	Municipality of Probistip	2010-2015	50000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	Establishing a cooperation with the Ministry of environment and spatial planning for monitoring of the collection of healing and other types of plants	<ul style="list-style-type: none"> - Establishing parameters and indicators for monitoring of the condition in collaboration with the Ministry of environment and spatial planning - Establishing control of the collection of healing and other types of plants and animals (snails) in collaboration with the Ministry of environment and spatial planning - Regular inspection supervision by the authorized inspector for environment in the municipality and submitting reports to the Ministry of environment and spatial planning 				

2. THEMATIC AREA OF WASTE

2.1. Non remediation of the tailing dump from the lead and zinc mines

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Revitalization of the locality around the old tailing dump	Destroying the tailing dump	<ul style="list-style-type: none"> - Establishing the level of risk which the tailing dump has over the different species in the environment (realization of analysis and evaluation of the pollution) - Evaluation of the quantity and analysis of the composition of the waste - Establishing a presence of dangerous components in the surrounding species (taking samples for monitoring of the presence of polluting substances in the soil, the surface and underground waters) - Preparation of FS for establishing the best technical solutions for remediation of the tailing dump - Preparation of technical documentation (detail and main project) - Announcing a tender for best tendered (for preparation of documentation/for realization of a project) - Realization of the project according to the technical documentation - Monitoring the conditions after the remediation 	Municipality of Probistip Ministry of environment and spatial planning	2010-2012	1000000	-Budget of RM -Grants
Promotion of a sport recreation locality	Arranging the space	<ul style="list-style-type: none"> - Establishing the best solutions for arrangement of the space at the tailing dump, after its destroying - Preparation of technical documentation and realization of the selected solution 				

Problem:

2.2. There's no system of integrated waste management in the Municipality

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Established system for integrated waste management on the territory of the Municipality	Preparation of a Plan for waste management in the Municipality	<ul style="list-style-type: none"> - Detail evaluation of the quantity of communal waste in the settlements and future projection of quantities - Analysis of the composition of the waste - Evaluation of the necessary technical devices (vehicles, cans, dumpsters for collecting waste) - Evaluation of the necessary finances - Prioritization of the actions, economic analysis (justification) and preparation of dynamic plan for realization - Examination of alternative institutional models, including PJP and regional collaboration - Tariff policy – establishing a price of service 	Municipality of Probistip PCE	2010-2012	200000	Municipality's Budget Budget of RM Donators PCE
	Establishing collaboration with the local communities for collecting the waste	<ul style="list-style-type: none"> - Realization of meetings with the representatives of the local communities and the citizens - Education of the population through campaigns direct meetings with the citizens preparation of brochures - Signing contracts for collaboration 	PCE			

Problem

2.3. Inappropriate technical and professional equipment of PCE

2.4. Inappropriate deposit of the solid waste – appearance of illegal waste dumps

2.5. The existent waste dump doesn't satisfy the minimal standards for waste dump – there's no fence, no water, no lightening and security service

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Improving the service of the PCE and realizing the law decrees	Establishing a system of regional waste dump	<ul style="list-style-type: none"> - Submitting a request for receiving a license for adjusting with the operational plan – submitting a proposal program for closing the work of the installation and protection of the environment - Preparation of technical documentation (basic and detail project) for closing the existing waste dump - Announcing a tender for the best tenderer (for preparation of documentation /realization of the project) - Realization of the project –(realization of solutions according to the technical documentation) - Establishing regional collaboration according to the National Plan 	<p>Centre for development of the eastern planning region</p> <p>Municipality of Probstip</p> <p>PCE</p>	2011-2014	1500000	EU funds Municipality's Budget Budget of RM
	Supply of equipment for collecting communal waste according to the foreseen dynamic in the plan for waste management (preparation of annual investment plans)	<ul style="list-style-type: none"> - Supply of vehicles for collecting the solid waste (according to the plan for waste management) - Supply of dumpster and waste bins for collecting the communal solid waste 				
Elimination of the illegal waste dumps and preventing their creation is according to the dynamic established in the plan for waste management/ annual programs	Closing the illegal waste dumps and their re-cultivation	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of technical documentation for closure and re-cultivation <ul style="list-style-type: none"> - Analysis on terrain - Evaluation of the risk - Evaluation of the finances necessary for closure - Realization of the work according to the technical documentation - Regular informing of the publicity about the current activities and future plans connected with the waste management 				
Strengthening the human capacities in the PCE and the municipality	Prepared business Plan with an evaluation for the necessary personnel and finances	<ul style="list-style-type: none"> - Defining the needed human resources (number and profession) - Training of the personnel - Recording the quantity of CKO (collected/transported and deposit) by using identification and transport forms - Preparing the data in reports into a formal form 				

2.6. There's no established system for separation, recycle and reuse of the collected waste; there's no integrated system for waste management

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Established system for selection, recycle and reuse	Realization of a public campaign for the need of recycling	<ul style="list-style-type: none"> - Education of the population through organizing trainings, debates for the contribution from the activity - Preparation of a brochure for the substances which can be recycled and their value as secondary raw material 	Municipality of Probistip, NGO sector, Centre for development of the Eastern planning region	2010-2012	40000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	Promotion of pilot project for separation, recycle and reuse of certain type of material (paper, plastic organic waste) according to the level of justification established in the plan for UO	<ul style="list-style-type: none"> - Selection of substances which can be recycled for which there are simple technical solutions for selective collection and treatment 				

Problem

2.7. There's no waste dump for dangerous waste-asbestos

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Construction of waste dump for dangerous waste –asbestos in the frame of the current waste dump for communal waste	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of Feasibility study - Construction of waste dump 	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluation of the total quantity of asbestos waste - Establishing a profitable solutions and suitable for the environment - Use of the best techniques according to the conditions foreseen in the integrated ecological license - Realization 	Center for development of the Eastern planning region Municipality of Probistip PCE	2011-2014	50000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	<ul style="list-style-type: none"> - Adjusting the work of the operator according the established standards for asbestos waste 	<ul style="list-style-type: none"> - Supply of vehicle for collecting and transporting of asbestos and asbestos waste - Training of the technical personnel of the operator which manages with the waste dump 				

3. THEMATIC AREA OF WATER:

Problem:

3.1. Loss of water as a result of the old waterworks

3.2. There's no underground cadastre

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Improving the service (quality and quantity)	Preparation of underground detail cadastre	- Engaging an authorized company for preparation of underground cadastre in electronic form based on the current technical documentation and analysis on terrain	Municipality of Probistip PCE State cadastre	2011- 20015	500000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	Reconstruction of the waterworks	- Identification of the problems which cause lack of water (capacity of the existent buildings, lost, illegal connections, irrigation etc.) - Preparation of technical documentation - Implementation of the investment projects				
	Strengthening the capacities of the PCE (technical and human)	- Preparation of business plan – analysis of the necessary number of employed and appropriate professional preparation, necessary finances, establishing tariffs - Preparation of an investment program –evaluation of the number of the necessary equipment and the finances for sustainable management with the systems				
	Strengthening the awareness of the population related to rational utilization of the water resources	- Direct meetings with the citizens and promoting the sustainable management with the water resources - Education of the population about the techniques of water saving - Announcing an educational texts in the local gazettes				

Problem:

3.3. There's no monitoring of the quality of drinking water of the private systems and wells

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Availability of enough quantity of healthy and clean drinking water according to the requirements, standards and values for quality water	Preparation of a study for selection of the most suitable technical and economically justified solution for construction of water supply systems in 26 settlements with 1457 inhabitants	<ul style="list-style-type: none"> - Analysis of the level of pollution of the underground water with heavy metals in the settlements using this water for drinking - Evaluation of the impact over the human health and the level of risk - Selection of alternative sources for water supply and the most suitable solutions - Selection of priorities according to the level of impact on the human health - Announcing a tender for the best tenderer (for preparation of documentation for realization of the project) - Realization of the project (realization of the solutions according the dynamic of construction) 	Municipality of Probitip PCE PE HS Zletovica	2012-2015	3000000	Municipality's Budget Budget of RM Donators

Problem:

3.4. The direct entrance of the communal waste waters into the rivers without previous treatment

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Drain and refine of the waste waters in order to protect the water species	Preparation of proposal program for drain and refine of the waste waters (article 114 from the Law for waters)	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluation of the impact of the waste waters on the environment - Establishing the economic justification for construction of systems for drain, collection and treatment of the waste waters - Proposal of technical sustainable solutions for protection of the quality of surface/underground waters 	Municipality of Probistip PCE Ministry of environment and spatial planning	2012-2015	3000000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	Construction of systems for drain, collection and treatment of the waste waters (according to the article 114 from the Law for waters) and according to the program for drain and treatment of the waste waters	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of technical documentation for the town of Probistip - Preparation of a study for OVZS - Construction of systems for drain, collection and treatment of the waste waters according to the foreseen dynamic of construction 				
	Strengthening the capacities of the municipality for realization of infrastructural projects	<ul style="list-style-type: none"> - Employment of professional personnel for realization of the projects - Realization of a training for the employees in the municipality about quality management –realization of the project cycle according to the international standards 				
	Strengthening the capacities of the operator of the systems (technical and professional) for sustainable management with the systems	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of business plan/ investment program with analysis of the alternative institutional models, including Private Public Partnership - Training the personnel for economical and financial sustainable management with the systems - Supply of the necessary equipment according to the investment program 				
	Realization of a campaign for increasing the public awareness during the realization of the projects	<ul style="list-style-type: none"> - Direct meetings with the population for promotion of the contributions from the realization of the project 				

4. THEMATIC AREA OF SOIL:

Problem

4.1. Utilization of unsustainable agro-technical and agro-chemical measures, unsustainable agricultural practice

4.2. Soil pollution from heavy metals

4.3. There's no communication about the risks from the impact of the heavy metals in the agricultural production

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Protection of the agricultural land suitable for production of quality food and promotion of the organic agriculture	Establishing data base about the quality of the soil	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of detail evidence for the use of the chemicals and the compost in the agricultural practice and treatment of liquid waste from the farms - Realization of a poll for the utilization of the chemicals and compost and the treatment of the liquid waste from the farms - Realization of monitoring of the quality of soil on the most critical places - Preparation of a study about the quality of the soil with proposed measures for revitalization, evaluation and financial plan - Cadastre defining of the classes of the soil - Realization of a regular monitoring of the quality of the soil after the revitalization 	Municipality of Probstip PE HS Zletovica	2011-2012	500000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	Established communication about the risks with the authorized institutions and the population	<ul style="list-style-type: none"> - Regular meetings with the representatives of the authorized institutions for the problems and the risk in the agricultural production related to the quality of the products and the human health - Introduction of the publicity in the results gained from the survey of the quality of the soil and the possible risks - Presenting the foreseen solutions for decrease of the risk situations in the agriculture as a result of the presence of heavy metals in the soil and water 				
	Development of the organic production	<ul style="list-style-type: none"> - Preparation of a study for promotion and for the opportunities for organic production in the municipality - Realization of a training/education for the opportunities and the contributions from the use of the organic agriculture - Preparation of a brochure for using a good agricultural practice-appropriate application of chemicals and compost in the agriculture - Education of the producers for composting the organic waste and application of the compost in the organic production - Organize the agricultural producers for organic production with finalization of the agricultural products 				

Problem

4.4. There are not urban plans for most of the settlements

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Prepared Urban Plans	Preparation of urban plans for the settlements until 2014	<ul style="list-style-type: none"> - Providing finances for preparation of the plans - Bringing the plans - Connecting the aspects of nature and bio diversity in the process of preparation of the plans on local level 	Municipality of Probistip	2010-2014	100000	Municipality's Budget Donators

5. THEMATIC AREA OF AIR:

Problem:

5.1. Air pollution from home fireboxes, industrial, business, craft and mobile sources of pollution

Objectives	Measures	Actions	Responsible institution	Time table	Budget (Euro)	Financing sources
Air protection from the emission of polluting substances from enterprises and mobile sources of pollution	Preparation of an integrated program for decrease of the air and improving the quality of ambient air	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluation of the possibility for preparation of common program with several municipalities which belong to a same zone - Evaluation of the condition of the quality of the air and future projections according to the Book of rules with the criteria, methods and procedures for evaluation of the quality of the ambient air (Official Gazette 82/06) - Taking over some measures for decrease of the level of polluters and reaching the border values of the quality according to the instruction for using the rule for border values 	Municipality of Probistip	2012-2014	100000	Municipality's Budget Budget of RM Donators
	Control of the emissions of polluting substances in the air with an inert monitoring and procedures according to the Law of environment (ISKZ/EIA)	<ul style="list-style-type: none"> - Training of the personnel for giving opinions and appraisals for OVZS studies, and B-ISKZ licenses - Issuing opinions and licenses and submitting annual reports to the MESP - Inert monitoring by an appropriate laboratory - Preparation of inventory of polluting substances in the air in the municipality and its updating - Informing the publicity and the authorized institutions 				
Energetic efficiency and using renewable sources of energy	Preparation of a Plan for using the renewable sources of energy and energetic efficiency	<ul style="list-style-type: none"> - Evaluation of the potential for using the alternative sources of energy - Action Plan – project proposals - Financial Plan 				
	Realization of a campaign for rising the awareness for protection of the air from pollution using other sources of energy	<ul style="list-style-type: none"> - Education of the population for using alternative sources of energy and the economical benefits for the population and for protection of the environment (realization of trainings, presentations, realized projects and the benefits) - Promotion of the stimulation programme of the Government for using the solar energy and wind energy, and promotion of CDM projects (clean development mechanism- financial mechanism for financing this type of projects) and other financial mechanisms - Publishing and distributing the educational material 				

Издавач:

Општина Пробиштип
ул. „Јаким Стојковски“ бр. 1
2210 Пробиштип
Република Македонија

тел.: ++389 (32) 483 131
факс: ++389 (32) 483 047
gradonacalnik@probistip.gov.mk
www.probistip.gov.mk

Градоначалник:

Тони Тоневски

Локален координатор за изработка на ЛЕАП:

Тони Геров

Превод на англиски јазик:

Наташа Смилковска

Лектура:

Michael and Lee Erhartic

Графички дизајн и подготовка:

Европа 92, Кочани

Печати:

Европа 92, Кочани

Тираж:

500 примероци

Печатењето на оваа публикација е овозможено со донација од Шведската агенција за меѓународен развој и соработка (Сида) во соработка со Регионалниот центар за заштита на животна средина за Централна и Источна Европа - Канцеларија во Македонија

ноември , 2009

ЛЕАП

ЛОКАЛЕН АКЦИОНЕН ПЛАН
ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

ОПШТИНА ПРОБИШТИП

Стоп!

- ЗА СИТЕ ЛУЃЕ ШТО ФРЛААТ ОТПАДОЦИ НАСЕКАДЕ,
ЗАРЕМ НЕМА ДА ОСТАВАТ ЧИСТО МЕСТО НЕКАДЕ!
- ЗА СИТЕ ДРВАРСКИ ИНДУСТРИИ ШТО ГИ СЕЧАТ
ШУМИТЕ МИЛИ, АЈДЕ ДА ИМ СЕ СПРОТИВСТАВИМЕ
СО СИТЕ НАШИ СИЛИ!
- ЗА СИТЕ ФАБРИКИ ШТО ИСПУШТААТ ЦРН ЧАД И ГО
ЗАГАДУВААТ СЕКОЈ НАШ ГРАД!
- ЗА СИТЕ ИНДУСТРИИ ШТО ИСПУШТААТ ВОДИ
НЕЧИСТИ, ЗАРЕМ НЕ СТЕ ЖЕДНИ ЗА ВОДИ
БИСТРИ!
- ЗА СИТЕ НУКЛЕАРНИ ЦЕНТРИ ШТО
ЗЕМААТ ЖИВОТ НА МИЛИОНИ ЛУЃЕ!
- ЗЕМЈАТА ВЕ МОЛИ
- БИДЕТЕ ПРИЈАТЕЛИ МОИ
- И ЧУВАЈТЕ МЕ ЗА ИДНИТЕ ГЕНЕРАЦИИ!

Изработката на ЛЕАП документот за Општина Пробиштип се реализира со учеството и придонесот на:

- Работниот Комитет

- Работните групи на ниво на општина Пробиштип

со финансиската поддршка на

РЕГИОНАЛНИОТ ЦЕНТАР ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Во Македонија

РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТАР
ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА

РЕГИОНАЛЕН ЦЕНТАР
ЗА ЖИВОТА СРЕДИНА

Sida